

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

**Державна установа «Інститут регіональних досліджень Імені М. І. Долішнього
НАН України»**

**Децентралізація в Україні та її вплив на
соціально-економічний розвиток територій:
методичні підходи та результати оцінювання**

наукова доповідь

Львів – 2018

УДК 330:334.012.74:330.3(477)

Децентралізація в Україні та її вплив на соціально-економічний розвиток територій: методичні підходи та результати оцінювання: наукова доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянської І.З. – Львів: ІРД НАНУ, 2018. – 144 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»)

ISBN 978-966-02-4252-4 (серія)

ISBN 978-966-02-8780-8

У науковій доповіді представлено методичні підходи до оцінювання впливу процесів адміністративно-фінансової децентралізації на соціально-економічний розвиток територій – регіонів, районів, міст та об'єднаних територіальних громад. Об'єктом дослідження виступив Карпатський регіон. Виявлено особливості та проблеми функціонування міських, гірських та прикордонних громад в умовах сучасних реформ. Акцентовано увагу на процеси економічного та інвестиційного розвитку громад Карпатського регіону, ефективності надання освітніх послуг в громадах та формування локальної освітньої політики. Розглянуто механізми стимулювання зайнятості населення та активізації економічної активності на рівні адміністративно-територіальних одиниць базового рівня. Проаналізовано ситуацію з організацією суспільного управління на різних рівнях в областях Карпатського регіону. Для представників органів влади та місцевого самоврядування, науковців, дослідників проблем реформування місцевого самоврядування та бюджетної децентралізації в Україні.

Науковий редактор:

Сторонянська Ірина Зеновіївна, д.е.н., проф.

Рецензенти:

Борщевський Віктор Валентинович, д.е.н., доц.,

Вахович Ірина Михайлівна, д.е.н., проф.

Рекомендовано до друку Вченою радою ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» (Протокол №11 від 27.12.2018 р.)

© ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», 2018

ЗМІСТ

Передмова	4
I. Адміністративно-фінансова децентралізація: цілі реформи та результати першого етапу	5
II. Економічний розвиток регіонів України в умовах децентралізації	14
Методика оцінювання ефективності адміністративно-фінансової децентралізації на регіональному рівні	14
Реалізація методики	14
III. Економіка Карпатського регіону у фокусі сучасних реформ	24
Місцеві бюджети міст та районів: динаміка змін	24
Вплив фінансової децентралізації на інвестиційні процеси	27
Оцінка розподілу економічної активності на районному рівні	38
Позиціонування міст в економіці регіонів та районів	43
IV. Аналіз формування та розвитку об'єднаних територіальних громад Карпатського регіону	48
Міські об'єднані територіальні громади	54
Об'єднані територіальні громади, в складі яких є гірські населені пункти	55
Ризики децентралізації в контексті розвитку прикордонних територій	57
V. Стимулювання економічної активності в об'єднаних територіальних громадах Карпатського регіону	66
Забезпечення зайнятості в громадах: проблеми і перспективи	66
Інвестиційно-кредитні механізми стимулювання розвитку територіальних громад	74
VI. Оцінювання результатів адміністративно-фінансової децентралізації у сфері використання природно-ресурсного потенціалу територіальних громад та екологічної безпеки	85
Трансформації у сфері використання природно-ресурсного потенціалу	87
Повноваження органів місцевого самоврядування та перерозподіл доходів у сфері екологічної безпеки	98
VII. Організація функціонування сфери освіти в об'єднаних територіальних громадах	101
Загальна середня освіта	101
Дошкільна освіта	105
Проблеми формування локальної освітньої політики в громадах	107
Додатки	111

Передмова

З ратифікацією Угоди про асоціацію між Україною та ЄС нашою державою було обрано напрямок та пріоритети подальшого розвитку. На підтвердження цього вектору прийнято Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», якою передбачено 62 секторальні реформи, серед яких чільне місце займає децентралізація та реформа державного управління.

Поступ України на сучасному етапі характеризується зміщенням акцентів в сфері державного регулювання регіонального та територіального розвитку в напрямку адміністративної та фінансової децентралізації та супроводжується передачею повноважень і ресурсів на місцевий рівень.

Метою політики в сфері децентралізації визначено: відхід від патерналістської моделі управління в державі; забезпечення спроможності місцевого самоврядування; побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні. Ключовими принципами, на основі яких має здійснюватися децентралізація в Україні, є принципи субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування.

Водночас перший етап адміністративно-фінансової децентралізації засвідчив, що часто на тлі незаперечних позитивних результатів поза увагою залишаються проблеми, з якими стикаються територіальні громади та регіональні органи влади в процесі одержання нових повноважень, а також ризики як для їх функціонування, так і для соціально-економічного розвитку України загалом. При підготовці видання автори виходили з позиції, що децентралізація має розглядатись не як самоціль, а виключно як механізм досягнення стратегічних цілей, чи не найвагомішою з яких є активізація економічного зростання в державі за принципом «знизу – вверх» за рахунок ефективного використання власних соціально-економічних ресурсів громад, основним з яких є людський потенціал.

Саме тому, по проходженню чотирьох років реформ важливо з'ясувати, як вплинули реформи на соціально-економічний розвиток територій – громад, районів, регіонів – та чи відповідають проміжні результати поставленим цілям.

Об'єктом дослідження виступають області, райони, міста та об'єднані територіальні громади Карпатського регіону, який включає Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську та Чернівецьку області. В ході аналізу акцентовано увагу на особливостях соціально-економічних трансформацій в адміністративно-територіальних одиницях, розташованих у гірських, передгірських, прикордонних районах регіону, процесів економічного та інвестиційного розвитку громад Карпатського регіону, ефективності надання освітніх послуг в громадах та формування локальної освітньої політики в умовах реалізації реформ. Розглянуто механізми стимулювання зайнятості населення та активізації економічної активності на рівні адміністративно-територіальних одиниць базового рівня. Проаналізовано ситуацію з організацією суспільного управління на різних рівнях в областях Карпатського регіону.

Доповідь виконано в рамках реалізації проекту «Механізми адміністративно-фінансової децентралізації: оцінка ефективності, напрями вдосконалення».

Доповідь підготовлено авторським колективом під науковим керівництвом д.е.н., проф. Сторонянської Ірини Зеновіївни.

Авторський колектив: Беневська Л., к.е.н., с.н.с. (п. 7), Біль М., к.держ.упр., с.н.с. (п. 5), Гулич О., к.е.н., с.н.с. (п. 6), Дуб А., к.е.н., доц. (п. 5), Жук П., к.е.н., с.н.с. (п. 6), Іщук С., д.е.н., проф. (п. 2), Калат Я., м.н.с. (п. 4), Ключник Л., асп. (п. 4), Колодійчук І., к.е.н., с.н.с. (п. 6), Левицька О., к.е.н. (п. 5), Лещух І., к.е.н. (п. 3), Мельник М., д.е.н., проф. (п. 3), Патицька Х., к.е.н. (пп. 1, 4), Полюга В., к.е.н., с.н.с. (п. 6), Притула Х., д.е.н., с.н.с. (пп. 1, 4), Синюра-Ростун Н., к.е.н. (п. 7), Созанський Л., к.е.н., с.н.с. (п. 2), Сторонянська І., д.е.н., проф. (пп. 1, 4), Теслюк Р., к.геогр.н., с.н.с. (п. 5), Шульц С., д.е.н., проф. (п. 3), Яремчук Р., інж. (п. 3).

1. Адміністративно-фінансова децентралізація: цілі реформи та результати першого етапу

Адміністративно-фінансова децентралізація найчастіше розглядається з двох позицій: по-перше, як *процес* передачі (реформування) повноважень та фінансових ресурсів державного сектора з загальнодержавного на субнаціональний та місцевий рівень; по-друге, як результат таких реформ, який оцінюється обсягом повноважень та фінансових ресурсів, делегованих на нижчі адміністративні рівні відносно їх загального обсягу у державному секторі.

Основними кількісними показниками децентралізації вважають частку доходів, які знаходяться у розпорядженні місцевих органів влади (до передачі трансфертів з державного бюджету), а також частку видатків, які здійснюються на субрегіональному та місцевому рівнях управління, у консолідованому бюджеті держави. Якщо оперувати цими кількісними показниками, то Україна сьогодні є однією з найбільш децентралізованих держав Європи.

Однак, зазначені кількісні параметри самі по собі не відображають реального стану децентралізованості управління в державі, оскільки перерозподіл ресурсів між рівнями управління супроводжується перерозподілом «зон відповідальності» (функцій) управління. Варто розрізняти три «зони відповідальності» за реалізацію кожної державної функції:

а) *нормативно-правове регулювання* відповідної функції (в тому числі, визначає вимоги до обсягу, якості та доступності суспільних послуг, натуральні і фінансові нормативи, рівень і структуру витрат);

б) *виділення фінансових ресурсів*, необхідних для надання послуги або виконання державної функції;

в) *безпосереднє виконання державної функції*, надання населенню відповідних суспільних послуг за рахунок власних коштів або за рахунок трансфертів, отриманих від вищого рівня влади.¹

Прийняття рішень в розрізі кожної з них часто (в переважній більшості) відбувається не на одному, а на кількох рівнях управління.

Прикладом різного рівня децентралізованості виконання функцій в Україні можуть слугувати різного роду послуги у сфері освіти. Так, вища освіта – найбільш централізована ланка, оскільки нормативні засади та фінансові ресурси її функціонування концентруються на державному рівні. Водночас дошкільна та позашкільна освіта характеризується найвищим рівнем децентралізованості, оскільки належить до сфери відповідальності місцевих органів управління як за фінансуванням, так і за наданням цих послуг. Щодо загальної середньої освіти, то повноваження з регулювання її діяльності належать державним та локальним органам влади, фінансування відбувається за рахунок субвенції з державного бюджету, а відповідальність за виконання лежить на місцевих органах управління.

Тому для оцінки реального ступеня децентралізації вкрай важливим є визначити рівень управління, який приймає принципові рішення щодо кожної конкретної державної функції в частині нормативного забезпечення функціонування та фінансування. Оскільки не можна вважати децентралізованою функцію, яка лише надається на базовому рівні. Адже наявність права витрачати передані бюджетні ресурси далеко не завжди означає наявність права розпоряджатись цими ресурсами. Якщо видатки нижчих рівнів управління жорстко регламентовані нормативними актами вищих рівнів влади, то навіть висока частка видатків місцевих бюджетів не може означати високого рівня реальної децентралізації.

¹ Романюк В. Оцінка ступеня децентралізації государственного управления в РК. - http://www.romanyuk.com/2007/03/post_7.html

Згідно Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації серед основних результатів, на які націлена реформа, є наступні:

- утворення об'єднаних територіальних громад та забезпечення правової, організаційної, матеріальної спроможності цих громад;
- формування ефективної територіальної системи органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади; забезпечення розподілу повноважень між ними;
- забезпечення доступності та високої якості публічних послуг; запровадження стандартів якості таких послуг;
- створення правових умов для залучення громадян до вирішення питань розвитку громади;
- забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад та регіонів загалом.

Саме в контексті зазначених завдань та наявного розподілу повноважень між рівнями публічного управління конкретизовано цілі, які ставляться перед кожним з них, та від досягнення яких залежить успіх адміністративно-фінансової децентралізації загалом (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Цілі реформи в розрізі рівнів публічного управління

Рівні	ЦІЛІ РЕФОРМИ	
Зміцнення соціально-економічної безпеки держави Забезпечення соціально-економічного зростання держави, регіонів, окремих територій Зростання якості життя громадян , незалежно від місця проживання		
Держава	Модернізація адміністративно-територіального устрою в частині районного та базового рівнів; Перерозподіл управлінських функцій, повноважень, бюджетного ресурсу Формування стандартів суспільних послуг	
Регіони	Зростання фінансової незалежності (досягнення частки власних доходів у зведеному бюджеті регіону - не менше 60%), регулювання розвитку депресивних територій	
Міста	Перетворення на центри ОТГ та точки формування імпульсів економічної активності для навколишніх територій	Розбудова системи надання публічних послуг (власних, делегованих) та забезпечення їх відповідності стандартам
Адміністративні райони	Реалізація адміністративних функцій базового рівня	
ОТГ	Зростання спроможності ОТГ та забезпечення власного соціально-економічного розвитку за рахунок стимулювання економічної активності, залучення потенціалу усіх суб'єктів економіки для розвитку громади, зростання інвестиційної привабливості	

Усі зазначені цілі та завдання сучасних реформ в Україні спрямовані на зміцнення соціально-економічної безпеки держави, забезпечення соціально-економічного зростання держави, регіонів, окремих територій, а також зростання якості життя громадян, незалежно від місця проживання. Водночас, не зважаючи на ніби то очевидність позитивного впливу децентралізації на означені процеси розвитку країни, низка досліджень² міждержавного рівня свідчить про неоднозначність такого впливу у різних країнах та в різних часових періодах. Найчастіше обернена кореляція між децентралізацією та економічним зростанням спостерігається в країнах з транзитивною економікою або тих, що розвиваються.

² Boex, J., & Edwards, B. (2016). The (Mis-) Measurement of Fiscal Decentralization in Developing and Transition Countries: Accounting for Devolved and Nondevolved Local Public Sector Spending. *Public Finance Review*, 44(6), 788–810. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1091142115616183?journalCode=pfrb#articleCitationDownloadContainer>; Era Dabla-Norris; Paul R Wade. The Challenge of Fiscal Decentralization in Transition Countries / June 1, 2002. <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/30/The-Challenge-of-Fiscal-Decentralization-in-Transition-Countries-15843>; Fiscal Decentralization in Developing and Transition Economies Progress, Problems, and the Promise By Anwar Shah / World Bank Washington, DC USA World Bank Policy Research Working Paper 3282, April 2004. http://documents.worldbank.org/curated/en/127931468764991332/118518322_20041117173539/additional/wps3282decentralization.pdf

Дослідники наводять кілька пояснень негативного впливу фіскальної децентралізації на економічне зростання цих країн³. По-перше, позитивні ефекти на розвиток економіки забезпечуються не стільки перерозподілом бюджетних видатків між рівнями управління, скільки зростанням частки капітальних видатків. Підвищення рівня децентралізації може супроводжуватись зростанням видатків на поточні статті, а не на розвиток інфраструктури та стимулювання економічної активності територій, що може призвести до зниження темпів зростання, навіть якщо цільове призначення видатків є оптимальним. По-друге, зниження темпів зростання економіки може бути результатом нарощення доходів нижчих рівнів управління за рахунок додаткового податкового навантаження на суб'єкти бізнесу (а не за рахунок перерозподілу бюджетного ресурсу). По-третє, ефективність фіскальної децентралізації може бути суттєво нижчою у країнах з нижчим рівнем розвитку демократії, оскільки прийняття рішень органами місцевого самоврядування все ще можуть бути обмеженими центральним урядом. По-четверте, на практиці органи місцевого самоврядування можуть не реагувати на переваги та потреби місцевих громадян. Це може статися, коли місцеві посадові особи обираються радше місцевими олігархічними групами, аніж громадянами, а місцеві мешканці можуть бути занадто бідними, щоб «голосувати ногами».

Важливим результатом децентралізації є зростання ролі місцевих органів влади в економічному та соціальному розвитку територій та їх відповідальності за надання державних послуг, збір податків тощо. Однак з іншого боку, існує ризик того, що розширення повноважень може призвести до неефективного розподілу ресурсів та зростання корупції в умовах слабкого інституційного потенціалу. Такі тенденції спостерігаються у багатьох відсталих регіонах Європи⁴. Поряд з цим делегування додаткових повноважень та ресурсів супроводжується необхідністю здійснення фінансового вирівнювання, посиленням впливу місцевих еліт, важливістю у довгостроковій перспективі розбудови інституційної спроможності територіальних громад⁵.

З огляду на незавершеність процесів децентралізації у багатьох країнах Південно-Східної Європи дослідники акцентують увагу на важливості врахування таких ризиків децентралізації влади як адміністративна повільність, економічна неефективність, відсутність координації, зростання корупції на місцях, збільшення напруженості⁶. Водночас у Франції найбільш проблемними були перші роки впровадження реформи (визначення меж майбутніх регіонів та їх адміністративних центрів, перерозподіл повноважень і фінансових ресурсів тощо). Однак і сьогодні французькі регіони відчувають нестачу фінансових ресурсів, оскільки передача повноважень була завершена без пов'язаної передачі ресурсів⁷.

Децентралізація влади не завжди супроводжується децентралізацією ресурсів для фінансування нових компетенцій. Як результат, значний дисбаланс між делегованими новими повноваженнями і доступними фінансовими ресурсами призводив, зокрема, до скорочення або неякісного надання соціальних послуг населенню. Зокрема у Польщі на початку впровадження реформи децентралізації влади через недостатнє фінансове забезпечення на місцях воєводствам бракувало спеціалістів, а відсутність податкових компетенцій не дозволяла формувати власну податкову політику та власними силами наповнювати місцеві

³ Там же.

⁴ Mat Tromme, Clara Volintiru. Corruption Risks at the Local Level in the EU and EU Periphery Countries [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/corruption/integrity-forum/academic-papers/Tromme.pdf>

⁵ DECENTRALISATION AND LOCAL GOVERNANCE [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eda.admin.ch/dam/deza/en/documents/publikationen/Diverses/167288-decentralisation-local-governance_EN.pdf

⁶ ALDA (2011) Decentralization and Local Governance in South Eastern Europe and Southern Caucasus [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.alda-europe.eu/plus/public/publications/72-Decentralization-and-Local-Governance-in-SEE-web-30062011.pdf>

⁷ André Torre (2017) Comment - The difficult equation of territorial reforms: from big is beautiful to the impossible simplification of the institutional layer-cake [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.persee.fr/doc/estat_0336-1454_2017_num_497_1_10796

бюджети⁸. Втім, місцеве середовище було недостатньо розвинене для управління цими ресурсами.

Вагомим ризиком децентралізації на національному і місцевому рівнях у країнах-членах ЄС були також неоднозначність і розмитість функцій місцевих і центральних органів влади, що сформувало сприятливе середовище для «перекидання» відповідальності від одних до інших. Щонайгірше, такі умови зумовили ухиляння від відповідальності за фінансування своїх власних дефіцитів і боргових зобов'язань на різних щаблях влади. Наприклад, в Чорногорії загальна сума заборгованості місцевих органів влади за сім років з 2006 по 2014 рік склала 170 млн. євро, або 4,8% від ВВП країни (у 2006 році, муніципальний борг становив лише 34 мільйони євро, тобто близько 1,5% ВВП). Передумовою були не тільки обмежені можливості і ресурси та корупція на місцевому рівні, але й нечітка відповідальність на різних рівнях влади. Результатом стало запровадження жорсткого контролю над фінансовими ресурсами як механізму подолання негативних наслідків, що, відповідно, зменшило місцеву фінансову автономію⁹.

Слід наголосити і на неоднозначності результатів децентралізації у короткостроковому періоді у переважній більшості країн, зокрема і в розвинутих. Як засвідчують дослідження Світового Банку, лише починаючи з 7-го року після старту реформ можна очікувати сталих позитивних рефлексій національної економіки.

В цьому контексті сформовано засадничі принципи, які слід врахувати при формуванні методичних підходів до оцінювання ефективності механізмів децентралізації в контексті їх впливу на соціально-економічний розвиток території:

1. З огляду на різні цілі, які закладені концепцією реформи для різних адміністративно-територіальних утворень, деталізованого аналізу потребує результативність дії механізмів адміністративно-фінансової децентралізації на різних рівнях – регіональному, районному, міст та ОТГ;
2. Ні рівень децентралізації за доходами, ні рівень децентралізації за видатками у кількісному вимірі не можуть дати об'єктивної оцінки про стан реальної децентралізації, тому необхідним є проведення якісного аналізу функціонування механізмів децентралізації з чіткою детермінацією рівнів управління при забезпеченні нормативно-правового регулювання, фінансового забезпечення, безпосереднього надання суспільної послуги;
3. Реальна децентралізація є результатом передачі на нижчі рівні бюджетного ресурсу та повноважень щодо розпоряджання ними. Тобто при оцінці залежності місцевих бюджетів від трансфертів з державного бюджету слід аналізувати спроможність органів управління базового рівня покривати за рахунок власних доходів власних (а не делегованих) повноважень.

Вихідною точкою здійснення аналізу сучасних реформ є їх інституційне забезпечення. В Україні на концептуальному рівні до децентралізації застосовано дуалістичний підхід, який полягає не лише в забезпеченні ефективного місцевого самоврядування та спроможності адміністративно-територіальних одиниць базового рівня, а й утвердженні державної регіональної політики. Підтвердженням цього виступає схвалений Верховною Радою України План законодавчого забезпечення реформ в Україні¹⁰, в якому окреслено орієнтири здійснення реформ і визначено засоби (у вигляді законодавчих актів, необхідних для

⁸ Там само.

⁹ Scepánovic V. (2016). EU Regional Development Policy in the Accession Countries: Opportunistic Decentralization, Fiscal Risks, and the Premature Death of Multi-Level Governance [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cadmus.eui.eu/handle/1814/41304>

¹⁰ План законодавчого забезпечення реформ в Україні. Постанова Верховної Ради № 509-VIII від 4 червня 2015 р.

прийняття) їх реалізації. Питанню децентралізації присвячено розділ 3 «Регіональна політика та децентралізація», в якому чітко визначено законодавчі акти, необхідні для прийняття, та часові рамки виконання завдання. В рамках реформи визначено три напрямки її реалізації: адміністративно-територіальний устрій; децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування; реформування служби в органах місцевого самоврядування. Основні терміни прийняття законопроектів визначені 2016 роком. Проте на сьогодні з 11-ти законопроектів ухваленими є лише два. Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства також визначено 17 законопроектів, які є першочерговими для подальшого поступу реформи.

Законодавчими актами, які стали наріжними у проведенні реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, є Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»¹¹, Методика формування спроможних територіальних громад¹², Закон України «Про співробітництво територіальних громад»¹³, «Про засади державної регіональної політики»¹⁴, «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин»¹⁵, «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи»¹⁶ та інші.

Натомість неприйнятими залишаються законопроекти «Про внесення змін до Конституції (щодо децентралізації влади)», «Про засади адміністративно-територіального устрою», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про порядок утворення, ліквідації районів, встановлення і зміни їх меж» тощо. Ці та інші законопроекти на даний час є зареєстрованими у Верховній Раді України. Передбаченими Планом законодавчого забезпечення реформ в Україні є також внесення змін до Законів України «Про місцеве самоврядування» та «Про органи самоорганізації населення», а також прийняття закону про місцеві органи виконавчої влади (табл. 1.2).

Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні визначено два етапи реалізації реформи та часові рамки їх проведення: підготовчий етап (2014 рік) та другий етап (2015-2017 рр.). Разом з тим, зазначених строків дотримано не було в силу різних обставин та причин. Тому на сьогодні Урядом запроваджено новий план-графік впровадження реформи. До середини 2020 року має відбутися формування спроможних територіальних громад, яке б відповідало вже прийнятому закону про адміністративно-територіальний устрій в Україні. Принцип добровільності, при цьому, залишається базовим.

З 2018 року розпочинається також реорганізація районів та формування адміністративних округів як тимчасової територіальної основи для організаційної побудови територіальних одиниць центральних органів виконавчої влади з урахуванням конфігурації госпітальних округів¹⁷, а також переформатування самої мережі територіальних органів центральних органів виконавчої влади, райдержадміністрацій та їх структур.

¹¹ Про добровільне об'єднання територіальних громад. Закон України № 157-19 від 5.02.2015 р.

¹² Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад. Постанова Кабінету Міністрів України № 214 від 8.04.2015 р.

¹³ Про співробітництво територіальних громад. Закон України № 1508-VII від 17.06.2014.

¹⁴ Про засади державної регіональної політики. Закон України № 159-VIII від 5.02.2015.

¹⁵ Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин. Закон України № 79-19 від 28.12.2014.

¹⁶ Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи. Закон України № 71-19 від 28.12.2014.

¹⁷ Там само.

Таблиця 1.2

Стан законодавчого забезпечення децентралізації в Україні

Напрямок	Прийнято	Законопроект	
		Назва	Примітка
Адміністративно-територіальний устрій	Про добровільне об'єднання територіальних громад	Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)	Прийнятий за основу
	Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад	Про засади адміністративно-територіального устрою України	Зареєстрований у ВРУ
Регіональний розвиток	Про внесення змін до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» щодо добровільного приєднання територіальних громад сіл, селищ до територіальних громад міст обласного значення	Про міські агломерації	Зареєстрований у ВРУ
	Про засади державної регіональної політики	Про внесення змін до деяких законів України щодо утворення, реорганізації і ліквідації, найменування і перейменування місцевих державних адміністрацій	Зареєстрований у ВРУ
Розвиток місцевого самоврядування	Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку до 2020 року	Про порядок утворення, ліквідації районів, встановлення і зміни їх меж	Зареєстрований у ВРУ
	Про співробітництво територіальних громад	Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо удосконалення механізму фінансування регіонального розвитку	Зареєстрований у ВРУ
Громадська участь	Про запобігання корупції	Про службу в органах місцевого самоврядування	Зареєстрований у ВРУ
	Про місцеві вибори	Про внесення змін до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»	Зареєстрований у ВРУ
Розвиток місцевого самоврядування	Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів ОТГ	Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування з управління земельними ресурсами та посилення державного контролю за використанням і охороною земель	Прийнятий за основу
	Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин	Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо управління земельними ресурсами в межах території ОТГ	Зареєстрований у ВРУ
Громадська участь	Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи	Про муніципальну варту	Прийнятий за основу
	Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу старости села, селища	Про префектів	Громадські обговорення
Громадська участь	Про внесення змін до деяких законів України щодо транскордонного співробітництва	Внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (передбачене Планом законодавчого забезпечення реформ в Україні)	
	Про органи самоорганізації населення	Про публічні консультації	На доопрацювання
Громадська участь		Про місцевий референдум	Зареєстрований у ВРУ
		Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо участі громадських об'єднань у реалізації публічних завдань та наданні суспільних послуг	Зареєстрований у ВРУ
Громадська участь		Внесення змін до Закону України «Про органи самоорганізації населення» (передбачене Планом законодавчого забезпечення реформ в Україні)	

Разом з тим, станом на 1 січня 2019 року в Україні перспективні плани формування територій громад, які покривають усю територію області, мають лише сім областей: Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Рівненська, Харківська та Хмельницька. Така ситуація, в першу чергу, є результатом саме добровільності об'єднання громад, що і стало причиною постійних змін перспективних планів. З іншої сторони, в регіонах існують суперечності та різні думки стосовно формування ОТГ, тому загальна кількість ОТГ, які будуть створені в Україні, ще невідома (на даний час перспективними планами передбачено створення 1285 ОТГ (проте 18,0% території країни не охоплені перспективними планами)).

Відсутність чітко сформованих перспективних планів тягне за собою ризики недотримання часових рамок формування ОТГ та можливість формування потенційно неспроможних громад.

Станом на 1 січня 2019 року в Україні створено 876 ОТГ внаслідок об'єднання 4010 територіальних громад (36,6% усіх територіальних громад), територія яких покриває 37,6% площі країни (рис. 1.1). Найбільша кількість ОТГ створено у Дніпропетровській (60), Житомирській (51) та Волинській (50) областях. Натомість у Закарпатській (6), Луганській (9), Донецькій (10), Київській (13) та Харківській (16) областях укрупнення територіальних громад триває значно повільнішими темпами.

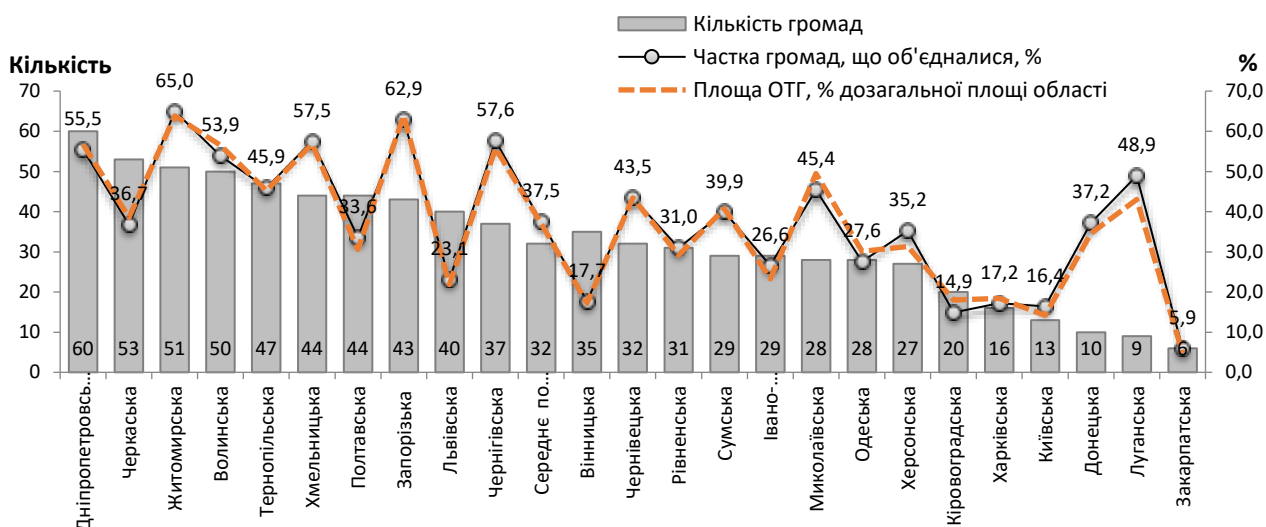

Рис. 1.1. Особливості формування ОТГ в Україні станом на 1.01.2019 р.

При цьому має місце суттєва диференціація ОТГ за чисельністю населення, територією громади, рівнем соціально-економічного розвитку та ендегенним потенціалом, що результується у значних розривах між рівнями фінансової спроможності громад

Із 876 офіційно створених ОТГ на 1 січня 2019 року функціонувало з них лише 782 ОТГ, 159 з яких було утворено у 2015 році та 207 – у 2016 році, 299 – у 2017 році та 117 – у 2018 році. Якщо звернутися до питання утворення ОТГ, можна виявити, що більшість таких громад сформовані шляхом об'єднання двох або трьох місцевих рад (55,2%) (рис. 1.2). Серед сільських ОТГ цей показник становить 61,8%. Окрім того, слід зауважити значно вищу частку об'єднання 7-9 та 10 і більше місцевих рад при формуванні міських ОТГ, причиною чого може бути об'єднання громад навколо міста як центру економічного розвитку, а також існування соціальних, економічних та культурних взаємозв'язків між громадами, які входять у приміську зону. Це дозволяє забезпечити добровільне об'єднання значно більшої кількості громад, ніж у випадку з сільськими ОТГ.

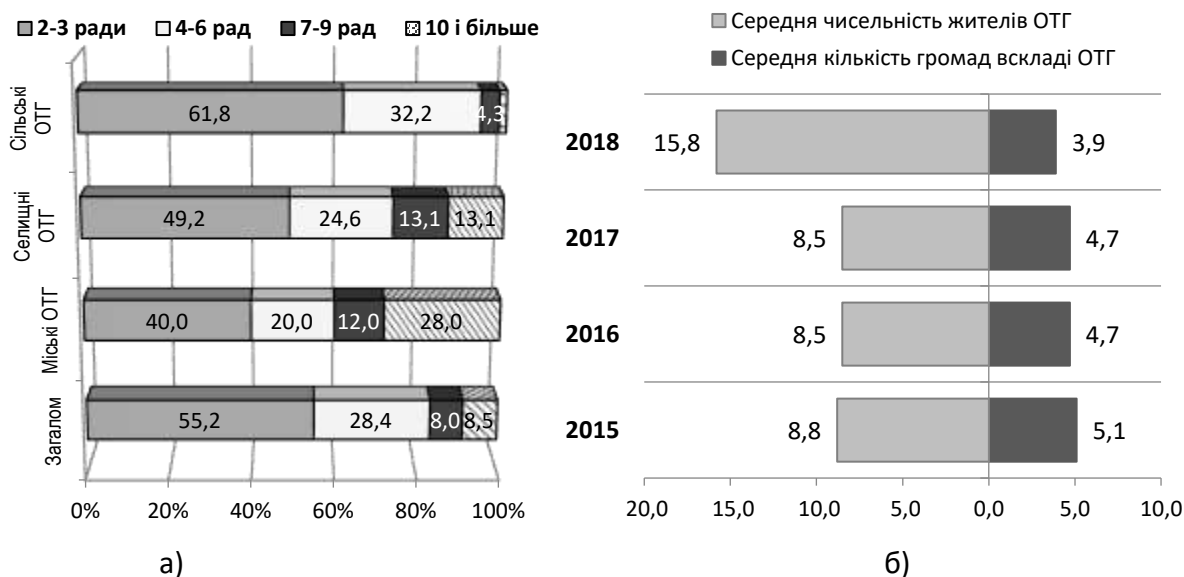

Рис. 1.2. Особливості формування ОТГ з позиції визначення кількості місцевих рад, які об'єдналися (а), та чисельності жителів (б)

Аналізуючи особливості формування ОТГ в Україні, слід наголосити на створенні значної кількості громад з чисельністю жителів, меншою 5000 осіб, переважна більшість яких є сільськими (див. рис. 1.2). При цьому, якщо у 2015 році їх частка складала 31,4% від утворених ОТГ, то у 2016 році – 35,8%, у 2017 році – 35,0%. Суттєве зростання чисельності створених ОТГ у 2018 році на тлі зменшення кількості громад, які увійшли в ОТГ, відбулось завдяки активізації включення в процеси об'єднання міст обласного значення та навіть обласних центрів.

Враховуючи більші розміри та чисельність населення міських ОТГ, а також значно вищий економічний потенціал (в тому числі податковий (рис. 1.3)), можна передбачати подальше поглиблення диференціації можливостей та рівня розвитку міських та сільських ОТГ в майбутньому.

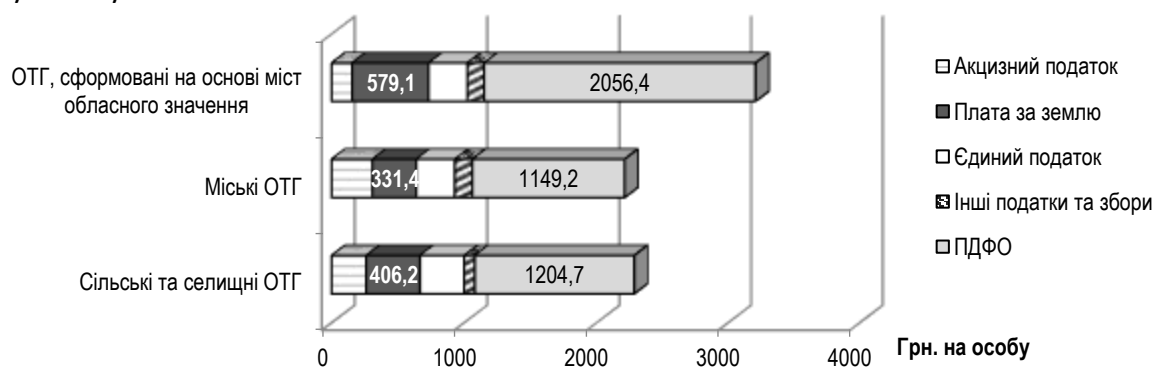

Рис. 1.3. Власні доходи бюджетів ОТГ в Україні в розрахунку на одну особу, 2017 р.¹⁸

Відтак можна зробити висновок, що створення ОТГ в Україні на основі принципу добровільності результується в значній мірі об'єднанням 2-3 місцевих рад, формуванням ОТГ з невеликою чисельністю населення та невеликих за площею, що надалі може стати причиною низької спроможності громади. Якщо на етапі формування перших 159 ОТГ цю проблему можна було визначити з позиції неусвідомлення основних завдань об'єднання громад та низької поінформованості, то на етапі формування ОТГ у 2016 році цю тенденцію можна характеризувати з позиції усвідомленого неврахування завдань децентралізації та орієнтації на одержання фінансових ресурсів на місцевий рівень.

Значна частка створених громад спрямована радше на отримання відповідних преференцій та додаткових фінансових ресурсів на місцевий рівень. При цьому нівелюється питання стратегічного бачення розвитку ОТГ

Серед таких ОТГ є і громади, які характеризувалися високим рівнем податкоспроможності на етапі їх створення, однак стоїть питання щодо достатності ендегенного потенціалу, щоб залишитись спроможними у довгостроковій перспективі. Можна виділити кілька типів таких утворень, одним з яких є створення невеликих за площею та кількістю населення громад-«мільйонників», фінансова потужність яких забезпечується за рахунок функціонування на їх території потужних суб'єктів господарювання.

Прикладом такої громади є Пришибська ОТГ Кременчуцького району Полтавської області, створена на основі об'єднання двох сільських рад з чисельністю населення 1992 особи та площею 91,91 кв.км. Попри невеликі розміри Пришибська ОТГ впродовж 2016-2017 рр. залишається в першій десятці в рейтингу громад за показниками власних доходів на 1 мешканця та є громадою з найбільшими капітальними видатками на 1 особу. Основним платником податків до бюджету ОТГ є Єристівський гірничо-збагачувальний комбінат, яким розробляється родовище залізистих кварцитів, розташоване на території ОТГ.

¹⁸ Там же.

Відтак фактично мало місце об'єднання лише двох сілрад, на території яких функціонують потужні суб'єкти господарювання, та штучне «відсікання» суміжних громад, де проживає значна кількість працівників цих підприємств. Така ситуація у перспективі несе загрозу конфлікту, оскільки громади, які залишаються поза таким об'єднанням, не можуть забезпечити своїх мешканців послугами належної якості та активізувати економічні процеси через відсутність відповідної інфраструктури та ресурсів.

Окрім зазначених, варто виділити і такі проблеми, які залишаються невирішеними в умовах завершення першого етапу децентралізації:

- неврегульованість розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування різних рівнів та органами виконавчої влади;
- відсутність належно підготованих робочих кадрів в органах місцевого самоврядування;
- відсутність ефективних механізмів контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування та системної взаємодії органів місцевого самоврядування з іншими структурами;
- низький рівень контролю власних фінансових ресурсів на рівні місцевих бюджетів.

II. Економічний розвиток регіонів України в умовах децентралізації

Методика оцінювання ефективності адміністративно-фінансової децентралізації на регіональному рівні

Оцінка ефективності адміністративно-фінансової децентралізації на регіональному рівні проводиться за системою критеріїв, які характеризують структурно-динамічні зміни у доходах/видатках бюджетів областей, капітальних інвестиціях і результатах функціонування регіональної економіки.

1. **Критерій динаміки доходів бюджетів областей** – відображає ступінь переважання індексу росту власних доходів над індексом росту трансфертів із державного бюджету:

$$K_1^{\text{per}} = \frac{\text{Індекс росту власних доходів}}{\text{Індекс росту трансфертів}} > 1.$$

2. **Критерій структури доходів бюджетів областей** – відображає частку власних доходів у доходах бюджету:

$$K_2^{\text{per}} = \text{Частка власних доходів у зведеному бюджеті області} > 50\%.$$

3. **Критерій структури трансфертів із державного бюджету** – відображає частку дотацій у трансфертах із державного бюджету:

$$K_3^{\text{per}} = \text{Частка дотацій у трансфертах із державного бюджету} \rightarrow \min (< 2\%).$$

4. **Критерій динаміки капітальних інвестицій (КІ)** – відображає ступінь переважання індексу росту інвестицій із місцевих бюджетів над індексом росту інвестицій із державного бюджету:

$$K_4^{\text{per}} = \frac{\text{Індекс росту КІ, профінансованих за кошти місцевих бюджетів}}{\text{Індекс росту КІ, профінансованих за кошти державного бюджету}} > 1.$$

5. **Критерій динаміки власних доходів і загальних видатків бюджетів областей** – відображає ступінь переважання індексу росту власних доходів над індексом росту видатків:

$$K_5^{\text{per}} = \frac{\text{Індекс росту власних доходів}}{\text{Індекс росту видатків (без трансфертів)}} > 1.$$

6. **Критерій динаміки видатків на економічну діяльність** – відображає ступінь переважання індексу росту видатків на економічну діяльність над індексом росту загальних видатків бюджетів областей:

$$K_6^{\text{per}} = \frac{\text{Індекс росту видатків на економічну діяльність}}{\text{Індекс росту видатків (без трансфертів)}} > 1.$$

7. **Критерій динаміки віддачі видатків на економічну діяльність** – відображає ступінь переважання індексу росту обсягу реалізованої продукції над індексом росту видатків на економічну діяльність:

$$K_7^{\text{per}} = \frac{\text{Індекс росту обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання}}{\text{Індекс росту видатків на економічну діяльність місцевих бюджетів}} > 1.$$

Реалізація методики

Основною метою адміністративно-фінансової децентралізації в Україні є досягнення фінансової незалежності регіонів, а відтак, – прискорення їх економічного розвитку. Реалізація цього завдання передбачає збільшення власних доходів регіонів, темпи росту яких мають

переважати темпи росту трансфертів із державного бюджету. У 2016 році цьому критерію ($K_1^{рег}$) відповідали всі області, окрім Луганської, однак, у 2017-му переважання індексу росту власних доходів над індексом росту трансфертів збереглося тільки в 11-ти регіонах (табл. 2.1). Така ситуація стала наслідком збільшення обсягу бюджетних трансфертів в Україні у середньому на 39,51%, тоді як власні доходи зросли на 34,41%, порівняно з 2016 роком.

Таблиця 2.1

Відношення індексу росту власних доходів до індексу росту трансфертів¹⁹

Регіон	2014	2015	2016	2017	Ранг			
					2014	2015	2016	2017
Україна	0,853	0,895	1,262	0,963	x	x	x	x
Вінницька	0,982	0,886	1,289	1,016	4	13	12	8
Волинська	0,958	1,138	1,249	1,104	7	1	14	3
Дніпропетровська	0,929	0,622	1,232	0,935	15	24	16	20
Донецька	0,740	0,653	1,272	0,906	24	23	13	22
Житомирська	0,997	0,906	1,245	1,026	2	11	15	7
Закарпатська	1,018	1,048	1,360	1,107	1	3	5	2
Запорізька	0,951	0,746	1,368	0,884	9	21	3	23
Івано-Франківська	0,939	0,971	1,188	1,005	12	6	20	10
Київська	0,866	0,829	1,364	0,996	21	19	4	13
Кіровоградська	0,993	0,859	1,298	0,999	3	17	11	12
Луганська	0,792	0,869	0,965	1,015	22	16	24	9
Львівська	0,959	0,915	1,395	0,953	6	10	2	19
Миколаївська	0,953	0,878	1,355	0,994	8	15	6	14
Одеська	0,910	0,886	1,481	1,127	17	14	1	1
Полтавська	0,870	0,744	1,157	0,966	20	22	22	16
Рівненська	0,938	0,924	1,231	1,057	13	9	17	6
Сумська	0,920	0,810	1,188	1,089	16	20	21	4
Тернопільська	0,930	1,028	1,094	1,060	14	4	23	5
Харківська	0,761	0,856	1,309	0,962	23	18	8	17
Херсонська	0,968	0,990	1,309	1,002	5	5	9	11
Хмельницька	0,947	0,953	1,220	0,993	10	7	18	15
Черкаська	0,884	0,906	1,213	0,959	19	12	19	18
Чернівецька	0,898	1,055	1,332	0,883	18	2	7	24
Чернігівська	0,942	0,935	1,303	0,932	11	8	10	21

Примітка:

 Відповідає цільовому значенню >1

Зростання обсягів бюджетних трансфертів у 2017 році відбулось в усіх без винятку областях (від 25,69% у Луганській – до 50,43% у Донецькій). Натомість значення індексу росту власних доходів збільшилось лише в 5-ти областях: Волинській, Донецькій, Луганській, Рівненській і Тернопільській (додаток А, табл. А.1). Найсуттєвіше зниження цього індексу відбулось у Запорізькій (на 29,54 в.п.) і Чернівецькій (на 29,58 в.п.) областях. У підсумку, співвідношення між індексами росту власних доходів і трансфертів із державного бюджету у цих двох областях у 2017 році (0,88) було найнижчим серед регіонів.

Децентралізація в Україні покликана змінити структуру доходів бюджетів на користь власних ресурсів. Відтак, *частка останніх у доходах регіонів має становити не менше 50%, а в перспективі – 60%* (значення показника у Дніпропетровській області у 2014 році). У 2017

¹⁹ Тут і далі по тексту параграфу авторські розрахунки за даними Міністерства фінансів України: Статистичний збірник "Бюджет України 2015" / Міністерство фінансів України. – К., 2016. – 307 с. – Режим доступу: [https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202017%20\(publish\).pdf](https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202017%20(publish).pdf); Статистичний збірник "Бюджет України 2017" / Міністерство фінансів України. – К., 2018. – 307 с. – Режим доступу: [https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202015%20\(with%20cover\).pdf](https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202015%20(with%20cover).pdf)

році цьому критерію (K_2^{peg}) відповідали лише три області – Дніпропетровська, Київська і Одеська, а в 2016-му, окрім названих, ще Запорізька (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Частка власних доходів у загальних доходах бюджетів, %

Регіон	2014	2015	2016	2017	Ранг			
					2014	2015	2016	2017
Україна	43,634	40,916	46,634	45,707	x	x	x	X
Вінницька	36,382	33,637	39,508	39,898	14	15	13	12
Волинська	25,283	27,802	32,471	34,679	22	19	20	19
Дніпропетровська	61,703	50,064	55,263	53,586	1	1	1	2
Донецька	53,349	42,755	48,717	46,256	2	5	6	7
Житомирська	33,113	30,970	35,846	36,432	16	18	18	17
Закарпатська	23,694	24,559	30,694	32,893	24	24	21	20
Запорізька	51,412	44,103	51,916	48,848	3	3	3	4
Івано-Франківська	26,841	26,276	29,742	29,842	20	21	23	23
Київська	49,814	45,127	52,866	52,773	5	2	2	3
Кіровоградська	37,867	34,361	40,452	40,431	12	13	10	11
Луганська	43,276	39,863	39,018	39,378	8	8	14	14
Львівська	36,806	34,765	42,644	41,479	13	11	9	9
Миколаївська	39,463	36,411	43,684	43,542	10	9	8	8
Одеська	45,033	42,044	51,796	54,761	7	7	4	1
Полтавська	50,895	43,538	47,154	46,302	4	4	7	6
Рівненська	27,283	25,745	29,910	31,080	19	23	22	21
Сумська	39,480	34,570	38,553	40,583	9	12	15	10
Тернопільська	25,231	25,748	27,512	28,683	23	22	24	24
Харківська	46,503	42,664	49,340	48,360	6	6	5	5
Херсонська	32,616	32,386	38,531	38,572	18	16	16	15
Хмельницька	32,780	31,722	36,171	36,010	17	17	17	18
Черкаська	38,184	35,885	40,447	39,450	11	10	11	13
Чернівецька	26,112	27,152	33,176	30,469	21	20	19	22
Чернігівська	35,335	33,826	39,974	38,294	15	14	12	16

Примітка:

 Відповідає цільовому значенню >50%

У 2017 році відбулось зменшення частки власних доходів у доходах бюджетів 13-ти областей, з яких найбільше у Запорізькій (на 3,07 в.п.), Чернівецькій (на 2,71 в.п.) і Донецькій (на 2,46 в.п.). Натомість в 11-ти областях частка власних доходів у доходах бюджетів зростає, а найсуттєвіше – в Одеській області (на 2,96 в.п.). Водночас, незважаючи на збільшення упродовж 2014-2017 років частки власних доходів у бюджетах 5-ти областей західного регіону (Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Рівненської і Тернопільської), значення цього показника у них залишаються найнижчими.

Одним з основних позитивних наслідків фінансової децентралізації стало покращення структури трансфертів із державного бюджету в напрямку суттєвого зменшення у ній частки дотацій (у 2016 році в середньому у понад 14 разів, порівняно з 2014-м), а, натомість, зростання частки субвенцій. Зокрема, упродовж 2015-2016 років п'ять областей (Дніпропетровська, Донецька, Київська, Полтавська і Харківська області) відповідали *критерію мінімізації дотацій* (K_3^{peg}) (табл. 2.3). Однак, у 2017-му через сповільнення динаміки росту власних доходів регіонів частка дотацій у структурі трансфертів знову зростає (у 2,3 разу, порівняно з 2016-м). Найбільш дотованими в Україні залишаються Закарпатська, Івано-Франківська, Луганська, Тернопільська, Херсонська і Чернівецька області.

Адміністративно-фінансова децентралізація в Україні суттєво прискорила динаміку інвестиційної діяльності. Після різкого спаду інвестиційної активності у 2014 році (коли обсяг

капітальних інвестицій зменшився на 12,19%, а обсяг інвестицій, профінансованих за кошти державного і місцевих бюджетів, на 33,26%), у наступних роках відбулось її зростання, надто із бюджетних джерел (додаток А, табл. А.2). Так, якщо упродовж 2015-2017 років індекс росту капітальних інвестицій в Україні у середньому становив 126,94%, то індекс росту інвестицій, профінансованих за кошти бюджетів, склав 190,87%, зокрема, із місцевих бюджетів – 194,67%, а з державного бюджету – 183,88%.

Таблиця 2.3

Частка дотацій у трансфертах із державного бюджету, %

Регіон	2014	2015	2016	2017	Ранг			
					2014	2015	2016	2017
Україна	49,337	4,183	3,499	8,070	x	x	x	x
Вінницька	59,125	5,583	3,952	8,754	18	16	16	14
Волинська	55,703	6,741	5,711	9,907	13	19	19	18
Дніпропетровська	30,373	1,227	2,037	6,559	1	1	5	3
Донецька	42,177	1,237	1,625	5,329	3	2	3	1
Житомирська	57,746	5,125	3,696	7,974	15	15	14	8
Закарпатська	61,359	9,013	7,533	12,615	24	23	23	23
Запорізька	49,495	2,964	2,343	7,843	6	6	6	6
Івано-Франківська	58,515	7,242	5,998	10,305	17	21	21	19
Київська	47,223	1,665	1,254	7,026	5	3	2	5
Кіровоградська	54,780	3,995	3,209	8,537	10	9	8	11
Луганська	59,965	4,177	3,560	10,324	21	11	13	20
Львівська	54,026	4,574	3,765	8,145	9	13	15	10
Миколаївська	56,026	4,036	3,337	9,178	14	10	10	16
Одеська	50,577	3,852	3,476	8,845	7	7	11	15
Полтавська	46,517	1,808	1,233	6,512	4	4	1	2
Рівненська	53,984	6,478	5,564	9,817	8	18	18	17
Сумська	55,133	4,252	3,332	7,866	11	12	9	7
Тернопільська	60,572	7,968	6,010	11,351	22	22	22	22
Харківська	39,324	2,336	1,784	6,715	2	5	4	4
Херсонська	59,576	6,964	5,878	10,542	20	20	20	21
Хмельницька	58,428	5,848	4,189	8,584	16	17	17	12
Черкаська	55,298	3,883	2,737	7,982	12	8	7	9
Чернівецька	60,967	9,477	7,896	12,608	23	24	24	24
Чернігівська	59,362	5,001	3,494	8,719	19	14	12	13

Примітка:

 Частка дотацій → min (<2%)

У 2014 році переважання індексу росту капітальних інвестицій, профінансованих за кошти місцевих бюджетів, над індексом росту капітальних інвестицій, профінансованих за кошти державного бюджету, було спричинене значно суттєвішим зменшенням обсягів останніх. Так, у середньому в Україні інвестиції з державного бюджету скоротились на 58,85% (проти -18,02% інвестицій із місцевих бюджетів) (додаток А, табл. А.3). Лише в Кіровоградській і Полтавській областях спостерігались протилежні тенденції.

У 2017 році індекс росту капітальних інвестицій із державного бюджету у середньому в Україні на 10,1 в.п. перевищив індекс росту капітальних інвестицій із місцевих бюджетів. Як наслідок, критерію переважання індексу росту капітальних інвестицій, профінансованих за кошти місцевих бюджетів, над індексом росту капітальних інвестицій, профінансованих за кошти державного бюджету (K_4^{pez}), у 2017 році відповідало 11 областей проти 17-ти у 2016-му (табл. 2.4).

Проте, незважаючи на зниження у 2017 році індексу росту капітальних інвестицій із місцевих бюджетів, його значення переважало 100% в усіх регіонах, тоді як зменшення обсягів капітальних інвестицій, профінансованих за кошти державного бюджету, відбулось у

Луганський (на 29,12 в.п.), Миколаївський (на 16,95 в.п.), Сумський (на 13,87 в.п.) і Херсонський (на 9,29 в.п.) областях. Найбільшого росту (у понад 2 рази) капітальних інвестицій із місцевих бюджетів було досягнуто у Вінницькій області (205,21%), а з державного бюджету – у Запорізькій (232,46%), Львівській (223,61%) і Одеській (271,84%) областях.

Таблиця 2.4

Відношення індексу росту капітальних інвестицій, профінансованих за кошти місцевих бюджетів, до індексу росту капітальних інвестицій, профінансованих за кошти державного бюджету, %²⁰

Регіон	2014	2015	2016	2017	Ранг			
					2014	2015	2016	2017
Україна	1,945	0,954	1,405	0,939	x	x	x	X
Вінницька	4,136	0,296	0,854	1,547	6	20	20	4
Волинська	6,112	0,266	1,895	0,764	3	21	3	18
Дніпропетровська	6,911	0,970	1,237	1,643	2	6	10	3
Донецька	3,819	1,291	1,749	1,279	7	2	4	6
Житомирська	5,951	0,122	1,151	0,606	4	24	15	22
Закарпатська	3,167	0,402	1,431	0,805	9	17	7	16
Запорізька	38,571	0,699	0,675	0,463	1	11	22	24
Івано-Франківська	2,087	1,051	1,017	0,813	18	5	17	15
Київська	2,095	5,683	0,947	0,723	17	1	19	20
Кіровоградська	0,713	0,300	3,123	0,898	23	19	1	13
Луганська	3,565	1,173	0,513	2,499	8	3	24	1
Львівська	1,439	0,970	1,226	0,631	20	7	11	21
Миколаївська	1,307	0,782	1,417	1,469	21	9	8	5
Одеська	1,162	1,100	1,614	0,601	22	4	5	23
Полтавська	0,648	0,825	1,221	0,894	24	8	12	14
Рівненська	3,151	0,356	1,556	0,763	10	18	6	19
Сумська	2,355	0,412	1,353	1,649	15	15	9	2
Тернопільська	2,939	0,193	0,806	1,104	13	23	21	9
Харківська	1,610	0,671	2,484	0,939	19	13	2	12
Херсонська	4,613	0,241	0,972	1,256	5	22	18	7
Хмельницька	2,255	0,726	0,556	1,050	16	10	23	11
Черкаська	3,012	0,685	1,204	1,105	12	12	14	8
Чернівецька	3,063	0,523	1,082	0,785	11	14	16	17
Чернігівська	2,856	0,406	1,210	1,088	14	16	13	10

Примітка:

 Відповідає економічно доцільному значенню >1

Наслідком такої динаміки стали зміни у структурі капітальних інвестицій. Найбільше у ній зросла частка коштів місцевих бюджетів – у середньому в Україні на 6,57 в.п. упродовж 2015-2017 років, тоді як частка коштів державного бюджету збільшилась лише на 2,16 в.п. і склала 3,41% (додаток А, табл. А.4). Таким чином, частка коштів місцевих бюджетів у структурі капітальних інвестицій у 2017 році перевищила 10% у 13-ти областях (проти 12-ти у 2016-му, 7-ми у 2015-му і жодної – у 2014 році). Упродовж 2015-2017 років ця частка стабільно була найвищою в Луганській, Одеській і Харківській областях. Водночас, попри загальне зростання в Україні у 2017 році частки коштів місцевих бюджетів у структурі капітальних інвестицій, у 4-х областях (Житомирській, Запорізькій, Тернопільській і Херсонській) значення цього показника, порівняно з попереднім роком, знизилось, а в Київській області воно стабільно залишається найменшим серед регіонів – 3,11% проти 0,61% у 2014 році.

Необхідною умовою прискорення економічного розвитку регіонів є переважання росту їх власних доходів над видатками. У 2016 році під впливом механізмів адміністративно-фінансової децентралізації в Україні значення цього критерію (K_5^{pez})

²⁰ Авторські розрахунки за даними Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

задовольнялось в усіх областях, окрім Луганської (табл. 2.5). Однак, у 2017-му внаслідок погіршення динаміки власних доходів (у 19-ти областях) при паралельному зростанні видатків в усіх регіонах (на 41,51% у середньому в Україні) співвідношення між індексами росту власних доходів і видатків (без трансфертів) переважало одиницю лише в 9-ти областях.

Таблиця 2.5

Відношення індексу росту власних доходів до індексу росту видатків (без трансфертів)

Регіон	2014	2015	2016	2017	Ранг			
					2014	2015	2016	2017
Україна	0,939	0,962	1,133	0,950	x	x	x	x
Вінницька	0,976	0,943	1,196	1,002	8	15	8	8
Волинська	0,991	1,119	1,139	1,098	5	1	15	2
Дніпропетровська	0,998	0,868	1,059	0,970	4	23	22	16
Донецька	0,965	0,866	1,070	0,871	11	24	20	24
Житомирська	0,986	0,949	1,153	1,029	6	13	13	6
Закарпатська	1,003	1,004	1,270	1,101	3	5	1	1
Запорізька	0,963	0,897	1,185	0,896	13	20	11	21
Івано-Франківська	0,959	0,982	1,138	1,013	15	7	17	7
Київська	0,938	0,915	1,194	0,998	19	18	10	10
Кіровоградська	1,005	0,901	1,208	0,984	2	19	6	13
Луганська	1,075	0,939	0,845	0,890	1	16	24	22
Львівська	0,975	0,960	1,228	0,977	9	9	3	15
Миколаївська	0,985	0,934	1,199	0,978	7	17	7	14
Одеська	0,943	0,945	1,242	1,000	18	14	2	9
Полтавська	0,930	0,894	1,069	0,944	22	21	21	19
Рівненська	0,951	0,952	1,173	1,047	16	11	12	4
Сумська	0,934	0,890	1,139	1,032	21	22	16	5
Тернопільська	0,946	1,044	1,052	1,058	17	3	23	3
Харківська	0,837	0,989	1,123	0,947	24	6	19	18
Херсонська	0,964	1,012	1,196	0,998	12	4	9	11
Хмельницька	0,966	0,966	1,146	0,992	10	8	14	12
Черкаська	0,935	0,950	1,131	0,965	20	12	18	17
Чернівецька	0,912	1,065	1,222	0,888	23	2	4	23
Чернігівська	0,962	0,960	1,218	0,927	14	10	5	20

Примітка:

 Відповідає економічно доцільному значенню >1

Як вже було зазначено, збільшення індексу росту власних доходів у 2017 році відбулось лише в 5-ти областях (Волинській, Донецькій, Луганській, Рівненській і Тернопільській). Водночас значення індексу росту видатків (без трансфертів) зросло в усіх областях, а найбільше в Донецькій – на 40,96 в.п., тоді як у Тернопільській – лише на 1,81 в.п. (додаток А, табл. А.5).

Задіяння механізмів адміністративно-фінансової децентралізації в Україні сприяло суттєвому зростанню упродовж 2015-2016 років видатків на економічну діяльність²¹. Так, значення індексу росту цього показника збільшились, відповідно, на 102,76 і 77,16 в.п., порівняно з 2014-м (додаток А, табл. А.5). Як наслідок, у цей період в усіх регіонах (окрім Донецької і Рівненської областей у 2016 році) задовольнялось значення критерію, згідно з яким співвідношення між індексом росту видатків на економічну діяльність та індексом росту видатків (без трансфертів) має перевищувати одиницю (K_6^{pez}) (табл. 2.6). Однак, у 2017 році кількість регіонів, які відповідали названому критерію, скоротилась до 18-ти, що було спричинено зниженням індексу росту видатків на економічну діяльність (у середньому на 18,24 в.п.) на фоні зростання індексу усіх видатків (без трансфертів) на 16,45 в.п.

²¹ Видатки на економічну діяльність включають в себе видатки на: будівництво; сільське і лісове господарство, рибне господарство та мисливство; транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатику; інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю.

Таблиця 2.6

**Відношення індексу росту витратків на економічну діяльність до
індексу росту витратків (без трансфертів)**

Регіон	2014	2015	2016	2017	Ранг			
					2014	2015	2016	2017
Україна	0,935	1,602	1,383	1,093	x	x	x	x
Вінницька	1,907	1,020	1,112	1,192	1	22	20	7
Волинська	0,913	1,341	1,683	1,024	17	18	2	16
Дніпропетровська	0,949	1,880	1,636	0,946	15	7	3	21
Донецька	0,738	0,992	1,691	1,246	23	23	1	3
Житомирська	1,158	1,257	1,195	1,054	8	20	15	13
Закарпатська	1,439	1,874	1,124	1,146	3	8	19	9
Запорізька	0,869	1,952	1,302	1,096	18	6	9	10
Івано-Франківська	1,197	1,303	1,226	1,020	7	19	11	18
Київська	0,842	2,206	1,089	1,265	20	5	22	2
Кіровоградська	0,977	1,701	1,197	1,051	14	11	14	14
Луганська	0,517	2,915	1,014	1,240	24	1	24	4
Львівська	1,272	2,469	1,331	0,857	5	3	8	23
Миколаївська	0,756	2,300	1,218	1,226	22	4	13	5
Одеська	1,057	1,785	1,404	1,024	12	9	5	17
Полтавська	0,827	2,653	1,224	1,055	21	2	12	12
Рівненська	1,001	0,974	1,070	1,185	13	24	23	8
Сумська	1,296	1,388	1,188	1,195	4	15	16	6
Тернопільська	0,949	1,372	1,179	0,902	16	16	18	22
Харківська	1,119	1,515	1,180	1,065	10	13	17	11
Херсонська	1,654	1,156	1,110	0,850	2	21	21	24
Хмельницька	1,125	1,764	1,230	0,957	9	10	10	20
Черкаська	0,864	1,370	1,513	1,033	19	17	4	15
Чернівецька	1,243	1,554	1,382	0,998	6	12	6	19
Чернігівська	1,064	1,470	1,379	1,506	11	14	7	1

Примітка:

 Відповідає економічно доцільному значенню >1

Значення індексу росту витратків на економічну діяльність були найнижчими у Дніпропетровській (126,38% проти 209,87% у 2016 році), Львівській (117,23% проти 168,21%), Тернопільській (120,12% проти 154,94%), Херсонській (116,14% проти 134,66%), Хмельницькій (134,69% проти 152,64%) і Чернівецькій (138,38% проти 172,66%) областях, які у 2017 році не відповідали обраному критерію оцінювання адміністративно-фінансової децентралізації. Натомість у 8-ми областях (Вінницькій, Закарпатській, Київській, Луганській, Миколаївській, Рівненській, Сумській і Чернігівській) у 2017 році відбулось збільшення витратків на економічну діяльність, що, своєю чергою, підвищило значення критеріального показника у цих регіонах.

Наслідком позитивної динаміки індексу росту витратків на економічну діяльність стало збільшення їх частки у структурі витратків у середньому в Україні до 11,99% у 2017 році проти 4,95% у 2014-му (додаток А, табл. А.6). Попри суттєве зниження значень названого індексу у Дніпропетровській і Львівській областях у 2017 році, ці регіони залишаються одними з лідерів (разом із Київською, Одеською і Харківською областями) за часткою витратків на економічну діяльність у структурі витратків – 15,27% і 14,23% відповідно.

Збільшення витратків на економічну діяльність покликане стимулювати зростання економіки регіонів. Відтак, *ключовим критерієм ефективності адміністративно-фінансової децентралізації є переважання індексу росту обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання над індексом росту витратків на економічну діяльність (K_7^{peg})*.

Незважаючи на інтенсивне збільшення з 2015 року витратків на економічну діяльність, вони не мали відчутного впливу на розвиток економіки регіонів, передусім через незначні

обсяги цих видатків – 58 741,8 млн. грн. в Україні у 2017 році або 0,69% від загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання. У підсумку, значення критерію ефективності адміністративно-фінансової децентралізації задовольнялось лише в 4-х областях: Дніпропетровській, Львівській, Тернопільській і Херсонській (табл. 2.7). Водночас у цих областях індекси росту видатків на економічну діяльність були найнижчими серед регіонів і становили від 116,14% у Херсонській – до 126,38% у Дніпропетровській, тоді як значення індексів росту обсягу реалізованої продукції суб'єктів господарювання перебували на рівні, вищому за середній в Україні (окрім Херсонської області) (додаток А., табл. А.7).

Таблиця 2.7

Відношення індексу росту обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання до індексу росту видатків на економічну діяльність

Регіон	2014	2015	2016	2017	Ранг			
					2014	2015	2016	2017
Україна	1,074	0,646	0,696	0,796	x	x	x	x
Вінницька	0,651	1,118	0,861	0,701	23	1	6	19
Волинська	1,086	0,818	0,603	0,999	11	5	20	5
Дніпропетровська	1,045	0,485	0,563	1,010	12	20	22	4
Донецька	1,093	1,035	0,541	0,598	10	2	23	21
Житомирська	0,959	0,811	0,993	0,832	15	6	2	10
Закарпатська	0,766	0,486	0,796	0,790	21	19	9	14
Запорізька	1,281	0,509	0,693	0,836	3	17	17	9
Івано-Франківська	0,717	0,762	0,811	0,851	22	10	8	8
Київська	1,208	0,419	0,864	0,568	5	21	5	22
Кіровоградська	1,152	0,530	0,769	0,779	9	16	10	15
Луганська	1,200	0,385	1,003	0,473	6	22	1	24
Львівська	0,814	0,369	0,675	1,094	19	24	18	1
Миколаївська	1,448	0,499	0,826	0,666	1	18	7	20
Одеська	0,949	0,584	0,744	0,777	16	15	14	16
Полтавська	1,318	0,377	0,704	0,816	2	23	16	12
Рівненська	1,182	0,962	0,905	0,732	7	4	3	18
Сумська	0,844	0,794	0,762	0,751	18	8	12	17
Тернопільська	1,177	0,713	0,434	1,068	8	12	24	2
Харківська	0,804	0,748	0,762	0,807	20	11	13	13
Херсонська	0,641	0,983	0,901	1,017	24	3	4	3
Хмельницька	1,015	0,585	0,765	0,982	13	14	11	6
Черкаська	1,275	0,795	0,583	0,831	4	7	21	11
Чернівецька	0,871	0,635	0,675	0,922	17	13	19	7
Чернігівська	0,997	0,780	0,743	0,561	14	9	15	23

Примітка:

 Відповідає економічно доцільному значенню >1

До відповідності критеріальному значенню у 2017 році впритул наблизилась Волинська область, економіка якої досягла найвищого зростання – індекс обсягу реалізованої продукції суб'єктів господарювання у цьому регіоні склав 142,48% (проти 123,12% у середньому в Україні), а індекс росту видатків на економічну діяльність – 142,51% (проти 154,72%). Натомість у Донецькій, Київській, Луганській областях ситуація цілком протилежна: найбільший ріст видатків на економічну діяльність супроводжувався найменшим ростом обсягу реалізованої продукції суб'єктів господарювання, індекси якого становили 116,45%, 107,47% і 84,18% відповідно. Найнижче значення критеріального показника у Чернігівській області спричинене суттєвим зростанням (на 123,17%) видатків на економічну діяльність при збільшенні обсягу реалізованої продукції суб'єктів господарювання на 25,22%.

Загалом результати проведеної критеріальної оцінки дозволили констатувати наявність тісного зв'язку між динамікою власних доходів і видатків, зокрема, на економічну діяльність.

Так, у 2017 році 1-й, 5-й і 6-й критерії ефективності децентралізації (які відображають співвідношення між індексами росту: власних доходів і трансфертів; власних доходів і видатків; видатків на економічну діяльність і видатків), одночасно задовольнялись у 8-ми регіонах (табл. 2.8). Також тісним є зв'язок між динамікою капітальних інвестицій, профінансованих за кошти місцевих бюджетів, і динамікою видатків на економічну діяльність (які включають видатки на капітальне будівництво) – 4-й і 6-й критерії одночасно задовольнялись у 7-ми регіонах.

Таблиця 2.8

**Матриця відповідності регіонів України критеріям ефективності
фінансової децентралізації у 2017 році**

Критерій	Вінницька	Волинська	Дніпропетровська	Донецька	Житомирська	Закарпатська	Запорізька	Івано-Франківська	Київська	Кіровоградська	Луганська	Львівська	Миколаївська	Одеська	Полтавська	Рівненська	Сумська	Тернопільська	Харківська	Херсонська	Хмельницька	Черкаська	Чернівецька	Чернігівська	К-ть регіонів, які відповідали критеріям
$K_1^{рег}$																									11
$K_2^{рег}$																									3
$K_3^{рег}$																									0
$K_4^{рег}$																									11
$K_5^{рег}$																									9
$K_6^{рег}$																									18
$K_7^{рег}$																									4
Відповідність критеріям, Σ	4	3	3	2	3	3	1	3	2	1	3	1	2	4	1	3	4	4	1	3	1	2	0	2	56

Примітка:

 Відповідає критерію

Чотири критерії (максимум) одночасно задовольнялись лише в 4-х областях (Вінницькій, Одеській, Сумській і Тернопільській), 3 критерії – у 8-ми областях, 2 критерії – у 5-ти областях, 1 критерій – у 6-ти областях. Чернівецька область, в якій у 2017 році не задовольнялись значення жодного з обраних критеріїв ефективності децентралізації, у загальному рейтингу щодо формування об'єднаних територіальних громад (ОТГ) була 7-ю (додаток А., табл. А.8).

Співставлення значень підсумкових рангів²², розрахованих за результатами критеріальної оцінки ефективності децентралізації, з місцями регіонів у загальному рейтингу щодо формування ОТГ дало підстави для висновку про наявність певної відповідності між наведеними показниками (рис. 2.1).

Так, у переважній більшості регіонів (13-ти) різниця між рангами і місцями у рейтингу не перевищила 6-ти пунктів. Водночас у Вінницькій, Київській, Сумській і Харківській областях середні ранги за обраними критеріями є значно вищими, ніж місця у загальному рейтингу щодо формування ОТГ. Відтак, можна констатувати ефективнішу дію механізмів адміністративно-фінансової децентралізації у цих регіонах. Натомість у Житомирській, Запорізькій, Івано-Франківській, Львівській, Хмельницькій, Чернівецькій і Чернігівській

²² Підсумкові ранги визначено шляхом ранжування середньоарифметичних значень показників за 2017 рік, наведених у табл. 1-7.

областях ситуація протилежна – при високій інтенсивності формування ОТГ значення критеріальних показників у цих регіонах (окрім Житомирської області) є найнижчими в Україні.

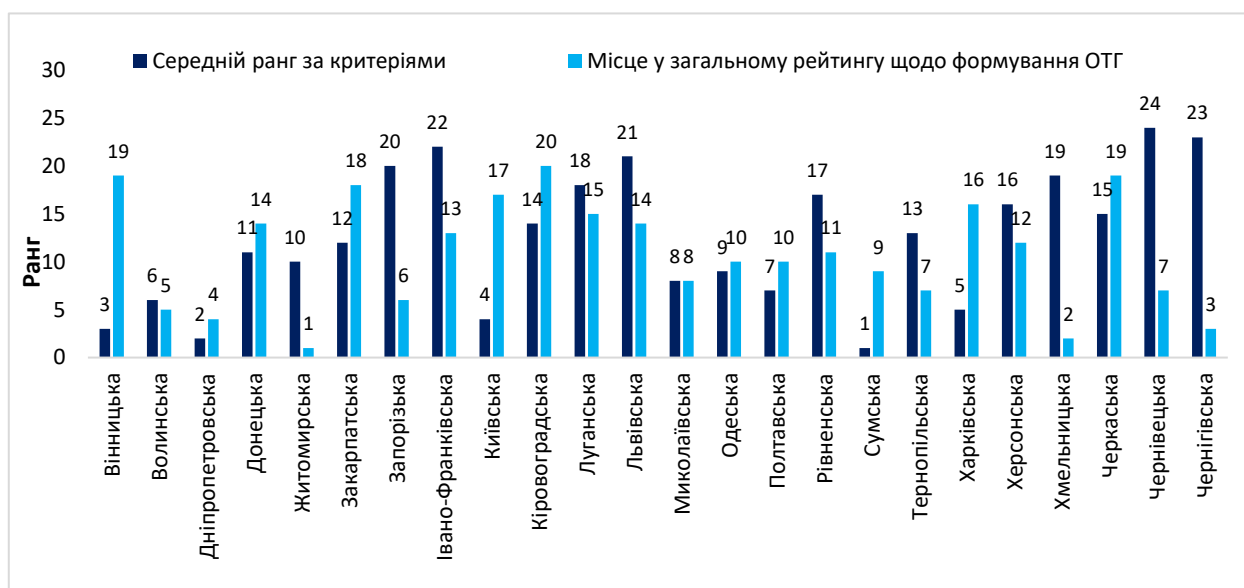

Рис. 2.1. Місця регіонів України у рейтингах за рівнем децентралізації²³

Підсумовуючи результати першого етапу адміністративно-фінансової децентралізації в Україні, можна стверджувати, що одним з основних позитивних наслідків цієї структурної реформи у 2016 році стало переважання темпів росту власних доходів над темпами росту трансфертів із державного бюджету в усіх областях, окрім Луганської, а також покращення структури трансфертів у напрямку суттєвого зменшення у ній частки дотацій – у середньому у понад 14 разів, порівняно з 2014-м. Однак, у 2017 році через сповільнення динаміки росту власних доходів регіонів частка дотацій у структурі трансфертів із державного бюджету зросла у 2,3 разу. Найбільш дотованими (із часткою дотацій >10%) залишаються Закарпатська, Івано-Франківська, Луганська, Тернопільська, Херсонська і Чернівецька області. Викликом для регіонів є повільна трансформація структури доходів їх бюджетів на користь власних ресурсів. Так, у 2017 році частка власних доходів у доходах бюджетів переважала 50% лише в трьох областях – Дніпропетровській, Київській і Одеській. Водночас задіяння механізмів децентралізації прискорило динаміку росту капітальних інвестицій із місцевих бюджетів та видатків на економічну діяльність. У підсумку, частка коштів місцевих бюджетів у структурі капітальних інвестицій у 2017 році у середньому зросла на 6,57 в.п., порівняно з 2014-м, і перевищила 10% у 13-ти областях (проти жодної у 2014-му), а частка видатків на економічну діяльність у структурі видатків зросла на 7,04 в.п. і перевищила 10% у 6-ти областях.

Таким чином, можна констатувати найефективнішу дію механізмів децентралізації у Вінницькій, Київській, Сумській і Харківській областях, попри відносно невисоку інтенсивність формування ОТГ у цих регіонах. Але загалом на першому етапі реформи децентралізація не здійснила відчутного впливу на економіку регіонів, незважаючи на позитивні тенденції у динаміці та структурі доходів/видатків бюджетів областей і капітальних інвестицій. Тому для посилення фінансової незалежності регіонів та прискорення їх розвитку, з одного боку, необхідне удосконалення механізмів децентралізації, а з іншого – оптимізація структури регіональної економіки за критеріями ефективності.

²³ Побудовано на підставі авторських розрахунків і даних Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України: Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 січня 2018 / Офіційний веб-портал Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/01/MonitoringFinal-10.01.2018-1.pdf>

III. Економіка Карпатського регіону у фокусі сучасних реформ

Місцеві бюджети міст та районів: динаміка змін

Міжрегіональні порівняння стану та тенденцій розвитку Карпатського регіону, який включає Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську та Чернівецьку області, дозволяє говорити, що три з чотирьох областей (за виключенням Львівської) характеризуються нижчим в порівнянні з середньо українським рівнем практично за усіма показниками соціально-економічного розвитку. Проте, темпи приросту показників у Карпатському регіоні є вищими у порівнянні з середньо українськими. Так, вищими темпами впродовж останніх років зростає ВРП Карпатського регіону, кількість суб'єктів господарювання, обсяги реалізованої промислової продукції на одну особу та обсяги капітальних інвестицій на одну особу, доходи місцевих бюджетів на одну особу, видатки місцевих бюджетів на одну особу, зокрема на освіту та охорону здоров'я. Також зауважимо, що в Карпатському регіоні нижчий рівень безробіття, ніж в середньому по країні.

Фінансово-економічний потенціал регіону формується на його території суб'єктами економіки та населенням. Ними створено фінансовий ресурс регіону, який прямо залежить від діяльності суб'єктів регіональної економіки та їх взаємодії. Ключову роль в питанні формування таких фінансових взаємозв'язків відіграє сформована на центральному рівні бюджетно-податкова система, представлена на місцях у вигляді місцевих бюджетів. Відтак аналіз ефективності формування та використання фінансово-економічного потенціалу доцільно проводити на основі оцінки бюджетного потенціалу як його основної складової. Ця складова фінансово-економічного потенціалу досліджується на основі аналізу достатності власних фінансових ресурсів місцевих бюджетів та оцінки ефективності їх використання місцевими органами влади для забезпечення соціально-економічного розвитку регіону та формування фінансово-економічного потенціалу майбутніх періодів (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Структура доходів бюджетів міст, районів та ОТГ Карпатського регіону у 2015 р. та 2017 р.²⁴

на 1 мешканця, тис. грн.

Адмін. одиниці		Доходи	Загальнодержавні податки і платежі	Місцеві податки збори	Неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом	Базова дотація	Субвенції	Інші трансферти
Львівська область	2015	Міста обласного значення	1671,79	719,41	473,84	-105,64	3173,62	18,69
		Райони	799,35	291,11	166,74	255,35	4092,16	46,58
	2017	Міста обласного значення	3375,79	1454,77	724,90	-170,71	4978,24	0,89
		Райони	1643,41	598,93	271,40	223,64	6271,57	401,16
		ОТГ	1446,35	694,51	231,73	381,44	2567,12	319,28
Закарпатська область	2015	Міста обласного значення	2050,83	564,64	455,36	-104,35	3187,97	12,87
		Райони	594,18	187,36	130,75	351,86	4120,67	68,95
	2017	Міста обласного значення	4178,09	1210,65	865,33	-197,90	4725,52	0,00
		Райони	1184,12	416,23	184,72	405,68	5669,57	489,93
		ОТГ	2025,34	629,79	404,54	257,40	2640,19	417,55
Івано-Франківська область	2015	Міста обласного значення	1355,37	587,55	385,47	-8,62	3255,10	13,57
		Райони	629,19	266,77	135,64	322,61	4377,63	105,39
	2017	Міста обласного значення	2942,00	1075,59	546,32	-16,04	5179,44	2,71
		Райони	1212,09	547,99	191,97	344,29	7160,90	527,39
		ОТГ	668,13	307,50	76,64	530,49	2157,22	333,58
Чернівецька область	2015	Міста обласного значення	1460,70	665,19	458,82	-4,51	2591,17	1,80
		Райони	451,73	224,38	145,92	382,71	4064,39	96,70
	2017	Міста обласного значення	2884,42	1200,53	861,66	-3,86	4467,30	0,05
		Райони	676,48	371,54	151,73	361,14	5978,15	489,34
		ОТГ	1045,49	445,83	185,39	439,93	2013,14	446,66

²⁴ Тут і далі по тексту розділу розрахунки здійснено за даними офіційного сайту Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>; офіційних сайтів Департаменту фінансів Львівської ОДА. URL: <https://loda.gov.ua/departament-finsiv>, Департаменту фінансів Закарпатської ОДА URL: <https://carpathia.gov.ua/storinka/informaciya-pro-departament-finsiv-obderzhadministraciyi>, Департаменту фінансів Івано-Франківської ОДА. URL: <http://www.if.gov.ua/?q=page&id=23314>, Департаменту фінансів ОДА. URL: <https://bukoda.gov.ua/page/group/143>; Державної казначейської служби України <https://www.treasury.gov.ua/>

У структурі доходів бюджетів міст обласного значення, районів та ОТГ Карпатського регіону як у 2015 р., так і в 2017 р. переважали субвенції з Державного бюджету. При цьому, найбільшими отримувачами субвенцій впродовж досліджуваного періоду залишалися зведені бюджети районів (без ОТГ). Так, до прикладу, обсяг субвенцій у районах Івано-Франківської області в розрахунку на 1 мешканця склав у 2017 р. 7160,90 тис. грн., що в 2,2 рази перевищило відповідний показник 2015 р.

Протягом аналізованого періоду найвищі обсяги загальнодержавних податків і платежів у розрахунку на 1 мешканця зафіксовано в містах обласного значення Закарпатської області – 2050,83 тис. грн. у 2015 р. та 4178,09 тис. грн. – у 2017 р.

Разом з тим, близько 40% усіх міст обласного значення Карпатського регіону у 2015 - 2017 рр. були бюджетами-донорами, тобто такими, у яких обсяг реверсної дотації перевищував обсяг базової дотації (рис. 3.1). А бюджети районів та ОТГ мали дотаційний характер. Так, найвищий обсяг базової дотації у 2017 р. зафіксовано в районах Закарпатської області – 405,68 тис. грн. на 1 особу (+15,3%, порівняно із 2015 р.), а також в ОТГ Івано-Франківської області – 530,49 тис. грн.

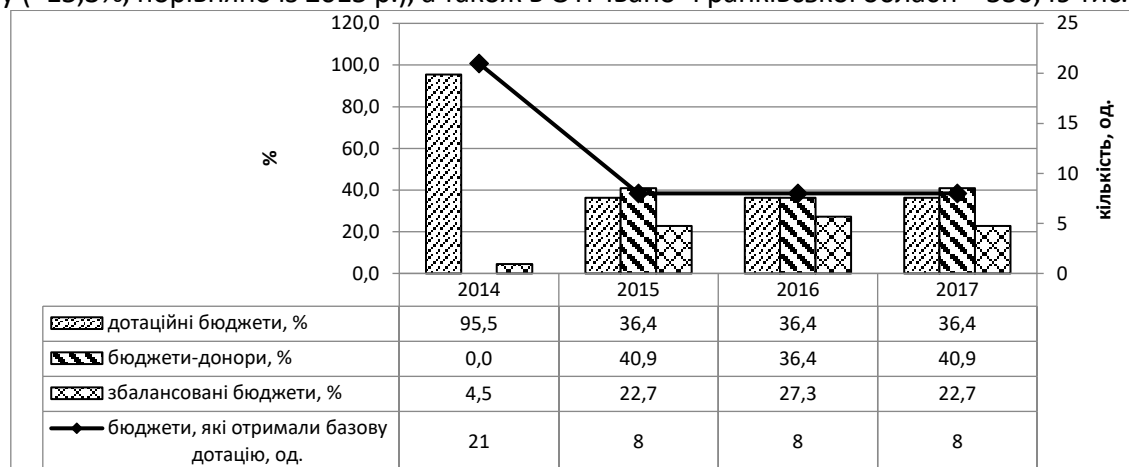

Рис. 3.1. Дотаційність бюджетів міст обласного значення Карпатського регіону, 2014-2017 рр.

Ресурсна неспроможність переважної більшості органів місцевого самоврядування вкрай ускладнювала здійснення власних і делегованих повноважень та призвела, у підсумку, до погіршення якості та доступності публічних послуг, зниження інвестиційної активності на місцях. Однак, запровадження, починаючи з 2015 р., нової форми горизонтального вирівнювання місцевих бюджетів – вирівнювання доходної спроможності адміністративно-територіальних одиниць – поряд з іншими новаціями, спрямованими на зміцнення доходної бази місцевих бюджетів створило можливість територіальним одиницям сформувати додатковий фінансовий ресурс, що дозволило:

по-перше, активізувати інвестиційну діяльність, як за рахунок коштів місцевих бюджетів, так і за рахунок різних джерел інвестування, зокрема, вітчизняні і іноземні інвестори відреагували на підвищення фінансового потенціалу окремих міст та районів відповідним вливанням капіталовкладень;

по-друге, при незмінно високому рівні фінансування капітальних інвестицій за рахунок підприємств та організацій (67-69% у 2015-2017рр.), змінити структуру капітальних інвестицій за джерелами фінансування в напрямі зростання частки інвестицій за рахунок місцевих бюджетів при зниженні частки інвестицій, здійснених коштом державного бюджету²⁵.

В результаті адміністративно-фінансової децентралізації дещо трансформувалась структура видатків бюджетів адміністративних одиниць Карпатського регіону (рис. 3.2). Якщо

²⁵ Зокрема, якщо у 2014 р. структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування виглядала так: 2,7% – кошти місцевих бюджетів, 1,2% – кошти державного бюджету, то у 2017 р. – відповідно 9,3% та 3,4% Розраховано за даними Офіційного сайту Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.12.2018).

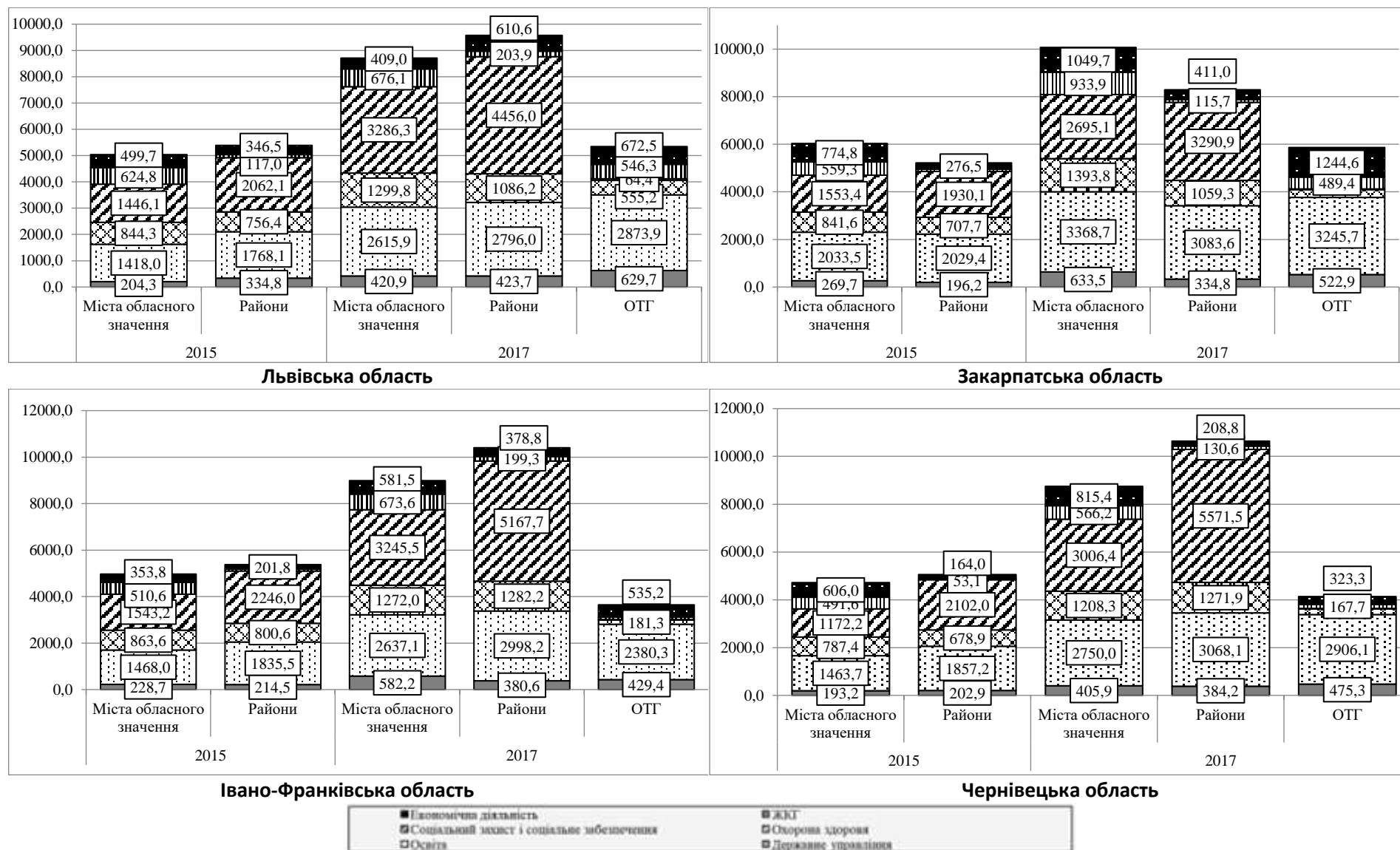

Рис. 3.2. Структура і динаміка видатків бюджетів міст обласного значення, районів та ОТГ Карпатського регіону у 2015 р. та 2017 р. в розрахунку на 1 мешканця, грн.

бюджети міст обласного значення та районів залишилися соціально спрямованими, то видатки бюджетів ОТГ носили інвестиційний характер (тобто спрямовувалися здебільшого на економічний розвиток, розвиток ЖКГ). Зокрема, при значних обсягах видатків на державне управління:

- 1) у Львівській та Закарпатській областях видатки ОТГ на економічну діяльність (в розрахунку на 1 мешканця) у 2017 р. перевищили відповідні показники у містах обласного значення та районах;
- 2) видатки усіх досліджуваних ОТГ на ЖКГ (крім ОГТ Івано-Франківської області) були вищими, ніж аналогічні показники у відповідних районах Карпатського регіону.

Незначний обсяг фінансування соціального захисту та соціального забезпечення бюджетами ОТГ Карпатського регіону аргументується тим, що повноваження у відповідній сфері в ході децентралізації передано на районний рівень.

Вплив фінансової децентралізації на інвестиційні процеси

Ефективність адміністративно-фінансової децентралізації характеризується формування надійної платформи для соціально-економічного зростання територіальних суспільних систем різних рівнів і мала б супроводжуватись підвищенням рівня та якості життя їх населення. Разом з тим, до найважливіших очікуваних результатів децентралізації належить і підвищення рівня інвестиційної привабливості територій, що може стати запорукою активізації інвестиційної діяльності у напрямку збільшення економічного та соціально-культурного потенціалу адміністративних одиниць, прискорення темпів відтворювальних процесів в реальному секторі економіки. Зазначене актуалізує оцінювання впливу адміністративно-фінансової децентралізації, зокрема, в контексті формування власного фінансового (бюджетного) потенціалу міст обласного значення та районів Карпатського регіону на активізацію та характер інвестиційних процесів.

Для дослідження ефективності фінансової децентралізації в містах обласного значення та районах Карпатського регіону України з позиції активізації інвестиційних процесів у зазначених адміністративних одиницях пропонується оцінити чотири блоки показників, наведених у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Методика оцінювання впливу фінансової децентралізації на інвестиційні процеси*

Формули	Критерії ефективності
1	2
Блок 1. Співвідношення темпів зростання власних доходів місцевих бюджетів до зайнятості	
$C_i^3 = \frac{\Delta ВДБ_i}{\Delta Z_i}, \text{ де:}$ <p>C_i^3 – коефіцієнт співвідношення темпів зміни власних доходів бюджету i-го міста обласного значення/району Карпатського регіону до чисельності зайнятого населення за аналізований період; ΔZ_i – темп зміни чисельності зайнятого населення в i-му місті обласного значення/районі Карпатського регіону за аналізований період; $\Delta ВДБ_i$ – темп зміни обсягу власних доходів бюджету i-го міста обласного значення/району Карпатського регіону за аналізований період</p>	Оскільки лівову частку власних доходів бюджету адміністративно-територіальної одиниці формують податки та збори на доходи фізичних осіб, при $C_i^3 \geq 1$ має місце продуктивна зайнятість; спостерігається висока чутливість зміни темпів росту власних доходів бюджету щодо зміни темпу росту зайнятості
Блок 2. Співвідношення темпів зростання капітальних інвестицій та прямих іноземних інвестицій (далі – ПІІ) до власних доходів	
$C_i^{KI} = \frac{\Delta KI_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad C_i^{PII} = \frac{\Delta PII_i}{\Delta ВДБ_i}; \text{ де:}$ <p>C_i^{KI}, C_i^{PII} – коефіцієнт співвідношення темпів зміни одного показника до іншого в i-му місті обласного значення/районі Карпатського регіону за аналізований період; ΔKI_i – темп зміни обсягу капітальних інвестицій i-го міста обласного значення/району Карпатського регіону за аналізований період; ΔPII_i – темп зміни обсягу прямих іноземних інвестицій, залучених i-тим містом обласного значення/районом Карпатського регіону за аналізований період; $\Delta ВДБ_i$ – темп зміни обсягу власних доходів бюджету i-го міста обласного значення/району Карпатського регіону за аналізований період</p>	$C_i^{KI}, C_i^{PII} < 1$ є свідченням низької щільності взаємозв'язку між досліджуваними показниками; $C_i^{KI}, C_i^{PII} \geq 1$ – має місце стимулюючий вплив зростання власних доходів бюджету на інвестиційні процеси

1	2
Блок 3. Співвідношення темпів зростання зайнятості до капітальних інвестицій та ПІІ	
$C_i^{3/КІ} = \frac{\Delta Z_i}{\Delta K_i}; \quad C_i^{3/ПІІ} = \frac{\Delta Z_i}{\Delta ПІІ_i}; \quad \text{де:}$ <p>$C_i^{3/КІ}, C_i^{3/ПІІ}$ – коефіцієнт співвідношення темпів зміни одного показника до іншого в i-му місті обласного значення/районі Карпатського регіону за аналізований період; ΔZ_i – темп зміни чисельності зайнятого населення в i-му місті обласного значення/районі Карпатського регіону за аналізований період; $\Delta ПІІ_i$ – темп зміни обсягу прямих іноземних інвестицій, залучених i-тим містом обласного значення/районом Карпатського регіону за аналізований період; ΔK_i – темп зміни обсягу капітальних інвестицій i-го міста обласного значення/району Карпатського регіону за аналізований період</p>	<p>(з врахуванням часового лагу)</p> <p>$C_i^{3/КІ}, C_i^{3/ПІІ} < 1$ – щільність взаємозв'язку між досліджуваними показниками низька; $C_i^{3/КІ}, C_i^{3/ПІІ} \geq 1$ – має місце стимулюючий вплив інвестиційних процесів на зайнятість</p>
Блок 4. Співвідношення темпів росту витатків на соціально-економічний розвиток до власних доходів досліджуваних бюджетів	
$C_{iOMC} = \frac{\Delta OMC_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad C_{iДЗО} = \frac{\Delta ДЗО_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad C_{iЗОШ} = \frac{\Delta ЗОШ_i}{\Delta ВДБ_i} \frac{\Delta ЖЕГ_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad C_{iСЗ} = \frac{\Delta СЗ_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad C_{iКВ} = \frac{\Delta КВ_i}{\Delta ВДБ_i};$ $C_{iБМ} = \frac{\Delta БМ_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad C_{iФКС} = \frac{\Delta ФКС_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad C_{iВЗНЗ} = \frac{\Delta ВЗНЗ_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad C_{iВЛ} = \frac{\Delta ВЛ_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad C_{iРАД} = \frac{\Delta РАД_i}{\Delta ВДБ_i};$ $C_{iСЛРГ} = \frac{\Delta СЛРГ_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad C_{iЛ} = \frac{\Delta Л_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad C_{iБ} = \frac{\Delta Б_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad C_{iШЕВ} = \frac{\Delta ШЕВ_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad C_{iЦСО} = \frac{\Delta ЦСО_i}{\Delta ВДБ_i}; \quad \text{де:}$ <p>$C_{iOMC}, C_{iДЗО}, C_{iЗОШ}, E_{iЖЕГ}, C_{iСЗ}, C_{iКВ}, C_{iБМ}, C_{iФКС}, C_{iВЗНЗ}, C_{iВЛ}, C_{iРАД}, C_{iСЛРГ}, C_{iБ}, E_{iБ}, C_{iШЕВ}, C_{iЦСО}$ – коефіцієнти співвідношення темпів зміни одного показника до іншого в i-му місті обласного значення Львівської області у 2014-2017 рр.; ΔOMC_i – темп зміни обсягу фінансування органів місцевого самоврядування місцевим бюджетом i-го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta ДЗО_i$ – темп зміни обсягу фінансування дошкільних закладів освіти місцевим бюджетом i-го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta ЗОШ_i$ – темп зміни обсягу фінансування загальноосвітніх шкіл місцевим бюджетом i-го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta Л_i$ – темп зміни обсягу фінансування лікарень місцевим бюджетом i-го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta ЖЕГ_i$ – темп зміни обсягу фінансування житлово-експлуатаційного господарства місцевим бюджетом i-го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta СЗ_i$ – темп зміни обсягу фінансування програм та заходів, пов'язаних із соціальним захистом та соціальним забезпеченням місцевим бюджетом i-го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta КВ_i$ – темп зміни обсягу фінансування капітальних вкладень місцевим бюджетом i-го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta БМ_i$ – темп зміни обсягу фінансування благоустрою міста місцевим бюджетом i-го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta ФКС_i$ – темп зміни обсягу фінансування фізичної культури та спорту місцевим бюджетом i-го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta ВЗНЗ_i$ – темп зміни обсягу фінансування відновлення (будівництва, реконструкції) загальноосвітніх навчальних закладів місцевим бюджетом i-го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta ВЛ_i$ – темп зміни обсягу фінансування відновлення (будівництва, реконструкції) лікарень загального профілю місцевим бюджетом i-го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta РАД_i$ – темп зміни обсягу фінансування ремонту (будівництва, реконструкції, утримання) автомобільних доріг місцевим бюджетом i-го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta СЛРГ_i$ – темп зміни обсягу фінансування сільського, лісового і рибного господарства місцевим бюджетом i-го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta Б_i$ – середньорічний темп зміни обсягу фінансування бібліотек місцевим бюджетом i-го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta ШЕВ_i$ – темп зміни обсягу фінансування шкіл естетичного виховання дітей місцевим бюджетом i-го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta ЦСО_i$ – темп зміни обсягу фінансування територіальних центрів соціального обслуговування місцевим бюджетом i-го міста обласного значення Львівської області за аналізований період; $\Delta ВДБ_i$ – темп зміни обсягу власних доходів бюджету i-го міста обласного значення Львівської області за аналізований період</p>	<p>Коефіцієнти співвідношення темпів зміни одного показника до іншого, значення яких < 1 вказують на низьку щільність взаємозв'язку між досліджуваними показниками; якщо ж значення коефіцієнтів ≥ 1 – присутній стимулюючий вплив власних доходів бюджету на фінансування соціально-економічних витатків</p>

*Джерело: складено авторами

Результати розрахунків співвідношення темпів зростання власних доходів до зайнятості у містах обласного значення та районах Карпатського регіону, здійснені за формулою блоку 1, представлені на рис. 3.3.

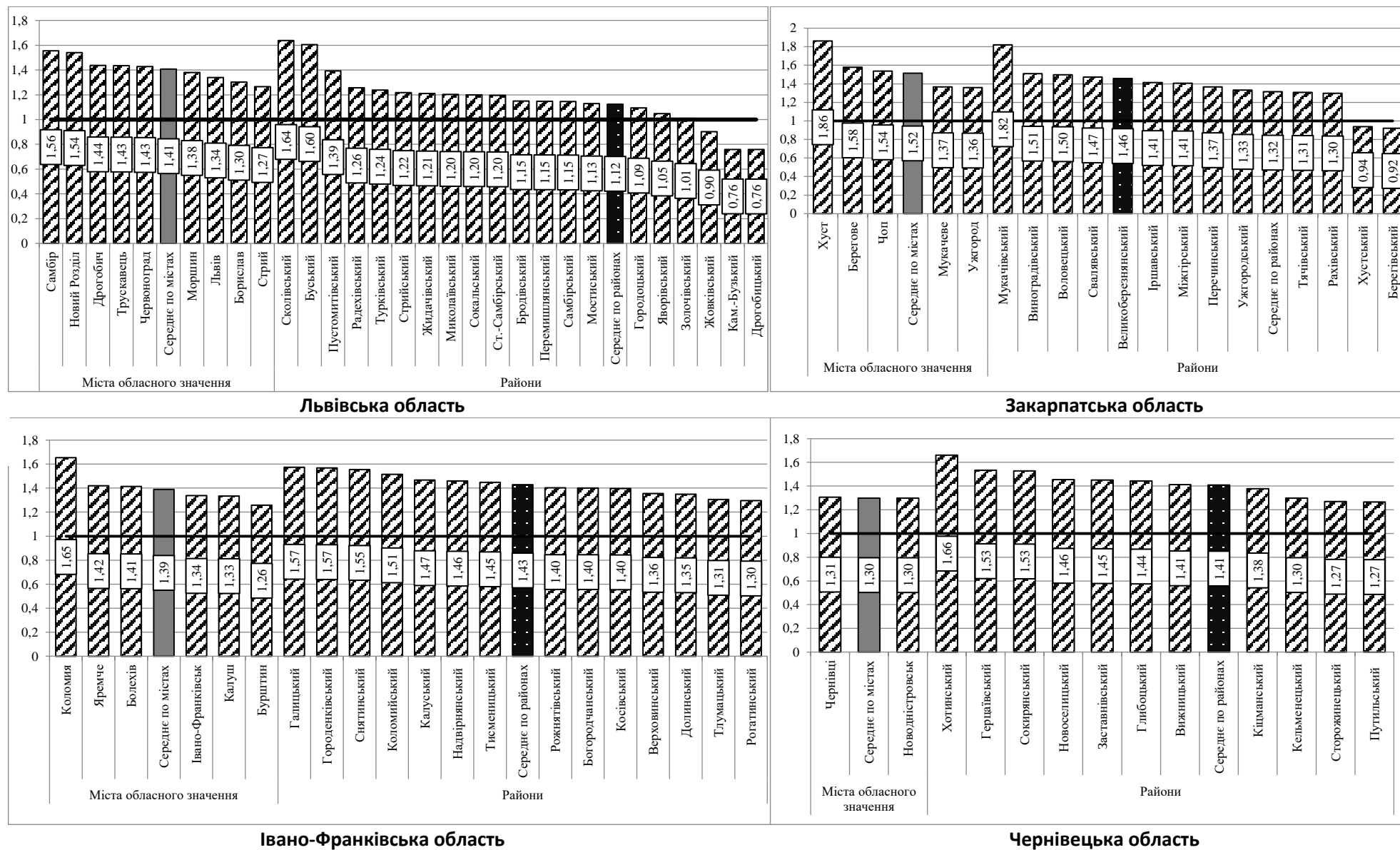

Рис. 3.3. Співвідношення темпів зростання власних доходів до зайнятості у містах обласного значення та районах Карпатського регіону, 2017/2016 pp.

Протягом досліджуваного періоду співвідношення темпів зростання власних доходів до зайнятості було вище 1 у всіх містах обласного значення та у більшості районів Карпатського регіону (за винятком Жовківського, Кам'янка-Буського та Дрогобицького районів Львівської області, Хустського та Берегівського районів Закарпатської області, що свідчить про непродуктивну зайнятість у зазначених районах, яка не супроводжується відповідними відрахуваннями ПДФО, як основного джерела формування власних доходів відповідних бюджетів. Крім того, названі адміністративні одиниці знаходяться у безпосередній близькості до міст обласного значення – центрів соціально-економічної активності, які акумулюють основну частину зайнятого населення. І зниження зайнятості у зазначених районах, яке супроводжується зниженням власних доходів, пояснюється тим, що показники рівня оплати праці тут є нижчі від середнього рівня по містах-концентрації і акумуляції працересурсного потенціалу).

3-поміж досліджуваних областей найвищий розмах варіації між середніми показниками співвідношення темпів зростання власних доходів до зайнятості у містах обласного значення та в районах спостерігається у Львівській області – 0,29 пункти (у містах – 1,41, в районах – 1,12). Зазначене зумовлено низкою факторів, найважливішими серед яких є вищий рівень зайнятості саме у містах обласного значення (у 2017 р. – 26,5%, при цьому в районах – лише 11,9%); вищий рівень оплати праці у містах обласного значення²⁶, порівняно із районами.

У Чернівецькій та Івано-Франківській областях спостерігається вище співвідношення темпів зростання власних доходів до зайнятості в розрізі районів відносно інших досліджуваних областей (в т.ч. міст обласного значення). Основною причиною цього слугує вища частка сільського населення²⁷ і, як наслідок, вищий рівень його зайнятості, порівняно із міським²⁸.

Попри позитивну динаміку зростання частки коштів місцевих бюджетів у структурі капітальних інвестицій за джерелами фінансування впродовж 2015-2017 рр.²⁹, остання все ж залишається незначною, порівняно з часткою інвестицій за рахунок коштів підприємств та організацій. Місцевими бюджетами традиційно фінансуються видатки на ремонт шкіл та лікарень, реконструкцію садочків, будівництво водогонів тощо. При цьому, мізерним є фінансування видатків, які могли б принести у майбутньому додаткові надходження до місцевих бюджетів, сприяли б підвищенню інвестиційної привабливості адміністративно-територіальної одиниці. Як наслідок, в областях Карпатського регіону, значення коефіцієнтів співвідношення темпів зміни капітальних інвестицій до власних доходів бюджетів міст обласного значення/районів у 2017/2016 рр. загалом є незначними та становлять у більшості досліджуваних адміністративних одиниць < 1 (рис. 3.4).

²⁶ Наприклад, у IV кварталі 2017 р. розмір середньомісячної заробітної плати у містах обласного значення Львівської області становив 6681 грн., тоді як в районах – 6195,5 грн. При цьому, у 60% районів області розмір виплат працівникам навіть не досягав середнього значення по районах (розраховано авторами за даними Офіційного сайту Головного управління статистики у Львівській області. URL: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 20.12.2018)).

²⁷ Наприклад, у 2017 р. в Чернівецькій області у селах проживало 56,9% населення області, а в містах – 43,1% (розраховано авторами за даними Офіційного сайту Головного управління статистики у Чернівецькій області. URL: <http://www.cv.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.12.2018)).

²⁸ Так, у 2017 р. в Чернівецькій області рівень зайнятості сільського населення працездатного віку становив 63,8%, міського – лише 50,7% (розраховано авторами за даними Офіційного сайту Головного управління статистики у Чернівецькій області. URL: <http://www.cv.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.12.2018)).

²⁹ Наприклад, у 2017 р. коштами місцевих бюджетів у Львівській області профінансовано 7,7% капітальних інвестицій, у Закарпатській – 11,7%, Івано-Франківській – 12,9%, Чернівецькій – 19,3%. В той час, частка капітальних інвестицій, профінансованих державним бюджетом становила лише відповідно 5,9%, 2,9%, 3,4% та 4,4% Розраховано за даними Офіційного сайту Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.12.2018).

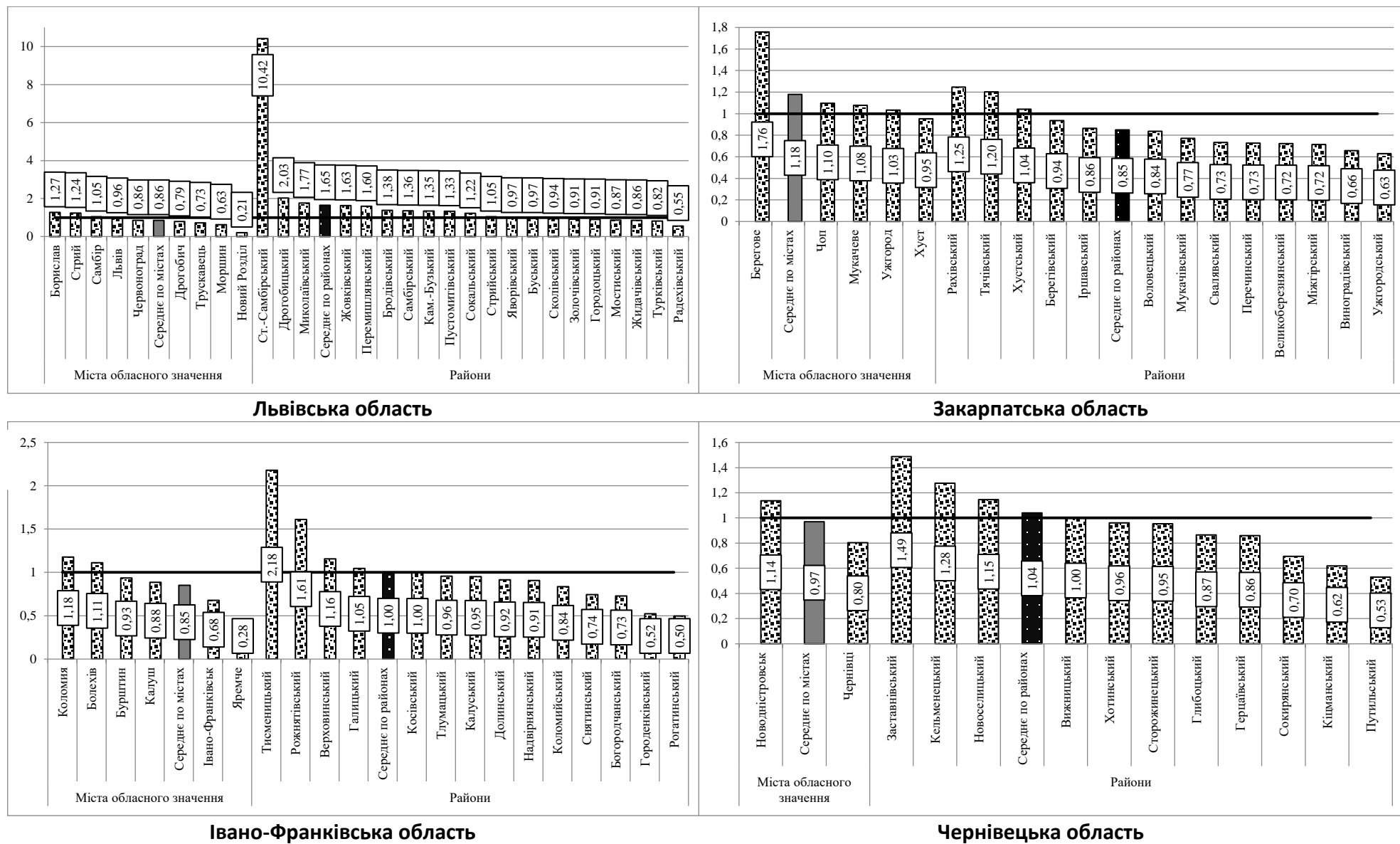

Рис. 3.4. Співвідношення темпів зростання капітальних інвестицій до власних доходів бюджетів міст обласного значення та районів Карпатського регіону, 2017/2016 рр.

Найвищий коефіцієнт співвідношення темпів зростання капітальних інвестицій до власних доходів бюджетів досліджуваних адміністративних одиниць відзначається у Старосамбірському районі Львівської області ($C_i^{KI}=10,42$). Так, у 2017 р. районом акумульовано 871,6 млн грн. капітальних інвестицій, що майже в 12 разів більше, ніж у 2016 р. (74,1 млн грн.). Зростання інвестицій, насамперед, пов'язане із відкриттям в даному районі другої вітрової електростанції «Старий Самбір – 2» компанією ТОВ «Карпатський вітер» (вартість проекту – 36 млн євро)³⁰.

На противагу позитивній тенденції зростання обсягу капітальних інвестицій у 2015-2017 рр., прямі іноземні інвестиції (далі – ПІІ) в Україну у звітному році знизилися на 57,5%, порівняно із 2016 р.

Приріст власних доходів бюджетів міст обласного значення та районів Карпатського регіону у 2016 р. щодо 2015 р. зумовив деякий приріст ПІІ у відповідні адміністративні одиниці лише у 2016-2017 рр. (рис. 3.5).

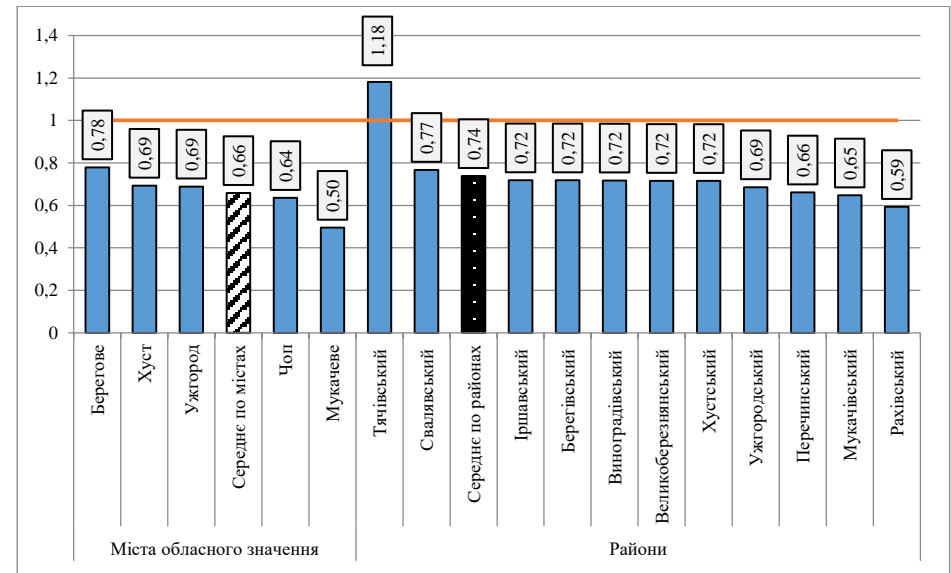
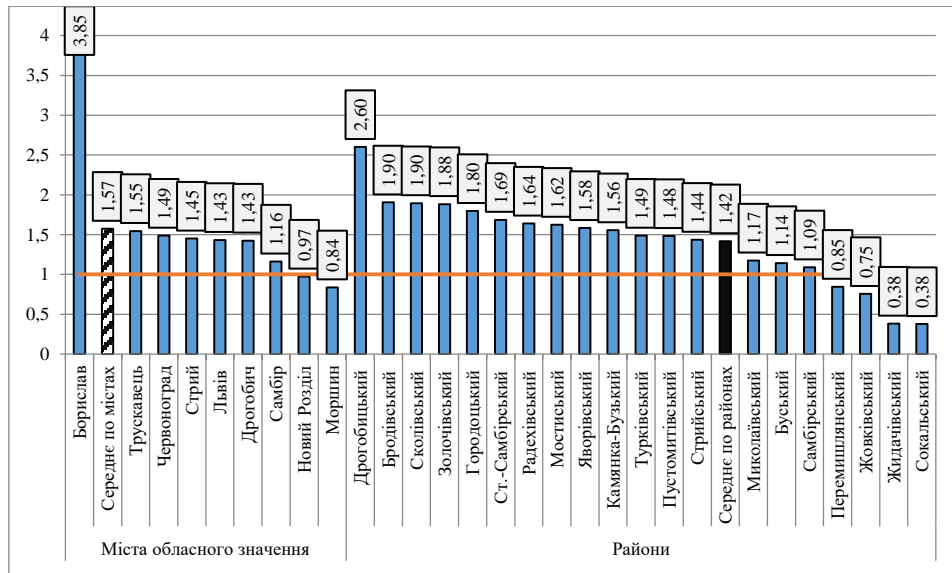
Найвище значення коефіцієнта C_i^{PII} (10,86 пункти) з-поміж досліджуваних адміністративних одиниць продемонструвало м. Яремче Івано-Франківської області. Володіючи статусом курортного центру, місто має широку мережу закладів відпочинку, тимчасового розміщення та організації харчування, де власниками 96,7% капіталу у 2017 р. були іноземні інвестори.

У Карпатському регіоні найбільш ефективною є політика залучення ПІІ у Львівській області, де майже у половині досліджуваних адміністративних одиниць спостерігаються ефективне співвідношення зростання темпів ПІІ (2017/2016 рр.) відносно темпів зростання власних доходів бюджетів (2016/2015 рр.), яке становило ≥ 1 . Тобто іноземні інвестори зреагували на підвищення власного фінансового потенціалу міст, яке є результатом соціально-економічного розвитку, зокрема, концентрації ділової активності, що підтверджується темпами зростанням ПІІ з лагом в один рік. І це пов'язано з:

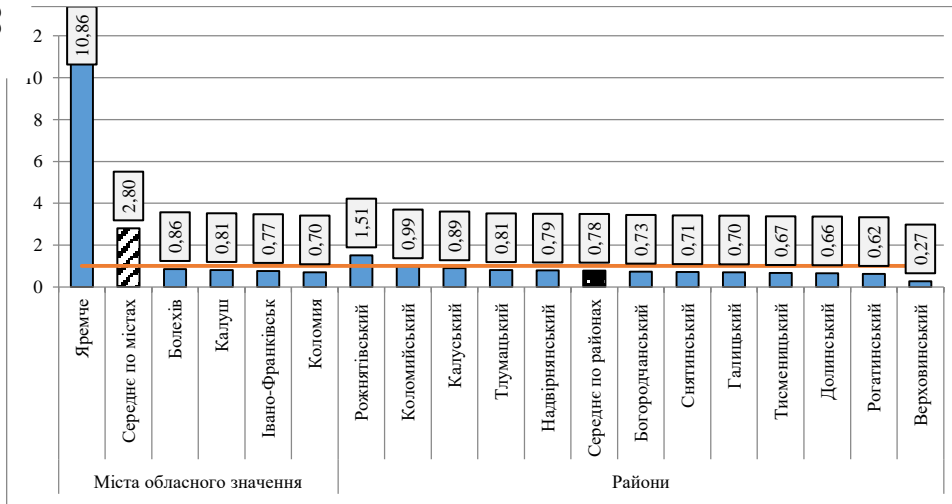
- активною політикою регіональних органів влади щодо залучення інвестицій (проведення форумів, зустрічей з інвесторами; розроблені інвестиційний паспорт та інвестиційний портал Львівщини; досвід успішно реалізованих проектів у різних сферах соціально-економічної діяльності);
- функціонуванням в області 95 інформаційно-консультаційних центрів для інвесторів та 78 об'єктів інфраструктури підтримки підприємств, які створені за участю місцевих органів влади;
- концентрацією висококваліфікованих кадрів;
- наявністю широко розгалуженої транспортної мережі (автошляхи державного та міжнародного значення, залізничне та авіасполучення);
- можливістю доступу до якісного логістичного обслуговування бізнесу;
- близькістю до кордону з Європейським Союзом;
- вищим рівнем інфраструктурного забезпечення, в т.ч. комунальними комунікаціями (газопостачання, водовідведення, каналізація тощо), порівняно із гірськими територіями.

Високе значення коефіцієнта співвідношення темпів зростання прямих іноземних інвестицій до власних доходів спостерігалось в м. Борислав ($C_i^{PII} = 3,85$) та Дрогобицькому районі ($C_i^{PII} = 2,60$) Львівської області, а також в Заставнівському районі ($C_i^{PII} = 2,64$) Чернівецької області. Однак, така ситуація пояснюється значним зростання обсягу ПІІ у 2016-2017 рр. (у 2016 р. у м. Борислав розпочато будівництво меблевого заводу бельгійською компанією «НІМА», загальна сума інвестицій – 6 млн євро).

³⁰ Першу чергу вітроелектростанції «Старий Самбір – 1» було відкрито у 2014 р. компанією ТОВ «ЕКО-ОПТИМА». Вартість проекту – 9 млн євро.

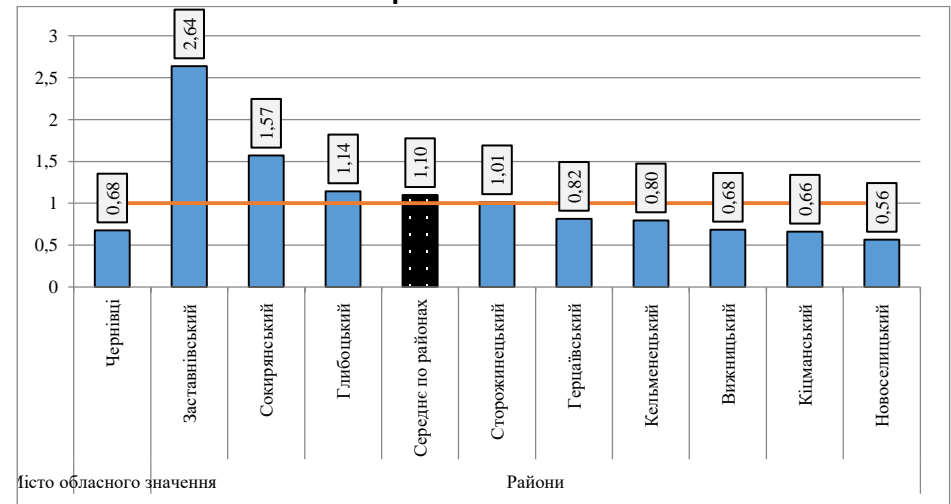

Львівська область

Івано-Франківська область

Закарпатська область

Чернівецька область

Рис. 3.5. Співвідношення темпів зростання прямих іноземних інвестицій (2017/2016 рр.) до власних доходів бюджетів (2016/2015 рр.) міст обласного значення та районів Карпатського регіону

Про чутливу динаміку нарощення обсягів іноземного інвестування відносно підвищення власного бюджетного потенціалу міст обласного значення та районів в Івано-Франківській, Чернівецькій та Закарпатській області наразі не йдеться. Про це свідчить низька щільність зв'язку між темпами зростання прямих іноземних інвестицій та темпами зростання власних доходів відповідних бюджетів. Зокрема, у Закарпатській області у 2017 р.:

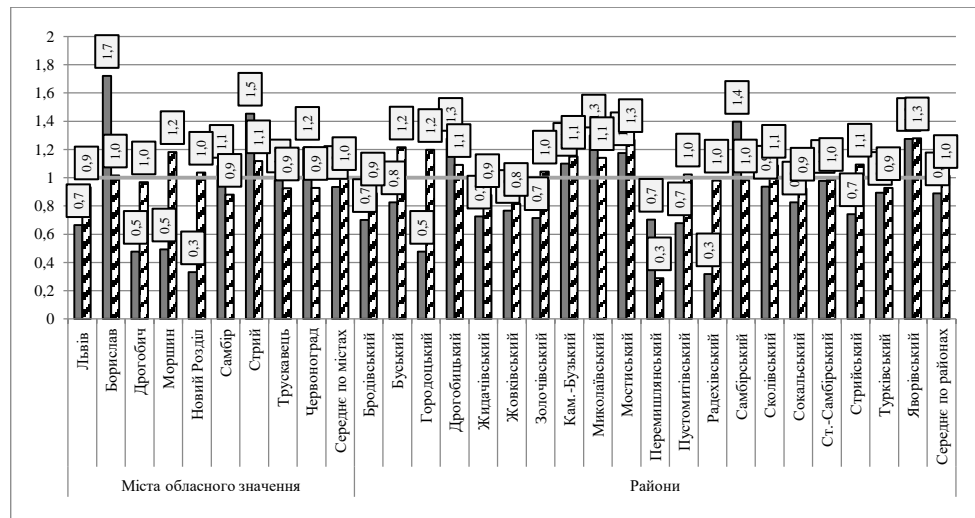
- обсяг іноземних інвестицій у містах обласного значення зменшився на 7,82%, порівняно із 2015 р.;
- у 61,5% районів області обсяг прямих іноземних інвестицій становив менше 100 дол. США на 1 мешканця;
- у два райони області (Міжгірський та Воловецький) іноземні інвестиції не надходили взагалі.

Відтік інвесторів відбувається з адміністративно-територіальних одиниць, яким надано статус гірських, зокрема, Воловецький і Міжгірський райони Закарпатської області, Косівський район Івано-Франківської області, п район Чернівецької області. Крім нижчого рівня інфраструктурного забезпечення, це також пов'язано з вимогою підвищення тарифних ставок і посадових окладів працівникам установ та організацій, розташованих у гірських населених пунктах, на 25% (постанова Кабміну «Про умови оплати праці осіб, які працюють в гірських районах» від 11.08.1995р. № 648). При цьому, з боку держави інвестори не отримують жодних гарантій збереження та стабільності інституційних умов інвестування.

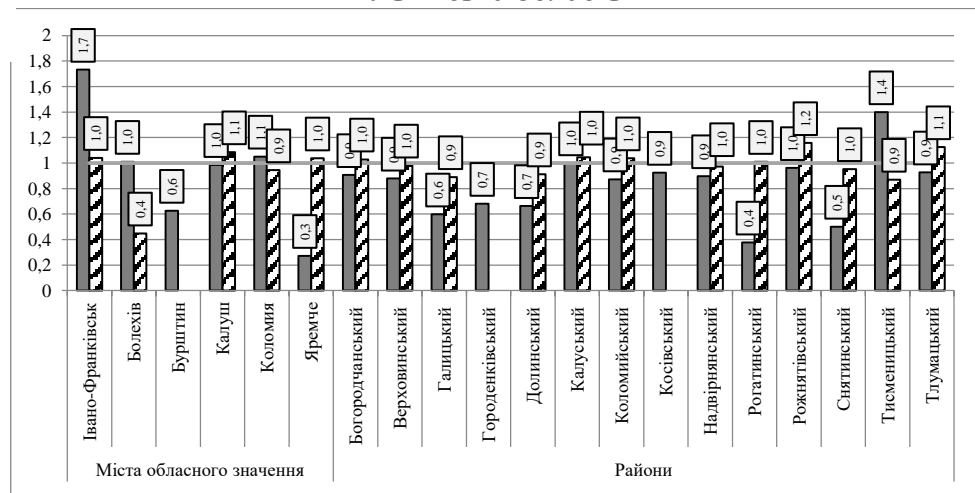
Загалом, значення коефіцієнта $C_i^{III} \geq 1$ має місце лише у 47,2% досліджуваних адміністративних одиниць, що вказує на незначний стимулюючий вплив зростання фінансового потенціалу міст обласного значення та районів Карпатського регіону на активізацію інвестиційних процесів. Надалі основними чинниками для прийняття рішення щодо інвестування залишаються макроекономічне становище, рівень інституційно-організаційного забезпечення ведення бізнесу, ефективність податкової політики, передбачуваність кредитно-грошової політики, рівень корумпованості державної та місцевої влади тощо. Відтак, органи місцевого самоврядування, з метою зацікавлення інвесторів, поряд із нарощенням власних доходів місцевих бюджетів, як відповідного інвестиційного ресурсу, повинні забезпечити ефективне освоєння останніх – у розвиток транспортної і логістичної інфраструктури, комунікацій, комунального господарства тощо. Зазначене особливо актуалізується, враховуючи факт стимулюючого впливу інвестиційних процесів на зайнятість (рис. 3.6), яка, своєю чергою, є свідченням ефективності інвестування з огляду на створення нових робочих місць і, як наслідок, важливим чинником формування власних доходів бюджетів усіх рівнів.

Проведене дослідження (рис. 3.6) засвідчило вищий середній показник співвідношення темпу зміни зайнятості до темпу зміни прямих іноземних інвестицій у районах Карпатського регіону ($C_i^{3/III} \geq 1$ у всіх районах), ніж у містах обласного значення ($C_i^{3/III} \geq 1$ лише у містах Чернівецької області), що є закономірним, з огляду на розміщення/будівництво крупних іноземних виробництв за межами великих міст, тобто на території районів.

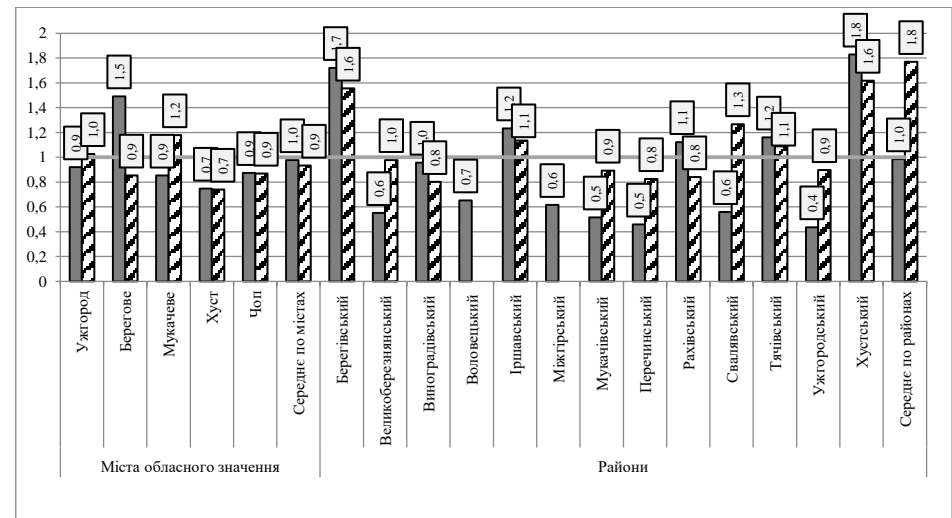
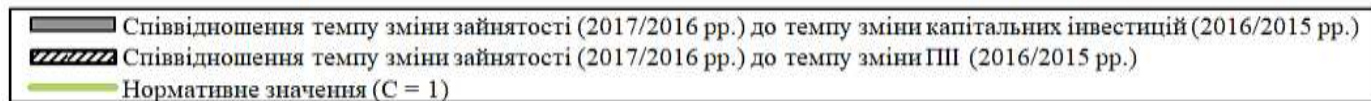
Розрахунок співвідношення темпів росту видатків на соціально-економічний розвиток до власних доходів місцевих бюджетів дозволяє проаналізувати ефективність інвестування власних коштів місцевих бюджетів в соціально-економічний розвиток відповідних адміністративних одиниць (дослідження здійснене на прикладі міст обласного значення Львівської області, табл. 3.3).

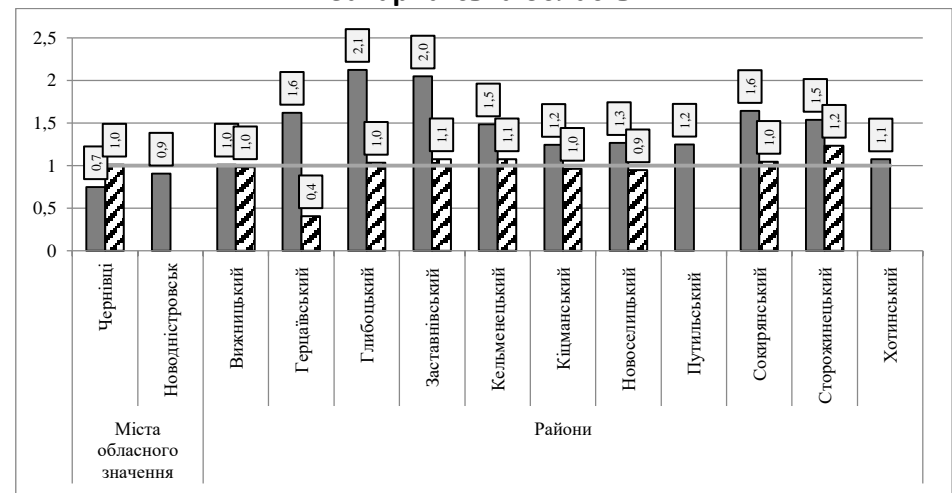
Львівська область

Івано-Франківська область

Закарпатська область

Чернівецька область

Рис. 3.6. Співвідношення темпів зростання зайнятості (2017/2016 рр.) до капітальних інвестицій та ПІІ (2016/2015 рр.) у містах обласного значення та районах Карпатського регіону

Таблиця 3.3

Коефіцієнти співвідношення темпів росту видатків на соціально-економічний розвиток бюджетів міст обласного значення Львівської області до зростання власних доходів відповідних бюджетів у 2014-2017 рр.

Показники	Міста обласного значення								
	Моршин	Трускавець	Новий Розділ	Львів	Дрогобич	Борислав	Стрий	Червоноград	Самбір
Соціальний захист та соціальне забезпечення	4,141	1,019	2,403	1,091	1,074	1,081	1,046	0,989	1,081
Капітальні вкладення	2,356	1,260	49,057	3,256	3,731	1,716	2,356	2,114	0,738
Благоустрій міст	1,606	1,081	1,276	1,090	1,223	1,286	0,981	0,930	1,009
Фізична культура і спорт	1,137	1,813	0,995	1,283	1,104	1,008	1,106	0,981	1,089
Відновлення, будівництво, реконструкція загальноосвітніх навчальних закладів		1,017	1,620	6,346	2,422	8,852	1,430		0,839
Відновлення, будівництво, реконструкція лікарень загального профілю		1,243	16,522	0,620	1,382	0,673		1,066	
Будівництво, реконструкція, ремонт, утримання автомобільних доріг	1,370	1,176	28,744	2,914	0,613	1,039	0,998	1,057	0,450
Органи місцевого самоврядування	1,126	1,024	0,994	1,045	1,058	0,981	0,985	1,085	0,920
Сільське і лісове господарство, рибне господарство	0,670	1,258	1,605	5,233	0,582	1,404	3,526	0,833	0,857
Дошкільні заклади освіти	1,286	0,916	0,940	0,939	0,905	0,944	0,947	1,380	0,907
Житлово-експлуатаційне господарство	1,145	0,862	1,109	0,755	0,825	0,815	0,819	0,683	0,876
Загальноосвітні школи	1,051	0,945	0,940	0,981	0,936	0,969	0,961	0,950	0,960
Лікарні	0,978	1,240	0,899	0,913	0,876	0,858	0,964		
Бібліотеки	1,018	0,881	0,929	0,965	0,929	0,963	0,874	0,869	0,000
Школи естетичного виховання дітей	1,012	0,905	0,931	0,927	0,916	0,931	0,900	0,947	0,911
Територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг)	1,008	0,728	0,838	0,883	0,793	0,865	0,814	0,789	0,904
Всього досліджених показників	16								
Кількість показників, за якими еластичність ≥ 1	12	10	9	8	7	7	5	5	3

Примітка:

— значення показників еластичності ≥ 1 ;

— інформація відсутня/не повна для здійснення аналізу.

Найвищу чутливість в процесі децентралізації до зміни власних доходів бюджетів міст обласного значення Львівської області продемонстрували видатки відповідних бюджетів на капітальні вкладення, будівництво/реконструкцію загальноосвітніх навчальних закладів та лікарень загального профілю, ремонт/утримання автомобільних доріг, що характеризує переорієнтацію видатків з суто соціального спрямування на видатки інвестиційного характеру (тобто видатки на економічний розвиток). Так, поряд з активним фінансуванням поточного споживання, у 2014-2017 рр. бюджетами досліджуваних міст активно фінансувалися

розвиткові проекти, про що свідчить щільний взаємозв'язок між власними доходами відповідних бюджетів та їх капітальними видатками. Найвищий відповідний коефіцієнт зафіксований у м. Новий Розділ, де в 2015 р. обсяг капітальних вкладень, здійснених коштами місцевого бюджету, становив 4,8 млн грн, перевищивши відповідний показник 2014 р. у понад 123 рази. Відтак, темп зростання капітальних видатків у 49 разів перевищив темп зростання власних доходів, активізувався процес інвестування за рахунок місцевого бюджету будівництва і реконструкції об'єктів соціального призначення, будівництва і ремонту автомобільних доріг.

Результати дослідження засвідчили щільний взаємозв'язок між інфраструктурними видатками та власними доходами досліджуваних місцевих бюджетів, що є закономірним на тлі зростання чисельності населення у містах обласного значення Львівської області – з одного боку, а з іншого – враховуючи зростання вартості утримання будівель і споруд, міських комунікацій тощо. Так, коефіцієнт C_i^{BM} (співвідношення темпів зміни обсягу фінансування видатків на благоустрій міста за рахунок місцевого бюджету до темпів зміни обсягу власних доходів) > 1 у всіх містах, крім мм. Стрий та Червоноград.

Вкрай неефективною є політика фінансування житлово-експлуатаційного господарства за рахунок місцевих бюджетів. Зокрема, значення коефіцієнта $C_i^{ЖЕГ}$ коливається в межах від 0,683 у м. Червоноград до 0,876 у м. Самбір. Лише у двох із дев'яти досліджуваних міст (мм. Моршин та Новий Розділ) зазначений коефіцієнт > 1 . Така ситуація зумовлена системним недофінансуванням житлово-експлуатаційного господарства у 2014-2016 рр. Незначне зростання обсягу бюджетного забезпечення ЖЕГ у 2017 р. мало місце у всіх досліджуваних містах. Однак, темпи зростання власних доходів були більшими, ніж темпи нарощення фінансової підтримки досліджуваної сфери, відновлення основних фондів сфери тощо. Забезпечення в наступні роки більш активної політики щодо інвестування власних коштів місцевих бюджетів у ЖЕГ в перспективі дозволить як мінімум оновити існуючий житловий фонд.

Специфічна ситуація спостерігається із фінансуванням місцевими бюджетами об'єктів соціальної інфраструктури – дошкільних навчальних закладів, загальноосвітніх шкіл, шкіл естетичного виховання дітей, лікарень, бібліотек тощо, при тому, що починаючи із 2015 р. в умовах децентралізації органам виконавчої влади та місцевого самоврядування надано більше повноважень щодо розв'язання питань у зазначеній сфері. Однак, значна частка відповідних видатків покривається субвенціями із державного бюджету. Тому органи місцевого самоврядування дещо сповільнили процеси інвестування цих видатків за рахунок власних коштів та переорієнтували власний ресурс на видатки капітального характеру для розвитку соціальної, транспортної, комунальної тощо інфраструктури, що є позитивним результатом процесів децентралізації на прикладі досліджуваних міст.

Проведене дослідження дозволило окреслити основні трансформації інвестиційних процесів в Карпатському регіоні в контексті проведення адміністративно-фінансової децентралізації, а саме:

1) внаслідок запровадження нової форми горизонтального вирівнювання місцевих бюджетів – вирівнювання дохідної спроможності адміністративно-територіальних одиниць, суттєво знизилася частка дотаційних бюджетів міст обласного значення Карпатського регіону України; територіальні одиниці отримали можливість сформувати додатковий фінансовий ресурс, зокрема і на капітальні інвестиції;

2) структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування змінилася в напрямі зростання частки інвестицій за рахунок місцевих бюджетів при зниженні частки інвестування коштом державного бюджету;

3) одним з результатів децентралізації була продуктивна зайнятість (яка супроводжувалась відповідним відрахуванням ПДФО, як основного джерела формування

власних доходів) у всіх містах обласного значення та у більшості районів Карпатського регіону (за винятком Жовківського, Кам'янка-Буського та Дрогобицького районів Львівської області, Хустського та Берегівського районів Закарпатської області). Вища частка сільського населення і вищий рівень його зайнятості у Чернівецькій та Івано-Франківській областях зумовили вищу продуктивність зайнятості в розрізі районів відносно інших досліджуваних областей (в т.ч. міст обласного значення);

4) динаміка капіталовкладень відносно зростання власних доходів бюджетів міст обласного значення/районів у 2017/2016 рр. загалом є позитивною у 30% міст обласного значення та 57% районів Львівської області, у 83% міст обласного значення та 21% районів Закарпатської області, у 28% міст обласного значення та 33% районів Івано-Франківської області, у 33% міст обласного значення та 42% районів Чернівецької області. Це свідчить про вищу просторову ефективність процесів децентралізації у Львівській області, натомість у Закарпатській області капіталовкладення активізуються лише на рівні міст обласного значення;

5) у Карпатському регіоні найбільш ефективною є політика залучення ПІІ у Львівській області, а саме іноземні інвестори з лагом в один рік зреагували на підвищення власного фінансового потенціалу як міст, так і регіонів, що є результатом соціально-економічного розвитку, зокрема, концентрації ділової активності. І це пов'язано з: активною політикою регіональних органів влади щодо залучення інвестицій, розвиненою мережею інституційної підтримки підприємств, концентрацією висококваліфікованих кадрів, наявністю розгалуженої транспортної мережі, доступом до якісного логістичного обслуговування бізнесу, вищим рівнем інфраструктурного забезпечення, порівняно із гірськими територіями. Низькою є щільність зв'язку між темпами зростання ПІІ та темпами зростання власних доходів міст обласного значення та районів в Івано-Франківській та Закарпатській областях. Відтік інвесторів відбувався з територій, яким надано статус гірських;

6) з огляду на розміщення/будівництво крупних іноземних виробництв за межами великих міст, то більшою є ефективність інвестиційних процесів з огляду на створення нових робочих місць саме в районах, що, в свою чергу, є потенційним чинником формування власних доходів бюджетів усіх рівнів;

7) ефективність інвестування власних коштів місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток міст обласного значення Львівської області показав активізацію процесів фінансування розвиткових проєктів, відбулася переорієнтація власного ресурсу органів місцевого самоврядування на видатки капітального характеру для розвитку соціальної, транспортної, комунальної інфраструктури.

Оцінка розподілу економічної активності на районному рівні

Дослідження впливу децентралізації на соціально-економічний розвиток адміністративних районів доцільно здійснювати відстежуючи процеси просторової нерівномірності розподілу економічної активності в адміністративних районах з врахуванням покриття їх території ОТГ та оцінюючи динаміку внутрішньорегіональної диспропорційності загалом.

Проводячи аналіз впливу процесів децентралізації на розвиток адміністративних районів областей Карпатського регіону відмічаємо часову та *просторову нерівномірність розподілу ОТГ за часткою площі та часткою чисельності населення на території цих адміністративних районів. Наслідком цього стало:*

- на кінець 2018 р. в більше ніж половині районів областей Карпатського регіону ще не функціонувало жодної ОТГ;

- водночас у деяких районах рівень покриття ОТГ за чисельністю населення та площею перевищував 50%. Йдеться насамперед про Самбірський і Мостиський райони Львівської області та Сторожинецький район Чернівецької області.

Така ситуація суттєво ускладнює подальший розвиток процесів децентралізації як в частині передачі повноважень на базовий рівень, так і в питанні реформування районного рівня управління.

Порівняння районів за часткою ОТГ у чисельності населення, площі та власних доходах районів дозволило виявити відсутність залежності між площею ОТГ та їх фінансовою спроможністю (рис. 3.7). З одного боку, це обумовлено структурою власних доходів бюджетів ОТГ та районів, в яких переважають доходи від податку на доходи фізичних осіб (що визначає прямий зв'язок між чисельністю мешканців та обсягом власних доходів). З іншого – свідчить про неефективність використання ресурсного потенціалу громад, зокрема землі. Причиною цього є і об'єктивні обставини – лише у 2018 р. громади отримали можливість розпоряджатись землями за межами населених пунктів.

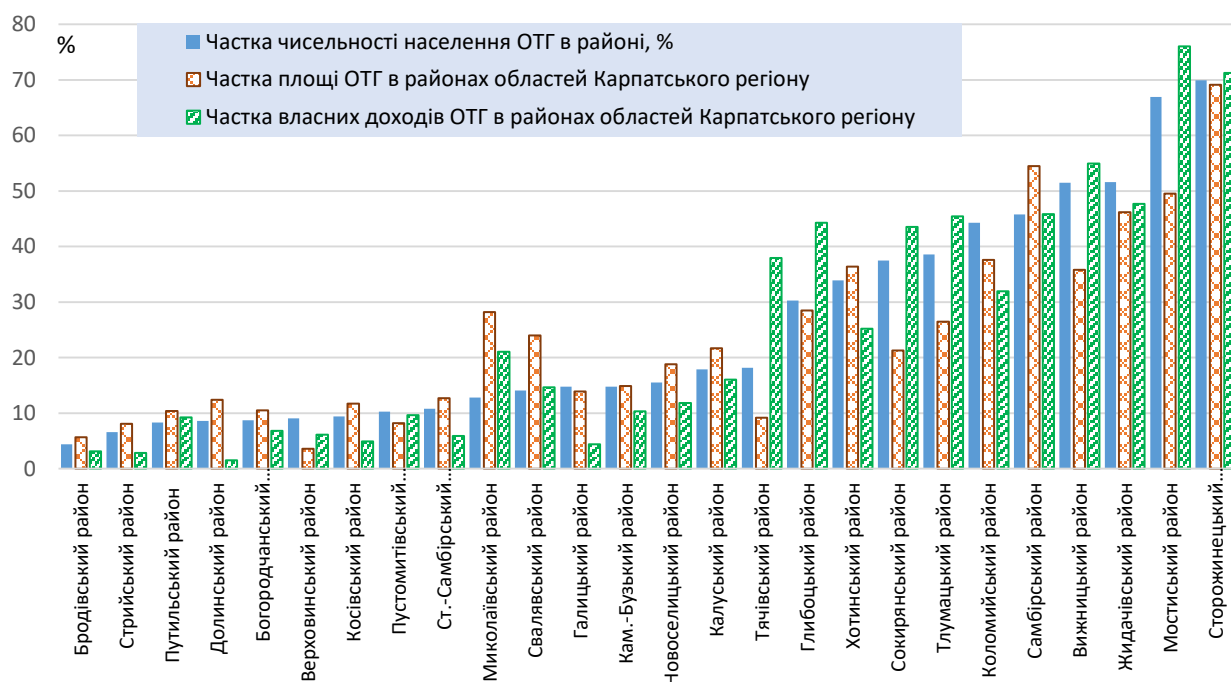

Рис. 3.7. Частка чисельності населення, площі та власних доходів ОТГ в адміністративних районах областей Карпатського регіону, на 1.01.2018 р.

З метою виявлення тенденцій концентрації економічної діяльності на районному рівні під впливом процесів створення ОТГ проведемо оцінку просторової нерівномірності розподілу власних доходів районів за допомогою коефіцієнтів локалізації та концентрації, які свідчать про ступінь концентрації власних доходів місцевих бюджетів в межах адміністративних районів та вказують наскільки відрізняється реальний просторовий розподіл власних доходів від рівномірного.

За результатами аналізу концентрації власних доходів місцевих бюджетів на міжрайонному рівні (рис. 3.8) можемо зробити наступні висновки:

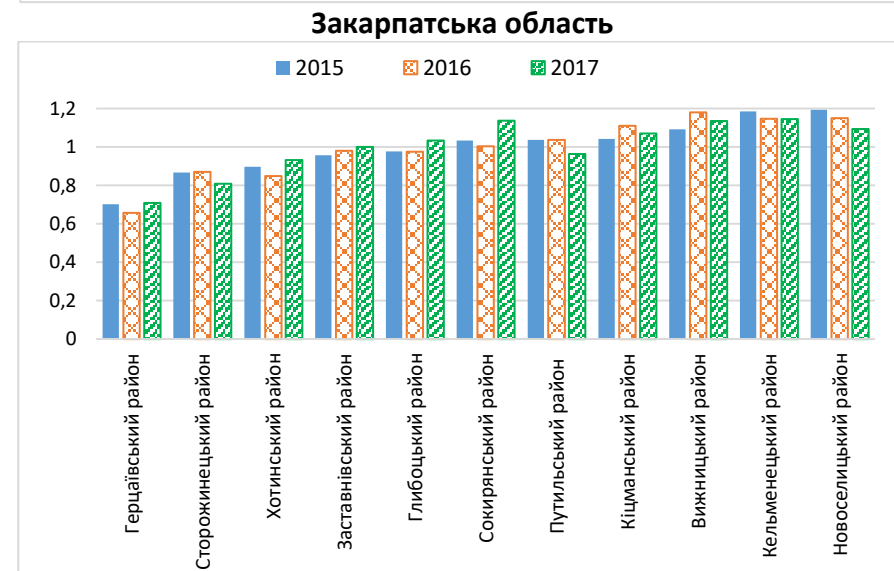
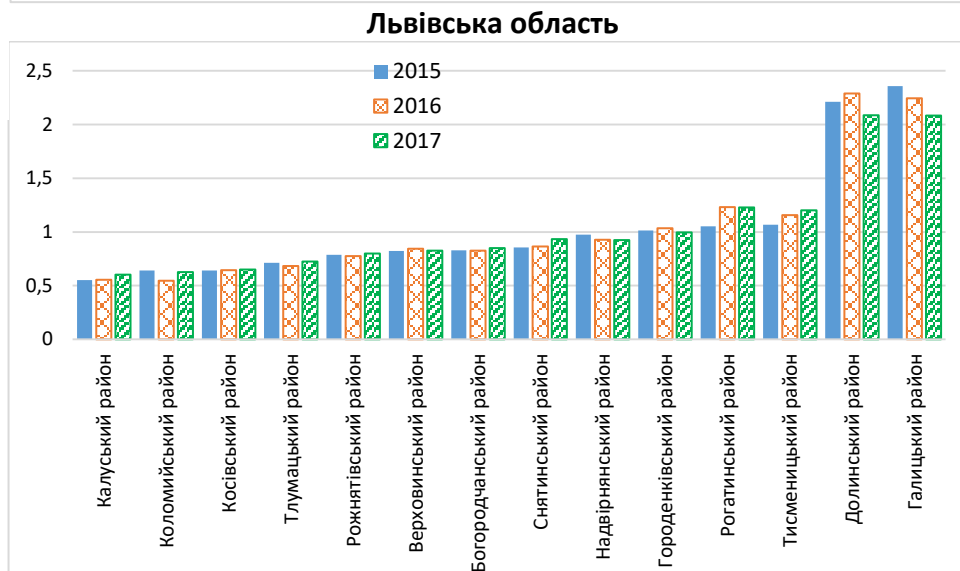
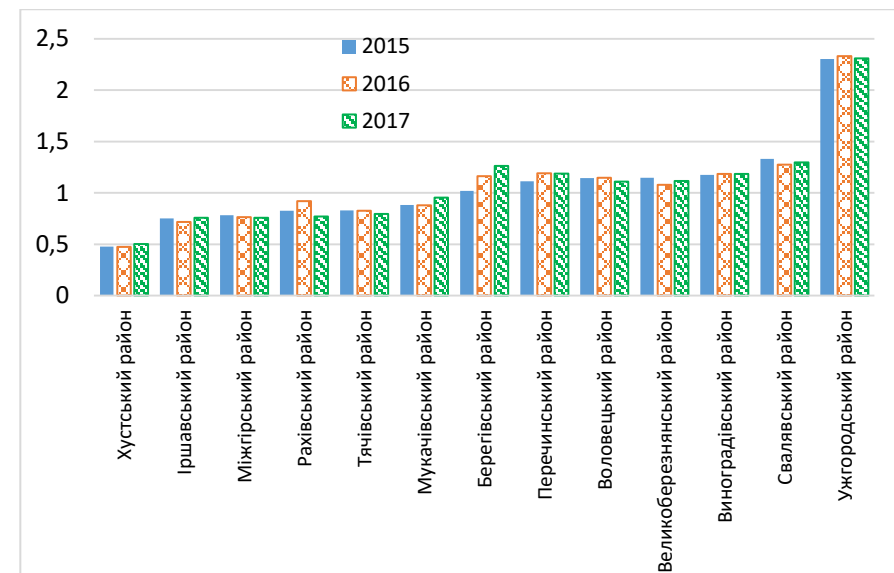
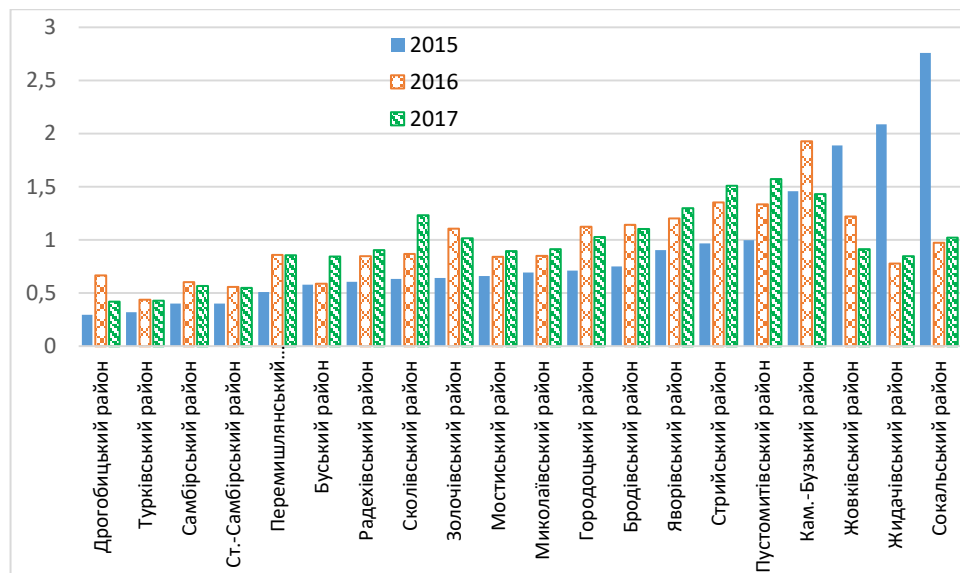

Рис. 3.8. Динаміка коефіцієнта локалізації власних доходів адміністративних районів областей Карпатського регіону, 2015-2017 рр.

1) у Львівській та Івано-Франківській областях упродовж 2015-2017 рр. відбулось чітке переформатування економічної активності між районами. Так, на Львівщині традиційні лідери за часткою бюджетних доходів в регіоні – Жовківський, Жидачівський та Сокальський райони – втратили власні позиції. Натомість суттєво зросла частка Пустомитівського і Стрийського районів, що зумовлено нарощенням впродовж останніх років їх економічного потенціалу шляхом відкриття низки нових виробничих підприємств (ТОВ «Бадер Україна», ТзОВ «Пласт Інвест», «Леоні Ваерінг Системс ГмБХ» та ін.) та вигідним просторовим розташуванням поблизу регіонального центру. Така ж тенденція має місце і у Івано-Франківській області, де втрачені позиції Долинського та Галицького районів перерозподілились між іншими територіями;

2) у Чернівецькій та Закарпатській областях концентрація власних доходів місцевих бюджетів в межах районів не зазнала значних змін (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

**Коефіцієнт концентрації розподілу власних доходів місцевих бюджетів в областях
Карпатського регіону**

	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Тенденція
<i>Львівська область</i>				
Регіон	0,237	0,193	0,210	Зменшується порівняно з 2015р.
Адміністративні райони з ОТГ	0,258	0,134	0,131	Зменшується
Міста	0,128	0,128	0,122	Зменшується
<i>Закарпатська область</i>				
Регіон	0,237	0,193	0,210	Зменшується порівняно з 2015р.
Адміністративні райони з ОТГ	0,144	0,147	0,152	Зростає
Міста	0,054	0,054	0,081	Зростає
<i>Чернівецька область</i>				
Регіон	0,276	0,279	0,262	Зменшується з 2016р.
Адміністративні райони з ОТГ	0,052	0,058	0,054	Зменшується з 2016р.
Міста	0,009	0,014	0,004	Зменшується з 2016р.
<i>Івано-Франківська область</i>				
Регіон	0,265	0,257	0,250	Зменшується
Адміністративні райони з ОТГ	0,162	0,188	0,182	Зменшується з 2016р.
Міста	0,097	0,088	0,075	Зменшується

Вищий рівень концентрації власних доходів спостерігаємо на регіональному рівні, ніж на районному, оскільки в сукупності складових елементів, що розглядаються, враховано міста та адміністративні райони з ОТГ. Нижчий рівень концентрації власних доходів у містах засвідчує більш рівномірний розподіл власних доходів у цій групі елементів оцінки.

Водночас порівняння окреслених економічних тенденцій та процесів формування ОТГ в межах районів дозволяє стверджувати, що останні не мали суттєвого впливу на активізацію економічної діяльності в районах, де створені ОТГ. Більше того в районах, де має місце найбільше зростання частки власних доходів в регіоні, практично не створювались ОТГ (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

**Зростання власних доходів місцевих бюджетів на 1 мешканця в адміністративних
районах областей Карпатського регіону у 2015-2017рр.**

Івано-Франківська область	Темпи зростання, %	Львівська область	Темпи зростання, %	Чернівецька область	Темпи зростання, %	Закарпатська область	Темпи зростання, %
1	2	3	4	5	6	7	8
Богородчанський	204,0	Бродівський	209,2	Вижницький	194,8	Берегівський	260,1
Верховинський	200,6	Буський район	207,2	Герцаївський	203,7	Великобerez-нянський	204,3
Галицький	176,1	Городоцький	206,2	Глибоцький	170,5	Виноградівський	212,1
Городенківський	195,7	Дрогобицький	201,3	Заставнівський	210,7	Воловецький	212,0

Продовження табл. 3.5

1	2	3	4	5	6	7	8
Долинський	188,2	Жидачівський	57,7	Кельменецький	194,9	Іршавський	212,1
Калуський	218,0	Жовківський	68,9	Кіцманський	207,1	Міжгірський	203,3
Коломийський	194,9	Золочівський	224,7	Новоселицький	193,0	Мукачівський	227,1
Косівський	201,6	Кам.-Бузький	139,7	Путильський	185,5	Перечинський	224,2
Надвірнянський	189,0	Миколаївський	187,3	Сокирянський	200,6	Рахівський	195,7
Рогатинський	232,7	Мостиський	193,2	Сторожинецький	180,1	Свалявський	204,2
Рожнятівський	202,1	Перемишлянський	238,8	Хотинський	237,4	Тячівський	201,7
Снятинський	217,7	Пустомитівський	224,2			Ужгородський	210,6
Тисменицький	224,4	Радехівський	212,3			Хустський	220,4
Тлумацький	203,0	Самбірський	201,2				
		Сколівський	277,00				
		Сокальський	52,7				
		Ст.-Самбірський	194,0				
		Стрийський	222,1				
		Турківський	190,6				
		Яворівський	204,3				

Проведені розрахунки коефіцієнта просторової концентрації капітальних інвестицій засвідчив наявність істотної різниці між їх рівномірним і наявним розподілом в районах областей Карпатського регіону (табл. 3.6). Відмітимо, що ступінь концентрації капітальних інвестицій є вищим, ніж власних доходів, що свідчить про їх більш нерівномірний просторовий розподіл.

Таблиця 3.6

Коефіцієнт концентрації просторового розподілу капітальних інвестицій

	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Тенденція
<i>Львівська область</i>				
Регіон	0,275	0,335	0,310	Зменшується з 2016р
Адміністративні райони з ОТГ	0,269	0,361	0,332	Зменшується з 2016р.
<i>Закарпатська область</i>				
Регіон	0,267	0,332	0,326	Зменшується з 2016р
Адміністративні райони з ОТГ	0,196	0,336	0,254	Зменшується з 2016р.
<i>Чернівецька область</i>				
Регіон	0,173	0,328	0,286	Зменшується з 2016р
Адміністративні райони з ОТГ	0,167	0,144	0,109	Зменшується
<i>Івано-Франківська область</i>				
Регіон	0,476	0,358	0,349	Зменшується
Адміністративні райони з ОТГ	0,327	0,244	0,385	Зростає з 2016р.

Найбільшою мірою капітальні інвестиції сконцентровані в адміністративних районах Івано-Франківської області ($K_{\text{кон.}} = 0,385$) та Львівської ($K_{\text{кон.}} = 0,332$) областей, а меншої – у районах Закарпатської області ($K_{\text{кон.}} = 0,254$). Якщо у Львівській області нерівномірність розподілу між районами зумовлена високими темпами приросту капітальних інвестицій в трьох районах регіону (Миколаївському (2,2%), Пустомитівському (1,9%) та Старосамбірському (11,8%)), то в Івано-Франківській області – Тисменицькому (3%) і Рожнятівському (2,2%). В цих регіонах за сукупністю районів концентрація розподілу капітальних інвестицій є помірною та зменшується впродовж трьох років реформи децентралізації. У Чернівецькій області спостерігається незначна концентрація капітальних інвестицій ($K_{\text{кон.}} = 0,109$), що свідчить про їх більш рівномірний розподіл між районами регіону.

Підсумовуючи зазначимо, що в ході реалізації реформи в областях Карпатського регіону мав місце перерозподіл економічної активності на районному рівні. Процеси децентралізації, які спрямовані на стимулювання ефективного використання власного потенціалу через податкові та бюджетні механізми, дозволили сформувати нові точки економічного зростання на окремих територіях. При цьому деякі райони, які традиційно мали вищий економічний потенціал, дещо втратили свої лідерські позиції.

Позиціонування міст в економіці регіонів та районів

В результаті процесу адміністративно-фінансової децентралізації, який триває в Україні, ми маємо отримати велику кількість достатньо самостійних і фінансово спроможних громад, повноцінно інтегрованих у нову адміністративно-фінансову структуру сучасної української держави. Реалізація принципу повсюдності місцевого самоврядування на практиці, окрім отриманих нових ресурсів та важелів впливу, перекладає на лідерів громад значно вищий рівень відповідальності за власний розвиток. Як наслідок, загальний обсяг бюджетів громад і якість життя їхніх мешканців безпосередньо буде залежати від якості планування розвитку громад і його ефективного виконання.

Соціально-економічні наслідки добровільного об'єднання територіальних громад на завершальному етапі адміністративно-фінансової децентралізації та очікуване переформатування адміністративно-територіального устрою регіонів України створюють сприятливі умови для зростання економічної могутності міст та їх ролі у розвитку регіонів та країни загалом. Варто усвідомити, що без сильних регіональних центрів досить важко розвинути сильні регіони. Це стосується не тільки обласних центрів, але й районних центрів та міст обласного значення.

В межах процесу децентралізації обласні центри та міста обласного значення, які можуть прирівнюватися за статусом до ОТГ, завдяки найвищій концентрації інтелектуального, фінансово-економічного та трудового потенціалу продовжують відігравати провідну роль у соціально-економічному розвитку регіонів України. Відповідно до прийнятої Кабінетом Міністрів методики формування ОТГ, в першу чергу об'єднані громади мають формуватися навколо обласних центрів та міст обласного значення, як своєрідних центрів тяжіння, які є певними «точками росту». Саме від ефективності процесу адміністративно-фінансової децентралізації у найбільших містах кожного із регіонів України, значною мірою, залежить її загальна ефективність в масштабі всієї країни.

Проте, від початку процесу децентралізації в Україні найбільші міста були фактично виключені з нього і лише з 2018 р. отримали визначені законодавчо можливості безперешкодно створювати об'єднані громади, шляхом приєднання інших населених пунктів. Основними причинами, які зумовили це стали: небажання багатьох міст починати об'єднання в зв'язку з відсутністю інтересу до перерозподілу власних ресурсів на користь інших громад; численні відмови Центральної виборчої комісії в призначенні перших виборів у зв'язку з входженням території потенційних ОТГ до складу різних адміністративно-територіальних одиниць. На даний час, коли згадані причини втратили свою актуальність, найбільшою перешкодою для створення ОТГ на основі обласних центрів та міст обласного значення є небажання міської влади йти на вибори, які, окрім високої вартості, несуть ще й певні політичні ризики. В той час, навколо окремих міст вже встигли сформуватися ОТГ із приміських сіл та малих міст, що в майбутньому може негативно відобразитися на їх просторовому розвитку.

На даний час, найбільші міста (обласні центри та міста обласного значення) є провідними центрами економічної та соціальної активності в Карпатському регіоні, вони володіють відповідною інфраструктурою (транспортною, освітньою та медичною) для того, щоб стати центрами справді спроможних ОТГ. Про це переконливо свідчить висока питома вага чисельності населення, власних доходів і капітальних інвестицій міст обласного значення Карпатського регіону в районах у 2017 р. (рис. 3.9).

Так, зокрема, стабільно висока частка чисельності населення міст обласного значення в районах у 2015-2017 рр. обумовлена наявністю значної кількості робочих місць, вищим рівнем соціальної інфраструктури та наданням якісніших послуг, що безумовно приваблює не тільки жителів громад, які прилягають до міст, але й районів в цілому. З іншого боку, незважаючи на приблизно рівні незначні середні темпи депопуляції (в межах 0,1% у 2017 р.),

міста обласного значення меншою мірою відчувають вплив демографічних втрат, аніж значно менші населені пункти в районах.

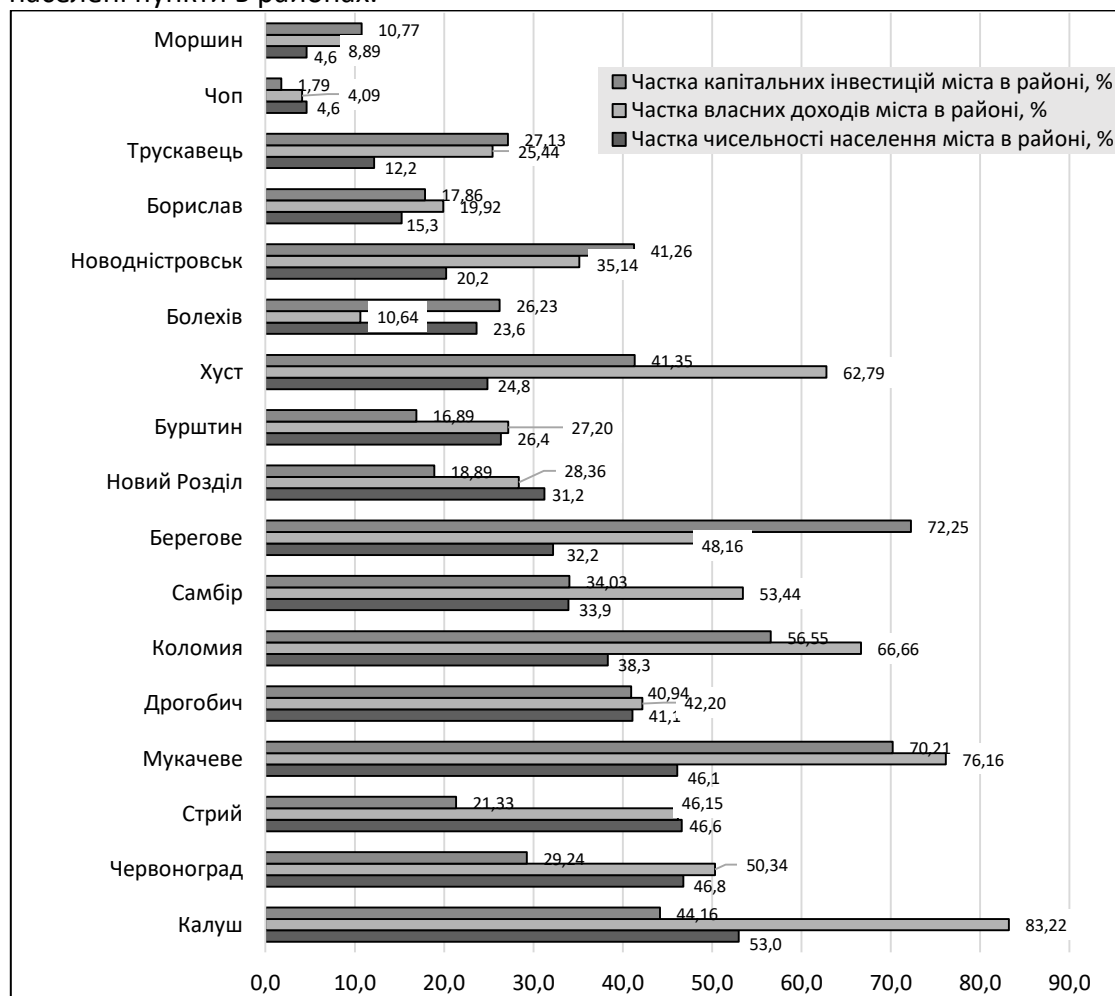

Рис. 3.9. Позичування міст обласного значення Карпатського регіону у 2017 р. (частки чисельності населення, власних доходів і капітальних інвестицій в районах)

Висока частка власних доходів міст обласного значення в районах у 2015-2017 рр. обумовлена, в першу чергу, значно вищим рівнем економічної активності в містах у порівнянні з іншими населеними пунктами району (наявність діючих одного або декількох великих бюджетотворюючих підприємств із великою кількістю робочих місць; висока концентрація суб'єктів підприємницької діяльності; наявність великої кількості платоспроможних споживачів товарів та послуг), і, як наслідок, вищим рівнем податкових надходжень (податок з доходів фізичних осіб (ПДФО), податок з власників транспортних засобів, податок на власність тощо), що формують їх власні доходи. Також поширеною є практикою юридичної реєстрації в містах підприємств, які фактично розміщені та здійснюють свою діяльність на території району, а податкові платежі сплачують за місцем реєстрації. Це дає можливість містам разом із збільшенням обсягу податкових надходжень до своїх бюджетів нарощувати загальні обсяги власних доходів.

Висока частка капітальних інвестицій міст обласного значення в районах у 2015-2017 рр. обумовлена вищою їх інвестиційною привабливістю, в порівнянні з іншими населеними пунктами району, за рахунок наявності великої кількості робочої сили, широкого спектру необхідної інфраструктури та вищим ступенем комунікаційної зв'язаності, що дозволяє ефективно оптимізувати витрати на налагодження, розвиток та функціонування суб'єктів господарювання.

Капітальні інвестиції на 1 мешканця, тис. грн. (2017)

Власні доходи на 1 мешканця, грн. (2017)

$y = 2,7293x - 4741$
 $R^2 = 0,4737$

Моршин

Львів

Яремче

Івано-Франківськ

Берегове

Трускавець

Мукачеве

Ужгород

Чернівці

Хуст

Калущ

Чоп

Стрий

Новодністровськ

Коломия

Борислав

Бурштин

Самбір

Червоноград

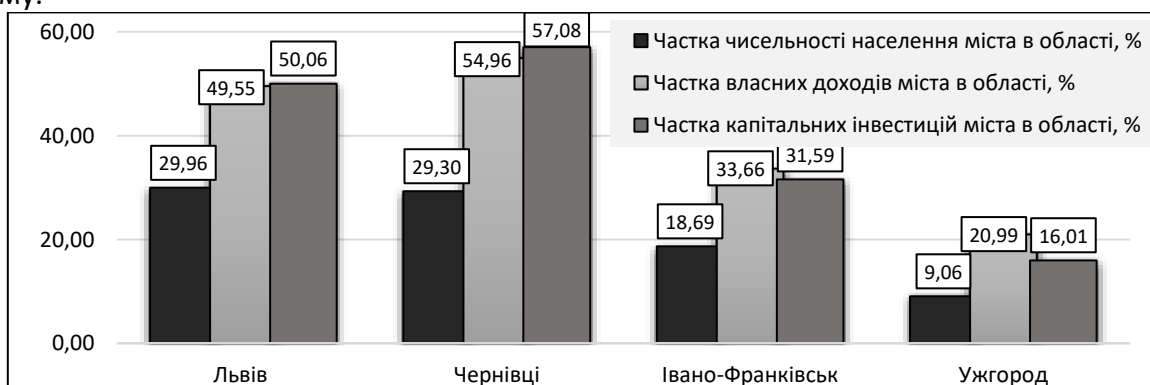
Дрогобич

Новий Розділ

Болехів

Боян

Варто відзначити, що характерні особливості позиціонування обласних центрів Карпатського регіону в відповідних регіонах за частками чисельності населення, власних доходів і капітальних інвестицій у 2015-2017 рр. були досить схожими на аналогічні для міст обласного значення у районах (рис. 3.11). За виключенням суттєво більших масштабів впливу обласних центрів на соціально-економічний стан не тільки прилеглої території, але й регіону в цілому.

З іншого боку, просторовий розвиток обласних центрів, як найбільш фінансово спроможних та економічно активних міст своїх областей, критично залежний від їх приміських територій. Ефективне планування території, житлове будівництво, локалізація виробництв, гіпермаркетів, великих об'єктів ЖКГ (каналізація, транспортна та дорожня інфраструктура, утилізація та переробка сміття) безпосередньо залежать від якості взаємодії органів влади цих

міст з навколишніми громадами. Відповідно до діючого законодавства, обласні центри та сусідні ОТГ можуть домовлятися між собою, укладати угоди та створювати спільні органи управління з метою врегулювання відносин та зобов'язань між собою, а також реалізації спільних проектів і вирішення спільних проблем.

В найближчій перспективі, збереження існуючого стану, зростання чи зниження впливу міст обласних центрів у своїх областях і Карпатському регіоні загалом у процесі адміністративно-фінансової децентралізації буде безпосередньо залежати від здатності влади цих міст налагодити ефективну взаємовигідну співпрацю з сусідніми ОТГ. Відтак, в результаті співпраці з сусідніми ОТГ, обласні центри зможуть отримати в користування необхідний ресурс для свого просторового розвитку – територію, натомість, сусідні ОТГ в результаті більш тісної співпраці з обласним центром зможуть отримати кращі можливості для забезпечення сталого розвитку своїх громад та певні переваги в залученні інвестицій.

Основною запорукою спроможності будь-якої територіальної громади надавати якісні та різноманітні послуги своїм жителям, створювати умови для розвитку підприємництва, залучати інвестиції, реалізовувати інфраструктурні та соціальні проекти, фінансувати різноманітні заходи для всебічного покращення умов життя жителів громади є наявність достатнього обсягу фінансових ресурсів у місцевих бюджетах. Значною мірою, фінансовий та кадровий аспекти є одними із найважливіших, від яких залежить успішне функціонування як ОТГ, так і міст. Основою для ефективного розвитку громади є розвинена виробнича та соціальна інфраструктура, достатня кількість кваліфікованих трудових ресурсів, наявність економічно активних підприємців, географічне положення, унікальні природні ресурси та багато іншого.

Враховуючи це, в результаті проведеного аналізу показників виконання місцевих бюджетів і окремих економічних показників міст та районів Карпатського регіону вдалося виявити характерні особливості позиціонування міст в економіці регіонів та районів за результатами адміністративно-фінансової децентралізації в 2015-2017 рр., а також оцінити їх загальний соціально-економічний стан та фінансову спроможність (табл. 3.7). Серед них варто відзначити наступні:

Таблиця 3.7

Основні фінансово-економічні параметри міст та районів Карпатського регіону за результатами адміністративно-фінансової децентралізації в 2015-2017 рр.

Показники	Міста (обласні центри та міста обласного значення)		Райони з ОТГ		Райони без ОТГ	
	на 1 мешканця	середній темп зростання за період, %	на 1 мешканця	середній темп зростання за період, %	на 1 мешканця	середній темп зростання за період, %
Власні доходи, грн.	3496,19	1,4006	1614,19	1,4249	1519,88	1,3436
Капітальні інвестиції, грн.	6758,93	1,2673	3658,03	1,29	-	-
Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал), дол. США	496,50	1,2820	192,85	0,98	-	-
Офіційні трансферти, грн.	4169,27	1,2634	6092,11	1,2625	5921,13	1,2327
Видатки економічного характеру, грн.	683,44	1,9627	305,60	1,3542	292,81	1,3192
Показники	%	середній темп зростання за період, %	%	середній темп зростання за період, %	%	середній темп зростання за період, %
Рівень зайнятості	23,43	0,9852	9,85	0,9775	-	-
Залежність місцевих бюджетів від трансфертів з державного бюджету	54,68	0,9524	77,50	0,9837	80,24	0,9938

1. Міста загалом є найбільш фінансово спроможними територіальними громадами в Карпатському регіоні. Так, зокрема, за середнім рівнем власних доходів на 1 мешканця міста в аналізованому періоді більш ніж у 2 рази переважали аналогічні показники районів та районів із врахуванням ОТГ, створених у їх межах. Натомість, середній темп зростання власних

доходів міст дещо поступався аналогічному показнику районів з ОТГ (140,06% проти 142,49%), саме завдяки дуже високій динаміці зростання власних доходів ОТГ;

2. *Економіка міст продовжує залишатися найбільш привабливою для капітальних інвестицій.* Як і у випадку з середнім рівнем власних доходів на 1 мешканця, середній обсяг капітальних інвестицій міст на 1 мешканця в аналізованому періоді був вищим за аналогічний показник районів з ОТГ майже в 2 рази (1,85 рази), та дещо поступався за показником середнього темпу зростання обсягу капітальних інвестицій (1,84 % пункти). Вищий, в порівнянні з районами та ОТГ, загальний рівень фінансово-економічної активності міст продовжує активно приваблювати, як державні, так і приватні капітальні інвестиції. Проте вищою є динаміка зростання обсягу капітальних інвестицій саме в ОТГ;

3. *Міста притягують найбільший обсяг прямих іноземних інвестицій(ПІІ) в регіоні.* Розвинута соціально-побутова та виробнича інфраструктура, наявність значної кількості кваліфікованих працівників та зручні комунікації є одними з основними переваг міст перед іншими територіальними громадами в боротьбі за іноземні інвестиції. Як за середнім обсягом ПІІ на 1 мешканця, так і за середнім темпом зростання ПІІ міста в аналізованому періоді відчутно переважали райони з врахуванням ОТГ;

4. *Бюджети міст є найменш залежними від трансфертів з державного бюджету.* Отримуючи в середньому вищий рівень власних доходів при суттєво нижчих обсягах офіційних трансфертів, бюджети міст Карпатського регіону в 2015-2017 рр. продемонстрували в середньому на 40% нижчий рівень залежності від трансфертів з державного бюджету ніж райони з ОТГ. Більш фінансово самостійні міста також продемонстрували вищу динаміку зниження залежності від трансфертів з державного бюджету в порівнянні з аналогічним показником районів разом із ОТГ, що можна пояснити наявністю у містах більш диверсифікованих джерел власних доходів і вищого їх потенціалу;

5. *Міста мають вищий потенціал і рівень витрат на економічний розвиток, найбільше витрачають на підвищення якості своєї інфраструктури.* Вищий середній рівень власних доходів міст в порівнянні з районами дозволяє їм приділяти більше уваги процесу розвитку житлового будівництва, транспорту та дорожнього господарства, що позитивно відображається на якості міської інфраструктури і, як наслідок, зростання якості життя у цих містах. Загалом, середній обсяг економічних видатків на 1 мешканця в містах Карпатського регіону більш, ніж у 2,2 рази переважав аналогічний показник районів з ОТГ, також варто відзначити й вищі в майже 1,5 рази середні темпи зростання обсягу економічних видатків міст. Також за рахунок ОТГ був вищий рівень і динаміка витрат на економічний розвиток у районах з ОТГ, ніж без них;

6. *У містах найвищий рівень зайнятості.* Незважаючи на довготривалий процес депопуляції в Україні, міста продовжують залишатися найбільшими осередками людського та трудового потенціалу. Висока диверсифікація видів економічної діяльності в містах та економічна активність сприяють вищому рівню зайнятості міських мешканців у порівнянні з мешканцями районів та ОТГ, а також менш руйнівному впливу на ринок праці негативних демографічних процесів.

Виявлені в результаті аналізу особливості позиціонування міст в економіці регіонів та районів за результатами адміністративно-фінансової децентралізації в 2015-2017 рр. переконливо свідчать про те, що обласні центри та міста обласного значення Карпатського регіону є тими «осередками росту», які найбільш активно впливають на процес соціально-економічного розвитку своїх областей, в т.ч. завдяки перевагам бюджетної децентралізації. В перспективі, об'єднання довкола міст обласного значення та ефективна співпраця обласних центрів із сусідніми ОТГ здатні активізувати процес міського розвитку, відкрити можливості для збалансування інтересів різних територіальних громад у контексті підвищення якості життя своїх жителів.

IV. Аналіз формування та розвитку об'єднаних територіальних громад Карпатського регіону

Станом на кінець 2018 року в областях Карпатського регіону створено 107 ОТГ – 40 у Львівській області, 32 – у Чернівецькій, 29 – у Івано-Франківській та лише 6 у Закарпатській. При цьому, якщо у Чернівецькій області частка громад, що об'єдналися, складає 43,5%, то у Закарпатській – 5,9%. Водночас зазначимо, що одна із закарпатських ОТГ – Тячівська – є однією з найефективніших серед міських ОТГ як за рівнем податкоспроможності, так і за темпами зростання власних доходів. А багато ОТГ інших областей Карпатського регіону посідають останні сходинки рейтингів за цими ж показниками.

З метою з'ясування основних тенденцій та проблем функціонування ОТГ Карпатського регіону, проаналізуємо діяльність 52 громад створених на 1 січня 2017 року (табл. 4.1), що становить 14,2% об'єднаних громад в Україні.

Таблиця 4.1

ОТГ Карпатського регіону, створені у 2015-2016 рр.

Рік створення	ОТГ	Чисельність населення	Площа	Кількість рад, що об'єдналися	Створена навколо міста/села/селища	Примітки
Закарпатська область						
2015	Вільховецька ОТГ	12464	76,75	3	сільська	Входять гірські території
	Тячівська ОТГ	19533	91,35	3	міська	Прикордонна
2016	Полянська ОТГ	7698	162,01	3	сільська	Входять гірські території
Львівська область						
2015	Бабинська ОТГ	4134	77,2	3	сільська	
	Бісковицька ОТГ	5567	55	3	сільська	
	Вільшаницька ОТГ	2866	79,1	2	сільська	
	Воле-Баранецька ОТГ	5276	69,4	3	сільська	
	Гніздичівська ОТГ	6386	57,6	3	селищна	
	Грабовецька ОТГ	4104	65,9	4	сільська	
	Дублянська ОТГ	2980	66,4	3	селищна	
	Заболотцівська ОТГ	2604	105,65	2	сільська	
	Луківська ОТГ	3637	54,7	2	сільська	
	Міжненецька ОТГ	2404	45,5	2	сільська	Прикордонна
	Новокалінівська ОТГ	7384	108,3	5	міська	
	Новоміська ОТГ	5989	113	4	сільська	
	Новотрілицька ОТГ	2673	71,9	3	селищна	
2016	Тростянецька ОТГ	8087	190,4	6	сільська	
	Чук'янська ОТГ	3260	76,8	2	сільська	
	Давидівська ОТГ	12283	78,5	5	сільська	
	Жовтанецька ОТГ	8513	130,1	3	сільська	
	Мостиська ОТГ	21721	258,43	11	міська	
	Нижанковицька ОТГ	2559	18,6	2	селищна	Прикордонна
	Судовишнянська ОТГ	10978	80,1	3	міська	
	Ходорівська ОТГ	2565	331,4	12	міська	
2015	Шегинівська ОТГ	5449	147,3	4	сільська	Прикордонна
	Чернівецька область					
	Вашковецька ОТГ	4870	58,67	2	сільська	Прикордонна
	Великокучурівська ОТГ	13802	10,31	3	сільська	
	Волоківська ОТГ	6192	60,8	6	сільська	
	Глибоцька ОТГ	10868	68,4	2	селищна	
	Клішківська ОТГ	7109	72,61	2	сільська	
	Мамалигівська ОТГ	12115	139,3	6	сільська	Прикордонна
	Недобоївська ОТГ	7055	79,5	3	сільська	
	Рукшинська ОТГ	6778	108,57	5	сільська	
	Сокирянська ОТГ	11125	82,16	2	міська	Прикордонна
	Усть-Путильська ОТГ	2236	92,06	2	сільська	Гірська
2016	Вашківська ОТГ	11581	136,2	3	міська	
	Вижницька ОТГ	17048	185,3	7	міська	Входять гірські території
	Красноільська ОТГ	11041	190,97	2	селищна	Прикордонна, входять гірські території
	Сторожинецька ОТГ	38526	496,22	11	міська	Входять гірські території
	Тереблеченська ОТГ	5362	67,78	2	сільська	Прикордонна
2016	Чудейська ОТГ	11446	85,66	2	сільська	Прикордонна

Продовження табл. 4.1

Рік створення	ОТГ	Чисельність населення	Площа	Кількість рад, що об'єдналися	Створена навколо міста/села/селища	Примітки
Івано-Франківська область						
2015	Верхнянська ОТГ	10611	140,62	6	сільська	
	Печеніжинська ОТГ	17496	184,45	8	селищна	Гірська
	Старобородчанська ОТГ	6076	84,33	2	сільська	Входять гірськ території
2016	Витвицька ОТГ	5975	154,94	5	сільська	Гірська
	Космацька ОТГ	8335	105,73	3	сільська	Гірська
	Матеївецька ОТГ	6713	78,61	4	сільська	Входять гірськ території
	Нижньовербізька ОТГ	9718	64,99	4	сільська	
	Білоберізька ОТГ	2761	46,34	3	сільська	Гірська
	Більшівцівська ОТГ	6369	99,4	8	селищна	
	П'ядицька ОТГ	9738	112,93	5	сільська	
	Тлумацька ОТГ	18243	181,27	12	міська	

Особливістю сформованих на території регіону громад є наявність ОТГ, до складу яких входять населені пункти, віднесені Законом³¹ до категорії гірських (¼ ОТГ регіону) і визначені як такі, що мають недостатньо розвинуті сферу застосування праці та систему соціально-побутового обслуговування, обмежену транспортну доступність. Серед них 5 ОТГ – це громади зі 100% гірських населених пунктів в їх складі, 7 ОТГ характеризуються наявністю гірських населених пунктів в своєму складі. Іншою групою ОТГ, які потребують поглибленого вивчення, є прикордонні громади. Таких громад, які функціонували впродовж 2017 р. було 9.

Центральним офісом реформ при Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства визначено основні критерії, які сприяють формуванню спроможних ОТГ: чисельність населення не менше 5-7 тис. осіб, питома вага базової дотації не більше 30% суми власних доходів, витрати на утримання управлінського апарату не більше 20% власних ресурсів громади³². Аналіз цих критеріїв в розрізі ОТГ Карпатського регіону та України загалом (табл. 4.2) дозволив дійти таких висновків:

Таблиця 4.2

Порівняння середніх показників формування та розвитку ОТГ Карпатського регіону та України в цілому

Показник	Одиниця вимірювання	Україна	Карпатський регіон
Площа	км ²	237,9	108,7
Чисельність населення	тис. осіб	8,5	9,0
Власні доходи на одну особу	грн.	3005,7	1805,0
Рівень дотаційності бюджетів	%	11,6	27,0
Капітальні видатки на одну особу	грн.	1453,3	1173,7
Питома вага видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах (без трансфертів)	%	26,4	37,6

- по-перше, ОТГ Карпатського регіону за площею вдвічі менші середньоукраїнського значення, проте характеризуються більшою середньою чисельністю жителів на громаду (9,0 тис. осіб на противагу 8,5 тис. осіб в середньому по ОТГ України), що пов'язане з особливістю формування адміністративно-територіальних одиниць первинного рівня в регіоні та високою густотою населення;

- по-друге, ОТГ регіону характеризуються суттєво вищим рівнем залежності від трансфертів з державного бюджету – рівень дотаційності в середньому по регіону становить 27,0%, що вдвічі більше середнього по країні; аналіз рівня власних доходів на одну особу в ОТГ

³¹ Про статус гірських населених пунктів в Україні. Закон України №56/95-ВР від 15.02.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: грудень 2018 р.).

³² Оцінка фінансової спроможності 366 ОТГ за 2017 рік (у розрізі областей). Група фінансового моніторингу. Центральний офіс реформ при Мінрегіоні. Лютий, 2018 р. 48 с.

регіону дозволив констатувати суттєво нижчі показники (у 1,7 разу), ніж в середньому по Україні;

- по-третє, питома вага видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах ОТГ Карпатського регіону становить 37,6%, що в 1,4 раза більше, ніж в середньому по Україні.

Аналіз показників формування та розвитку ОТГ Карпатського регіону за цими критеріями дозволив констатувати нижчий рівень фінансової спроможності останніх.

Соціально-економічне становище ОТГ Карпатського регіону значною мірою визначається рівнем розвитку регіонів, в межах яких вони знаходяться. Існує ризик стримуючого впливу зовнішнього середовища на темпи розвитку громад

Оцінка динаміки фінансової залежності ОТГ України в розрізі регіонів (рис. 4.1) дозволила встановити високий рівень дотаційності бюджетів ОТГ західних областей (Івано-Франківської, Чернівецької, Львівської, Закарпатської, Тернопільської та Волинської).

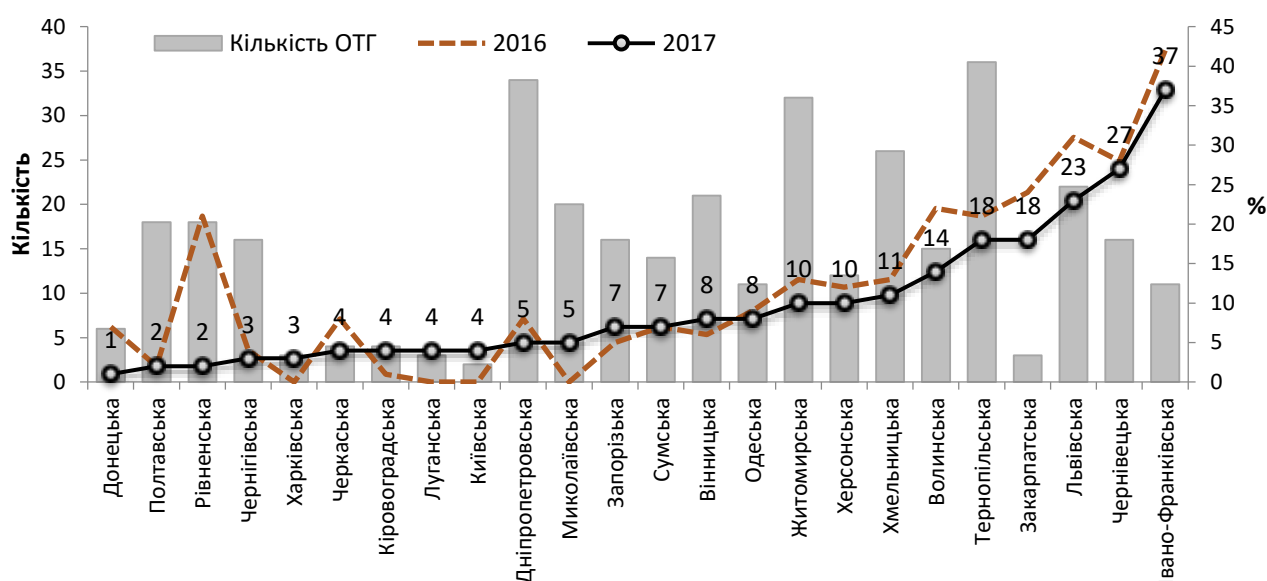

Рис. 4.1. Динаміка фінансової залежності ОТГ України в розрізі областей у 2016-2017 рр.³³

Порівняно нижчий рівень економічного розвитку цих областей як за показниками ВРП на 1 особу, середньомісячною заробітною платою, кількістю підприємств³⁴ тощо відображаються і на становищі територіальних громад. Тому ОТГ регіону характеризуються суттєво вищим рівнем залежності від трансфертів з державного бюджету – рівень дотаційності в середньому по регіону вдвічі вищий за середній по країні.

Різняться і структура власних доходів бюджетів ОТГ західних областей. Найбільшу питому вагу тут складають надходження від ПДФО, хоча в рейтингу областей України за показниками надходження цього податку до бюджетів ОТГ на 1 особу Львівська, Чернівецька та Івано-Франківська області займають останні позиції, що свідчить про низький рівень розвитку економіки громад, в результаті чого основним джерелом надходження ПДФО до бюджетів громад є оподаткування працівників бюджетних установ.

Оскільки більша половина населення регіону проживає в територіальних громадах, місцеві бюджети яких характеризуються нижчою за середньо українську податковою

³³Децентралізація. Місцеві бюджети 159 об'єднаних територіальних громад за 2016 рік. Фінансово-аналітичні матеріали. Кабінет Міністрів України. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. – 282 с.; Оцінка фінансової спроможності 366 ОТГ за 2017 рік (у розрізі областей). Група фінансового моніторингу Центрального офісу реформ при Мінрегіоні. 48 с
³⁴www.ukrstat.gov.ua. - Офіційний сайт Державної служби статистики України.

спроможністю (рис. 4.2), можна констатувати нижчі за середні по Україні показники надходжень від ПДФО та податку на прибуток до місцевих бюджетів, що, в свою чергу, є прямим свідченням низького рівня розвитку економіки громад.

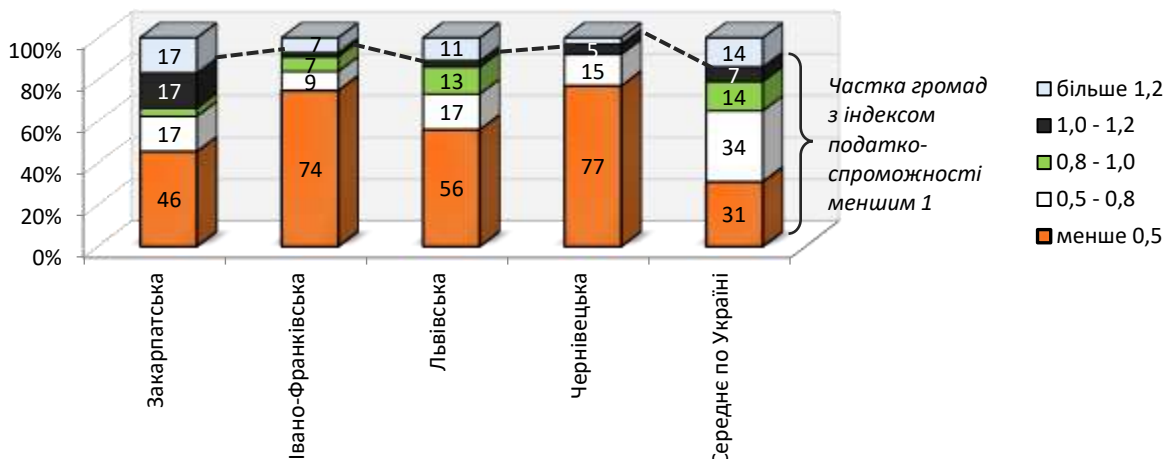

Рис. 4.2. Структура місцевих бюджетів областей Карпатського регіону за індексом податкоспроможності, 2017 р.

Доказом прямої залежності рівня економічного розвитку ОТГ та їх фінансової спроможності є аналіз надходжень до бюджетів ОТГ Карпатського регіону (рис. 4.3).

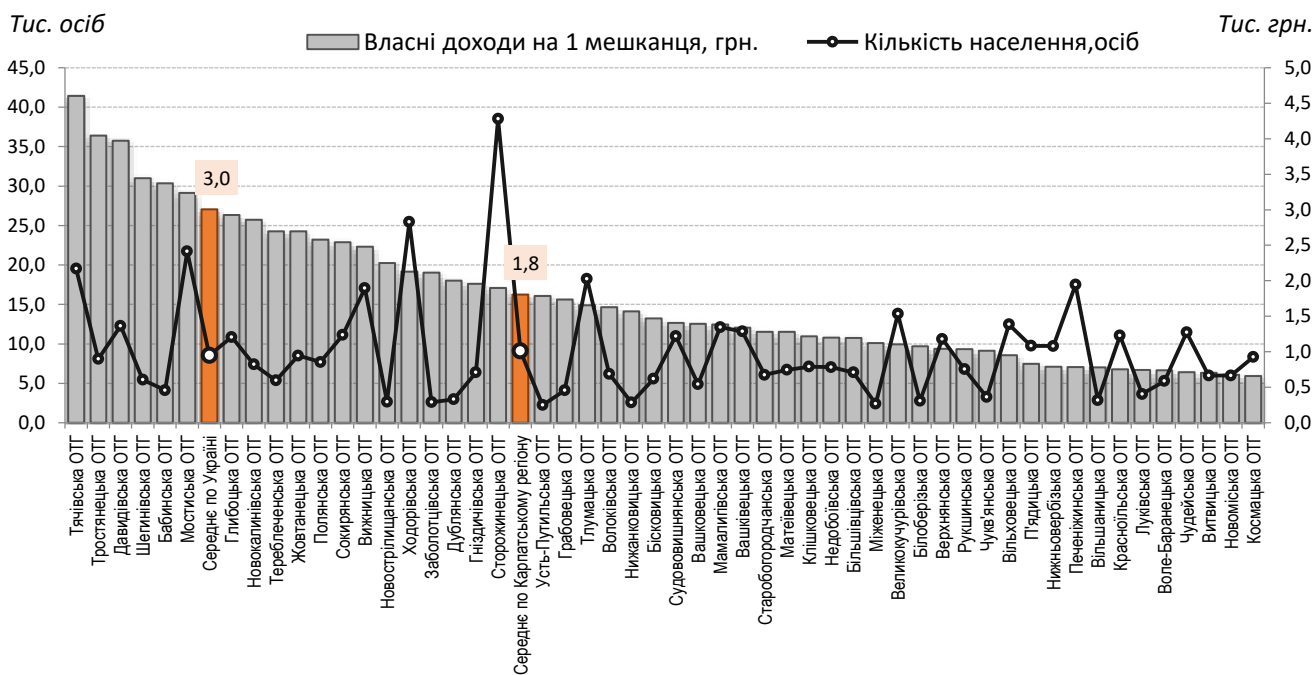

Рис. 4.3. Ранжування ОТГ Карпатського регіону за рівнем власних доходів на одну особу, 2017 р.

Вищими середнього по Україні обсягами власних доходів на одну особу в регіоні характеризуються лише шість ОТГ. Серед них п'ять ОТГ Львівської області (економічно розвинутої області регіону) та одна – Тячівська ОТГ Закарпатської області. Тячівська та Мостиська ОТГ – це громади, сформовані навколо економічно розвинутого міста, яке є центром району. Окрім того, Мостиська, Тячівська та Шегинівська ОТГ включають прикордонні

території, а на території Мостиської та Шегинівської громад є пункти пропуску через Державний кордон України, що теж сприяє економічному розвитку.

Розвитку Давидівської та Тростянецької ОТГ сприяв географічний фактор: у першому випадку – розташування поблизу м. Львова, у другому – функціонування на території підприємств, що спеціалізуються на видобутку будівельних матеріалів, зокрема, піску і каменю, поклади яких є на території громади. Бабинська ОТГ характеризується високими доходами завдяки розташування на її території значної кількості АЗС.

Таким чином, можна зробити висновок: надходження до бюджетів ОТГ повністю залежать від рівня їх економічного розвитку, зокрема, розташування на території громади підприємницьких структур. Разом з тим, не прослідковується залежність між обсягом власних доходів на одну особу в ОТГ та чисельністю її жителів.

Не менш важливим критерієм ефективності функціонування ОТГ є обсяг та частка власного фінансового ресурсу, який використовується для фінансування роботи апарату управління територіальної громади. За підсумками 2017 року із 52 ОТГ Карпатського регіону 27 ОТГ (52%) показник видатків на функціонування органів місцевого самоврядування в розрахунку на одного мешканця перевищує середнє значення по всіх ОТГ, у 48 ОТГ (92%) – перевищує середнє значення по містах та районах регіону (рис. 4.4).

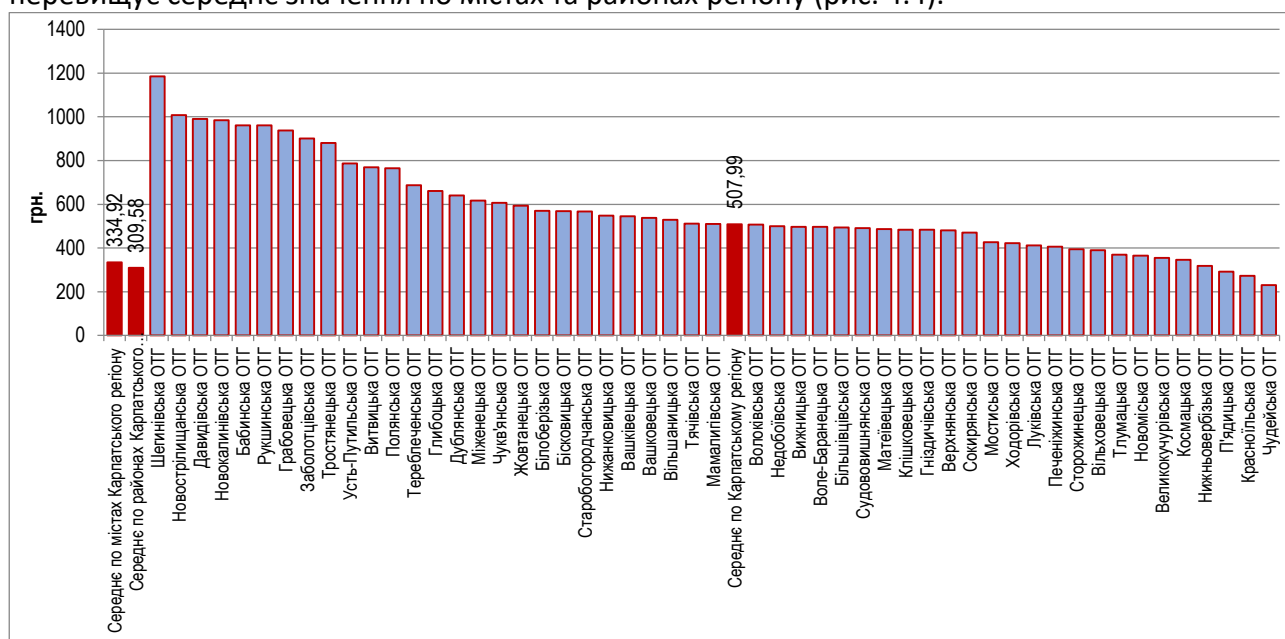

Рис. 4.4. Видатки на апарат управління ОТГ Карпатського регіону (в розрахунку на 1 мешканця), 2017 р.

Видатки на утримання апарату управління в ОТГ регіону (в розрахунку на 1 мешканця) були суттєво вищими, аніж в містах та районах. З одного боку, це обумовлено меншою чисельністю мешканців, а з іншого – суттєвими труднощами, які виникають при формуванні структури та наповненні самого апарату управління. Чи не найбільшою з них є наявність кваліфікованого персоналу у сфері фінансів, планування розвитку ОТГ, проектних менеджерів тощо.

Щодо співвідношення видатків на управління та власних доходів ОТГ зазначимо, що у 2017 р. лише у 5-ти громадах Карпатського регіону (Тячівській, Ходорівській, Мостиській, Вижницькій і Сокирянській ОТГ) воно становило менше 20%. Тобто лише 5 ОТГ відповідали за цим критерієм рекомендаціям Центрального офісу реформ щодо формування

спроможних ОТГ³⁵. Дані рис. 4.5 свідчать про те, що найнижчі показники питомої ваги видатків на державне управління у власних доходах (без трансфертів) характерні для громад із високою фінансовою спроможністю. Невеликі за територією і чисельністю населення ОТГ здебільшого мають низьку фінансову спроможність, а отже, високі показники питомої ваги видатків на державне управління у власних доходах (без трансфертів). Виняток становлять окремі невеликі громади, на території яких розміщені бюджетоформуючі підприємства.

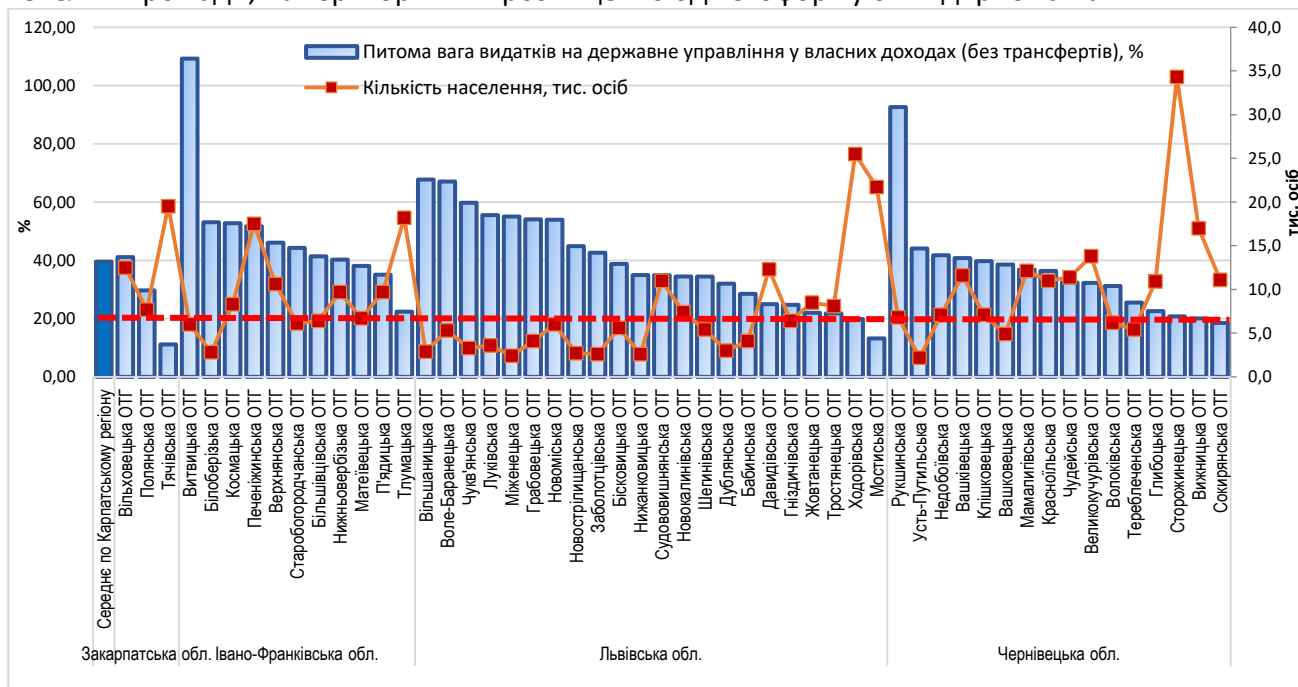

Рис. 4.5. Питома вага видатків на державне управління у власних доходах (без трансфертів) ОТГ Карпатського регіону у 2017 р.

Таким чином, провівши аналіз особливостей розвитку ОТГ Карпатського регіону можна дійти таких висновків:

- ОТГ регіону менші за площею, ніж в середньому по Україні (причиною чого є особливості формування адміністративно-територіальних одиниць первинного рівня на цих територіях), що свідчить про відсутність в ОТГ співвідносного земельного ресурсу, який виступає одним з основних активів громади, а відтак, впливає на рівень її фінансової спроможності;

- на диференціацію рівня фінансової спроможності ОТГ значний вплив має соціально-економічна диференціація розвитку регіонів; у випадку громад Карпатського регіону на їх економічне становище та фінансове забезпечення впливають нижчі показники ВРП, середньомісячної заробітної плати по регіону та кількості підприємницьких структур, місцеві бюджети областей також характеризуються тенденцією вищого середньоукраїнського рівня дотаційності;

- ОТГ Карпатського регіону характеризуються вищою часткою видатків на управління в порівнянні із середньоукраїнським значенням. Лише 5 ОТГ мають питому вагу видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах (без трансфертів) нижчу за 20%. Причинами цього є як порівняно менша чисельність громад, так і їх нижча фінансова спроможність. Крім цього, це може свідчити про низьку ефективність управління фінансовим ресурсом ОТГ.

³⁵ Оцінка фінансової спроможності 366 ОТГ за 2017 рік (у розрізі областей). Група фінансового моніторингу. Центральний офіс реформ при Мінрегіоні. Лютий, 2018 р. 48 с.

Міські об'єднані територіальні громади

Особливістю процесів створення ОТГ в Карпатському регіоні є наявність незначної кількості міських ОТГ (менше 1/5 ОТГ) та, зокрема, відсутність громад, утворених навколо міст обласного значення.

Аналізуючи особливості формування та розвитку ОТГ Карпатського регіону, помітними є порівняно вищі показники економічного розвитку та фінансової спроможності громад, центрами яких є міста. Серед ОТГ Карпатського регіону таких громад десять.

Середній обсяг власних ресурсів на одного мешканця в міських ОТГ становить 2231,2 грн., що в 1,4 разів більше ніж середнє значення по ОТГ регіону загалом (рис. 4.6). Аналіз міських ОТГ регіону за даним критерієм дозволив констатувати: сім міських ОТГ характеризуються показниками власних доходів на одну особу, вищими середнього значення по регіону, і лише три (Вашківецька, Судовишянська, Тлумацька ОТГ) з них – нижчими середніми доходами на особу по регіону.

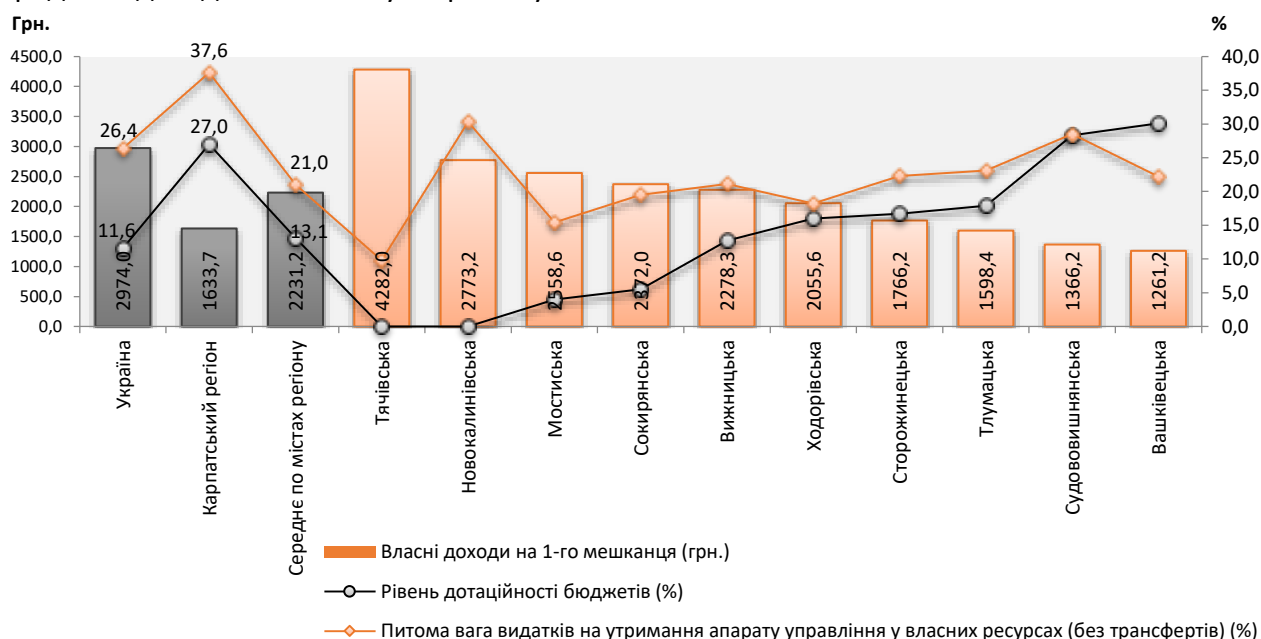

Рис. 4.6. Динаміка окремих показників розвитку міських ОТГ Карпатського регіону, 2017 р.

Щодо питомої ваги видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах міських ОТГ, середнє значення коливається в межах 21,0%, що на 16,6 в.п. менше, ніж по ОТГ регіону і 5,5 в.п. менше середнього по Україні.

Значно нижчим у порівнянні з середнім значенням по регіону (27,0%) є також рівень дотаційності бюджетів міських ОТГ (13,1%) – більше ніж у два рази. Причиною суттєвої різниці показників є наявність серед міських ОТГ двох громад з високим рівнем податкової спроможності – Тячівської та Новокалінівської ОТГ, до бюджетів яких не надходила базова дотація, а з бюджету Новокалінівської ОТГ до державного бюджету направляється реверсна дотація.

Відтак з проведеного аналізу можна зробити висновок. Законодавчі зміни, спрямовані на перерозподіл ресурсу місцевих бюджетів від обласних та районних бюджетів на користь адміністративно-територіальних одиниць базового рівня, результувались у збільшення доходів бюджетів міст та їх можливостей забезпечувати економічний розвиток територій. Відтак в умовах формування ОТГ, саме громади з містом, яке є центром економічного зростання та місцем концентрації ресурсів, мають вищі показники фінансової спроможності.

Необхідним в процесі дослідження рівня економічного розвитку ОТГ Карпатського регіону та визначення їх фінансової спроможності є проведення аналізу структури власних доходів бюджетів таких громад, що сприятиме обґрунтуванню закономірностей розвитку та можливих ризиків. Порівняльний аналіз структури власних доходів місцевих бюджетів міських та сільських ОТГ представлено на рис. 4.7.

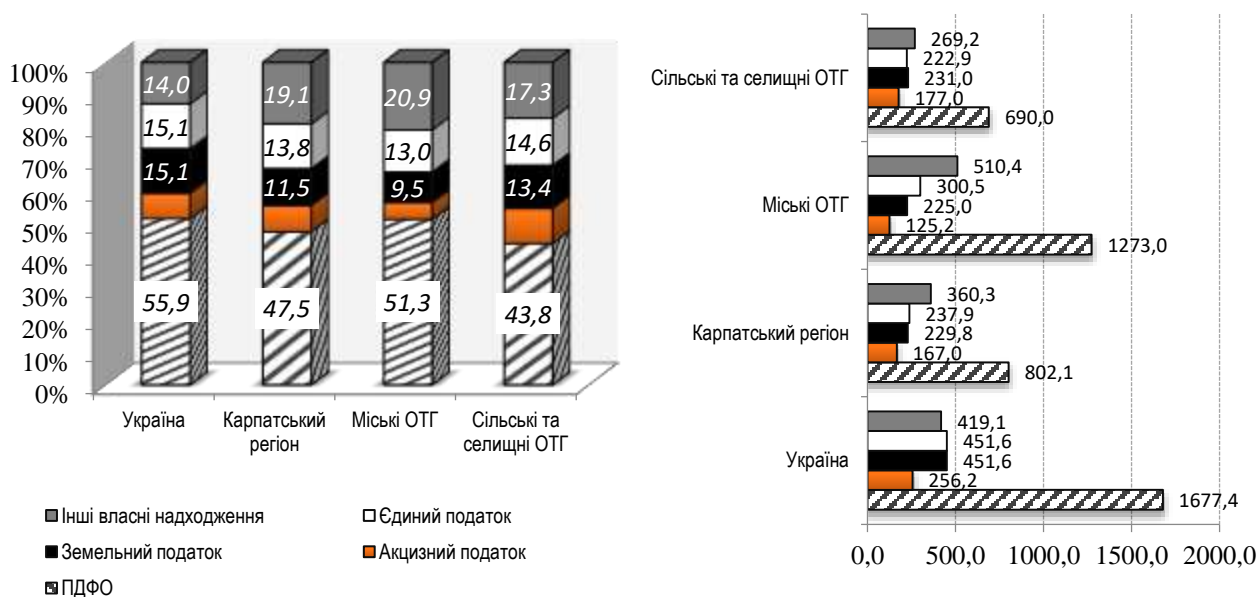

Рис. 4.7. Структура власних доходів бюджетів міських та сільських ОТГ Карпатського регіону, 2017 р.

За результатами аналізу ОТГ регіону в розрізі міських та сільських і селищних громад, виявлено суттєву різницю в складі доходів на одного мешканця. Якщо у випадку акцизного, земельного, єдиного податків та інших власних надходжень різниця незначна, то надходження ПДФО на особу у міських ОТГ становить в середньому 1273,0 грн., що вдвічі більше, ніж по сільських та селищних (690,0 грн.). Різницю помітно і в структурі власних доходів таких громад. Питома вага ПДФО у власних доходах міських ОТГ становить 51,3%, що на 7,5 в.п. більше, ніж у сільських ОТГ.

Разом з тим, зважаючи на суттєво кращі показники податкових надходжень на особу в середньому по міських ОТГ регіону, ці показники значно нижчі середньоукраїнських, що, знову ж таки, свідчить про гірший рівень економічного розвитку таких ОТГ.

Отже, незначну кількість міських ОТГ в регіоні (менше 1/5 ОТГ) та відсутність громад, що утворені навколо міст обласного значення слід розглядати як один з чинників низьких показників фінансової спроможності громад регіону, адже саме міста виступають центрами економічного розвитку та концентрації трудових, фінансових та інших видів ресурсів, а також розвинутого підприємництва, що позитивно впливає на рівень спроможності громади.

Об'єднані територіальні громади, в складі яких є гірські населені пункти

Серед ОТГ Карпатського регіону слід виділити:

- 5 громад з кількістю гірських населених пунктів, меншою 50% у своєму складі (Матеївецька та Сторожинецька (8,3% гірських населених пункти в складі ОТГ), Полянська (22,2%), Вижницька (30,0%), Старобогородчанська (40,0%));

- 2 громади з кількістю гірських населених пунктів, рівною 50% (Вільховецька та Красноїльська);

- 5 громад, які на 100% складаються з гірських населених пунктів (Білоберізька, Витвицька, Космацька, Печеніжинська, Усть-Путильська).

Аналіз динаміки власних доходів на одну особу, рівня дотаційності бюджетів ОТГ та частки видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах (рис. 4.8) дозволив констатувати: ОТГ, які входять до цієї категорії, характеризуються суттєво гіршими показниками фінансової спроможності.

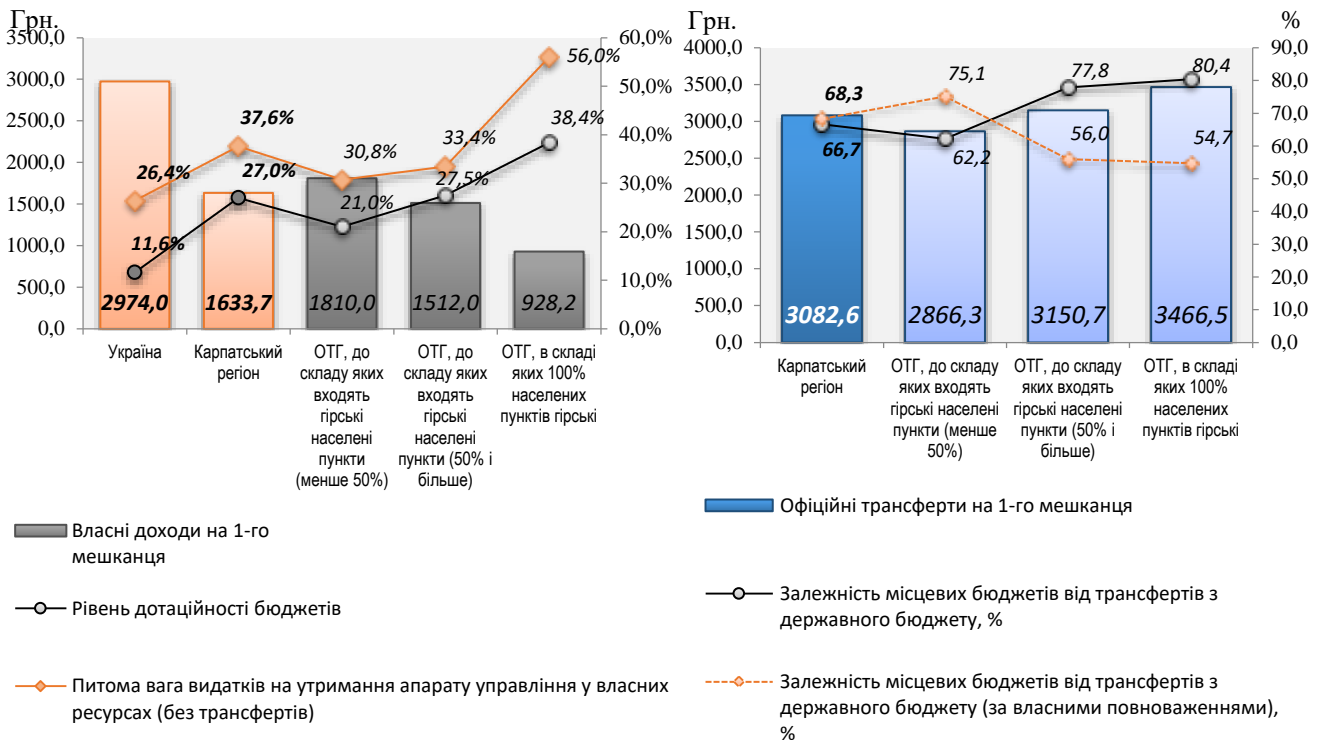

Рис. 4.8. Окремі показники розвитку ОТГ Карпатського регіону, до складу яких входять гірські населені пункти, 2017 р.

Так, середній показник власних доходів на одну особу зменшується в залежності від наявності в складі ОТГ гірських населених пунктів. Зокрема, по ОТГ, у складі яких 50% гірських населених пунктів, він становить 1512,0 грн. на особу, що вдвічі менше середньоукраїнського значення, а по ОТГ зі 100% гірських населених пунктів в своєму складі – 928,2 грн., що втричі менше середньоукраїнського та в 1,8 раза середнього по регіону значення.

Щодо рівня дотаційності місцевих бюджетів, в ОТГ, в складі яких 100% населених пунктів гірські, цей показник становить 38,4%, що втричі більше середньоукраїнського значення (11,6%), у півтора раза більше показника по Карпатському регіону і в 1,4 раза більше ніж по ОТГ з 50% гірських населених пунктів в складі громади. Щодо частки видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах, в ОТГ з 100% гірських населених пунктів цей показник становить 56,0%. Такий показник свідчить або про фінансову неспроможність громади, або про суттєво збільшений штат управлінського апарату. Разом з тим про фінансову неспроможність таких громад свідчить і показник залежності місцевих бюджетів від трансфертів з державного бюджету – 80,4%.

В процесі аналізу ОТГ регіону, до складу яких входять гірські населені пункти, виявлено помітно вищу середньоукраїнської питому вагу ПДФО та єдиного податку в складі власних доходів бюджетів таких громад. Причиною таких результатів є незначна частка надходжень

від акцизного та земельного податків, що обумовлене специфікою територіального розташування та географічними особливостями таких громад (рис. 4.9).

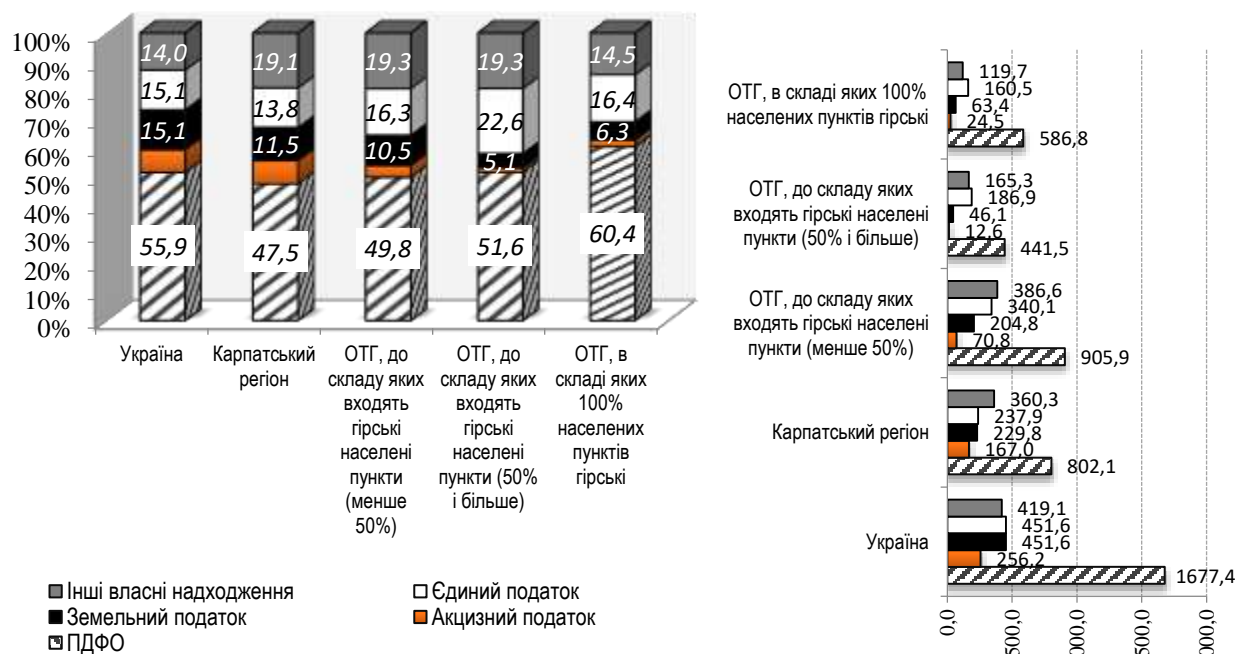

Рис. 4.9. Структура власних доходів бюджетів ОТГ Карпатського регіону, до складу яких входять гірські населені пункти, 2017 р.

Отже, характерною особливістю ОТГ Карпатського регіону є наявність в їх складі населених пунктів зі статусом гірських (серед ОТГ регіону таких 25%); в умовах аналізу основних показників їх фінансового забезпечення визначено суттєво нижчі показники фінансової спроможності та високий рівень залежності від фінансування з державного бюджету таких громад, що передовсім свідчить про нижчий рівень їх економічного розвитку та відсутність достатніх ресурсів на його забезпечення.

Ризики децентралізації в контексті розвитку прикордонних територій

1 вересня 2017 року вступила в дію в повному обсязі Угода про Асоціацію між ЄС та Україною після її затвердження 11 липня 2017 року Радою Європи. Адаптація регіональних економічних систем до нових умов та можливостей, пов'язаних з поглибленням євроінтеграційних процесів, потребує певного часового лагу. Разом з тим лібералізація зовнішньоекономічної діяльності, зменшення бар'єрної функції кордону, безвізовий режим між Україною та ЄС тощо в перспективі здійснюватимуть відчутний вплив на соціально-економічний розвиток регіонів, особливо прикордонних (Волинської, Львівської, Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької областей), які мають спільний державний кордон з країнами-членами ЄС.

З огляду на територіальну віддаленість від центральних регіонів країни та столиці, які на сьогодні виступають ареалами концентрації інвестиційної та економічної активності, прикордонні регіони традиційно (це властиво і прикордонним територіям країн-членів ЄС) відстають від решти регіонів за основними соціально-економічними показниками розвитку. Серед основних викликів, яким на сьогодні змушені протистояти прикордонні регіони України, необхідно виділити такі: забезпечення конкурентоспроможності в умовах євроінтеграційних процесів та послаблення бар'єрної функції кордону; низький рівень економічної безпеки; відтік людського капіталу та питання етнічних меншин.

Відтак ті проблеми, на вирішення яких зорієнтована реформа децентралізації, лише поглиблюються у прикордонних регіонах за рахунок викликів, пов'язаних з їх географічним розташуванням, потенціалом розвитку та активізацією євроінтеграційних процесів. Поряд з можливостями, що з'являються в територіальних громадах, які вже долучилися до процесу децентралізації, існує і низка ризиків: нецільове використання коштів місцевого бюджету; поява значних дисбалансів між делегованими новими повноваженнями та доступними фінансовими ресурсами громади; посилення нерівномірності розвитку територій в межах громади; посилення нерівномірності розвитку громад в межах країни; погіршення доступності та якості надання освітніх та медичних послуг; погіршення якості місцевого управління; зменшення впливу держави на управління процесами розвитку на місцях; радикалізація політичних об'єднань, що представляють інтереси етнічних меншин в місцях їх компактного проживання; подальший економічний занепад території громад тощо.

Більшість дослідників, які досліджують процеси децентралізації у віддалених, периферійних чи прикордонних регіонах, відмічають тенденції активізації дії відцентрових сил, загострення етнічних конфліктів, посилення сепаратистських рухів. Водночас децентралізація управління може відновити довіру до державної політики та забезпечити основу для більш широкого політичного консенсусу, а надання більшої місцевої автономії може згладити соціальну та політичну напругу³⁶.

Сучасна динаміка створення ОТГ у прикордонних регіонах України загалом відповідає загальноукраїнським тенденціям. Водночас, необхідно зазначити і притаманні їй особливості. Якщо ж аналізувати процес об'єднання територіальних громад, які безпосередньо примикають до державного кордону з країнами-членами ЄС, то найкращою є ситуація у Волинській області (табл. 4.3).

Таблиця 4.3

Кількість територіальних громад, які розташовані вздовж державного кордону з країнами-членами ЄС, в залежності від органу місцевого самоврядування

станом на листопад 2018 року

Області	ОТГ (міська, селищна, сільська)	Міська рада	Селищна рада	Сільська рада
Волинська	5	-	-	2
Львівська	3	3	2	30
Закарпатська	1	3	7	52
Івано-Франківська	-	-	-	2
Чернівецька	6	-	-	8
<i>Всього</i>	<i>15</i>	<i>6</i>	<i>9</i>	<i>94</i>

Очікуваним результатом здійснення реформи децентралізації є створення належних фінансових умов для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень. Результати оцінки фінансової спроможності 11 ОТГ³⁷ прикордонних регіонів у 2017 році наведені на рис. 4.10.

У 2017 році у прикордонні функціонували різні за чисельністю ОТГ. На відміну від усталеної закономірності між показниками фінансової спроможності та чисельності населення, яка наявна у більшості ОТГ країни, у прикордонних ОТГ чіткий зв'язок між зазначеними показниками є відсутній. При цьому 5 з 11 ОТГ посіли останні місця у загальноукраїнському рейтингу оцінки фінансової спроможності ОТГ.

³⁶ Jorge Martinez-Vazquez, Santiago Lago-Peñas, Agnese Sacchi. THE IMPACT OF FISCAL DECENTRALIZATION: A SURVEY [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://infogen.webs.uvigo.es/WP/WP1505.pdf>

³⁷ Оцінка фінансової спроможності 366 об'єднаних територіальних громад за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/177/%D0%91%D1%83%D0%BA%D0%BB%D0%B5%D1%82_%D0%A0%D0%B5%D0%B9%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B3_%D1%84%D1%96%D0%BD_%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC_366_%D0%9E%D0%A2%D0%93_%D0%B7%D0%B0_2017.pdf

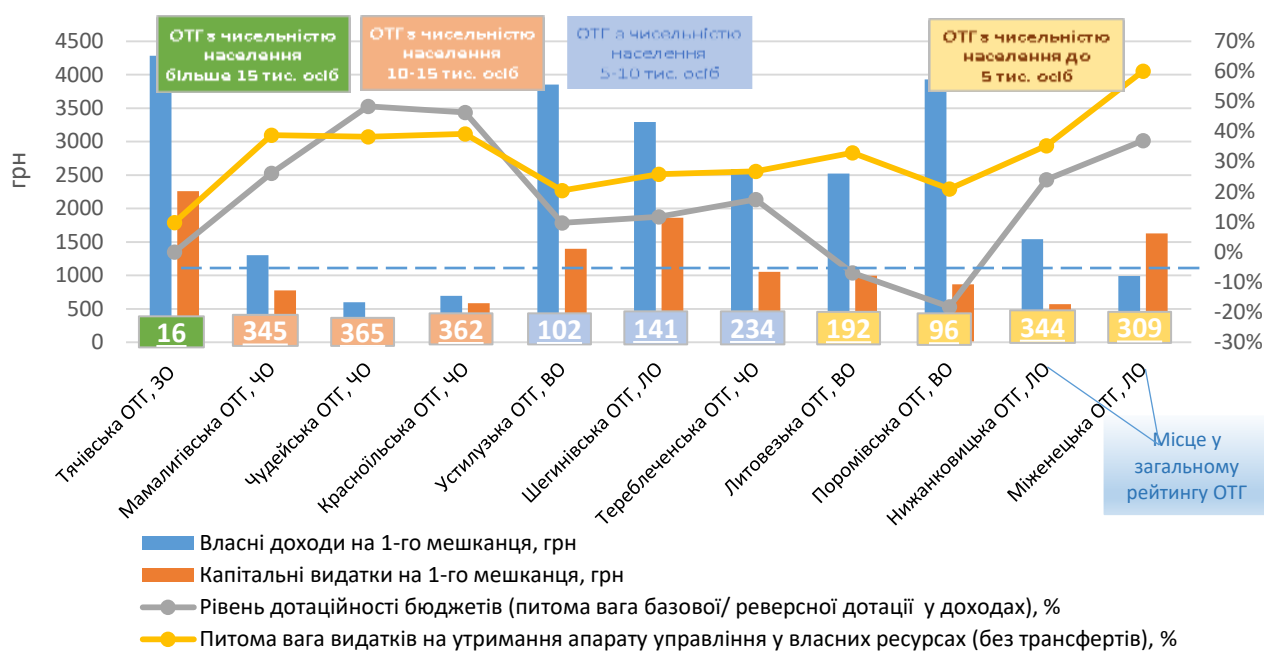

Рис. 4.10. Окремі показники фінансової спроможності ОТГ прикордонних регіонів, 2017 р.

Результати оцінки фінансової спроможності 14 ОТГ³⁸ прикордонних регіонів за 9 місяців 2018 року наведені на рис. 4.11.

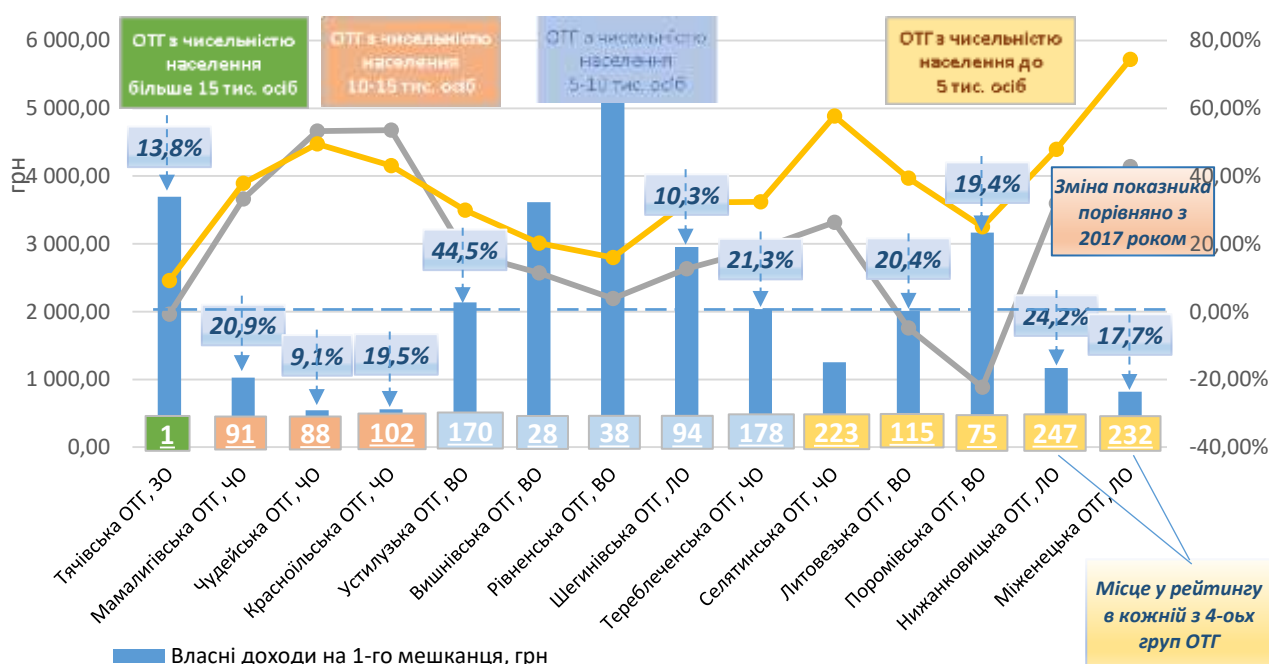

Рис. 4.11. Окремі показники фінансової спроможності ОТГ прикордонних регіонів, 9 міс. 2018 р.

Тячівська ОТГ (Закарпатська область) за результатами оцінки фінансової спроможності ОТГ прикордонних регіонів за 9 місяців 2018 року посіла у рейтингу 1 місце. Водночас у 2018

³⁸ Експертний аналіз бюджетів 665 ОТГ за 9 місяців 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/10138>.

році (за дев'ять місяців) порівняно з 2017 роком практично у всіх ОТГ рівень дотаційності бюджетів зріс на 1 - 8%; питома вага видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах зросла на 1 - 14% у всіх ОТГ за винятком двох.

З п'ятнадцяти створених ОТГ на прикордонних територіях України, на території п'яти функціонують міжнародні та місцеві пункти пропуску (автомобільні, залізничні), що створює додаткові можливості для розвитку прикордонних громад. Водночас, як свідчать результати проведеного дослідження в розрізі прикордонних громад³⁹, жодна з опитаних громад не є повністю задоволена сучасним станом економічного розвитку території своєї громади. Більшість зазначили «швидше так, ніж ні», третина ж громад відмітили «швидше ні, ніж так» або «ні». У перспективі на наступних два-три роки дві третини громад все ж очікують суттєвого чи незначного покращення. При цьому 80% громад, долучених до опитування, вважають, що процеси децентралізації позитивно впливають на економічний розвиток громади.

Зважаючи на здебільшого низький рівень економічного потенціалу прикордонних громад та завдання, на вирішення яких зорієнтована реформа децентралізації, **існує ризик створення неспроможних громад**.

Проведене соціологічне дослідження засвідчило, що у прикордонних громадах переважна частка населення у працездатному віці працює за кордоном або зайнята у здійсненні прикордонної торгівлі. При цьому населення радше їде за кордон в пошуках роботи, аніж шукає місце працевлаштування в межах своїх району чи області, чи інших областей України. Зазначена ситуація в уже сформованих ОТГ ставитиме під загрозу досягнення цілей децентралізації, результативність якої в першу залежить від рівня розвитку людського капіталу.

Відповідно жодна з громад не зазначила соціальний капітал як ресурс, який забезпечує економічний розвиток території. Водночас саме наявність ініціативних мешканців, молоді та кваліфікованих працівників є запорукою досягнення тих завдань, які ставляться перед реформою децентралізації. На думку опитаних розвиток більшості ОТГ базується на використанні земельних та фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

Нестача власних ресурсів задля вирішення поточних проблем розвитку прикордонних територій компенсується тими можливостями, які відкривають Програми у рамках Європейського інструменту сусідства (ЄІС) та інших фінансових інструментів Європейського Союзу для країн, які охоплюються Європейською політикою сусідства. Близько половини прикордонних ОТГ реалізують проекти у рамках Програм транскордонного співробітництва ЄІС. При цьому здійснювані проекти зорієнтовані на покращення якості державного управління, розвиток медицини, розбудову дорожньої інфраструктури, забезпечення екологічної безпеки, покращення рекреації та підтримки культури. Джерелами співфінансування зазвичай виступають бюджети ОТГ (92%), рідше обласний (38,5%) і державний (15,4%) бюджети.

На думку респондентів, перспективними проектами, реалізованими спільно із суміжними прикордонними територіями сусідньої країни, є проекти, зорієнтовані на: розвиток дошкільної освіти, культури (зокрема, популяризацію місцевої історико-культурної спадщини), мистецтва, медицини, спорту, туризму; поведження з твердими побутовими відходами; розвиток прикордонної інфраструктури (зокрема, відкриття нових пунктів пропуску); впровадження спільних бізнес-проектів та обмін досвідом.

Представники більшості опитаних ОТГ зазначили, що актуальними на сьогодні проблемами розвитку їх території є низький рівень залучення інвестицій (69,2%), проблеми з

³⁹ У IV кв. 2018 р. працівниками Інституту проведено соціологічне дослідження у розрізі прикордонних громад, які безпосередньо межують з країнами-членами ЄС стосовно оцінки їх економічного потенціалу, поточного стану розвитку транскордонного співробітництва та перспектив розвитку в контексті реформи децентралізації. До опитування залучено представників 124 громад, з яких 15 є ОТГ. У роботі наведено результати опитування лише ОТГ

переробкою та вивезенням сміття (53,8%), відсутність чи незадовільний стан каналізаційних мереж (46,2%). Невирішеними залишаються також проблеми відсутності інформації для підприємців-початківців щодо можливостей започаткування та розвитку бізнесу та виходу на зовнішні ринки (30,8%), загрози виникнення надзвичайних ситуацій (паводки, пожежі, викиди небезпечних речовин тощо) (23,1%), обмежений доступ до якісної питної води (15,4%) тощо.

Периферійність та слабкий економічний розвиток територій актуалізують також **ризик посилення нерівномірності розвитку громад як всередині ОТГ, так і в межах країни**. Результати опитування свідчать, що за останні 4 роки на території лише 58% ОТГ створено нові підприємства. При цьому лише 25% з них відкрила більше ніж 11 нових підприємств. Така ж частка ОТГ створила до 5 нових підприємств. Жодного підприємства не відкрили прикордонні громади, які початково мали не більше 10 підприємств на своїй території, тобто розрив між «біднішими» і «багатшими» громадами почав збільшуватися.

Лише у третині прикордонних ОТГ функціонують підприємства з іноземним капіталом. Здебільшого це громади з населенням більше 10 тис. осіб. У веденні інвестиційної діяльності іноземні інвестори надають перевагу таким видам діяльності як виробництво будівельних матеріалів, деревообробка, харчова промисловість та виготовлення одягу.

На території 36,4% ОТГ налагоджена діяльність експортоорієнтованих підприємств у таких сферах як рослинництво і тваринництво, виготовлення одягу, деревообробка та виробництво меблів. Такі підприємства функціонують у різних за кількістю населення чи рівнем економічного розвитку ОТГ.

Слабкість офіційної економіки є передумовою посилення ролі неформального тіньового сектору. Адже основними маркерами формування та нарощення обсягів тіньової економіки окрім податкового навантаження, якості надання публічних послуг, особливостей регулювання ринку праці є рівень безробіття, частка самозайнятих працівників, частка первинного сектору у секторальній структурі ВДВ, рівень розвитку економіки тощо. Відповідно, водночас із зменшенням впливу держави на управління процесами розвитку на місцях в процесі децентралізації існує **ризик зростання рівня тіньового сектору** в економіці прикордонних громад.

До трійки видів економічної діяльності, які визначають економічний розвиток території респонденти віднесли роздрібну торгівлю, сільське господарство (рослинництво, тваринництво), лісове господарство та лісозаготівля. В окремих громадах також розвивається добувна промисловість і розроблення кар'єрів; виробництво пиломатеріалів (будівельний ліс), панелей, фанери, дерев'яних покриттів для підлоги, будівельних конструкцій (ферми тощо); промисловість будівельних матеріалів; виробництво меблів; діяльність готелів та ресторанів; складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту; виробництво харчових продуктів (базоване на переробці переважно власної сільськогосподарської сировини); виробництво одягу.

Близькість до кордону визначає роздрібну торгівлю як один з видів економічної діяльності, який забезпечує економічний розвиток громад. У більшості прикордонних областей за винятком Івано-Франківської, частка роздрібно торгівлі у загальному випуску товарів та послуг є у 1,5-2 рази вищою за її середній показник по країні і коливається в межах 17-27%⁴⁰.

Відсутність достатніх можливостей для працевлаштування та налагодження маршрутів та «схем» здійснення прикордонної торгівлі спонукає значну частину населення прикордоння бути її активними учасниками. Ці тенденції посилюються нерегламентованістю діяльності значної частини населення та відсутністю постійного моніторингу і механізмів регулювання

⁴⁰ Розвиток транскордонного співробітництва: Тіньовий сектор в економіці прикордонних територій: науково-аналітична доповідь / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; наук. редактор В.С. Кравців. – Львів, 2018. – 65 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

прикордонної торгівлі як на центральному, так і місцевому рівнях. Обсяги такої торгівлі є вражаючими: протягом останніх двох років лише на прикордонних територіях Республіки Польщі українцями закуповується товарів щорічно на суму близько 2 млрд євро, більша частина яких потрапляє у роздрібну торгівлю на території України та реалізовується напівлегально⁴¹ (рис. 4.12-4.13).

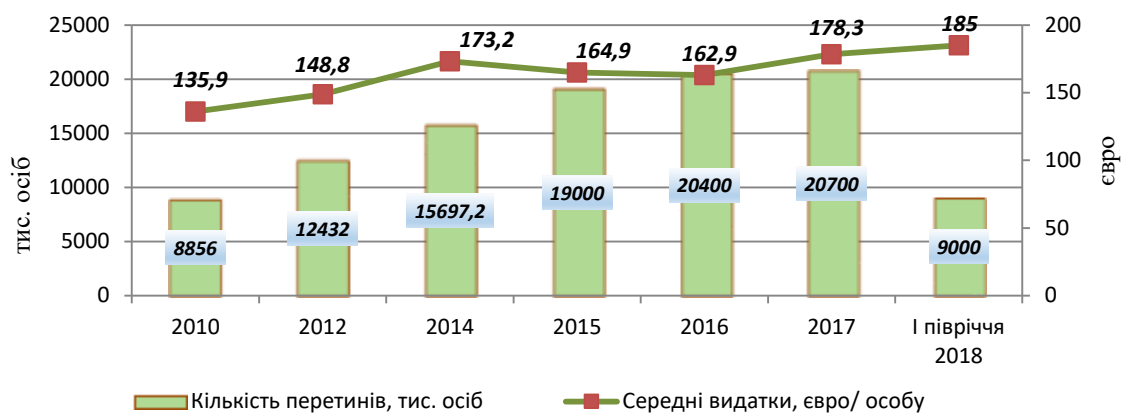

Рис. 4.12. Кількість перетинів українцями польсько-українського кордону та середній обсяг їх видатків на особу

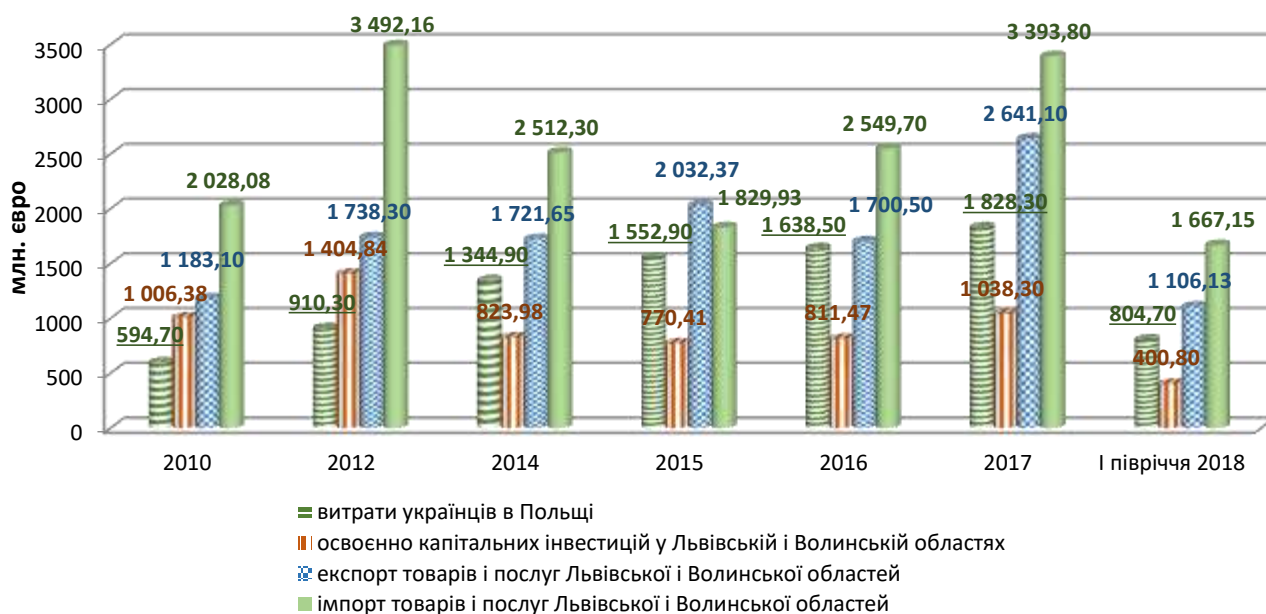

Рис. 4.13. Динаміка показників витрат українців в українсько-польському прикордонні, обсягів капітальних інвестицій, експорту та імпорту товарів та послуг Львівської та Волинської областей

Розрахунок рівня тіньової економіки за методом «витрати населення – роздрібний товарооборот» (2010-2016 рр.), який полягає у виявленні наявності перевищення споживчих грошових витрат населення на придбання товарів над загальним обсягом продажу населенню товарів усіма суб'єктами господарювання в легальному секторі економіки⁴², засвідчив вищий її рівень у прикордонних областях порівняно з його значенням у середньому по країні (табл. 4.4). При цьому сформувалася тенденція до збільшення цього розриву. Це пояснюється як

⁴¹ Зокрема у 2017 році витрати українців в українсько-польському прикордонні склали 1,8 млрд євро (у 2016 році – 1,64 млрд.євро). При цьому кількість перетинів українсько-польського кордону зі сторони України сягнула у 2017 році 20,7 млн. (для порівняння у 2016 році – 20,4 млн.).

⁴² Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Методичних рекомендацій розрахунку рівня тіньової економіки» від 18.02.2009 р. №123 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/LegislativeActs/Detail?lang=uk-UA&id=4bb297a0-c900-404f-8c6f-5f76f18b1503>

вищою часткою роздрібного товарообороту підприємств, які здійснюють діяльність із роздрібною торгівлю, та фізичних осіб – підприємців у випуску товарів та послуг прикордонних областей порівняно з її значенням у середньому по країні, так і, мабуть, передусім неврегульованістю прикордонної торгівлі, обсяги якої постійно зростають.

Таблиця 4.4

Частка перевищення споживчих грошових витрат населення на придбання товарів над загальним обсягом продажу населенню товарів усіма суб'єктами господарювання у легальному секторі економіки у ВРП прикордонних областей (ВВП країни), %

№ п/п	Область	Роки			
		2010	2012	2014	2016
1	Волинська	14,69	22,04	32,63	31,08
2	Закарпатська	9,71	18,19	25,13	33,44
3	Львівська	12,90	23,48	24,16	29,22
4	Чернівецька	10,52	25,89	25,90	31,34
5	Івано-Франківська	19,19	22,83	34,25	38,27
7	Україна	15,08	18,61	21,35	22,86

З огляду на вагомість роздрібної торгівлі в економіці прикордонних регіонів (прикордонне розташування, активна участь місцевих мешканців у місцевому прикордонному русі, більш вагома частка сфери послуг тощо) та відносно нижчі рівні соціально-економічного розвитку, частка необлікованої господарської діяльності у офіційній економіці територій є вищою порівняно з її середнім значенням у країні.

До 2018 року кількість перетинів мешканцями прикордонних територій України щорічно зростала приблизно на 10%. При цьому сума їх загальних видатків на території Польщі збільшувалася в середньому на 15-20%. З метою часткового врегулювання питання здійснення прикордонної торгівлі наприкінці 2017 року прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році» (від 7 грудня 2017 року), яким передбачено внесення змін до Податкового кодексу України. Зокрема підпункт 191.2.3 пункту 191.2 статті 191 доповнено абзацом другим згідно із Законом, «У разі ввезення на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 500 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг, через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України фізичною особою, яка була відсутня в Україні менше ніж 24 години або яка в'їжджає в Україну частіше одного разу протягом 72 годин, базою оподаткування є частина сумарної фактурної вартості таких товарів, що перевищує еквівалент 50 євро, з урахуванням мита, що підлягає сплаті»⁴³.

Проте зазначені зміни до Податкового кодексу наразі не принесли очікуваних результатів: кількість перетинів у першому півріччі 2018 року порівняно з першим півріччям 2017 року зменшилась лише на 9%, а обсяг витрат – менше ніж на 5%.

Тенденції постійно зростаючих кількості перетину кордону та обсягів закупівель на суміжних територіях сусідніх країн відповідають закономірностям, узагальненим у Законі роздрібної гравітації. Вперше він був сформульований Вільямом Рейлі у 1931 році і доповнений у 1949 році Полем Конверсом⁴⁴. Згідно нього великі міста притягують велику

⁴³ Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році: Закон України від 07.12.2017 № 2245-19 [Електронний ресурс] // Верховна Рада. Законодавство України, - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2245-19/page2?lang=uk>.

⁴⁴ Закон також знаний як гравітаційна модель Рейлі-Конверса

кількість покупців, які готові долати далекі відстані до великих торгових центрів, а сила притягання є пропорційною до кількості населення чи обороту місцевої торгівлі⁴⁵.

Вздовж українсько-польського кордону на території Польщі останніми роками збудовано чимало великих торгових центрів, зорієнтованих на українського покупця і їх кількість та площа торгових залів постійно зростає разом із переліком послуг, що надаються в них⁴⁶. На сьогодні на відстані до 50 км від українсько-польського кордону функціонує більше 25 великих торгових центрів. За умови подальшого нерівномірного розвитку українсько-польського прикордоння, економічного занепаду на українських прикордонних територіях, здійснення прикордонної торгівлі для мешканців прикордоння залишатиметься основним заняттям та залишатиметься визначаючим фактором формування неформального сектору економіки у цих регіонах.

Згідно з даними останнього всеукраїнського перепису населення у 2001 році в Україні проживало близько 156,6 тис. угорців, більшість з яких у Закарпатській області (вони становлять близько 12% всього населення області). Угорська меншість характеризується значною стійкістю до асиміляції завдяки компактному розселенню в межах декількох районів (Берегівського, Ужгородського, Виноградівського та Мукачівського)⁴⁷, які межують з Угорщиною. Питання захисту прав та свобод етнічних меншин залишається ключовим питанням зовнішньополітичної політики Угорщини. Відкритим питанням залишається створення «Автономічної матриці», про яку згадується у всіх стратегічних документах Угорщини, оскільки Уряд визнав головним пріоритетом своєї діяльності захист національних меншин та створення автономій на території всього Карпатського басейну, в т.ч. і в Україні. Питання створення Притисянського автономного округу неодноразово піднімалося угорською стороною, в т.ч. на засіданнях двосторонньої міждержавної комісії з питань національних меншин⁴⁸.

Зважаючи на значний розрив у рівнях соціально-економічного розвитку України та Угорщини, існують серйозні **ризики втрати людського потенціалу через відтік високоосвіченого, працездатного, економічно активного населення до сусідньої країни**. При цьому територіями найвищого ризику є саме прикордонні регіони. Посиленню цих ризиків сприяє і спрощення Угорщиною на початку 2011 року процедури отримання свого громадянства. Спочатку для цього був прийнятий спеціальний закон. Пізніше були внесені зміни до Конституції, які набрали чинності з початку 2012 року, – вони надають етнічним угорцям або їх нащадкам у різних країнах право отримувати громадянство «по праву крові». До цього часу громадяни України могли оформляти лише «Посвідчення закордонного угорця».

Чинною Конституцією України не передбачена можливість набуття подвійного громадянства. Відповідно, створена колізія у законодавствах України та Угорщини, згідно якої

⁴⁵ У формалізованому вигляді модель можна представити у вигляді: $A_{ij} = KP_i / D_{ij}^v$; де A_{ij} - тяжіння міста і в точці j (кількість покупців, готових подолати відстань до міста чи великого торгового центру); K - постійний коефіцієнт; P_i - чисельність населення міста і (або обсяг торгового обороту чи розмір території (торгової площі)); D_{ij}^v - відстань до точки j, параметр v визначається транспортною доступністю (квадрат відстані, v=2 склався історично з формули закону всесвітнього тяжіння).

⁴⁶ Зокрема, Korczowa Dolina, Młyn – 18.08.2011, загальна площа 45000 м. кв, понад 70 магазинів на площі 22 000 м. кв., товари і послуги (2 км від кордону); Centrum Handlowe Max Hrubieszów, Hrubieszów – 2001р., 10500 м. кв., понад 30 магазинів; Vendo Park Chelm, Chelm – 16.10.2014 – 5000 м. кв, одяг, косметика, аптека... (колись в хорошому місті для виходу собак); Tesco Chelm, Chelm – 02.2008 – 5000 м. кв., продукти харчування, одяг, парфуми, телефони; Kaufland Chelm, Chelm – 09.2013 – 6500 м. кв., продукти харчування; Carrefour Chelm Lwowska, Chelm – 2000 р., загальна площа – 5903 м. кв, товари і послуги (флорист, перукарня).

⁴⁷ Берегівський район залишається «угорською» адміністративною одиницею України, у якому 76 % населення складають угорці, а в деяких селах цей показник навіть вищий. Наступним за часткою угорців у загальній кількості населення є Ужгородський – 33%, Виноградівський – 26 %, Мукачівський – 12 %. У решта районах кількість угорців коливається від майже 4 % (Хустський) до 0.02 (Міжгірський).

⁴⁸ Ужгород. В українсько-угорських відносинах існують суперечливі та відкриті питання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-reporter.com/novosti/158069>.

одна держава (Угорщина) дозволяє набувати подвійне громадянство, а інша (Україна) не дозволяє, потребує нагального правового тлумачення і вирішення щодо статусу (прав і обов'язків) тих громадян України, які вже оформили громадянство Угорщини. Також відповідні органи державної влади повинні детально вивчити потенційні ризики такого кроку Угорщини в контексті національної безпеки України.

Реформа децентралізації передбачає значне розширення повноважень та збільшення обсягів фінансових ресурсів на місцях, що з огляду на агресивну політику Угорщини стосовно українських угорців, в окремих районах Закарпаття передумовлює формування **ризиків загострення етнічних проблем у місцях їх компактного проживання**.

Закарпатська область межує з чотирма країнами-членами ЄС (Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією), довжина кордону з якими сягає близько 470 км. Відповідно її територія охоплена дією трьох Програм Транскордонного співробітництва у рамках Європейського інструменту сусідства 2014-2020 рр. («Польща-Білорусь-Україна», «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна» та «Румунія-Україна»). Можливості Програм активно використовуються сусідніми країнами задля підтримки етнічних меншин в Україні та збереження їх етнічної приналежності. Зокрема, одним з 5 інфраструктурних проєктів, які були оголошені переможцями I-го конкурсного відбору в рамках програми «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна» на суму 22 млн євро, стала розробка спільного місцевого медіа контенту та відповідної медіа мережі (головний партнер - Служба телевізійних програм Угорщини). Угорська меншина, яка проживає на українській території, є найбільш замкненою і найменш інтегрованою в українське суспільне життя. Надання більших повноважень на місцях в рамках реформи децентралізації може поглибити і загострити процеси автономного розвитку прикордонних громад Закарпаття.

Водночас лише одна громада (Мамалигівська громада, Закарпатська область) серед прикордонних ОТГ, охоплених соціологічним опитуванням, зазначила основним ризиком децентралізації для розвитку прикордонних громад «радикалізацію політичних об'єднань, що представляють інтереси етнічних меншин в місцях їх компактного проживання». Більшість представників прикордонних ОТГ остерігається «появи значних дисбалансів між делегованими новими повноваженнями та доступними фінансовими ресурсами громади», що становить 63,7% всіх опитаних. Занепокоєння викликає й «посилення нерівномірності розвитку громад в межах країни» (36,4%). Менш ймовірними ризиками вважають «нецільове використання коштів місцевого бюджету», «посилення нерівномірності розвитку територій в межах громади», «погіршення доступності та якості надання медичних послуг» та «зменшення впливу держави на управління процесами розвитку на місцях» - по кожному з них тільки 18,2% ОТГ дали ствердну відповідь. Лише ризики «погіршення доступності та якості надання освітніх послуг» та «погіршення якості місцевого управління» не викликають жодної тривоги у представників ОТГ, що вказує на позитивне сприйняття освітньої реформи та наявність значного потенціалу для розвитку місцевого управління.

V. Стимулювання економічної активності в об'єднаних територіальних громадах Карпатського регіону

Забезпечення зайнятості в громадах: проблеми і перспективи

Однією з умов успішності реформи децентралізації в Україні є стратегічна орієнтація ОТГ на розвиткові цілі. Вони передбачають фінансування та реалізацію заходів, орієнтованих на розвиток бізнесу і створення умов зайнятості.

В основу дослідження лягли результати соціологічного опитування голів ОТГ Карпатського регіону України, проведеного у листопаді 2018 року. Як з'ясувалося, більшості ОТГ в Україні притаманні значні труднощі у сфері зайнятості і створення нових робочих місць. Аналіз отриманих результатів дозволив узагальнити основні проблеми та запропонувати шляхи їхнього вирішення (табл. 5.1).

Таблиця 5.1

Основні проблеми розвитку зайнятості в ОТГ Карпатського регіону та можливості їх вирішення

Проблема	Основні труднощі вирішення	Пріоритети покращення ситуації, що можуть реалізовуватись ОТГ
Несприятливе середовище працевлаштування і розвитку (друга за вагомістю проблема розвитку ОТГ – 3,4 балів з 5)	Відсутність стратегічного бачення розвитку ОТГ та планування її розвитку (лише 47,1% ОТГ має загальну стратегію та 11,4% – стратегію розвитку зайнятості)	Передбачення в стратегії розвитку ОТГ розвиткових цілей, у тому числі щодо зайнятості Розробка і впровадження стратегій (програм, планів) розвитку зайнятості, забезпечення їх публічності на офіційних сайтах ОТГ
Неефективна зайнятість населення (оцінювання проблеми обмежених можливостей зайнятості для ОТГ в 3,4 бали з 5, тіньової зайнятості – 3,0 балів)	Повільний розвиток бізнесу і створення нових робочих місць, особливо в стратегічних сферах сільського господарства і туризму (утворення фермерських господарств у 25,7% ОТГ, с/г кооперативів у 14,3%, підприємств рекреації і туризму в 7,1%)	Стимулювання кооперативного руху в сільському господарстві всупереч процесам монополізації ринку
	Дисонанс проблеми нестачі власних фінансових ресурсів, пріоритетів їх збільшення через бізнес та практику застосування інструментів стимулювання розвитку бізнесу (менше 30% ОТГ практикує навчання населення щодо відкриття та ведення бізнесу, організація та участь у різних промоційних заходах, зниження ставок місцевих податків та зборів)	Диверсифікація інструментів стимулювання розвитку бізнесу з усвідомленням владними суб'єктами ОТГ первинності орієнтації на розвиткові цілі
	Відсутність успішного досвіду владних суб'єктів ОТГ в активізації зайнятості місцевого населення (домінування координаційної (співпраця з центрами зайнятості – 71,4%), інформаційної (інформування про програми, гранти – 54,3%) та організаційної (організація громадських робіт – 55,7%) діяльності, що в більшості випадків мають формальний, нерозвитковий характер)	Формування інформаційно-аналітичного супроводу працевлаштування в ОТГ (пошукові системи в мережі Інтернет)
Міграція населення з ОТГ: внутрішній і зовнішній вектор (ключова проблема розвитку ОТГ – 3,7 балів з 5)	Відсутність офіційних статистичних та експертних даних щодо міграції населення на рівні ОТГ	Оцінювання мобільності населення ОТГ, середовища проживання
	Зниження ресурсного потенціалу ОТГ (53,9% ОТГ, для яких міграція є гострою проблемою, визначають вагомою проблему нестачі власних фінансових ресурсів) Зниження активності місцевих мешканців (найбільш активні виїжджають: 54,5% ОТГ, для яких міграція є гострою проблемою, визначають вагомою проблему низької активності мешканців)	Стимулювання реєміграції та залучення міграційного капіталу в економіку ОТГ (конкурси мікропроектів для мігрантів) Стимулювання реєміграції через залучення до апарату владних суб'єктів ОТГ Оптимізація витрат на персонал владних суб'єктів ОТГ
Відсутність якісного обліку населення (базові демографічні характеристики, показники добробуту і мобільності) (опис трудових ресурсів – 32,9% ОТГ)	Відсутність політичної волі з боку центральних органів влади щодо якісного статистичного супроводу державно-управлінських процесів (відтермінування перепису населення, несистемна статистика у територіальному розрізі)	Забезпечення повного обліку людських ресурсів та публічності зведених даних на офіційних сайтах

* Тут і далі побудовано авторами за результатами опитування голів ОТГ Карпатського регіону України, листопад 2018 року

Одним із найгостріших викликів у сфері зайнятості на локальному рівні є *міграція*. Вона породжує багато проблем для розвитку ОТГ, основними з яких є:

- зниження активності мешканців, у тому числі їхньої участі у вирішенні питань ОТГ,

стратегічного планування розвитку, долучення до проектів, адже часто виїжджають найактивніші члени громади, а залишаються ті, які є пасивними та незахищеними;

- брак кваліфікованих кадрів в апараті, що є закономірним наслідком зниження активності місцевих мешканців, значних демографічних втрат;

- нестача власних фінансових ресурсів, що є наслідком «вимивання» людського потенціалу та зниження можливостей його капіталізації.

Проблема міграції за межі ОТГ важлива для усіх типів громад (міських, селищних, сільських), однак найбільш актуальна – для ОТГ, віддалених від великих міст та важливих автошляхів. Подібним, але менш чітким, є розподіл за проблемою обмеження можливості зайнятості в межах ОТГ.

Міські та селищні громади відзначаються вищим рівнем документального та інформаційного забезпечення стосовно зайнятості мешканців ОТГ, натомість жодна сільська громада у Львівській області не вказала про наявність опису трудових ресурсів чи іншого оперативного інструменту регулювання зайнятості.

Отже, головні відмінності у гостроті означених проблем проявляються за ознаками: *міська та селищна/сільська, наявність/відсутність важливого автошляху на території ОТГ, наближеність/віддаленість від великого міста (обласного центру).*

З метою виявлення досвіду владних суб'єктів в активізації зайнятості населення, з'ясовано, які інструменти до цього часу вони використовували (табл. 5.2). Здебільшого, це *налагодження співпраці ОТГ з місцевими і районними центрами зайнятості.* Державна служба зайнятості за прямої участі обласних державних адміністрацій веде активну роботу щодо налагодження співпраці з ОТГ за напрямками⁴⁹: стимулювання підприємницької ініціативи жителів громади і створення нових робочих місць; легалізації тіньової зайнятості; організації громадських робіт та робіт тимчасового характеру; допомога в підборі кадрів у ході реалізації інвестиційних проектів; розміщення вакансій і резюме ОТГ на веб-ресурсах Державної служби зайнятості. Розробляється проект «*Створення біржі праці для об'єднаних територіальних громад*» (його впроваджує агенція «Action Global Communications» за фінансової підтримки Посольства Великої Британії в Україні, початок – з липня 2018 року)⁵⁰.

Таблиця 5.2

Інструменти активізації зайнятості місцевого населення в ОТГ Карпатського регіону

№ з/п	Зміст інструменту	ОТГ, які використовують інструмент, %	Потенціал покращення інструментарію
1	Налагодження співпраці ОТГ з місцевим/районним центром зайнятості	71,4	Систематична співпраця, спільні проекти
2	Організація громадських робіт	55,7	Опладуваний характер робіт, а не формат типу «суботники»
3	Інформування громади про конкурсні програми, гранти	54,3	Підтримка ініціативних осіб, які подають проекти
4	Розвиток різних форм кооперації, у тому числі сільськогосподарської	15,7	Популяризація ідеї кооперації, модерного кооперативного руху в сільському господарстві всупереч монополізації ринку
5	Розробка програми/плану зайнятості населення	11,4	Активізація стратегічного планування на основі запропонованої методології (участь науки)
6	Відсутність заходів	5,7	Долання пасивності через посилення кадрового складу владних суб'єктів ОТГ

У ході дослідження діяльності ОТГ Карпатського регіону було оцінено використання громадами стратегічних та оперативних інструментів у політиці регулювання зайнятості, тобто рівень активності і стратегічної орієнтованості громад (табл. 5.3, табл. В.1, дод. В). Аналіз інструментів активізації зайнятості населення проводився за трьома групами:

⁴⁹ Інноваційні послуги державної служби зайнятості в ОТГ (6.04.2018) : Туп.інфо. Новий Буг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tyinfo.in.ua/index.php/uk/business/economy/item/1722-innovatsiini-posluhy-derzhavnoi-sluzhby-zainiatiosti-v-oth-novobuzkyi-raionnyi-tsentr-zainiatiosti-novpopoltavskii-hromadi>

⁵⁰ Біржа праці об'єднаних територіальних громад [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jobcenter-otg.com.ua/>

1) *стратегічні документи* (програми/плани зайнятості населення та інші довготермінові документи);

2) *оперативні документи* (детальний опис/баланс людських ресурсів), котрі розробляються на основі стратегічних документів і представляють щорічний розподіл людських ресурсів у розрізі ОТГ загалом та за окремими територіальними одиницями громади, за видами зайнятості, за сферами, галузями тощо;

3) *інституційна підтримка* (співпраця ОТГ з районними/міськими центрами зайнятості).

Групи були оцінені за пріоритетністю – від 1 до 3 балів (вищий бал присвоювався більш значимим інструментам активізації зайнятості). Зведений показник розраховувався за сумою балів і дозволив оцінити рівень проактивності політики зайнятості в ОТГ регіону (від 0 до 6 балів).

Таблиця 5.3

Найбільш активні і стратегічно орієнтовані ОТГ Карпатського регіону

Назва ОТГ, регіон	Рік створення	Тип ОТГ	Інструменти активізації зайнятості населення			Бальна оцінка рівня активізації зайнятості
			I. стратегічні документи (програма/план зайнятості населення)	II. оперативні документи (детальний опис/ баланс людських ресурсів)	III. інституційна співпраця (з центром зайнятості)	
			3 бали	2 бали	1 бал	(max=6)
Закарпатська область			1 громада	3 громади	5 громад	сер=2,80
Вільховецька	2015	сіл.	+	+	+	6
Івано-Франківська область			2 громади	6 громад	15 громад	сер=1,82
П'ядицька	2016	сіл.	+	–	+	4
Рожнівська	2017	сіл.	+	–	–	3
Львівська область			1 громада	6 громад	16 громад	сер=1,41
Дублянська	2015	сел.	+	–	+	4
Чернівецька область			4 громади	7 громад	11 громад	сер=1,76
Кіцманська	2017	міс.	+	–	+	4
Мамаївська	2017	сіл.	+	+	–	5
Недобоївська	2015	сіл.	+	–	–	3
Чудейська	2016	сіл.	+	–	–	3
Карпатський регіон (зібрано дані для 65 ОТГ)			8 громад	22 громади	47 громад	сер=1,76

Скорочення: типи ОТГ (міс. – міська, сіл. – сільська, сел. – селищна)

* Зібрано та узагальнено за даними офіційних веб-сторінок ОТГ та опитування голів ОТГ Карпатського регіону України, листопад 2018 року

За результатами узагальнення інформації щодо використання різних інструментів активізації зайнятості населення з'ясовано, що ОТГ Карпатського регіону характеризуються *низькою стратегічною орієнтованістю в питаннях покращення зайнятості*, умов та можливостей на локальних ринках праці (середній бал за всіма досліджуваними громадами склав 1,76). Це зумовлено малою часткою ОТГ (8 ОТГ, або 12,3%), котрі станом на кінець 2018 року розробили окремі стратегічні документи (програми) зайнятості. Слід також відзначити, що багато громад послуговуються лише поточними планами або іншими оперативними документами (описами, балансами людських ресурсів) активізації зайнятості. Серед досліджуваних 65 ОТГ лише 22 громади (33,8%) мають зазначені оперативні інструменти. Такі плани є обов'язковими, оскільки конкретизують цілі і завдання стратегічних програм, а також визначають покроковий алгоритм їхньої реалізації. Варто звернути увагу на те, що серед тих громад, котрі розробили програми зайнятості населення на 5-10 років, більшість (6 ОТГ з 8) *не мають документально оформленого поточного балансу чи опису людських ресурсів*. Це може свідчити про формальний і певною мірою декларативний характер розроблених стратегій і програм зайнятості населення у цих ОТГ, а також про потенційні труднощі з їхньою реалізацією.

Співпраця з місцевими та районними центрами зайнятості станом на кінець 2018 року

налагоджена у 72,3% ОТГ Карпатського регіону (тобто у 47 з 65 досліджуваних громад), однак форми та ефективність такої співпраці потребують окремого вивчення.

За підсумком усіх балів найвище були оцінені Вільховецька, П'ядицька, Дублянська, Кіцманська та Мамаївська ОТГ як громади з високим рівнем активізації зайнятості населення через стратегічні та оперативні інструменти регулювання. *Головна рекомендація* на цьому етапі дослідження полягає у необхідності *формулювання проактивної політики* зайнятості населення на місцях, поширення практики формулювання і реалізації стратегічних програм та оперативних планів (балансів, описів людських ресурсів), а також тіснішої співпраці ОТГ з різними групами стейкхолдерів (з центрами зайнятості, громадськими організаціями, роботодавцями тощо).

Вагомість проблеми зайнятості в ОТГ обумовлена її прямим впливом на формування власних фінансових ресурсів громади, адже останні формуються за рахунок податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), єдиного податку. З огляду на це, важливим завданням є виявлення проблемних аспектів політики зайнятості населення ОТГ і формування рекомендацій щодо її покращення. Для цього використаємо *матричний метод*. Кожен квадрант площини характеризує рівень критеріїв відносно середніх осей і визначає розподіл сукупності одиниць обстеження. Так, для прикладу, наклавши такі параметри, як рівень активізації зайнятості населення ОТГ та розмір надходжень від ПДФО за 2017 рік⁵¹ (у розрахунку на одного мешканця), було з'ясовано, що більшість громад Карпатського регіону володіла нижчими від середнього рівня (806,7 грн/ос.⁵²) надходженнями від ПДФО і низьким рівнем використання стратегічних та оперативних інструментів активізації зайнятості населення (рис. 5.1).

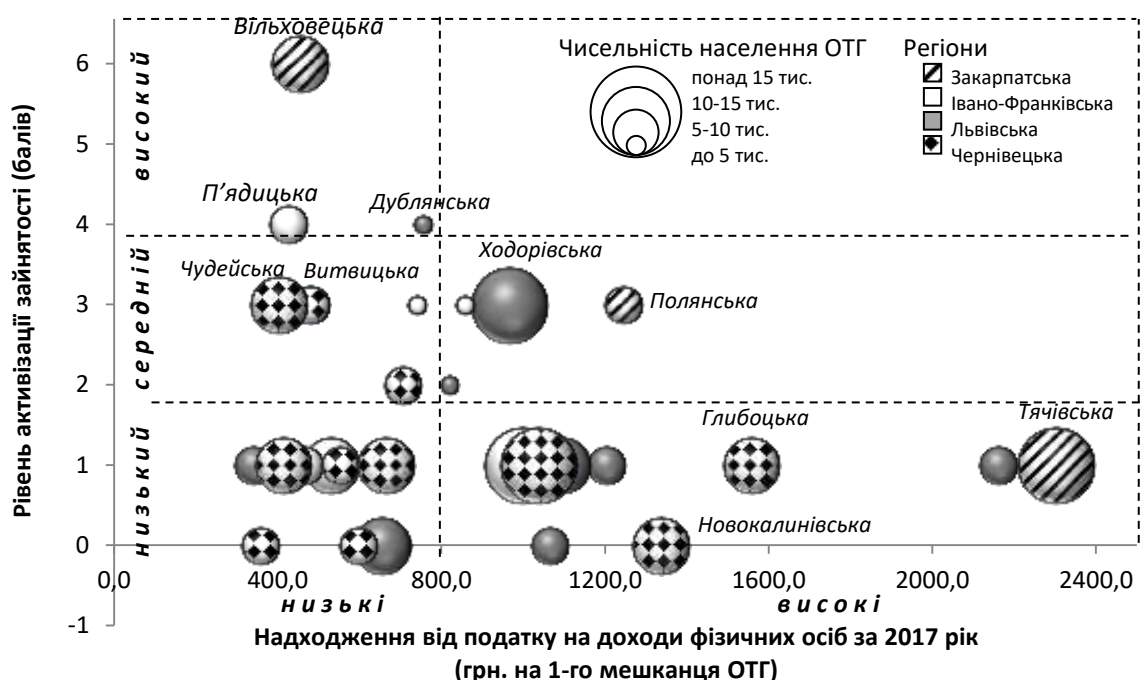

Рис. 5.1. Матриця позиціонування ОТГ Карпатського регіону за рівнем активізації зайнятості населення та розміром ПДФО на одного мешканця

Примітка: частина куль на рисунку накладається на інші, у зв'язку з чим окремі ОТГ залишаються невидимими

* Побудовано авторами за результатами контент-аналізу офіційних сайтів ОТГ, соціологічного обстеження громад та фінансової звітності ОТГ в частині податкових надходжень

⁵¹ Для побудови матриці до уваги брались 39 громад регіону, утворених до 2017 року.

⁵² Середнє значення за усіма ОТГ Карпатського регіону за 2017 рік за даними експертів групи фінансового моніторингу Центрального офісу реформ (<http://otg.cn.ua/2018/03/02/news-uncategorized/finansova-spromozhnist-otg-lidery-ta-atsajder-sered-gromad-chernigivshhyny/>)

Для систематизації результатів матричного позиціонування досліджуваних ОТГ виділено 6 проблемних груп – залежно від активності політики зайнятості громад та їх фінансової спроможності за рівнем ПДФО (табл. 5.4). Для кожної групи наведено пріоритетні рекомендації, врахування яких дозволить покращити політику регулювання зайнятості населення ОТГ.

Таблиця 5.4

Групування ОТГ Карпатського регіону за параметрами: «рівень активізації зайнятості населення» – «розмір надходжень від ПДФО на одного мешканця»

Група	Склад групи за типом і роком утворення	Проблеми, потенціал	Рекомендації щодо покращення ситуації
Група 1. ОТГ з <i>пасивною</i> політикою зайнятості та <i>нижчою</i> середнього рівня фінансовою спроможністю	17 громад: 5,9% - міс. 11,8% - сел. 82,4% - сіл. 70,6% - 2015 29,4% - 2016	1. Низький рівень активізації зайнятості (0-2 бали). 2. Нижчі за середній рівень надходження від ПДФО на 1 мешканця.	1. Визначити пріоритетні цілі розвитку людських ресурсів громади. 2. Розробити стратегічну програму зайнятості населення ОТГ та оперативні плани її реалізації. 3. Оптимізувати структуру витрат коштів громади.
Група 2. ОТГ з <i>пасивною</i> політикою зайнятості та <i>вищою</i> середнього рівня фінансовою спроможністю	11 громад: 45,5% - міс. 27,3% - сел. 27,3% - сіл. 54,5% - 2015 45,5% - 2016	1. Низький рівень активізації зайнятості (0-2 бали). 2. Вищі за середній рівень надходження від ПДФО на 1 мешканця.	1. Визначити пріоритетні цілі розвитку людських ресурсів громади. 2. Розробити стратегічну програму зайнятості населення ОТГ. 3. Скерувати вільні фінансові ресурси на розвиток зайнятості в ОТГ.
Група 3. ОТГ з <i>частково активною</i> політикою зайнятості та <i>нижчою</i> середнього рівня фінансовою спроможністю	5 громад: 100,0% - сіл. 20,0% - 2015 80,0% - 2016	1. Середній рівень активізації зайнятості (3 бали). 2. Нижчі за середній рівень надходження від ПДФО на 1 мешканця.	1. Посилити політику стимулювання зайнятості населення ОТГ. 2. Оптимізувати структуру витрат коштів громади.
Група 4. ОТГ з <i>частково активною</i> політикою зайнятості та <i>вищою</i> середнього рівня фінансовою спроможністю	3 громади: 33,3% - міс. 66,7% - сіл. 33,3% - 2015 66,7% - 2016	1. Середній рівень активізації зайнятості (3 бали). 2. Вищі за середній рівень надходження від ПДФО на 1 мешканця.	1. Посилити політику стимулювання зайнятості населення ОТГ. 2. Скерувати вільні фінансові ресурси на розвиток зайнятості в ОТГ та створення нових робочих місць.
Група 5. ОТГ з <i>активною</i> політикою зайнятості та <i>нижчою</i> середнього рівня фінансовою спроможністю	3 громади: 33,3% - сел. 66,7% - сіл. 66,7% - 2015 33,3% - 2016	1. Високий рівень активізації зайнятості (4-6 балів). 2. Нижчі за середній рівень надходження від ПДФО на 1 мешканця.	1. Активно впроваджувати програми зайнятості населення ОТГ. 2. Оптимізувати структуру витрат коштів громади.
Група 6. ОТГ з <i>активною</i> політикою зайнятості та <i>вищою</i> середнього рівня фінансовою спроможністю	жодної громади	1. Високий рівень активізації зайнятості (4-6 балів). 2. Вищі за середній рівень надходження від ПДФО на 1 мешканця.	x

* Побудовано за результатами позиціонування 39 громад регіону, утворених до 2017 року

Примітки: за 2017 рік середній рівень надходжень від ПДФО до бюджетів ОТГ Карпатського регіону у розрахунку на 1 мешканця становив 806,7 грн.

Група 1: Більшівцівська, Верхнянська, Космацька, Матіївецька, Старобогородчанська, Бабинська, Грабовецька, Новомиська, Новострілищанська, Судовишниська, Вашковецька, Великокучурівська, Волоківська, Клішківська, Мамалигівська, Рукшинська, Терембленська ОТГ.

Група 2: Тячівська, Тлумацька, Гніздичівська, Давидівська, Нижанковичська, Новокалінівська, Шегинівська, Тростянецька, Глибоцька, Сокирянська, Сторожинецька ОТГ.

Група 3: Білоберізька, Витвицька, Нижньовербізька, Недобоївська, Чудейська ОТГ.

Група 4: Полянська, Ходорівська, Усть-Путильська ОТГ.

Група 5: Вільховецька, П'ядицька, Дублянська ОТГ.

Найбільш проблемну і водночас чисельну групу (17 громад або 43,6%) складають пасивні в питаннях активізації зайнятості населення ОТГ з низькою (відносно середнього рівня) фінансовою спроможністю. Рівень надходжень від ПДФО до бюджетів цих громад у 2017 році становив менше 806,7 грн на особу. При цьому 5 з 17 громад цієї групи взагалі не використовують стратегічних і оперативних інструментів регулювання зайнятості. Більшість із них були утворені у 2015 році і за 3 роки існування не продемонстрували жодних результатів у сфері збереження та зміцнення власного людського ресурсу.

Як свідчить аналіз груп ОТГ (табл. 5.5), найменш ініціативними в питаннях стимулювання зайнятості населення, налагодження співпраці з центрами зайнятості та іншими інституціями є переважно невеликі і середні громади сільського чи селищного типу. Рівень забезпечення бюджетів цих громад за рахунок ПДФО – нижчий за середній рівень (806,7 грн/особу) у 1,2-2,3 разів.

Таблиця 5.5

**Структура найбільш проблемної групи ОТГ Карпатського регіону
(в контексті активізації зайнятості населення)**

№ з/п	ОТГ	Тип	Рік утворення	Надходження від ПДФО до бюджетів ОТГ за 2017 рік		Рівень активізації зайнятості (0 балів за результатами оцінювання)
				грн/особу	до середнього рівня	
1	Більшівцівська	сел.	2016	631,3	78,3%	– відсутні стратегічні програми зайнятості
2	Новострілищанська	сел.	2015	703,7	87,2%	
3	Волоківська	сіл.	2015	595,4	73,8%	– відсутні оперативні плани розвитку людських ресурсів
4	Рукшинська	сіл.	2015	357,7	44,3%	
5	Судовишнянська	міс.	2016	653,9	81,1%	– не налагоджена співпраця з районними і місцевими центрами зайнятості

Скорочення: типи ОТГ (міс. – міська, сіл. – сільська, сел. – селищна)

* Побудовано за результатами бального оцінювання рівня активізації зайнятості в ОТГ

Варто також відзначити, що в структурі активних і частково активних у контексті активізації зайнятості населення громад (групи 3, 4, 5) Карпатського регіону переважають невеликі сільські ОТГ (81,8%), а за критерієм досвіду – утворені у 2016 році (63,6%). Водночас серед 28 ОТГ із пасивною політикою зайнятості (групи 1 і 2) значно більша частка (39,3%) припадає на середні і великі ОТГ міського і селищного типу (в структурі «активних» громад частка таких ОТГ складала 18,2%). Привертає увагу і той факт, що 64,3% стратегічно пасивних громад була утворена у 2015 році, тобто мали порівняно значний досвід у втіленні реформи децентралізації. Такий розподіл громад можна пояснити тим, що більшість міських ОТГ регіону не особливо зацікавлені у розробці власних інструментів розвитку зайнятості, оскільки використовують програми зайнятості своїх міст і районів, розроблені ще до утворення самої громади. Наприклад, Тячівська міська ОТГ Закарпатської області орієнтується на районну програму зайнятості населення до 2020 року, Новокалінівська міська ОТГ Львівської області – на місцеву програму «Організація та проведення громадських робіт», затверджену Новокалінівською міською радою у 2017 році, Сокирянська міська ОТГ Чернівецької області використовує програму зайнятості населення Сокирянського району на період до 2020 року. Таким чином, формально вони застосовують стратегічно-оперативні інструменти активізації зайнятості, однак такі програми можуть не відповідати новим умовам функціонування ОТГ.

Актуальною проблемою розвитку ОТГ залишається необхідність здійснення комплексу заходів, спрямованих на активізацію економічної діяльності населення, розширення сфери застосування праці, «детінізації» зайнятості. Пошук шляхів долаття неформальної зайнятості потребує належної інформаційної основи. Прикладом її формування є оцінка обсягів «неформальної» економічної активності населення балансовим методом на основі різниці загальної чисельності населення віком 15-70 років, обсягів «формальної» економічної активності та чисельності економічно неактивного населення (проект⁵³ на замовлення Львівської облдержадміністрації було здійснено науковцями Інституту у 2016 році⁵⁴). Детальні розрахунки за районами та громадами області представлені у дод. В.2. Вони в загальних рисах

⁵³ «Проведення аналітичного дослідження з визначення динаміки та структури незайнятого економічно активного населення Львівської області» (договір з департаментом економічної політики Львівської обласної державної адміністрації від 10.10.2016 р. № 03-2016, № д.р. 0116U008739)

⁵⁴ Економічна активність населення Львівської області: формальна та неформальна зайнятість / Садова У.Я., Гринькевич О.С., Матковський С.О., Теслюк Р.Т., Левицька О.О., Махонюк О.В.; за заг. ред. д.е.н., проф. Садової У.Я. – Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2017. – 48 с. – С. 8

відображають кількість населення працездатного віку, які не є офіційно працюючими та офіційно безробітними. Це незареєстроване на ринку праці населення включає в себе: 1) мігрантів (сезонних, вахтових за кордон чи в межах України, фактичних емігрантів, які не знялися з обліку за своїм місцем проживання; маятникових за межі ОТГ тощо); 2) зайнятих на підприємствах неформального сектору (незареєстровані самозайняті, роботодавці та їхні наймані працівники, безоплатно працюючі члени сім'ї тощо); 3) безоплатно працюючих члени сім'ї на підприємствах формального сектору; 4) неформальних найманих працівників на робочих місцях формального сектору (особи, які працювали за усною домовленістю або не мали будь-яких соціальних гарантій); 5) найманих працівників підприємств та установ, зареєстрованих поза межами області⁵⁵.

Розрахунок даних по ОТГ здійснено за інформацією, розміщеною на сайтах відповідних ОТГ⁵⁶ шляхом екстраполяції частки населення у віці 15-70 рр. та частки незареєстрованого на ринку праці населення відповідних районів.

На рис. 5.2 показано, що на фоні усіх районів Львівської області виділяються Самбірський, Старосамбірський, Мостиський, Жовківський і Стрийський райони, де частка незареєстрованого на ринку праці населення (неформально зайнятих і незареєстрованих безробітних) суттєво вища порівняно із середньообласним значенням (31,5%). При цьому більшість ОТГ у цих районах, як показало проведене обстеження, ведуть пасивну політику активізації зайнятості місцевого населення або ж взагалі не використовують жодних інструментів покращення ситуації на локальних ринках праці (Шегинівська і Судово-Вишнянська ОТГ). Особливо гострою ця проблема є для прикордонних територій та ОТГ, розташованих неподалік обласного центру, де переважає зайнятість населення за межами ОТГ.

Важливим напрямом зростання зайнятості в ОТГ є сприяння відкриттю нових суб'єктів господарської діяльності (СГД). У табл. 5.6 оцінено активність ОТГ у відкритті нових СГД та використанні інструментів сприяння бізнесу. Створення нових суб'єктів господарювання активніше відбувається у великих міських та приміських ОТГ, очевидно, ця особливість мала місце ще до об'єднання – у міських та приміських громадах традиційно вищий рівень підприємницької активності. У свою чергу, використання інструментів сприяння бізнесу залежить від кадрового потенціалу апарату самої ОТГ, тобто від його можливостей, фахових здібностей та бажання застосовувати такі форми підтримки бізнесу.

Таблиця 5.6

Утворення нових суб'єктів на території ОТГ Карпатського регіону після об'єднання

Тип ОТГ	Види діяльності, в яких створено найбільше нових суб'єктів	Види діяльності, в яких створено найменше нових суб'єктів
Міська	Заклади торгівлі і громадського харчування Інші сфери обслуговування (для більше 60 % ОТГ) Фермерські (селянські) господарства (для 31% ОТГ)	Сільськогосподарські кооперативи (для 15% ОТГ) Промислові підприємства (для 15% ОТГ)
Селищна	Заклади торгівлі і громадського харчування (для 40% ОТГ) Сільськогосподарські кооперативи (для 20 % ОТГ)	Промислові підприємства (для 7% ОТГ)
Сільська	Заклади торгівлі і громадського харчування (для 45% ОТГ) Фермерські (селянські) господарства (для 29% ОТГ) Інші заклади сфери обслуговування (для 26% ОТГ)	Сільськогосподарські кооперативи (для 12% ОТГ) Підприємства у сфері рекреації і туризму (для 10% ОТГ)

* Побудовано авторами за результатами опитування голів ОТГ Карпатського регіону

⁵⁵ Наприклад, працівники філій банків, інших бізнес-структур, установ та організацій, які зареєстровані як юридичні особи у м. Києві, але працюють у Львівській області, не фігурують як зайняті в адміністративних даних територіальних відділень Державної фіскальної служби України

⁵⁶ decentralization.gov.ua

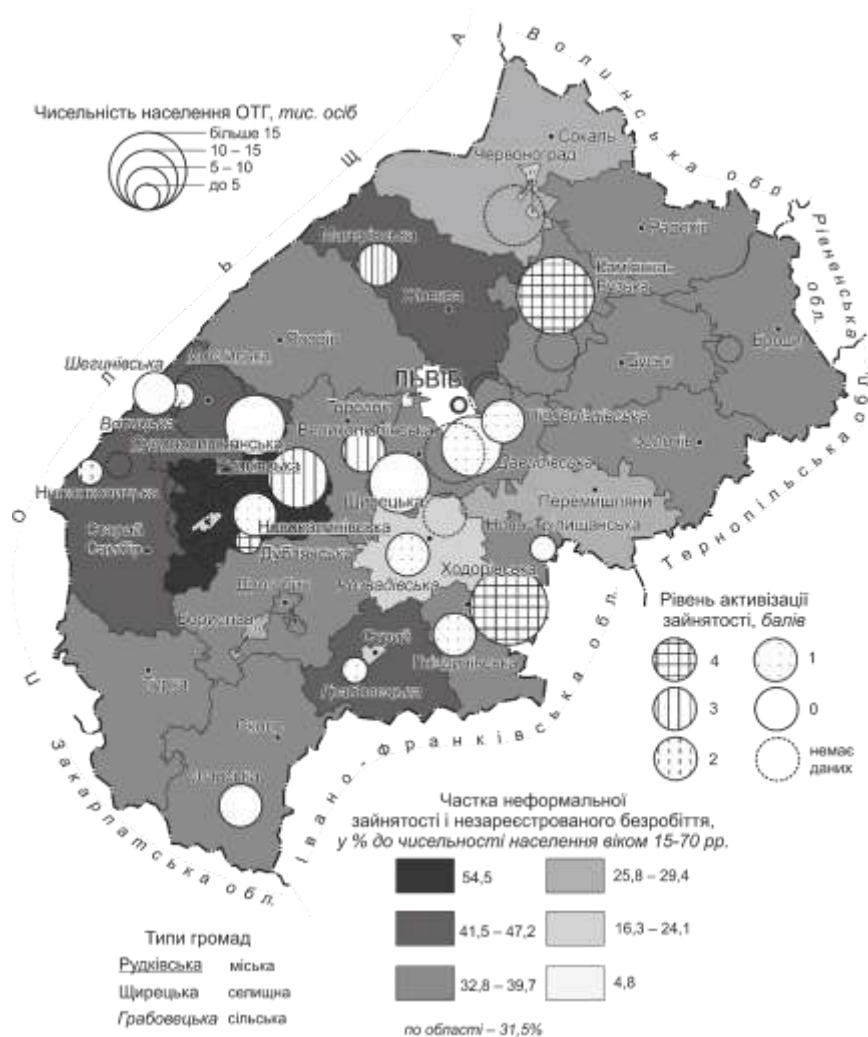

Рис. 5.2. Незареєстрований ринок праці (2016 р.) та рівень активізації зайнятості в ОТГ

* Розраховано за даними Головного управління Державної фіскальної служби України у Львівській області станом на 01.01.2016 р. (Економічна активність населення Львівської області: формальна та неформальна зайнятість / Садова У.Я., Гринькевич О.С., Матковський С.О., Теслюк Р.Т., Левицька О.О., Махонюк О.В.; за заг. ред. д.е.н., проф. Садової У.Я. – Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2017. – 48 с.)

** Розраховано шляхом бального оцінювання рівня активізації зайнятості за результатами опитування голів ОТГ Карпатського регіону

Проведений аналіз став підставою для висновків про низьку стратегічну орієнтованість громад у питаннях активізації зайнятості місцевого населення (в частині використання стратегічних, оперативних та інституційних інструментів), значну частку «тіньового» ринку праці в ОТГ, а також загострення проблеми трудової міграції населення, особливо у прикордонних територіях.

ОТГ мають орієнтуватись на розвиткові цілі та зосереджувати більшу увагу на питаннях розвитку бізнесу і зайнятості. Враховуючи існуючу ситуацію, різні категорії ОТГ мають специфікувати політику зайнятості до внутрішніх умов. На наш погляд, рекомендації щодо розвитку зайнятості для різних категорій ОТГ полягають у такому:

– для ОТГ, які створені нещодавно і є невеликими – більше орієнтуватись на розвиткові цілі через розробку стратегічних документів у сфері зайнятості і створення нових робочих місць;

– для ОТГ сільського типу, з невеликою кількістю населення – налагоджувати систематичну співпрацю з центрами зайнятості як передумови покращення умов зайнятості місцевого населення; активно використовувати зниження ставок місцевих податків та зборів

(лише 21,4% ОТГ використовували даний інструмент, коли міські – 53,8%); активізувати роботу в залученні грантових та донорських ресурсів у межах програм міжнародних організацій і програм транскордонного співробітництва, у тому числі для створення сільськогосподарських кооперативів і фермерських господарств (більшість тих, хто скористалися такими інструментами, створили у своїх ОТГ сільськогосподарські кооперативи і фермерські господарства);

– для ОТГ селищного типу – проводити активні заходи протидії міграційних втрат та зниження донорства людського потенціалу для великих міст агломераційного і метрополійного функціонального призначення;

– для ОТГ міського типу і з великою кількістю населення – продовжувати активну політику забезпечення зайнятості, створення нових робочих місць, особливо у промислових видах економічної діяльності.

Інвестиційно-кредитні механізми стимулювання розвитку територіальних громад

Повноцінний економічний розвиток як великих, так і малих територіальних громад неможливий без залучення інвестиційних ресурсів. І хоча в загальному трактуванні під поняттям «інвестиції» розуміють вкладення капіталу з метою отримання прибутку, на початковому етапі децентралізації капіталовкладенням новостворених громад притаманна соціальна спрямованість. Пов'язано це, перш за все, із реалізацією на місцях основної мети реформи децентралізації – підвищення якості та доступності надання суспільних послуг.

У 2015-2017 роках – під час першого етапу децентралізації – соціально-економічний розвиток об'єднаних територіальних громад фінансувався, головним чином, з державного бюджету через субвенцію на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій, субвенцію на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад та кошти Державного фонду регіонального розвитку (далі – основні розвиткові інструменти). Механізм отримання та використання державних коштів через основні розвиткові інструменти був прописаний у відповідних правових актах, і, хоча й містив низку недоліків (про що буде сказано нижче), для багатьох ОТГ був чи не єдиним джерелом зовнішнього фінансування їхнього розвитку.

Проте, обсяг фінансування, який виділяли з державного бюджету на розвиток економіки та соціальної сфери територіальних громад, був вкрай низьким. У 2017 році він становив лише 6,6% у порівнянні із загальною сумою власних доходів (без трансфертів!) місцевих бюджетів, та трохи більше п'ятої частини (21,7%) у порівнянні з субвенцією на надання пільг та житлових субсидій населенню.

Загалом по Україні обсяг фінансування соціально-економічного розвитку територіальних громад через основні розвиткові інструменти у 2017 році зріс в 2,6 рази, порівняно з 2016 роком, і склав 15,2 млрд. грн. Причиною зростання стала поява у 2016 році нових ОТГ, які у 2017 році отримали право на державну фінансову підтримку, а також розподіл між обласними бюджетами субвенції на реалізацію заходів, спрямованих на розвиток системи охорони здоров'я у сільській місцевості, яку почали надавати у 2017 році. Якщо ж останню не враховувати, то обсяг державної фінансової підтримки соціально-економічного розвитку територіальних громад зріс в 1,9 рази і становив 11,2 млрд. грн.

У загальній структурі виділених на соціально-економічний розвиток територіальних громад коштів частка територіальних громад Карпатського регіону у 2017 році становила 22,5% (проти 30% у 2016 році) (рис. 5.3).

Порівнюючи призначення основних інструментів державної фінансової підтримки соціально-економічного розвитку територіальних громад та механізм їхнього застосування

(додаток Г), можна відзначити як подібність (накладання) напрямів їх застосування (будівництво, реконструкція, ремонт будівель та доріг суспільного призначення, запровадження енергозберігаючих технологій тощо) та (частково) умов отримання фінансових ресурсів (співфінансування з місцевих бюджетів, відповідність проектів планам соціально-економічного розвитку громад та регіону і т.д.), так і деяку відмінність, зокрема у вирішенні питань щодо розподілу коштів з державного бюджету для територіальних громад. Це зумовило необхідність глибшого вивчення стану виділення і використання громадами коштів державної підтримки їхнього розвитку.

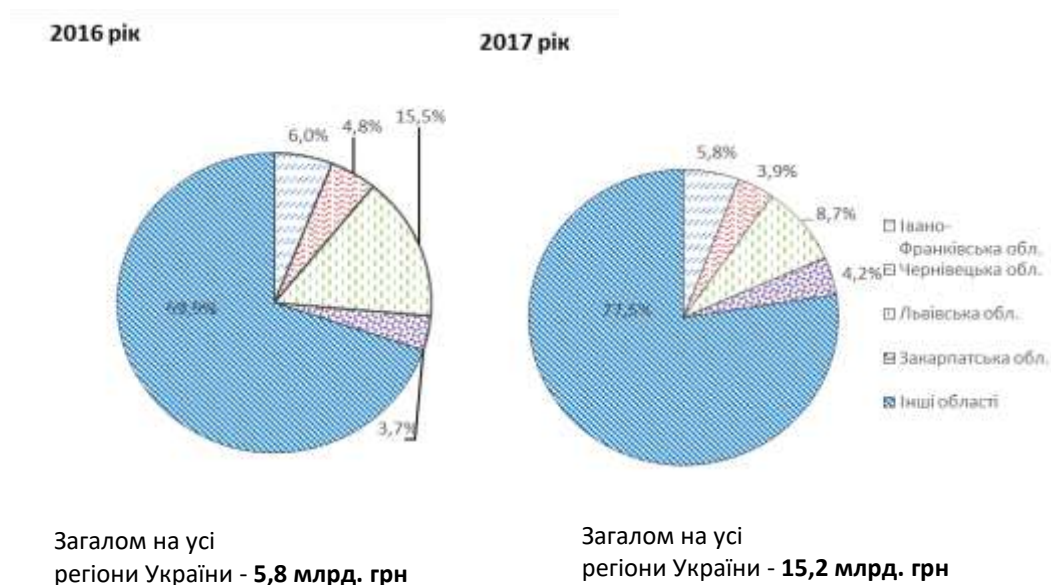

Рис. 5.3. Питова вага державної фінансової підтримки соціально-економічного розвитку територіальних громад областей Карпатського регіону в загальній структурі виділених областям України коштів через основні фінансові інструменти⁵⁷

Джерело: складено за даними Державної казначейської служби України

Проведений аналіз державної фінансової підтримки соціально-економічного розвитку територіальних громад Карпатського регіону дозволив виявити наступне:

1. Державна фінансова підтримка соціально-економічного розвитку територіальних громад Карпатського регіону у 2017 році зросла більш, ніж на третину, порівняно з попереднім роком, і супроводжувалась змінами в структурі її отримувачів (частка коштів, яка припадала на ОТГ збільшилась, а на райони – зменшилась). Сума коштів, отриманих областями, які входять до Карпатського регіону (Львівською, Івано-Франківською, Чернівецькою, Закарпатською), з державного бюджету через основні розвиткові інструменти (субвенції на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій; субвенції на формування інфраструктури ОТГ; коштів ДФРР) у 2017 році зросла на 35%, порівняно з 2016 роком, і склала майже 2,5 млрд. грн (рис. 5.4(а)). Зокрема, об'єднаним територіальним громадам у 2017 році було виділено 305,6 млн грн, що у 2,2 рази більше, ніж у 2016 році, а районам – 1,1 млрд. грн, що на 7,7% більше, ніж у 2016 році.

У структурі груп адміністративно-територіальних одиниць-отримувачів державної фінансової підтримки соціально-економічного розвитку відбулися зміни (рис. 5.4 (б)). У 2017 році в середньому по областях Карпатського регіону на об'єднані територіальні громади припадало 11,7% (у 2016 році – 8,7%) усіх виділених на область з державного бюджету через

⁵⁷ Включаючи субвенцію на реалізацію заходів, спрямованих на розвиток системи охорони здоров'я у сільській місцевості, обсягом 4 млрд. грн, яку у 2017 році розподілили між обласними бюджетами

основні розвиткові інструменти коштів. Частка ж районів в середньому по областях знизилась у 2017 році до 41,9% з 48,8% у 2016 році. Причиною стало формування нових ОТГ на базі територіальних громад, які в 2016 році входили до складу районів. Так, в Карпатському регіоні у 2017 році кількість ОТГ, які почали отримувати державне фінансування в 2017 році, збільшилась в 1,7 рази, або на 22 ОТГ, порівняно з 2016 роком.

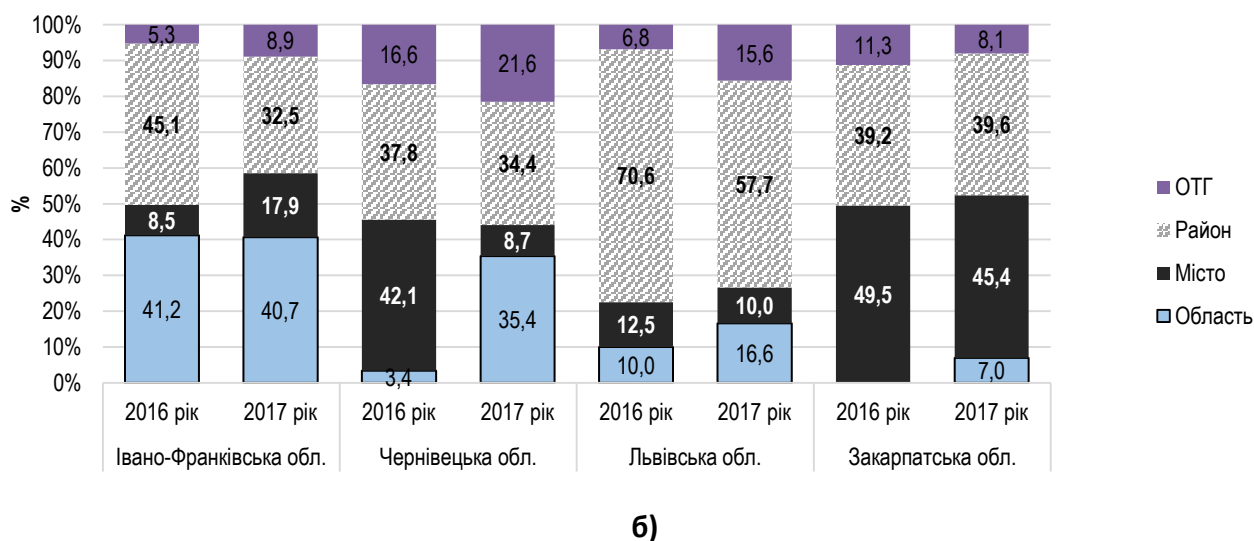
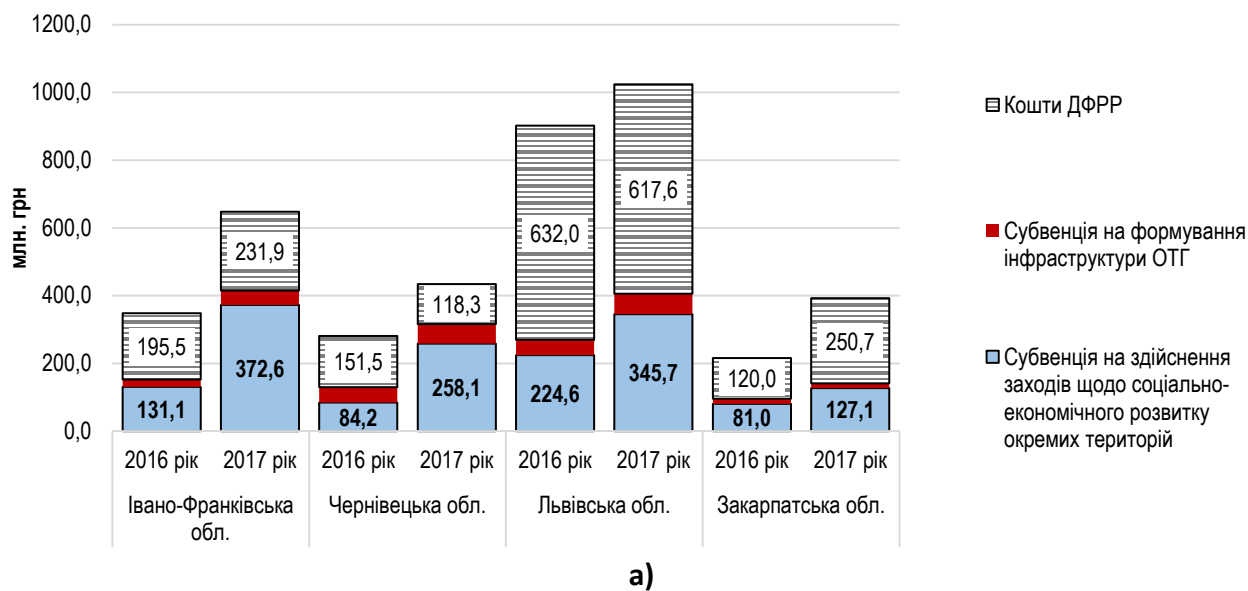

Рис. 5.4. Обсяг (а) та структура (б) державної фінансової підтримки соціально-економічного розвитку територіальних громад областей Карпатського регіону через основні розвиткові інструменти у 2016-2017 роках

Джерело: складено за даними обласних державних адміністрацій Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей

Водночас, відсутня чітка тенденція до зміни обсягів державної фінансової підтримки соціально-економічного розвитку територіальних громад областей Карпатського регіону в розрахунку на одного мешканця (рис.5.5). Причиною була нерівномірність отримання територіальними громадами коштів від ДФРР та субвенції на соціально-економічний розвиток окремих територій, а також зміна кількості мешканців в територіальних громадах.

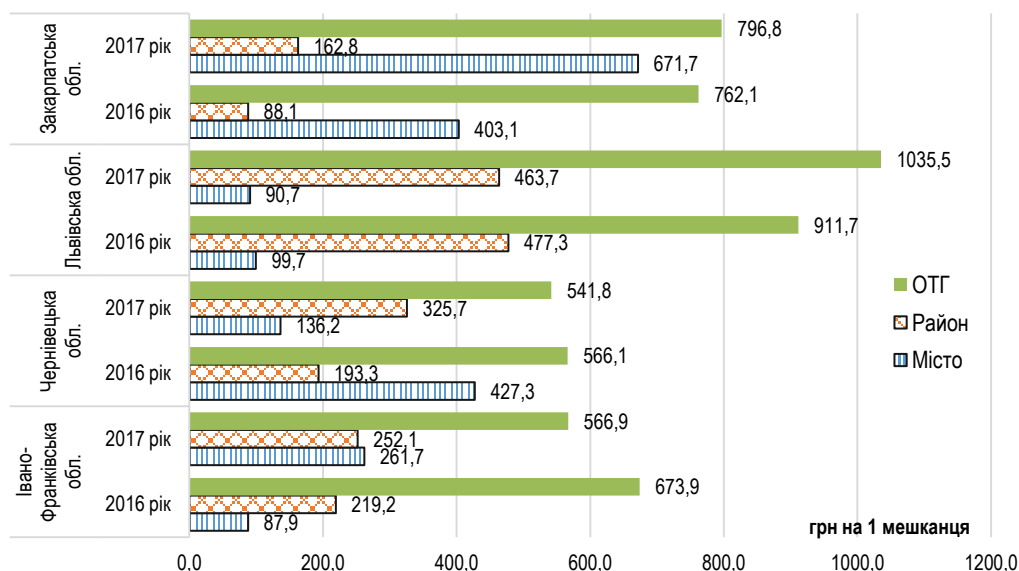

Рис. 5.5. Сума державної фінансової підтримки соціально-економічного розвитку територіальних громад (через основні розвиткові інструменти) в розрахунку на 1 мешканця відповідних громад, грн

Джерело: складено за даними обласних державних адміністрацій Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей

2. Частка коштів ДФРР в загальній структурі отриманих ОТГ фінансових ресурсів за основними розвитковими інструментами державної фінансової підтримки соціально-економічного розвитку зросла, а в районах – зменшилась. Зміна частки фінансових ресурсів, отриманих від ДФРР, показує здатність територіальних громад «поборотись» за обмежені фінансові ресурси, оскільки, на відміну від субвенції на формування інфраструктури ОТГ, яка розподіляється на кожну ОТГ і не потребує від органів місцевого самоврядування особливих зусиль (проте з кожним роком зі збільшенням кількості ОТГ її сума зменшується в розрахунку на одну ОТГ), для отримання фінансування від ДФРР потрібно пройти багаторічний конкурсний відбір, що під силу далеко не кожній територіальній громаді. Окрім того, зміна в структурі отриманих від держави коштів на соціально-економічний розвиток в ОТГ та районах свідчить про «відтягування» об'єднаними територіальними громадами коштів у районах.

У 2017 році в середньому по областях Карпатського регіону частка коштів ДФРР в загальній сумі отриманих ОТГ коштів на соціально-економічний розвиток через усі основні розвиткові інструменти зросла на 31% і становила 22,7% (проти 17,5% у 2016 році). Таке зростання було зумовлене збільшенням кошторисної вартості поданих ОТГ і затверджених до реалізації Кабінетом Міністрів України проектів.

Протилежною була ситуація по районах. Унаслідок зменшення загальної кількості затверджених до фінансування проектів та загальної кошторисної вартості проектів, у 2017 році частка коштів ДФРР в загальній сумі отриманих районами коштів на соціально-економічний розвиток в середньому по областях Карпатського регіону зменшилась на 27% і склала 45,9% (проти 63% у 2016 році) загального обсягу коштів, отриманих районами через основні розвиткові інструменти.

В ході дослідження не було виявлено залежності між ОТГ, які перемогли у конкурсі проектів, та їх величиною за чисельністю мешканців, ані за величиною власних доходів ОТГ.

3. ОТГ, на відміну від районів, залучали кошти від ДФРР головним чином для реалізації проектів соціального спрямування. Це, з одного боку, вказує на бажання органів місцевого самоврядування вирішити нагальні проблеми в соціальній сфері (здебільшого в охороні здоров'я та освіті), проте, з другого боку, відсутність проектів економічного спрямування може

бути свідченням недалекоглядності або відсутності стратегічного бачення розвитку громади в середньо- та довгостроковій перспективі.

З метою аналізу загальних напрямів використання коштів ДФРР, ми використали розподіл проектів за соціальним та економічним спрямуванням⁵⁸. До *соціальних* відносились ті, що створюють умови для нормальної життєдіяльності жителів регіонів (ремонт, будівництво закладів освіти, охорони здоров'я, соціальний захист і т. п.). До *економічних* ті, що створюють матеріальну основу для ефективного функціонування економіки регіонів (дорожньо-транспортна інфраструктура, містобудівна документація, туризм і т. д.). Здійсненню більш ретельного аналізу поданих до ДФРР проектів перешкоджає відсутність їх чіткої рубрикації за технічним завданням.

Проекти економічного напрямку в ОТГ Карпатського регіону майже не реалізувалися. По групі районів ситуація дещо інша. У двох з чотирьох досліджуваних областей (Івано-Франківській та Закарпатській) частка проектів економічного спрямування у 2017 році становила відповідно 35,8% і 49,8% усіх залучених від ДФРР коштів на фінансування проектів, що реалізувались у районах зазначених областей. Порівняно з 2016 роком вона зросла як по районах Івано-Франківської області (у 7,3 рази), так і по районах Закарпатської області (на 32%). Головним чином це були проекти, пов'язані із будівництвом та ремонтом доріг.

4. Частка співфінансування з місцевих бюджетів проектів, які реалізувались за кошти ДФРР, знизилась у 2017 році як по групі ОТГ, так і по групі районів, і була наближена до законодавчо встановленої мінімальної межі (10% від кошторисної вартості проекту). Така ситуація може свідчити про бажання органів місцевого самоврядування реалізувати проекти, скеровані на соціально-економічний розвиток громади, мінімально навантажуючи при цьому місцевий бюджет.

Середня частка співфінансування з бюджетів ОТГ проектів, які вони реалізувались за кошти ДФРР, у Карпатському регіоні знизилась у 2017 році на 23%, порівняно з 2016 роком, і становила 16,3% загальної суми проекту. Практично аналогічна ситуація простежувалась і по районах: середня частка співфінансування проектів ДФРР за кошти бюджетів районів у 2017 році зменшилась порівняно з 2016 роком на 11,6% і становила 13,3% загальної суми проекту, а більшість районів Івано-Франківської, Чернівецької та Закарпатської областей співфінансували проекти, які реалізувались за кошти ДФРР, на законодавчо встановленому мінімальному рівні.

5. Загальна сума отриманих з державного бюджету коштів на соціально-економічний розвиток (через основні розвиткові інструменти) була еквівалентною майже двом третинам обсягу здійснених ОТГ капітальних видатків.

У 2017 році загальна сума виділених з державного бюджету коштів у вигляді субвенції на формування інфраструктури ОТГ, субвенції на соціально-економічний розвиток окремих територій та кошти ДФРР відповідала в середньому по областях Карпатського регіону 64,2% здійснених ОТГ капітальних видатків. В окремих ОТГ сумарний обсяг коштів, виділених через основні розвиткові інструменти, значно перевищував обсяг капітальних видатків відповідних ОТГ. У переважній більшості випадків визначальним чинником такого перевищення були кошти, отримані від ДФРР для фінансування проектів ОТГ.

6. У 2017 році частіше, ніж в кожній четвертій ОТГ Карпатського регіону, капітальні видатки перевищували власні доходи, що можна вважати свідченням необхідності державної фінансової підтримки на початковому етапі функціонування ОТГ.

Загалом із 14 ОТГ Карпатського регіону, які у 2017 році мали вказане перевищення, майже дві третини (64,3%) припадало на ОТГ, які розпочали своє функціонування у 2016 році,

⁵⁸ Чи ефективно регіони використовують кошти ДФРР? [Електронний ресурс] / О. Є. Калашнікова. – Одеса: ПП «Євродрук», 2017. – 44 с. – Режим доступу: <http://samoorg.com.ua/blog/2017/11/29/chi-efektivno-regioni-vikoristovuyut-koshti-dfrr/>

і в яких в 2016 році капвідатки також перевищували власні доходи. При цьому слід відзначити тенденцію до зменшення величини перевищення капітальних видатків над власними доходами в переважній більшості таких ОТГ. Причиною стало збільшення власних доходів (в середньому у 1,5 рази) та зменшення (або збільшення, але нижчими темпами, ніж зросли власні доходи) капітальних видатків.

7. Понад чверть (27%) ОТГ Карпатського регіону отримували державну фінансову підтримку соціально-економічного розвитку вище, ніж в середньому по ОТГ областей, де вони розташовані. Головним чином, це було зумовлено отриманням або проектного фінансування від ДФРР, або субвенції на соціально-економічний розвиток окремих територій.

8. У середньому по ОТГ Карпатського регіону обсяг державної фінансової підтримки пересічної ОТГ відповідав більш, ніж половині її власних доходів (рис. 5.6).

У 2017 році середньостатистична ОТГ Карпатського регіону отримала з державного бюджету коштів за основними розвитковими інструментами у сумі еквівалентній 56% її власних доходів (проти 0,99% у 2016 році). Зміна співвідношення (майже у 2 рази) у 2017 році, порівняно з попереднім роком, на користь власних доходів відбулася практично в усіх досліджуваних ОТГ, які отримували фінансову підтримку з державного бюджету, починаючи з 2016 року. Цьому сприяло зростання обсягів власних доходів та зменшення сум державної фінансової підтримки в розрахунку на одну ОТГ (зумовленої збільшенням кількості ОТГ у 2017 році).

Слід відзначити відсутність залежності показника співвідношення власних доходів ОТГ та коштів державної фінансової підтримки соціально-економічного розвитку територіальних громад з величиною ОТГ за чисельністю мешканців чи обсягом власних доходів.

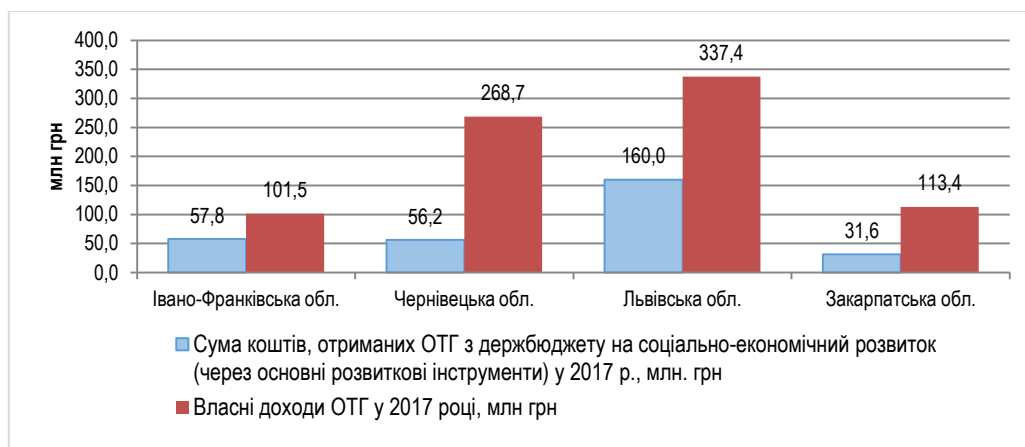

Рис. 5.6. Порівняння обсягів державної фінансової підтримки соціально-економічного розвитку ОТГ та обсягу власних доходів ОТГ у 2017 році, млн. грн

Джерело: складено за даними обласних державних адміністрацій Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей

9. У Львівській області 59% об'єднаних територіальних громад у 2017 році додатково до державної фінансової підтримки соціально-економічного розвитку територіальних громад отримували кошти на фінансування проектів місцевого розвитку з обласного бюджету. У Львівській області у 2016-2017 роках територіальні громади мали змогу на конкурсних засадах отримати фінансові ресурси на соціально-економічний розвиток з обласного бюджету. Це було передбачено затвердженою Львівською обласною радою

«Програми проведення обласного конкурсу проектів місцевого розвитку у Львівській області на 2016 – 2020 роки»⁵⁹ (далі – Програма мікропроектів).

Метою Програми мікропроектів було впровадження мікропроектів для вирішення найбільш актуальних проблем місцевих громад Львівської області, стимулювання до об'єднання громад, сприяння поширенню нових підходів до управління фінансами та сталого розвитку, орієнтованого на громаду, покращення матеріального стану об'єктів соціально-культурного призначення, підвищення спроможності до реалізації інвестиційних проектів у рамках Плану заходів з реалізації Стратегії розвитку Львівщини до 2020 року, Державного фонду регіонального розвитку та програм міжнародної технічної допомоги та ін⁶⁰.

Важливим моментом реалізації Програми мікропроектів було необхідність здійснення громадою-претендентом співфінансування проекту в обсязі не меншому від суми коштів, яку планувалося залучити з обласного бюджету. Співфінансування могло відбуватись за кошти місцевих бюджетів та інших джерел, у т. ч., у вигляді спонсорських внесків, нефінансового внеску претендента (робота, матеріали). Обов'язковою умовою було також визначено фінансовий внесок територіальної громади (5 % від вартості проекту). Такі вимоги до співфінансування несли низку позитивів: по-перше, спонукали громади до пошуку зовнішнього інвестора та налагодження з ним співпраці, по-друге, сприяли підвищенню рівня органів місцевого самоврядування у сфері управління проектами, по-третє, підвищували відповідальність органів місцевого самоврядування за використання коштів на соціально-економічний розвиток.

У 2017 році обсяг залучених ОТГ Львівської області коштів з обласного бюджету за Програмою мікропроектів зріс у 8,9 рази, порівняно з 2016 роком, і становив 4,9 млн грн. Відбулось також і зростання частки ОТГ області в загальній структурі виділених на область за Програмою мікропроектів коштів до 7,3% (у 2016 році вона становила лише 1%). Зумовило таке зростання збільшення чисельності громад в області та кількості поданих на конкурс проектів. Слід також вказати, що обсяг співфінансування (у вигляді коштів з бюджету ОТГ, спонсорських внесків тощо) перевищував суму залучених з обласного бюджету коштів на 6%.

Обсяг фінансування проектів ОТГ за кошти обласного бюджету у 2017 році, у порівнянні з коштами отриманими на соціально-економічний розвиток з державного бюджету (через основні розвиткові інструменти), був незначним (0,5%). Проте для деяких ОТГ області він перевищував 10% загальної суми коштів, отриманих з державного бюджету. Це підкреслює вагомість Програми мікропроектів для соціально-економічного розвитку ОТГ.

Активізація ОТГ щодо участі в конкурсі мікропроектів спричинила до «відтягування» фінансових ресурсів, виділених за Програмою мікропроектів, у громад районів області. Сума залучених районами Львівської області коштів з обласного бюджету за Програмою мікропроектів у 2017 році, як і по ОТГ, зросла, порівняно з попереднім роком, щоправда, лише на 5%. А от частка районів у загальній сумі виділених на область коштів за Програмою мікропроектів знизилась до 75,3% (проти 91,2% у 2016 році). Це свідчить про підтримку в області процесів децентралізації та поступове перенесення акцентів у соціально-економічному розвитку громад області з районів на ОТГ.

Аналіз правових актів, які визначають механізм розподілу та використання коштів державного бюджету на фінансування заходів соціально-економічного розвитку громад в процесі децентралізації, та аналіз розподілу і використання цих коштів дозволили виявити певні ризики та недоліки механізму державної підтримки соціально-економічного розвитку територіальних громад.

Ризики діючого механізму розподілу і використання коштів ДФРР:

⁵⁹ Львівська обласна рада II сесія VII скликання Рішення № 52 від 12 січня 2016 року «Про затвердження Програми проведення обласного конкурсу мікропроектів місцевого розвитку у Львівській області на 2016 – 2020 роки». – Режим доступу: http://www.oblrada.lviv.ua/document.php?file_id/158

⁶⁰ Там же.

- відсутність критеріїв відбору членів регіональних конкурсних комісій та їх відповідальності за прийняті рішення, що може вплинути на фаховість оцінки поданих проектів, і, як наслідок, непоодинокі випадки прийняття комісією до фінансування проектів без належного рівня підготовки та оформлення (без розпису графіку реалізації, мети, бюджету проекту);

- нестача в громадах кваліфікованих фахівців, які готують проектну документацію, низький рівень відповідальності ОМС, які подають заявки на проект, за якість та повноту заявки

- висока вартість розробки проектно-кошторисної документації для місцевого бюджету;

- лобіювання народними депутатами, включеними до складу комісії з відбору проектів, інтересів окремих громад (подекуди шляхом тиску на членів комісії);

- переважання проектів соціальної спрямованості над економічними, що пригальмовує розвиток бази для наповнення бюджетів громад;

- вирішення за кошти ДФРР нагальних локальних проблем, а не питань регіонального розвитку;

- неналежний рівень звітності за результатами виконання проектів (переважну більшість проектів супроводжують лише формальні проміжні звіти (фотозвіти), а заключна декларація – відсутня);

- незадовільне висвітлення процесу відбору конкурсних заявок комісіями на сайтах ОДА, що може поставити під сумнів об'єктивність прийнятих до фінансування проектів.

Субвенція на формування інфраструктури ОТГ, незважаючи на свій цільовий характер та значні для ОТГ фінансові ресурси, не позбавлена і певних недоліків:

- щорічне зменшення передбачених для ОТГ сум субвенції (через непропорційне збільшення кількості ОТГ та виділених з державного бюджету коштів). Наприклад, в середньому по ОТГ Львівської області таке зменшення в 2017 році склало 1,9 рази, Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької областей – 1,5 рази. Це створює ризик нерівномірного розвитку ОТГ, створених в другій половині 2016 року – 2017 році, та ОТГ, які були створені раніше (у 2015 – першій половині 2016 років);

- недосконалість формули розподілу субвенції. Зокрема, непропорційність між чинниками, що застосовуються для розподілу субвенції, що спричиняє відмінності в її обсягах для кількох подібних громад. Аналіз виявив домінування показника чисельності сільського населення у формулі розподілу субвенції, хоча у Законі України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» закріплено рівну вагу чинника площі ОТГ та кількості сільського населення у такій територіальній громаді при здійсненні розподілу коштів. Аналіз показав, що навіть за практично однакової площі ОТГ відмінність між чисельністю сільського населення непропорційна сумі виділеної субвенції. З другого боку, різниця у площі між ОТГ практично не впливає на обсяг субвенції за рівності сільських жителів в громадах;

- розподіл субвенції здійснюють на основі площі ОТГ та кількості сільського населення, залишаючи поза увагою соціально-економічні потреби ОТГ, що може спричиняти певні перекоси у розвитку громад;

- кошти субвенції використовувались, головним чином, на капітальний ремонт та реконструкцію соціальної інфраструктури (заклади освіти, охорони здоров'я) та дорожнього господарства⁶¹, при цьому громади часто нехтують можливістю використати отримані кошти на формування передумов для залучення зовнішнього приватного інвестора. Мова йде про розроблення проектної, містобудівної та планувальної документації (генеральний план розвитку території, інвестиційний паспорт ОТГ тощо).

⁶¹ Аналіз розподілу субвенції на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад у 2016-2017 роках [Електронний ресурс] / Стадник М. – Режим доступу: <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/2017-12-21-subvenciyi-infrastruktury-2016-2017.pdf>

Недоліками субвенції на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій є:

- дублювання заходів, які фінансують за кошти субвенції, іншими інструментами державної підтримки розвитку регіонів (наприклад, субвенції на формування інфраструктури ОТГ, коштів ДФРР, а у 2018 році ще й субвенцією на розвиток медицини в сільській місцевості та бюджетною програмою «Будівництво футбольних полів зі штучним покриттям у регіонах України»);
- непрозорий механізм розподілу коштів (відсутність чітких критеріїв розподілу коштів субвенції між територіями);
- не включення до складу комісії з розподілу коштів представників органу виконавчої влади, який власне відповідає за розвиток регіонів (Мінрегіон);
- нерівні можливості отримання громадами фінансування, оскільки має місце політична складова (народні депутати виступають заявниками для отримання територією фінансування, а також мають змогу здійснювати лобіювання інтересів відповідної громади, виходячи із впливовості політичної сили в комітеті ВРУ з питань бюджету, який обирає своїх членів до складу комісії з розподілу коштів субвенції. Політична складова присутня і на обласному рівні. Свідченням цього є розподіл коштів субвенції на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій, виділених на область між бюджетами ОТГ, які не були закладені в розпорядженні КМУ⁶² про розподіл цієї субвенції на 2017 рік);
- низький передбачений рівень співфінансування з місцевих бюджетів (наприклад, для бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення передбачено не менш як 1% від обсягу субвенції, у той час як за іншими субвенціями – 10% від кошторисної вартості проекту). Це може спричинити до низької зацікавленості органів місцевого самоврядування до ефективного використання коштів;
- відсутність вимоги щодо прозорості звітності про освоєння коштів субвенції в ЗМІ та на офіційних сайтах Мінфіну, як головного розпорядника коштів субвенції⁶³.

Упродовж 2015-2017 років в Україні не було жодної громади, яка б не отримувала державної фінансової підтримки на соціально-економічний розвиток за тим чи іншим основним розвитковим інструментом. А от із залученням коштів приватних інвесторів – юридичних та фізичних осіб – ситуація має дещо інший вигляд.

За результатами опитування, проведеного протягом листопада 2018 р. в рамках виконання проекту «Механізми адміністративно-фінансової децентралізації: оцінка ефективності, напрями удосконалення» (опитано 70 об'єднаних територіальних громад у Карпатському регіоні з 90 утворених протягом 2015-2017 рр. (78% ОТГ Карпатського регіону)) (далі – опитування), кошти приватних інвесторів залучали лише 40% опитаних ОТГ, при цьому, більшість ОТГ (54,3% усіх опитаних) оцінили державну фінансову підтримку свої ОТГ у впровадженні реформ децентралізації як задовільну.

Серед основних перешкод залучення зовнішніх фінансових (інвестиційних) ресурсів були названі (рис. 5.7):

- недостатність інформації про потенційні інвестиційні об'єкти в громаді (кадастр промислових земель, перелік наявних об'єктів нерухомості і т. п.);
- проблеми, обумовлені законодавством (наприклад, часті зміни в правових актах щодо функціонування ОТГ);
- затяжні бюрократичні процедури щодо відкриття і функціонування бізнесу;

⁶² Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2017 р. № 689-р «Деякі питання розподілу у 2017 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій». – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/689-2017-%D1%80>

⁶³ Як держава фінансово підтримує децентралізацію [Електронний ресурс] / К. Донченко. – Режим доступу: https://mbiz.censor.net.ua/resonance/3083525/yak_derjava_fnansovo_pdtrimu_detsentralizatsyu

- відсутність кваліфікованих фахівців, які відповідають за економічний розвиток (в т.ч., залучення інвестицій);
- неналагодженість комунікації з бізнес-спільнотою громади/регіону
- недостатність / недоступність грантових програм.

Рис. 5.7. Головні перешкоди залучення зовнішніх фінансових (інвестиційних) ресурсів в ОТГ (на думку голів ОТГ)

Джерело: складено за результатами опитування, проведеного протягом листопада 2018 р. в рамках виконання проекту «Механізми адміністративно-фінансової децентралізації: оцінка ефективності, напрями удосконалення»

Викладене вище дозволило сформулювати пропозиції щодо зміни механізму державної фінансової підтримки соціально-економічного розвитку територіальних громад:

- для підвищення перспектив економічного розвитку громади збільшити кількість проектів економічного спрямування (скерованих на розвиток підприємництва (в т.ч., соціального), дорожньо-транспортної інфраструктури, сільського господарства, туризму тощо), що фінансують з ДФРР, через чітке розмежування проектів економічного та соціального спрямування: або шляхом встановлення квоти для економічних проектів, які фінансують з ДФРР (скажімо на рівні 50% загального обсягу коштів ДФРР), або вивести соціальні проекти з-під фінансування ДФРР (оскільки для них з 2017 року передбачені інші джерела фінансування: субвенція на формування інфраструктури, розвиток медицини в сільській місцевості, будівництво футбольних полів зі штучним покриттям). Подібну практику підтримки регіонального розвитку застосовують в ЄС, де основні джерела фінансування мають чітко окреслене спрямування: Європейський фонд регіонального розвитку (підтримує проекти, пов'язані з економічним зростанням, зайнятістю, конкурентоспроможністю, включаючи інвестиції в інфраструктуру), Фонд наближення (зосереджується на транспортній, екологічній інфраструктурі відновлювальних джерелах енергії), Європейський соціальний фонд (інвестує в людський капітал у сфері освіти і професійної підготовки⁶⁴);
- встановити норму щодо обов'язкового залучення до проекту, які фінансуються за кошти державного бюджету, коштів приватного інвестора (обсягом не менше 10% кошторисної вартості проекту). З одного боку, це посилить спрямованість бюджетних коштів на розвиток, а

⁶⁴ Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять до ЄС. Застосування принципів та обмін досвідом. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/international/external_uk.pdf

з другого, – змусить органи місцевого самоврядування активізувати роботу в напрямі підвищення інвестиційної привабливості громади;

- посилити вимоги до поданої до ДФРР проектної документації, що дозволить:

- 1) спростити роботу комісії з відбору проектів (неналежно оформлені відхилятимуть одразу);
- 2) змусить органи місцевого самоврядування відповідально підходити до розробки проектів (найняти фахівця, який відповідатиме за підготовку та оформлення проектної документації).

Вважаємо також, що державна підтримка соціально-економічного розвитку ОТГ повинна поступово переходити з надання готових фінансових ресурсів до створення умов для активізації громад у напрямі підвищення своєї інвестиційної привабливості. Мова йде про інформаційну та освітню роботу (семінари, тренінги, круглі столи тощо) та виділення коштів, наприклад, у складі субвенції на соціально-економічний розвиток окремих територій, на заходи з підвищення інвестиційної привабливості ОТГ (з обов'язковим контролем за досягнутим результатом).

Таким чином, можна зробити висновок, що необхідні для економічного розвитку кошти в період першого етапу децентралізації об'єднані територіальні громади отримали (особливо ті, які були створені в 2015-2016 роках). Але в силу різних обставин (відсутності в органів місцевого самоврядування чіткого бачення розвитку ОТГ в середньостроковій перспективі, вирішення локальних нагальних проблем) ці кошти спрямовувались в основному на соціальну сферу, залишаючи питання економічного розвитку (в т.ч., формування інвестиційної привабливості громади) на другому плані. Тому вважаємо за доцільне змінити акценти державної фінансової підтримки в напрямі підвищення економічного розвитку ОТГ через підвищення частки проектів економічного спрямування, які фінансуються за рахунок коштів ДФРР; підвищити вимоги до співфінансування проектів, які фінансуються з коштів державного бюджету, включивши обов'язковим елементом залучення коштів приватного інвестора; проводити інформаційну та освітню роботу (семінари, тренінги, круглі столи тощо) та передбачити фінансування, наприклад, у складі субвенції на соціально-економічний розвиток окремих територій, заходів з підвищення інвестиційної привабливості ОТГ (з обов'язковим контролем за досягнутим результатом).

VI. Оцінювання результатів адміністративно-фінансової децентралізації у сфері використання природно-ресурсного потенціалу територіальних громад та екологічної безпеки

Рентні платежі за спеціальне використання природних ресурсів на сьогодні відіграють незначну роль у формуванні доходів місцевих бюджетів. Впродовж 2014-2017 рр. надходження рентних платежів за спеціальне використання природних ресурсів до державного бюджету України зростали сумарно більше як у 2,3 разу, тоді як їх надходження до місцевих бюджетів дещо зменшилися (табл. 6.1). Надходження від плати за землю, яка зараховується тільки до місцевих бюджетів, зросли по Україні майже у 2,2 разу.

Таблиця 6.1.

Надходження природно-ресурсних платежів до бюджетів, млн грн.

Доходи бюджетів (без трансфертів)	Плата за користування надрами			Плата за користування лісовими ресурсами			Плата за використання води			Разом природно-ресурсних платежів			Плата за землю		
	2014р.	2017р.	+/-, %	2014р.	2017р.	+/-, %	2014р.	2017р.	+/-, %	2014р.	2017р.	+/-, %	2014р.	2017р.	+/-, %
Зведений бюджет України	19620,0	44978,7	+229	623,9	942,8	+51	1265,0	1501,0	+19	21508,9	47422,5	+220	12083,9	26384,5	+218
Державний бюджет України	18199,1	43875,5	+241	206,5	329,7	+60	630,5	750,4	+19	19036,1	44955,6	+236	-	-	-
Місцеві бюджети України	1421,0	1103,1	-22	417,4	613,1	+47	634,5	750,6	+18	2472,9	2466,8	-1	12083,9	26384,5	+218
Місцеві бюджети Львівської області, всього	28,7	26,4	-8	27,2	35,4	+30	24,1	32,5	+35	80,0	94,3	+18	373,5	970,7	+260
у т.ч.: обласний	19,3	9,7	-50	14,1	22,8	+62	24,1	32,5	+35	57,5	65,0	+13	-	-	-
районні	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
адміністративно-територіальних одиниць базового рівня	9,3	16,7	+80	13,1	12,6	-4	0,001	0,005	+500	22,4	29,3	+31	373,5	970,7	+260
з них ОТГ	0,5	1,4	+280	0,3	0,5	+67	-	0,004	+	20,7	55,6	+269	0,8	1,9	+238

Тут і далі складено за даними статистичних збірників «Бюджет України 2014», «Бюджет України 2017» та даними Департаменту фінансів Львівської облдержадміністрації

У Львівській області надходження рентних платежів за спеціальне використання природних ресурсів до місцевих бюджетів за цей же період дещо виросли (на 18%). До обласного бюджету їх надходження збільшилися на 13%, до бюджетів адміністративно-територіальних одиниць базового рівні (сільських, селищних, міських рад, об'єднаних територіальних громад - ОТГ) – на 31%, у т.ч. до бюджетів ОТГ майже у 2,7 разу.

Зміни у співвідношенні надходжень природно-ресурсних платежів до державного й місцевих бюджетів були не в користь місцевих бюджетів, частка яких зменшилась з 11,5% у 2014 р. до 5% у 2017 р. (табл. 6.2).

Таблиця 6.2.

Розподіл надходжень від природно-ресурсних платежів між бюджетами, %

Доходи бюджетів (без трансфертів)	Плата за користування надрами		Плата за користування лісовими ресурсами		Плата за використання води		Разом природно-ресурсних платежів		Плата за землю	
	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.
Зведений бюджет України	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
З них:										
Державний бюджет України	93	97,5	33	35	50	50	88,5	95	-	-
Місцеві бюджети України	7	2,5	67	65	50	50	11,5	5	100	100

Загалом сумарна частка природно-ресурсних платежів у зведеному бюджеті України не змінилася й становила 4,7%. Дещо зріс відсоток рентної плати за користування надрами (з 4,3% до 4,4%), й знизилася з 0,3% до 0,1% частка рентної плати за спеціальне використання води. Частка плати за землю у зведеному бюджеті виросла з 1,2% до 2,6% (табл. 6.3). Порівняно з рентною платою за спеціальне використання природних ресурсів вона складає вагомішу частку у місцевих бюджетах – 11,5% у 2017 р., тоді як природно-ресурсні платежі всього 1,1%, знизившись з 2,4%. При цьому їх частка у державному бюджеті виросла з 5,4% до 5,7%. Така тенденція не кореспондується з концепцією децентралізації.

Таблиця 6.3.

Частка природно-ресурсних платежів у доходах бюджетів, %

Доходи бюджетів (без трансфертів)	Плата за користування надрами		Плата за користування лісовими ресурсами		Плата за використання води		Разом природно-ресурсних платежів		Плата за землю	
	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.
Зведений бюджет України	4,3	4,4	0,1	0,09	0,3	0,1	4,7	4,7	1,2	2,6
З них:										
Державний бюджет України	5,1	5,6	0,06	0,04	0,2	0,1	5,4	5,7	-	-
Місцеві бюджети України	1,4	0,5	0,4	0,3	0,6	0,3	2,4	1,1	12,0	11,5

Таблиця 6.4.

Частка природно-ресурсних платежів у доходах місцевих бюджетів Львівської області, %

Доходи бюджетів (без трансфертів)	Плата за користування надрами		Плата за користування лісовими ресурсами		Плата за використання води		Разом природно-ресурсних платежів		Плата за землю	
	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.
Всього	0,6	0,2	0,6	0,3	0,5	0,2	1,7	0,7	7,7	7,3
У т.ч.:										
обласний	0,4	0,1	0,3	0,2	0,5	0,2	1,2	0,5	-	-
районні	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
сільські, селищні, міські	0,2	0,1	0,3	0,1	0	0	0,5	0,2	7,7	7,3
з них ОТГ*	0,01	0,01	0,01	0,003	0	0	0,02	0,01	0,4	0,4

*за 2014 р. до розрахунку взято сумарні дані по сільських, селищних, міських радах, які увійшли до ОТГ

Таблиця 6.5.

Частка природно-ресурсних платежів та екологічного податку у доходах бюджетів ОТГ Львівської області, %

Бюджети	Плата за користування надрами	Плата за користування лісовими ресурсами	Плата за використання води	Разом природно-ресурсних платежів	Плата за землю	Екологічний податок
ОТГ, всього	0,4	0,125	0,001	0,5	15,2	0,06
Заболотцівська	-	1,5	-	1,5	15,3	0,1
Гніздичівська	-	0,005	-	0,005	13,9	0,1
Новострілянська	-	-	-	-	27,2	0,2
Тростянецька	3,6	0,2	0	3,8	35,0	0,01
Воле-Баранецька	-	-	-	-	15,2	0,02
Луківська	-	0,003	-	0,003	26,9	0,003
Вільшаницька	-	0,6	-	0,6	19,3	0,2
Бісковицька	-	0,002	-	0,002	10,2	0,04
Чукв'янська	-	0,3	-	0,3	13,7	0,04
Новокалинівська	-	0,001	-	0,001	10,7	0,05
Дублянська	-	0,004	-	0,004	34,9	1,4
Бабинська	-	0,001	-	0,001	10,5	0,1
Міженецька	-	0,2	-	0,2	27,4	0,3
Новомиська	-	0,3	-	0,3	25,5	0,001
Грабовецька	-	0,8	-	0,8	12,8	0,04
Ходорівська	0,1	0,1	-	0,2	23,8	0,05
Давидівська	0,3	0,1	0	0,4	9,8	0,04
Мостиська	0,03	0,02	0,005	0,1	4,7	0,02
Судовищанська	-	0,2	-	0,2	12,9	0,1
Шегинівська	-	0,2	-	0,2	5,4	0,1
Жовтанецька	-	0,1	-	0,1	12,9	0,03
Нижанковицька	-	-	-	-	30,3	0,01

Складено за даними Департаменту фінансів Львівської облдержадміністрації

З метою виявлення сутнісних ознак, тенденцій та наслідків інституційно-управлінських трансформацій у сфері використання природно-ресурсного потенціалу територіальних громад та екологічної безпеки внаслідок адміністративно-фінансової децентралізації в ході дослідження здійснено оцінку змін в управлінні використанням земельних, лісових, водних, мінерально-сировинних ресурсів територіальних громад.

У процесі оцінювання проведено аналіз інституційних змін у сфері управління та міжбюджетних відносин з метою виявлення ефектів та наслідків фінансово-бюджетної децентралізації за наступними етапами:

Етап 1. Здійснюється порівняльна оцінка змін у повноваженнях державних (центральных) органів законодавчої й виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в управлінні використанням природних ресурсів та у сфері екологічної безпеки до й у процесі адміністративно-фінансової децентралізації.

Оцінюванню підлягають зміни у розподілі повноважень між державною виконавчою владою та місцевим самоврядуванням. Оціночними показниками розглядаються:

- розширення/зменшення повноважень органів місцевого самоврядування в управлінні використанням природних ресурсів та екологічною безпекою;
- збільшення/зменшення частки спрямування рентних платежів та екологічного податку до місцевих бюджетів.

Етап 2. Наводяться дані про обсяги та динаміку надходжень рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів й екологічного податку до місцевих бюджетів області.

Інформаційна база – дані територіальних фінансових органів (департаменти фінансів облдержадміністрацій) про доходи бюджетів адміністративно-територіальних одиниць за кодами бюджетної класифікації.

Оцінюється збільшення/зменшення надходжень до місцевих бюджетів. Оціночними показниками розглядаються:

- приріст надходжень рентної плати та екологічного податку до місцевих бюджетів;
- збільшення/зменшення частки місцевих бюджетів у загальній сумі рентних платежів та екологічного податку, що справляються на території області

Етап 3. Здійснюється аналіз змін у розподілі повноважень між центральними органами державної влади й органами місцевого самоврядування та надходжень природно-ресурсних (рентних) платежів й екологічного податку до місцевих бюджетів, у т.ч. в порівнянні із загальною сумою рентних платежів й екологічного податку, що справляються на території області. Оцінюються наслідки змін повноважень та динаміка надходжень природно-ресурсних (рентних) платежів й екологічного податку до місцевих бюджетів. Виявляються проблемні питання, які потребують вирішення.

Етап 4. Обґрунтовуються висновки та рекомендації.

Апробація запропонованого методичного підходу на прикладі Львівської області у 2014-2017 рр. дозволила отримати низку висновків щодо ефективності використання природно-ресурсного потенціалу на рівні адміністративно-територіальних одиниць базового рівня.

Трансформації у сфері використанням природно-ресурсного потенціалу

Мінерально-сировинні ресурси

У період здійснення реформи адміністративно-фінансової децентралізації змін у розподілі управлінських повноважень між державною виконавчою владою та органами місцевого самоврядування у сфері користування надрами не відбулося. Разом з тим, внесення змін у розподіл надходжень від рентної плати за користування надрами для добування нафти,

Таблиця 6.6.

Порівняльна таблиця повноважень державних органів й органів місцевого самоврядування у сфері управління використанням мінерально-сировинних ресурсів

Суб'єкти управління та види бюджетів	Повноваження								Оціночний коментар щодо змін
	Надання права власності/користування / оренди		Погодження права власності/ користування/ оренди		Встановлення розмірів рентної плати		Розподіл рентних платежів між бюджетами, %		
	2014	2017	2014	2017	2014	2017	2014	2017	
Мінерально-сировинні ресурси загальнодержавного значення (рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату))									
Органи державного управління, державний бюджет	x	x	-	-	x	x	75	75	Без змін
Органи місцевого самоврядування, місцеві бюджети:									
області	-	-	X	x			25	25	Без змін
району	-	-	-	-			-	-	Без змін
базового рівня	-	-	-	-			-	-	Без змін
Мінерально-сировинні ресурси загальнодержавного значення (рентна плата за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату)									
Органи державного управління, державний бюджет	x	x	-	-	x	x	100	95	Запроваджено міжбюджетний розподіл надходжень зі спрямуванням 5% надходжень місцевим бюджетам
Органи місцевого самоврядування, місцеві бюджети:	-	-	x	x	-	-	-	5	5 % надходжень спрямовується до місцевих бюджетів, з них:
області	-	-	x	x	-	-	-	2	2% до обласних бюджетів
району	-	-	-	-	-	-	-	2	2% спрямовується до районних бюджетів
базового рівня	-	-	-	-	-	-	-	3* 1**	1**-3*% спрямовується до місцевих бюджетів базового рівня
Мінерально-сировинні ресурси місцевого значення									
Органи державного управління, державний бюджет	-	-	-	-	x	x	-	-	Без змін
Органи місцевого самоврядування, місцеві бюджети:									
області	x	x	-	-	-	-	-	-	Без змін
району	-	-	x	x	-	-	-	-	Без змін
базового рівня	-	-	x	x	-	-	100	100	Без змін

примітки: *до бюджетів міст обласного значення та ОТГ

**до бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів

природного газу та газового конденсату супроводжувалося закріпленням за місцевими бюджетами 5% відповідних надходжень (2% - до обласних бюджетів та 3% до бюджетів ОТГ й відповідно 2% і 1% до районних бюджетів та сільських, селищних, міських бюджетів (необ'єднаних громад). Однак нововведення вступило в силу тільки з 01.01.2018 р., тому у 2017 р. відповідні рентні платежі надходили виключно до державного бюджету.

Загалом протягом 2014-2017 рр. надходження рентних платежів за користування надрами до місцевих бюджетів Львівської області зменшилося на 8,1%. Надходження до обласного бюджету, до якого спрямовувалося 25% рентних платежів за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення, зменшилися удвічі (з 19,4 млн грн. до 9,7 млн грн.), що зумовлено в основному зменшенням обсягів їх видобування.

До бюджетів адміністративно-територіальних одиниць базового рівня, до яких зараховується 100% рентних платежів за користування надрами для видобування мінерально-сировинних ресурсів місцевого значення, за цей же період відповідні надходження зросли на 79% й досягнули 17,0 млн грн. Найбільший приріст спостерігався у бюджетах об'єднаних територіальних громад – з 463,2 тис. грн. до 1391,4 тис. грн. З них 1173,6 тис. грн. (84%) надійшло до бюджету однієї Тростянецької ОТГ. Надходження цього виду отримано у бюджети тільки 4 з 22 ОТГ Львівської області. Розмір надходжень залежить від вартості товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), оскільки у відсотках від неї встановлені відповідні ставки рентної плати за користування надрами.

Таблиця 6.7.

Надходження платежів за використання мінерально-сировинних ресурсів до місцевих бюджетів Львівської області, тис. грн.

Бюджети	Плата за користування надрами для видобутку корисних копалин загальнодержавного значення		Плата за користування надрами для видобутку корисних копалин місцевого значення		Плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобутком корисних копалин		Всього		
	2014 р.	2017 р.	2014 р.	2017 р.	2014 р.	2017 р.	2014 р.	2017 р.	Приріст, %
Разом	19329,7	9654,8	2651,7	7257,4	6676,0	9438,2	28657,4	26350,4	-8,1
Обласний	19329,7	9654,8	-	-	-	-	19329,7	9654,8	-50,
Районні	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Адміністративно-територіальних одиниць базового рівня В т.ч.:	-	-	2651,7	7257,4	6676,0	9438,2	9327,7	16695,6	79,0
Об'єднані територіальні громади, всього	-	-	(463,2)	1391,4	-	-	(463,2)	1391,4	200,4
Заболотцівська ОТГ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Гніздицька ОТГ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Новострілищанська ОТГ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Тростянецька ОТГ	-	-	(333,8)	1173,6	-	-	(333,8)	1173,6	251,6
Воле-Баранецька ОТГ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Луківська ОТГ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Вільшаницька ОТГ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Бісковицька ОТГ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Чукв'янська ОТГ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Новокалінівська ОТГ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Дублянська ОТГ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Бабинська ОТГ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Міженецька ОТГ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Новоміська ОТГ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Грабовецька ОТГ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ходорівська ОТГ	-	-	(24,1)	56,5	-	-	(24,1)	56,5	134,4
Давидівська ОТГ	-	-	(71,2)	141,7	-	-	(71,2)	141,7	99,0
Мостиська ОТГ	-	-	(33,6)	19,6	-	-	(33,6)	19,6	-41,6
Судовишнянська ОТГ	-	-	(0,5)	-	-	-	(0,5)	-	-
Шегинівська ОТГ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Жовтанецька ОТГ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Нижанковицька ОТГ	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Висновки та рекомендації:

1. Органи місцевого самоврядування можуть впливати тільки на вирішення питань щодо погоджень прав користування мінерально-сировинними ресурсами загальнодержавного значення (обласні ради). Надходження 25% відповідних рентних платежів до обласного бюджету є певним стимулом для зацікавлення місцевого самоврядування в освоєнні ресурсів надр на території області.

Управління використанням мінерально-сировинних ресурсів місцевого значення (крім встановлення ставок рентної плати) віднесено до відання органів місцевого самоврядування, що є важливим чинником їх впливу на освоєння та ефективне використання місцевих ресурсів надр.

2. Дискретність поширення родовищ мінерально-сировинних ресурсів, які розміщені на території далеко не усіх сільських, селищних, міських рад та ОТГ, не дозволяє розглядати рентну плату за користування надрами як стабільне й доступне усім громадянам джерело наповнення їх бюджетів. Водночас слід зберегти це джерело наповнення місцевих бюджетів, зокрема з огляду на можливості додаткового освоєння потенціалу ресурсів надр при відповідній зацікавленості на місцях. Важливими при цьому будуть і функції контролю за діяльністю користувачів надр з боку місцевих органів влади та громадськості (екологічні, транспортні аспекти, запобігання несанкціонованому надрокористуванню тощо).

3. Надходження до місцевих бюджетів від ренти за користування надрами слід включити у розрахунок коефіцієнтів податкової спроможності громад враховуючи природний характер такої ренти та суспільно не виправдані надмірні привілеї громад, що її отримують.

Земельні ресурси

Характерними тенденціями у сфері використання земельних ресурсів в умовах децентралізації державного управління в Україні є:

– Ріст зацікавленості органів місцевого самоврядування щодо збільшення обсягу надходжень до місцевих бюджетів від плати за землю, яка представлена земельним податком та орендною платою у складі податку на майно. Згідно з Бюджетним кодексом України, бюджети сіл, селищ і міст районного значення отримують повний обсяг надходжень від плати за землю, а також 90 % коштів від продажу земель несільськогосподарського призначення.

Надходження від плати за землю протягом 2014-2017 рр. мали зростаючу тенденцію. У 2017 р. їх обсяг у Львівській області становив 970671,78 тис. грн. – у 2,5 разу більше ніж у 2014 р. (табл. 6.9), що, зокрема, засвідчує зростання зацікавленості органів місцевого самоврядування у якомога повнішому використанні наявних можливостей.

Найвищі значення приросту надходжень від плати за землю у 2014-2017 рр. спостерігалися у Вільшинецькій, Дублянській, Міженецькій, Новоміській, Нижанковицькій, Чукв'янській, Луківській, Новокалінівській, Ходоровській, Судовишлянській та Жовтанецькій ОТГ і становили 165% і більше.

Незважаючи на вказану тенденцію до збільшення обсягів плати за землю, їх частка у структурі податкових доходів ОТГ Львівської області не є значною, коливаючись у межах 2,3 - 18,8 відсотка і становлячи у більшості ОТГ в середньому 3,5 %.

З огляду на соціально-економічну ситуацію в країні органи місцевого самоврядування орієнтуються на встановлення лояльних до землекористувачів та власників земель розмірів ставок земельного податку та орендної плати, не використовуючи наявні резерви, які криються у перегляді нормативно-грошової оцінки земельних ділянок.

Зазнає змін структура плати за землю. У 2014 р. земельний податок становив 31,3 % загального обсягу надходжень від плати за землю адміністративно-територіальних одиниць базового рівня Львівської області. В 2017 р. цей показник зріс до 36,4 %. Частка земельного податку у загальному обсязі надходжень від плати за землю до об'єднаних територіальних

громад області менша (28,9 % у 2017 р.; 15,9 % у 2014 р.), але демонструвала значний приріст. Частка земельного податку зросла в першу чергу в ОТГ, до складу яких входять селищні та міські ради: Мостиська, Ходорівська, Дублянська ОТГ.

Таблиця 6.8.

Порівняльна таблиця повноважень державних органів й органів місцевого самоврядування у сфері управління використанням земельних ресурсів

Суб'єкти управління та види бюджетів	Повноваження								Оціночний коментар щодо змін
	Надання пра-ва власності / користування / оренди		Погодження права власності користування /оренди		Встановлення розмірів ставок плати за землю		Розподіл плати за землю між бюджетами, %		
	2014 р.	2017 р.	2014 р.	2017 р.	2014 р.	2017 р.	2014 р.	2017 р.	
Плата за землю									
Органи державного управління, державний бюджет	-	-	-	-	x	x*	-	-	Без змін
Органи місцевого самоврядування, місцеві бюджети:									
Області	x	x	-	-	-	-	-	-	Без змін
Району	-	-	x	x	-	-	-	-	Без змін
базового рівня	-	-	x	x	-	x**	100	100	Без змін
Надходження від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебувають у державній власності до розмежування земель державної і комунальної власності									
Органи державного управління, державний бюджет	x	x	-	-	x	x	10	10	Без змін
Органи місцевого самоврядування, місцеві бюджети:			x	x					Без змін
Області	-	-	-	-	-	-	-	-	Без змін
Району	-	-	-	-	-	-	-	-	Без змін
базового рівня	-	-	x	x	-	-	90	90	Без змін

примітки: * - встановлення граничних ставок

** - встановлення ставок плати за землю в граничних межах

Оновлення нормативної оцінки земель, встановлення вищих ставок орендної плати – заходи, що зумовили збільшення частки орендної плати в структурі плати за землю в Заболотцівській, Вільшаницькій, Новокалінівській, Новоміській, Судововишнянській ОТГ.

Резервом збільшення доходів місцевих бюджетів базового рівня є кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебувають у державній власності до розмежування земель державної і комунальної власності. За період 2014-2017 рр. сума надходжень таких коштів зросла у 3,2 разу - з 40,4 млн грн. до 170,2 млн грн, у т.ч. в ОТГ у 4,7 разу – з 0,6 до 3,4 млн. грн.

Висновки та рекомендації

1. Плата за землю є вагомим джерелом формування доходів місцевих бюджетів зі значними невикористовуваними резервами. Аналіз динаміки надходжень від плати за землю до місцевих бюджетів за період реформи демонструє тенденцію до їх зростання. Разом з тим, широкоаспектна оцінка впливу процесів фінансово-бюджетної децентралізації на повноту використання потенціалу платежів за землю для формування доходів місцевих бюджетів потребує додаткового аналізу усіх чинників, які зумовлюють розміри їх надходжень до бюджетів.

2. Збільшенню надходжень до бюджетів та стимулюванню до ефективного використання земель може сприяти зміна політики щодо пільг землекористувачам та оновлення нормативно-грошової оцінки земельних ділянок.

Таблиця 6.9.

Надходження платежів за використання земельних ресурсів до місцевих бюджетів Львівської області, тис. грн.

Надходження Бюджети	Земельний податок з юридичних осіб		Орендна плата з юридичних осіб		Земельний податок з фізичних осіб		Орендна плата з фізичних осіб		Всього		
	2014 рік	2017 рік	2014 рік	2017 рік	2014 рік	2017 рік	2014 рік	2017 рік	2014 р.	2017 р.	Приріст, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Разом	104 904,43	319 116,51	220 446,04	542 783,76	12 160,42	34 067,48	35 962,02	74 704,03	373472,91	970671,78	159,9
Обласний	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Районні	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Адміністративно-територіальних одиниць базового рівня, в т. ч.	104 904,43	319 116,51	220 446,04	542 783,76	12 160,42	34 067,48	35 962,02	74 704,03	373472,91	970671,78	159,9
Об'єднані територіальні громади, всього	2 115, 31	12 363,09	16 373,13	35 843,96	1 179,96	3 736,01	1 025,02	3 688,93	20 693,42	55631,99	168,8
Заболотцівська ОТГ	(40,82)	87,24	(198,43)	507,54	(35,96)	86,75	(88,41)	162,13	(363,62)	843,66	132,0
Гніздічівська ОТГ	(167,11)	638,30	(668,93)	825,16	(40,93)	253,16	(52,16)	25,46	(929,13)	1 742,08	87,5
Новострілищанська ОТГ	(25,67)	190,65	(622,79)	1382,27	(12,21)	27,78	(30,55)	50,82	(691,22)	1651,52	138,9
Тростянецька ОТГ	(28,86)	60,04	(5796,28)	10775, 05	(34,97)	102,39	(42,55)	533,87	(5 902,66)	11 471,35	94,4
Воле-Баранецька ОТГ	(2,23)	5,36	(245,81)	431,48	(19,64)	100,64	(21,49)	60,04	(289,17)	597,52	106,6
Луківська ОТГ	(1,28)	35,42	(248,66)	586,79	(20, 96)	39,56	(28,70)	57,12	(299,6)	718,89	165,9
Вільшаницька ОТГ	(5,04)	16,33	(23,08)	308,19	(18,27)	54,24	(9,913)	57,21	(56,303)	435,97	674,4
Бісковицька ОТГ	(79,32)	337,52	(235,09)	319,95	(30,28)	119,44	(16,21)	60,23	(360,9)	837,14	131,9
Чукв'янська ОТГ	(10,23)	18,45	(111,85)	294,12	(22,95)	78,74	(26,67)	67,54	(171,7)	458,85	167,2
Новокалінівська ОТГ	(17,39)	14,57	(506,18)	2040,08	(21,89)	67,30	(102,35)	143,89	(647,81)	2 265,84	249,8
Дублянська ОТГ	(20,98)	989,54	(223,23)	976,49	(11,12)	30,32	(44,93)	103,86	(300,26)	2 100,21	599,5
Бабинська ОТГ	(22,58)	147,35	(523,44)	1201,85	(36,95)	64,57	(31,34)	40,89	(614,31)	1 454,66	136,8
Міженецька ОТГ	(36,88)	371,17	(51,98)	311,60	(6,93)	14,86	(14,29)	39,98	(110,08)	737,61	570,0
Новоміська ОТГ	(4,00)	91,31	(79,51)	900,81	(16,39)	45,73	(39,35)	218,99	(139,25)	1 037,85	645,3
Грабовецька ОТГ	(47,68)	159,46	(349,71)	585,66	(43,01)	58,42	(28,94)	107,76	(469,34)	911,3	94,2
Ходорівська ОТГ	(404,99)	3639,60	(3700,85)	8269,06	(189,07)	272,66	(294,04)	722,05	(4 588,95)	12 903,37	181,2
Давидівська ОТГ	(206,80)	1365,57	(449,68)	1941,13	(125,36)	1175,38	(71,64)	293,49	(853,48)	4 775,58	459,5
Мостиська ОТГ	(527,59)	2054, 92	(882,81)	653,43	(211,58)	268,37	(108,30)	297,68	(1 730,28)	3 274,4	89,2
Судовошишнянська ОТГ	(166,24)	588,55	(238,89)	1044,28	(40,65)	116,93	(83,59)	249,25	(529,37)	1 999,01	277,6
Шегинівська ОТГ	(75,48)	420,94	(463,61)	409,29	(106,5)	149,4	(14,07)	24,64	(659,66)	1 004,35	52,3
Жовтанецька ОТГ	(38,97)	268,96	(608,99)	1845,2	(104,13)	570,5	(113,89)	268,85	(865,98)	2 953,58	241,1
Нижанковицька ОТГ	(56,54)	861,84	(113,99)	233,4	(10,02)	38	(35,96)	103,17	(216,51)	1 237,25	471,5

Таблиця 6.10.

Надходження від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення до місцевих бюджетів Львівської області, тис. грн.

Платежі	Кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебувають у державній або комунальній власності, та земельних ділянок, які знаходяться на тер-ї АР Крим		Кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення до розмежування земель державної та комунальної власності з розстроченням платежу		Всього		
	2014 рік	2017 рік	2014 рік	2017 рік	2014 рік	2017 рік	Приріст, %
Бюджети							
Разом с/ф	36 985, 08	168051,68	3 430,34	2 108,31	40415,42	170159,99	321,0
Обласний							
Районні							
Адміністративно-територіальних одиниць базового рівня, в т. ч.:	36 985,08	168051,68	3 430,34	2 108,31	40415,42	170159,99	321,0
ОТГ, всього	414,46	3 322, 68	193,42	119,15	607,88	3441,83	466,2
Заболотцівська ОТГ	-	-	-	-	-	-	-
Гніздицівська ОТГ	32,93	-	-	-	32,93	-	-
Новострілищанська ОТГ	-	-	-	-	-	-	-
Тростянецька ОТГ	-	62,63	6,00	-	6	62,63	943,8
Воле-Баранецька ОТГ	-	-	-	-	-	-	-
Луківська ОТГ	-	-	-	-	-	-	-
Вільшаницька ОТГ	-	-	-	-	-	-	-
Бісковицька ОТГ	-	-	-	-	-	-	-
Чукв'янська ОТГ	-	-	-	-	-	-	-
Новокалінівська ОТГ	65,14	-	-	-	65,14	-	-
Дублянська ОТГ	-	-	-	-	-	-	-
Бабинська ОТГ	-	-	-	-	-	-	-
Міженецька ОТГ	-	-	-	-	-	-	-
Новоміська ОТГ	-	-	-	-	-	-	-
Грабовецька ОТГ	-	156,53	-	-	-	156,53	+
Ходорівська ОТГ	10,72	284,83	-	-	10,72	284,83	2656,7
Давидівська ОТГ	-	2 170,05	47,42	119,15	47,42	2289,2	4827,5
Мостиська ОТГ	116, 99	18,85	140,00	--	256,99	18,85	-92,7
Судовишнянська ОТГ	155, 63	-	-	-	155,63	-	-
Шегинівська ОТГ	-	398,16	-	-	-	398,16	+
Жовтанецька ОТГ	33,05	231,63	-	-	33,05	231,63	600,8
Нижанковицька ОТГ	-	-	-	-	-	-	-

3. Для наповнення місцевих бюджетів за рахунок плати за землю також необхідно:

- запровадити повний облік земельних ресурсів громад;
- провести інвентаризацію платників податків;
- встановити залежність між ставкою земельного податку, грошовою оцінкою землі, її якістю та особливостями використання.

Водні ресурси

– З 2015 р. відбулися зміни у розподілі рентної плати за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення), яка до цього у розмірі 100% зараховувалася до Державного бюджету. З 2015 р. 50% спрямовується до обласних бюджетів.

– Зарахування 50% рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів загальнодержавного значення до обласних бюджетів є вагомим проявом адміністративно-фінансової децентралізації. У бюджет Львівської області за 2017 р. надійшло 32,5 млн грн. відповідних рентних платежів, порівняно з 4,8 тис. грн. надходжень до бюджетів базового рівня рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення.

– Рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення як і раніше у повному обсязі зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем податкової реєстрації платника рентної плати. Також не вносилося змін до порядку справляння орендної плати за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди.

Таблиця 6.11

Порівняльна таблиця повноважень державних органів й органів місцевого самоврядування у сфері управління використанням водних ресурсів

Суб'єкти управління та види бюджетів	Повноваження								Коментар щодо змін
	Надання у користування (дозволи)/оренда		Погодження користування		Встановлення розмірів рентної плати		Розподіл рентних платежів між бюджетами, %		
	2014 р.	2017 р.	2014 р.	2017 р	2014 р.	2017 р	2014 р.	2017 р.	
Водні ресурси загальнодержавного значення									
Органи державного управління, державний бюджет	x	x	x	x	x	x	100	50	Зменшено частку зарахування платежів до державного бюджету
Органи місцевого самоврядування, місцеві бюджети:									
області	-	-	-	-			-	50*	Запроваджено зарахування 50% платежів до бюджетів областей
району	-	-	-	-			-	-	Без змін
базового рівня	-	-	-	-			-	-	Без змін
Водні ресурси місцевого значення									
Органи державного управління, державний бюджет	-	-	-	-	x	x	-	-	Без змін
Органи місцевого самоврядування, місцеві бюджети:									
області	-	-	-	-	-	-	-	-	Без змін
району	x	x	-	-	-	-	-	-	Без змін
базового рівня	x	x	-	-	-	-	100	100	Без змін

примітки: *до міських бюджетів міст Києва та Севастополя користувачами води за місцем її забору

– За існуючого розподілу надходжень до бюджетів різних рівнів рентних платежів за спеціальне використання водних ресурсів, до місцевих бюджетів спрямовується незначна їх частка, а в абсолютних величинах – це незначні суми, що в структурі доходів більшості

місцевих бюджетів не мають вагомого значення. Рентні платежі за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення, що надійшли у місцеві бюджети Львівської області за 2014 рік, склали всього 800 грн. У 2017 році цей вид платежів зріс ушестеро, до 4800 грн., з них 4230 грн. надійшло у бюджети ОТГ області (Мостиська, Давидівська і Тростянецька), однак номінальна сума перебуває на рівні статистично невраховуваної (невідображуваної) величини.

— Зарахування рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення здійснюється до бюджетів місцевого самоврядування за місцем податкової реєстрації платника рентної плати, тоді як аналогічна рента за інші природні ресурси (рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення; рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування) зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцезнаходженням (місцем розташування) відповідних природних ресурсів.

Таблиця 6.12.

Надходження платежів за використання водних ресурсів до місцевих бюджетів Львівської області, тис. грн.

Бюджети	Рентна плата за спеціальне використання води (крім збору за спеціальне використання водних об'єктів місцевого значення)		Рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення		Рентна плата за спеціальне використання води для потреб гідроенергетики		Рентна плата за спеціальне використання води від підприємств житлово-комунального господарства		Всього		
	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.	2014	2017	2014	2017	Приріст, %
Разом	20109,1	26661,3	0,8	4,8	60,9	96,9	3890,7	5749,9	24061,5	32512,9	35,1
Обласний	20109,1	26661,3	-	-	60,9	96,9	3890,6	5749,9	24060,6	32508,1	35,1
Районні	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Адміністративно-територіальних одиниць базового рівня, в т.ч.:	-	-	0,8	4,8					0,8	4,8	500,0
ОТГ, всього	-	-	-	4,23	-	-				4,23	+
Тростянецька ОТГ		-		0,03		-				0,03	+
Давидівська ОТГ				0,8						0,8	+
Мостиська ОТГ				3,4		-				3,4	+

Примітка: в інших ОТГ Львівської області платежі за використання водних ресурсів до місцевих бюджетів не надходили

Висновки та рекомендації

1. У дохідній частині місцевих бюджетів адміністративно-територіальних одиниць базового рівня рентні платежі за використання водних ресурсів є незначними. Це обумовлюється перш за все тим, що переважна більшість водних об'єктів належать до вод загальнодержавного значення, плата за користування якими надходить до державного і обласних бюджетів. До водних об'єктів місцевого значення відносяться лише поверхневі води, що знаходяться і використовуються в межах однієї області, і які не віднесені до водних об'єктів загальнодержавного значення, та підземні води, які не можуть бути джерелом централізованого водопостачання.

2. Невисокі абсолютні значення рентних платежів за спеціальне використання води водних об'єктів також зумовлені низькими ставками рентної плати, впливу на встановлення яких органи місцевого самоврядування не мають.

3. Зарахування рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення до бюджетів місцевого самоврядування за місцем податкової реєстрації платника рентної плати не відповідає принципу сплати ренти за природний ресурс у бюджет за місцезнаходженням (місцем розташування) ресурсу.

4. Доцільно:

- перейти до сплати ренти за спеціальне використання води у бюджет за місцезнаходженням (місцем розташування) ресурсу;
- надати право встановлення ставок рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення відповідним органам місцевого самоврядування, на території яких розташовані водні об'єкти;
- здійснити перерозподіл частки рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів державного значення: 50% - державний бюджет; 40% - обласний бюджет; 10% - бюджети адміністративно-територіальних одиниць базового рівня, на території яких здійснюється забір води

Лісові ресурси

– Протягом 2014-2017 рр. змін у повноваженнях державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері управління використанням лісових ресурсів не вносилося. Разом з тим актуалізувалися питання щодо необхідності зарахування до бюджетів адміністративно-територіальних одиниць базового рівня частини рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування.

Таблиця 6.13.

Порівняльна таблиця повноважень державних органів й органів місцевого самоврядування у сфері управління використанням лісових ресурсів (2014-2017 рр.)

Суб'єкти управління та види бюджетів	Повноваження								Коментар щодо змін
	Надання права власності/користування (дозволи, ліцензії)/ оренди		Погодження права власності/користування/ оренди		Встановлення розмірів рентної плати		Розподіл рентних платежів між бюджетами, %		
	2014 р.	2017 р.	2014 р.	2017 р.	2014 р.	2017 р.	2014 р.	2017 р.	
Лісові ресурси загальнодержавного значення (рентна плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування)									
Органи державного управління, державний бюджет	x	x	x	x	x	x	50	50	Без змін
Органи місцевого самоврядування, місцеві бюджети:									
області	-	-	-	-			50	50	Без змін
району	-	-	-	-			-	-	Без змін
базового рівня	-	-	-	-			-	-	Без змін
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування)									
Органи державного управління, державний бюджет	x	x	x	x	x	x	-	-	Без змін
Органи місцевого самоврядування, місцеві бюджети:									
області	-	-	x	x	-	-	-	-	Без змін
району	-	-	-	-	-	-	-	-	Без змін
базового рівня	-	-	-	-	-	-	100	100	Без змін

– Ставки рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів визначено п. 256.3 Податкового кодексу. Порівняно з діючими у 2014 р., розміри ставок у 2017 р. збільшено

в 1,55 разу. В основному завдяки збільшенню ставок з 14,1 до 22,8 млн грн. у 2014-2017 рр. зросли надходження рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів до обласного бюджету. Сумарно з іншими місцевими бюджетами приріст був меншим, з 27,2 до 35,4 млн грн. При цьому всього до бюджетів адміністративно-територіальних одиниць базового рівня за період аналізу відповідних рентних платежів надійшло на 3,4% менше (12,630 млн грн. проти 13,080 млн грн.). У той же час бюджети ОТГ області збільшили надходження рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів на 69,3%, що є одним із проявів результативності адміністративно-фінансової децентралізації у сфері використання лісових ресурсів.

Таблиця 6.14.

Надходження платежів за використання лісових ресурсів до місцевих бюджетів Львівської області, тис. грн.

Бюджети	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування		Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім збору за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування)		Всього		
	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.	Приріст, %
Разом	14 082,4	22 755,2	13080,3	12630,1	27162,7	35385,3	30,3
Обласний	14 082,4	22 755,2	-	-	14082,4	22755,2	61,6
Районні	-	-	-	-	-	-	-
Адміністративно-територіальних одиниць базового рівня, в т.ч.:	-	-	13080,3	12630,1	13080,3	12630,1	-3,4
Об'єднані територіальні громади, всього	-	-	269,4	456,2	269,4	456,1	69,3
Заболотцівська ОТГ:	-	-	-	80,8	(9,4)	80,8	759,6
Гніздишівська ОТГ:	-	-	-	0,6	(8,5)	0,6	-93,0
Новострілищанська ОТГ:	-	-	-	-	-	-	-
Тростянецька ОТГ:	-	-	-	81,1	(58,7)	81,1	38,2
Воле-Баранецька ОТГ:	-	-	-	-	-	-	-
Луківська ОТГ:	-	-	-	0,08	(0,035)	0,08	128,6
Вільшаницька ОТГ:	-	-	-	13,6	(25,4)	13,6	-46,4
Бісковицька ОТГ:	-	-	-	0,135	-	0,135	36. на 0,135 тис. грн.
Чукв'янська ОТГ:	-	-	-	9,1	(38,5)	9,1	-76,4
Новокалінівська ОТГ:	-	-	-	0,168	-	0,168	+
Дублянська ОТГ:	-	-	-	0,227	(4,813)	0,227	-95,3
Бабинська ОТГ:	-	-	-	0,081	-	0,081	+
Міженецька ОТГ	-	-	-	5,0	(2,8)	5,0	78,6
Новоміська ОТГ:	-	-	-	11,4	(43,6)	11,4	-73,9
Грабовецька ОТГ:	-	-	-	60,2	(5,6)	60,2	975,0
Ходорівська ОТГ:	-	-	-	45,7	(26,8)	45,7	70,5
Давидівська ОТГ:	-	-	-	42,9	(20,5)	42,9	109,3
Мостиська ОТГ:	-	-	-	12,4	(6,86)	12,4	80,8
Судовишнянська ОТГ:	-	-	-	36,6	(6,9)	36,6	430,4
Шегинівська ОТГ:	-	-	-	31,6	(5,6)	31,6	464,3
Жовтанецька ОТГ:	-	-	-	24,4	(5,5)	24,4	343,6
Нижанковицька ОТГ:	-	-	-	-	-	-	-

Висновки та рекомендації

1. Зростання надходжень від рентної плати за використання лісових ресурсів у бюджетах ОТГ області на фоні їх загального зниження у місцевих бюджетах базового рівня є вагомим індикатором результативності процесів адміністративно-фінансової децентралізації.

2. Враховуючи значну лісистість території області, особливо у її гірській частині, територіальні громади проявляють об'єктивну зацікавленість у нарощуванні надходжень до їх бюджетів від результатів лісокористування. Це стосується, насамперед, вирішення питань про

часткове спрямування до бюджетів базового рівня рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування.

3. Надалі актуальними лишаються питання несанкціонованого вирубування деревини та упорядкування використання й відображення у місцевих бюджетах результатів користування другорядними лісовими матеріалами, побічного лісокористування, використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних цілей тощо.

Повноваження органів місцевого самоврядування та перерозподіл доходів у сфері екологічної безпеки

– За час проведення реформи адміністративно-фінансової децентралізації станом на 2017 р. зміни в управлінських повноваженнях у сфері регулювання екологічної безпеки не відбулися. Разом з тим, було внесено суттєві зміни у розподіл надходжень екологічного податку між бюджетами, що *засвідчили реальну децентралізацію у розподілі цього виду податку*. Частка місцевих бюджетів збільшилася з 35% до 80% з відповідним зменшенням частки спрямування до державного бюджету з 65% до 20%. Разом з індексуванням ставок екологічного податку це зумовило у 2014-2017 рр. приріст надходжень екологічного податку до усіх місцевих бюджетів області майже у 3 рази, з 25,7 млн грн. до 101,5 млн грн.

Таблиця 6.15.

Порівняльна таблиця повноважень державних органів й органів місцевого самоврядування у сфері екологічної безпеки

Суб'єкти управління та види бюджетів	Повноваження								Коментар щодо змін
	Встановлення нормативів екологічної безпеки, ставок екологічного податку		Затвердження лімітів скидів забруднюючих речовин, поводження з відходами		Видача дозволів на викиди шкідливих речовин у навколишнє природне середовище, прийняття висновків з оцінки впливу на довкілля		Розподіл надходжень екологічного податку між бюджетами, %		
	2014 р.	2017 р.	2014 р.	2017 р.	2014 р.	2017 р.	2014 р.	2017 р.	
Стосовно природних ресурсів загальнодержавного значення									
Органи державного управління, державний бюджет	х	х	х	х	х	х	65	20	Перерозподіл надходжень на користь обласних бюджетів
Органи місцевого самоврядування, місцеві бюджети:							35	80	
області	-	-	-	-	-	-	10	55	
району	-	-	-	-	-	-	-	-	Без змін
базового рівня	-	-	-	-	-	-	25	25	Без змін
Стосовно природних ресурсів місцевого значення									
Органи державного управління, державний бюджет	-	-	х*	х*	х	х	65	20	Перерозподіл надходжень на користь обласних бюджетів
Органи місцевого самоврядування, місцеві бюджети:							35	80	
області	-	-	-	-	-	-	10	55	
району	-	-	-	-	-	-	-	-	Без змін
базового рівня	-	-	х**	х**	-	-	25	25	Без змін

примітки: * ліміти скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище (крім скидів, що призводять до забруднення природних ресурсів загальнодержавного значення та навколишнього природного середовища за межами відповідної території);

** ліміти скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, за винятком скидів, що призводять до забруднення природних ресурсів загальнодержавного значення або навколишнього природного середовища за межами відповідно села, селища, міста.

- Збільшення з 10 до 55% частки зарахування екологічного податку до обласного бюджету забезпечило приріст відповідних надходжень з 7,3 млн грн. у 2014 р. до 69,8 млн грн. у 2017 р. Така акумуляція екологічного податку в спеціальному фонді обласного бюджету є виправданою й дозволяє реалізовувати в області більш масштабні природоохоронні проекти та заходи.
- Частка надходжень екологічного податку до бюджетів місцевого самоврядування базового рівня лишалася незмінною – 25%. У 2017 р. до спеціальних фондів відповідних місцевих бюджетів надійшло 31,7 млн грн. екологічного податку проти 18,3 млн грн. у 2014 р. (приріст – 73,2%), у т.ч. до бюджетів ОТГ надійшло 141,3 тис. грн. (приріст 66,7%).
- У структурі надходжень екологічного податку до усіх місцевих бюджетів області 79% складають надходження від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, 11,6% - від розміщення відходів, 9,4% - від скидів забруднюючих речовин у водні об'єкти. При цьому прирости надходжень за 2014-2017 рр. склали відповідно у 4,4; 2,7 та 2,9 рази.

Таблиця 6.16.

Надходження екологічного податку до місцевих бюджетів Львівської області, тис. грн.

Бюджети	Надходження від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення		Надходження від скидів забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти		Надходження від розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах		Всього		
	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.	2014р.	2017р.	Приріст, %
Разом	18113,3	80146,1	3484,8	9568,0	4030,8	11745,4	25658,9	101459,5	295,4
Обласний	5175,2	55100,4	995,7	6578,0	1151,7	8075,0	7322,6	69753,4	852,5
Районні	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Адміністративно-територіальних одиниць базового рівня, в т.ч.:	12938,1	25045,7	2489,1	2990,0	2879,1	3670,4	18306,3	31706,1	73,2
Об'єднані територіальні громади, всього	65,6	118,4	10,6	14,3	65,1	102,8	141,3	235,5	66,7
Заболотцівська ОТГ	(0,3)	0,7	-	-	(0,8)	0,03	(1,0)	7,03	603,0
Гніздицька ОТГ	(4,09)	13,7	-	-	(0,93)	3,0	(5,02)	16,7	232,7
Новострілянська ОТГ	(2,15)	5,3	-	-	(6,7)	4,6	(8,85)	9,9	11,9
Тростянецька ОТГ	(0,21)	0,7	(1,0)	3,2	-	-	(1,21)	3,9	222,3
Воле-Баранецька ОТГ	(0,08)	0,08	-	-	(0,57)	0,8	(0,63)	0,88	39,7
Луківська ОТГ	(0,02)	0,02	-	-	(0,05)	0,05	(0,07)	0,07	0
Вільшаницька ОТГ	-	0,03	-	-	(2,71)	3,4	(2,71)	3,43	26,6
Бісковецька ОТГ	(4,0)	3,1	-	-	(0,04)	0,02	(4,04)	3,12	-22,8
Чукв'янська ОТГ	(0,05)	1,2	-	-	(0,31)	-	(0,06)	1,2	19 р.
Новокалинівська ОТГ	(3,94)	9,7	(0,5)	0,4	(15,05)	-	(19,49)	10,1	-48,2
Дублянська ОТГ	(1,9)	2,3	-	-	(20,43)	79,7	(22,33)	82,0	267,2
Бабинська ОТГ	(1,6)	7,5	-	-	(1,02)	0,07	(2,62)	7,57	188,9
Міженецька ОТГ	(3,2)	8,1	-	-	(0,01)	-	(3,31)	8,1	144,7
Новомиська ОТГ	-	0,04	-	-	-	-	-	0,04	+
Грабовецька ОТГ	(2,52)	2,7	-	-	(0,4)	0,3	(2,92)	3,0	2,7
Ходорівська ОТГ	(5,06)	16,2	(6,5)	7,5	(8,64)	2,3	(19,39)	26,0	34,1
Давидівська ОТГ	(7,01)	18,1	-	0,3	(2,87)	0,3	(9,88)	18,7	89,3
Мостиська ОТГ	(10,36)	2,4	(1,7)	1,0	(4,0)	8,1	(15,06)	12,5	-17,0
Судовишнянська ОТГ	(11,4)	9,7	(0,01)	0,01	(0,2)	0,08	(11,61)	9,79	-15,7
Шегинівська ОТГ	(6,3)	11,7	(0,9)	0,3	-	-	(7,2)	12,0	66,7
Жовтанецька ОТГ	(0,9)	4,9	-	1,6	(0,5)	-	(1,6)	6,5	306,3
Нижанковицька ОТГ	(0,2)	0,2	-	-	(0,01)	0,01	(0,21)	0,21	0

Висновки та рекомендації:

1. У 2014-2017 рр. здійснено реальну децентралізацію у сфері міжбюджетного розподілу екологічного податку. В результаті співвідношення надходжень за цим видом податку між державним та місцевими бюджетами змінено з 65/35 до 20/80. Місцеві бюджети

отримали значно вагоміші фінансові ресурси для природоохоронної діяльності. Цільове використання цих коштів забезпечується їх надходженням до спеціальних фондів місцевих бюджетів.

2. Викликає застереження зменшення з 01.01.2018 р. частки розподілу екологічного податку в користь місцевих бюджетів з 80% до 55%.

3. Потребує подальшого вдосконалення розподіл коштів екологічного податку між місцевими бюджетами в частині:

- надходжень від розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях задля уникнення розпорошення коштів та забезпечення їх акумуляції для вирішення питань поводження з відходами на міжмуніципальному рівні;

- надходжень від скидів забруднюючих речовин у водні об'єкти та викиди в атмосферу з урахуванням ареалів перенесення забруднюючих речовин від джерел їх емісії за межі адміністративно-територіальних одиниць.

VII. Організація функціонування сфери освіти в об'єднаних територіальних громадах

В Україні освітня галузь в процесі реформування в напрямку децентралізації зазнала значних змін в управлінні та фінансуванні, що пов'язані із зміною механізму фінансування та розширенням повноважень місцевих органів влади. В сучасних умовах місцеві органи влади здійснюють фінансування дошкільної, середньої, позашкільної та професійно-технічної освіти. Починаючи з 2015 р. фінансування дошкільної освіти повністю покладено на місцеві бюджети. Законодавством передбачено два варіанти фінансування закладів: з районного бюджету або з бюджету села, селища, міста районного значення за рахунок міжбюджетних трансфертів з районного бюджету.

В процесі реформування суттєво змінились механізми фінансування середньої та професійно-технічної освіти: змінами до Бюджетного кодексу у 2015 р. запроваджено нові типи субвенцій на підготовку робітничих кадрів та освітню субвенцію. Однак механізм і джерела фінансування мережі закладів професійно-технічної освіти є вкрай нестабільними: впроваджена у 2015 році субвенція з державного бюджету на фінансування робітничих кадрів уже в 2016 р. була скасована, а повноваження фінансування професійно-технічних закладів було покладено на місцеві бюджети, зокрема обласні та міст обласного підпорядкування, більшість з яких не змогли забезпечити фінансування зазначених закладів. Починаючи з 2018 р., на місцеві бюджети перекладається фінансування коледжів, технікумів та інших державних вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації. Таким чином, механізм фінансування професійно-технічної освіти з року в рік змінюється в напрямку поступового перекладання фінансування галузі з державного на місцеві бюджети.

Загальна середня освіта

Зміни в управлінні і фінансуванні загальної середньої освіти, що відбуваються в напрямку зростання повноважень місцевих органів влади, були закріплені Законом України «Про освіту» (2017 р.).

Використання в Україні освітньої субвенції у фінансуванні загальної середньої освіти відповідає світовим нормам та є виправданим, адже підвищує відповідальність місцевих органів влади в управлінні освітою, однак сама формула освітньої субвенції, що застосовувалась у перші роки, була недосконалою. Згідно цієї формули освітня субвенція розподілялася між районами, містами обласного значення та ОТГ відповідно до кількості учнів з використанням великої кількості коефіцієнтів. Впродовж 2016-2018 рр. порядок розрахунку освітньої субвенції постійно змінювався з метою її вдосконалення. Зокрема, починаючи з 2017 р. освітня субвенція не покриває зарплату технічного персоналу закладів та комунальні послуги, натомість для цих цілей тимчасово запроваджено додаткову дотацію з державного бюджету. Такі зміни суттєво вплинули на рівень покриття видатків на функціонування закладів загальної середньої освіти з загального фонду місцевих бюджетів освітньою субвенцією: якщо у 2016 р. цей показник становив для більшості місцевих бюджетів Карпатського регіону 85-100%, то уже у 2017 р. знизився до рівня 60-80%. Для бюджетів міст, районів, ОТГ Карпатського регіону значно зросла частка коштів (за рахунок власних доходів та додаткових дотацій) необхідних для дофінансування закладів середньої освіти. Так, якщо у 2016 р. для більшості територіальних громад вона не перевищувала 20%, то у 2017 р. для окремих бюджетів вона доходила до 50% (додаток Д).

Починаючи з 2018 р. змінилась формула розрахунку освітньої субвенції, згідно якої для розрахунку навчального процесу в школі використовується лише три компоненти: розрахункова наповнюваність класів, навчальні плани та заробітна плата педагогічного

персоналу. Перевагою нової формули стає те, що освітня субвенція нараховується не за фактичною наповнюваністю класів, а за розрахунковою. Показник розрахункової наповнюваності класів окремо визначений для учбових закладів, розміщених в обласних центрах – 27 учнів, містах обласного значення – 25 учнів. Для розрахунку наповнюваності класів у малих містах та сільській місцевості враховують два фактори: відсоток сільського населення у адміністративно-територіальній одиниці та щільність учнів загально навчального закладу на квадратний кілометр. Найбільшим недоліком цієї формули було неврахування поділу класів на групи при вивченні окремих предметів, що стало значною проблемою для міських шкіл.

Проблемою є те, що існуюча фактична наповнюваність класів на практиці суттєво відрізняється від розрахункової, що змушує місцеві органи влади приймати рішення щодо підвищення ефективності управління мережею освітніх закладів (рис. 7.1, рис. 7.2).

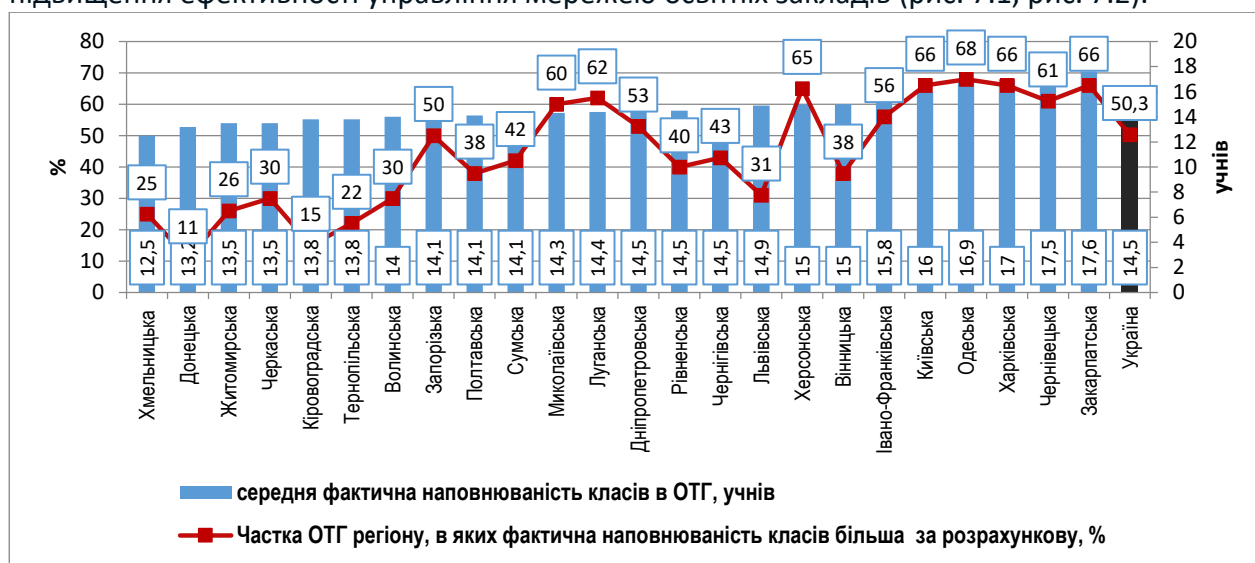

Рис. 7.1. Фактична наповнюваність класів в загально освітніх навчальних закладах регіонів, 2017-2018 н. р.

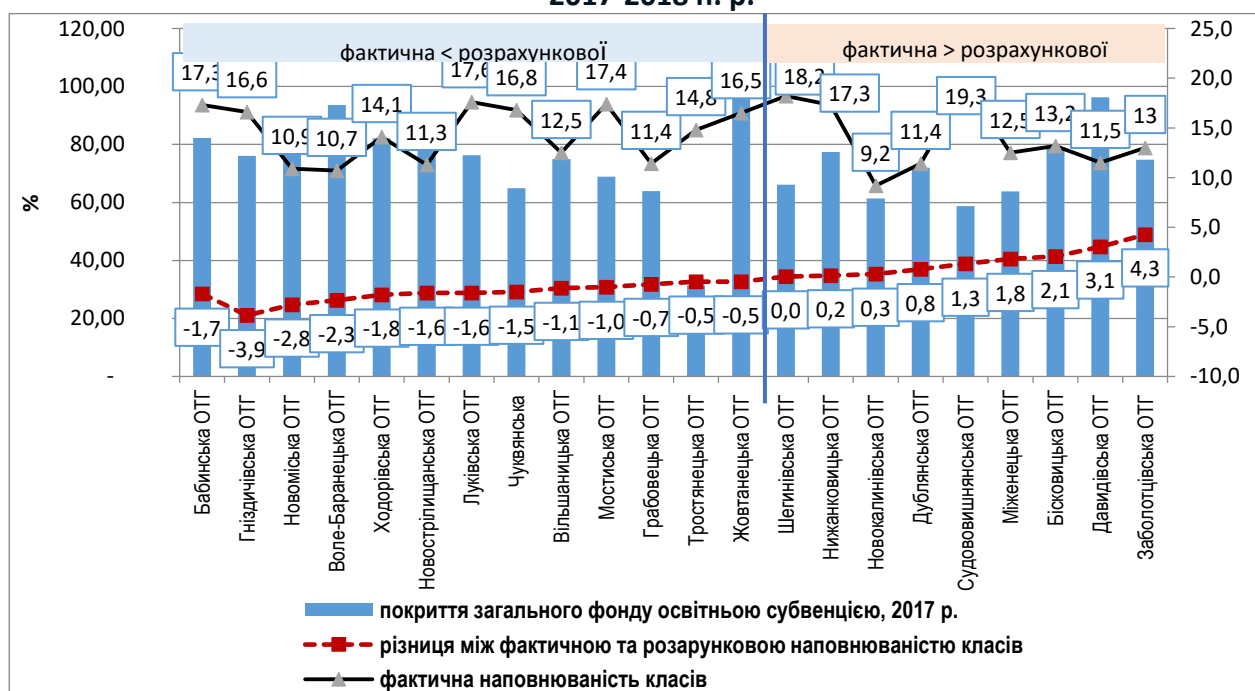

Рис. 7.2. Порівняння фактичної та розрахункової наповнюваності класів загально освітніх навчальних закладів ОТГ Львівської області, 2017-2018 н.р.

Найгіршою ситуація серед областей Карпатського регіону була у Львівській області, де лише у 11 з 35 (31%) створених ОТГ фактична наповнюваність класів була вищою, ніж розрахункова, а усі інші зіткнулись з ситуацією нестачі бюджетних ресурсів та необхідності вирішення питання дофінансування освітніх видатків. Для інших областей Карпатського регіону (Івано-Франківська – 56%, Чернівецька – 61%, Закарпатська – 66%) цей показник був вищим, ніж середнє по Україні – 50,3%.

Поруч із зміною механізму фінансування освітньої галузі змінюються повноваження органів місцевого самоврядування в напрямку їх розширення. З прийняттям у 2017 р. Закону України «Про освіту» органи місцевого самоврядування несуть відповідальність за створення, реорганізацію та ліквідацію освітніх закладів, планують та забезпечують розвиток мережі закладів освіти, розробляють кошторис фінансування освітніх закладів.

Ці повноваження дозволяють органам місцевого самоврядування вирішувати питання оптимізації малоефективної освітньої мережі. Розгалужена мережа освітніх закладів у сільській місцевості, що формувалась відповідно до стратегії і завдань радянської школи на сьогоднішній день не відповідає демографічній ситуації в країні та селі зокрема, та вимогам до якості та доступності освітніх послуг. Яскравим прикладом є велика різниця між вартістю навчання у міських та сільських школах. Вартість навчання учнів у освітніх закладах ОТГ у більшості випадках не є нижчою, ніж в освітніх закладах районів, що свідчить про те, що оптимізація шкільної мережі є складним та тривалим процесом, а прийняття рішення з реорганізації закладів потребує співпраці з громадою та має бути економічно та організаційно обґрунтованим (рис. 7.3).

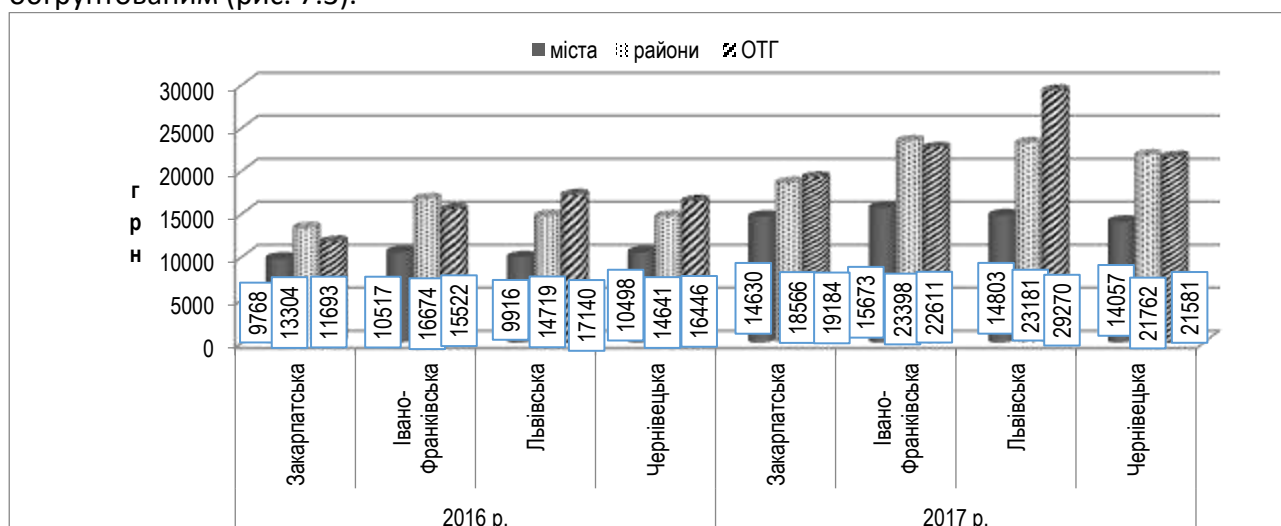

Рис. 7.3. Вартість навчання одного учня у загальноосвітніх закладах Карпатського регіону у 2016-2017 рр.

Важливим напрямком оцінки розвитку освітньої мережі в контексті децентралізаційних процесів є питання відповідності між темпами зростання освітніх закладів, класів та учнів. Критерієм ефективного управління мережею освітніх закладів в територіальній громаді є виконання нерівності:

$$T_{\text{закладів}} < T_{\text{класів}} < T_{\text{учнів}}$$

де $T_{\text{закладів}}$ - темпи зростання освітніх закладів;

$T_{\text{класів}}$ — темпи зростання класів;

$T_{\text{учнів}}$ - темпи зростання учнів.

Проведене дослідження здійснено за двома часовими періодами: 2009-2013рр. та 2013-2017рр. в розрізі міст та районів Львівської області. Нажаль, таку нерівність не можна відслідкувати по ОТГ, через малий часовий період їх функціонування.

Таблиця 7.1

**Співвідношення темпів зростання кількості закладів, класів, учнів Львівської області,
2009-2013 рр, 2013-2017 рр.**

	темпи зростання закладів 2013/2009	темпи зростання класів 2013/2009	темпи зростання учнів 2013/2009	виконання нерівності	темпи зростання закладів, 2017/2013	темпи зростання класів 2017/2013	темпи зростання учнів 2017/2013	виконання нерівності
<i>середнє по містах</i>	100	97	96	<i>не виконується</i>	100	101	103	<i>виконується</i>
<i>середнє по районах</i>	98	94	88	<i>не виконується</i>	96	98	99	<i>виконується</i>

Проведені розрахунки дозволяють зробити висновок про підвищення ефективності розвитку освітньої мережі за період 2013-2017 рр., (виконується нерівність) порівняно з попереднім періодом 2013-2009 рр. (нерівність не виконується). На наш погляд, це відбувається під впливом кількох факторів:

- зміни пов'язані із децентралізацією освіти та перенесення відповідальності за управління на місцевий рівень, фінансування закладів в залежності від чисельності учнів, необхідності дофінансування освітніх закладів за рахунок власних коштів місцевих бюджетів;
- зміни нормативно-правового забезпечення функціонування освітньої галузі, що дозволяють місцевим органам влади закривати, реорганізовувати проблемні освітні заклади та управляти освітньою мережею;
- позитивні зміни демографічної ситуації в напрямку зростання чисельності дітей шкільного віку впродовж останніх років.

Отже нові підходи до фінансування освіти сприяють оптимізації освітньої мережі, що відбувається на рівні міст, сіл, ОТГ. Зокрема у ОТГ Львівської області у 2017 році було закрито дві школи (I ступеня – Лопушна (Вільшаницька ОТГ), Ражнівська (Заболотцівська ОТГ)) та понижено ступінь семи шкіл (Воле-Баранецька ОТГ (ЗЗСО I-II до I ст. с. Рогізне), Новоміська ОТГ (ЗЗСО I-II до I ст. с. Нижня Вовча), Ходорівська ОТГ (ЗЗСО I-II до I ст. с. Вербиця та с. Рудківці, та ЗЗСО I-III до I –II ст. с. Жирова та с. Отеневичі), Чуквянська ОТГ (ЗЗСО I-III до I –II ст. с. Блажів)).

Позитивною тенденцією фінансування середньої освіти з місцевих бюджетів стало зростання частки спецфонду у фінансуванні видатків загальноосвітніх закладів для ОТГ порівняно з містами та районами. Найвищим у 2017 р. цей показник був у ОТГ Львівської області – 16,7%. Це насамперед пояснюється тим, що ОТГ, на відміну від інших територіальних громад, отримують з державного бюджету субвенцію на розвиток інфраструктури об'єднаних територіальних громад, значна частина якої спрямовується у освітню галузь, зокрема на капітальний ремонт приміщень навчальних закладів, застосування енергозберігаючих технологій, тощо.

Згідно соціологічного дослідження, проведеного працівниками ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І.Долішнього НАНУ»⁶⁵, у об'єднаних територіальних громадах Карпатського регіону у перші роки об'єднання не відбулося суттєвих змін мережі освітніх закладів (відкриття нового освітнього закладу – 1%, закриття – 4%), проте у 64% опитаних проведено капітальний ремонт/реконструкцію освітніх закладів, у 67% – поточний ремонт освітніх закладів; у 73% – закупівлю обладнання, устаткування, інвентарю. Явних відмінностей між громадами утворених у різні роки не спостерігалось однак існувала тенденція, що громади утворені у 2015 р. реалізували більше заходів (табл. 7.2).

⁶⁵ Протягом листопада 2018 р. було проведено соціологічне опитування в рамках виконання проекту "Механізми адміністративно-фінансової децентралізації: оцінка ефективності, напрями удосконалення". Опитано 70 об'єднаних територіальних громад у Карпатському регіоні з 90 утворених протягом 2015-2017 рр. (тобто 78% ОТГ Карпатського регіону).

Таблиця 7.2

**Зміни стану освітньої інфраструктури ОТГ Карпатського регіону після об'єднання,
2015-2017 рр.**

Напрямки зміни освітньої інфраструктури		рік утворення ОТГ			Усього ОТГ
		2015 р.	2016 р.	2017 р.	
ОТГ, в яких відкрито новий заклад	одиниць	-	1	-	1
	%		6,2%		
ОТГ, що провели капітальний ремонт/ реконструкцію	одиниць	18	10	17	45
	%	78,3%	62,5%	54,8%	
ОТГ, що провели поточний ремонт	одиниць	15	13	19	47
	%	65,2%	81,2%	61,3%	
ОТГ, що здійснювали у поточному році закупівлю обладнання, устаткування, інвентарю	одиниць	18	13	20	51
	%	78,3%	81,2%	64,5%	
ОТГ, в яких відбулось закриття/ ліквідація закладу	одиниць	1	-	2	3
	%	4,3%		6,5%	

Дошкільна освіта

В умовах децентралізації влади вся відповідальність за функціонування системи дошкільної освіти покладена на органи місцевого самоврядування (від забезпечення рівного доступу до послуг дошкільної освіти до забезпечення її ефективного функціонування). Ефективність функціонування системи освіти в адміністративних одиницях Карпатського регіону залежить, з однієї сторони від фінансової спроможності цю систему утримувати, а з іншої, від стратегічного бачення ролі та місця системи освіти у розвитку людського ресурсу.

Відтак, органи місцевого самоврядування стикаються з низкою проблем, основною з яких є *відсутність достатнього фінансового ресурсу на утримання закладів дошкільної освіти у ОМС (органи місцевого самоврядування), що спричиняє неспроможність ОМС виконати покладене на них завдання, щодо забезпечення рівного доступу до послуг дошкільної освіти.*

Частка витрат на дошкільну освіту в ОТГ залежить від кількох основних параметрів: обсягу власних доходів; мережі закладів, які необхідно утримувати, та їх потужності.

ОМС в ОТГ Карпатського регіону витрачають в середньому на забезпечення функціонування системи дошкільної освіти 23,2% власних доходів (станом на 2017 р.) (рис. 7.4).

Найвища частка витрат на дошкільну освіту у 2017 р. була у Чудейській ОТГ Чернівецької обл., яка на утримання ДЗО (дошкільні заклади освіти) витрачала 50% власних доходів, це пов'язано з тим, що дана ОТГ є дотаційною, а власні доходи на одного мешканця у 2017 р. склали лише 712 грн., що є найнижчим показником по Чернівецькій області та одним з найнижчих по Карпатському регіону. На її території у 2018 р. функціонувало 2 ДЗО, які відвідувало 264 дитини, витрати на утримання однієї дитини склали 17713 грн. (16501 грн. із загального та 1212 грн. із спеціального фонду)⁶⁶. Даний показник є вищим середнього значення по Карпатському регіону (12577 грн. у 2017 р.), *що вказує на зацікавленість громади у забезпеченні функціонування закладів дошкільної освіти.* Загалом, у гірських ОТГ частка витрат на дошкільну освіту у структурі власних доходів є найвищою, що зумовлено їх порівняно нижчою фінансовою спроможністю, а також вищим рівнем заробітної плати педагогічного та технічного персоналу у гірських районах на 25%⁶⁷.

⁶⁶ Паспорт бюджетної програми місцевого розвитку на 2018 рік <https://chudeyska-gromada.gov.ua/pasporta-bjudgetnih-program-09-22-16-15-03-2018/>

⁶⁷ Про умови оплати праці осіб, які працюють в гірських районах. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.08.1995 № 648.

Обсяг витрат на дошкільну освіту у районах майже ідентичний із ОТГ. Середня частка витрат на функціонування ДЗО у структурі власних доходів районних бюджетів у областях Карпатського регіону складала 20%, з максимумом у Іршавському районі – 45,5%. Як бачимо з рис. 7.5, частка витрат є найвищою у гірських районах, що зумовлено зазначеними вище обставинами.

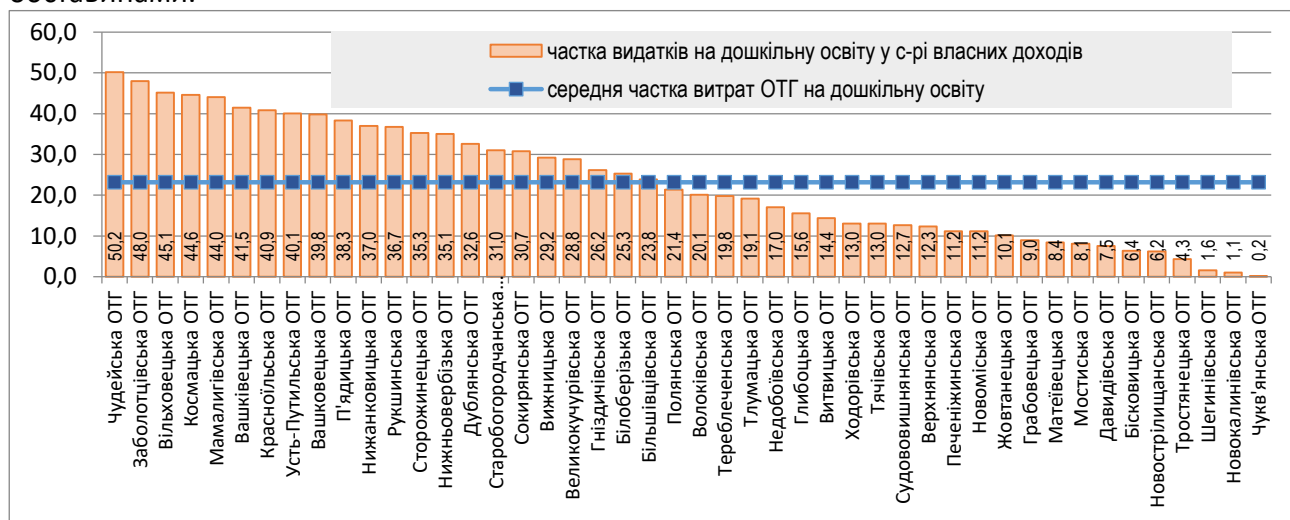

Рис. 7.4. Частка витратів на дошкільну освіту у структурі власних доходів ОТГ Карпатського регіону у 2017 р., %

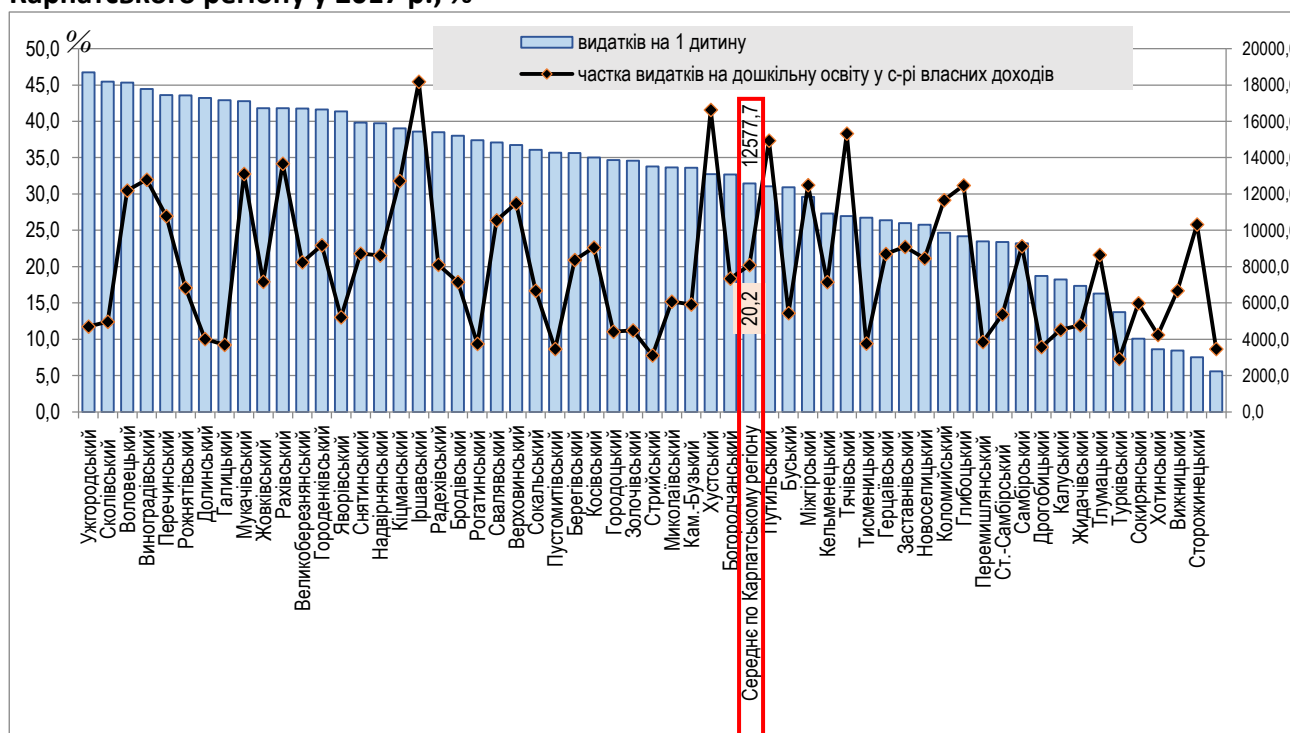

Рис. 7.5. Частка витратів на дошкільну освіту у структурі власних доходів районів Карпатського регіону у 2017 р.

Міста, які здебільшого забезпечені більшими обсягами власних доходів, витрачають меншу частку власних доходів на функціонування системи дошкільної освіти (рис. 7.6.). Середня частка витрат на систему дошкільної освіти у містах складає 15,7%, що є на 5,85% меншою ніж у районах та на 7,5% меншою ніж в ОТГ.

Середня частка витрат на дошкільну освіту лише у містах була на рівні загальнодержавних витратів зведеного бюджету України, які у 2017 р. складала 15,9%, тоді як

в ОТГ та районах вона була вищою на 8% та 4,2% відповідно⁶⁸.

Водночас малі міста в абсолютних видатках витрачають більше на утримання однієї дитини у дошкільних закладах, що загалом є позитивним фактором та свідчить про бажання забезпечити належну якість освіти ОМС. Лише 8 міст з 22 витрачають на утримання однієї дитини більше за середній показник по містах Карпатському регіону, який у 2017 р. склав 18648 грн. (рис. 7.6).

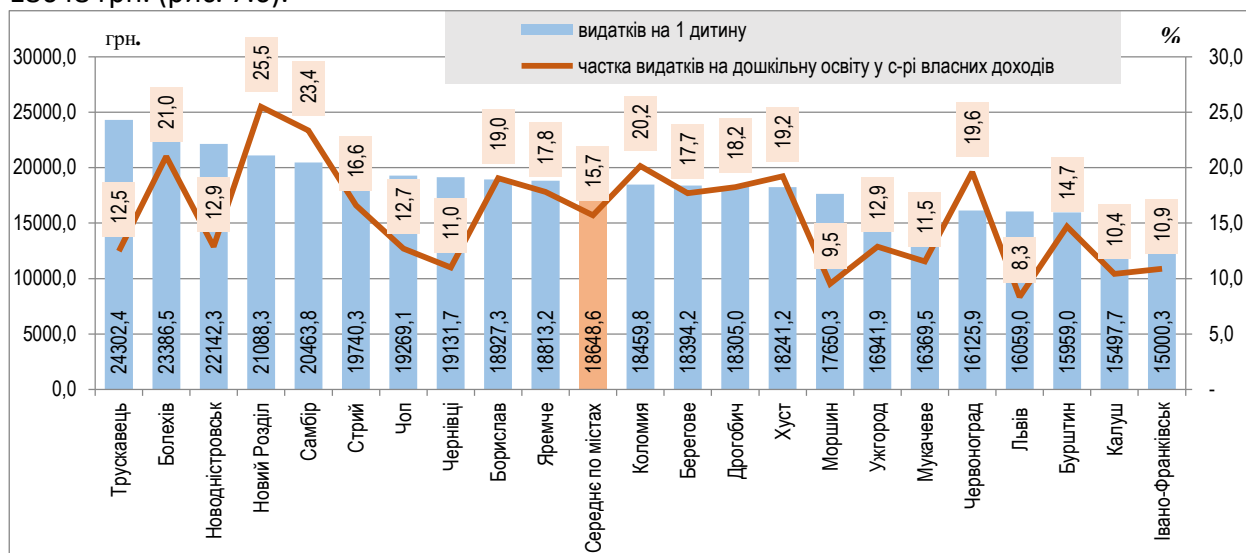

Рис. 7.6. Частка видатків на дошкільну освіту у структурі власних доходів міст Карпатського регіону у 2017 р.

Щодо районів, то діапазон абсолютних витрат на утримання однієї дитини у ДЗО є досить широким: від понад 18 тис грн. у Ужгородському, Сколівському, Воловецькому районах до менше 4 тис грн. у Хотинському, Вижицькому, Сторожинецькому, Мостиському районах, при середньому показнику – 12577 грн. (див. рис. 7.5). Значною є частка районів, які витрачають на дошкільну освіту на своїй території менше як 10 тис. грн. на дитину, такий обсяг витрат не дозволяє забезпечити належну якість освітніх послуг у ДЗО, відтак ОМС необхідно шукати додаткові джерела фінансування для забезпечення рівного доступу до якісної дошкільної освіти.

Не менш важливою проблемою розвитку сфери освіти в ОТГ є відсутність стратегічного бачення розвитку системи освіти, та дошкільної зокрема, у багатьох громадах.

Проблеми формування локальної освітньої політики в громадах

Реформа децентралізації надала органам місцевого самоврядування можливість самостійно визначати та формувати освітню політику на своїй території, на основі державної освітньої політики.

Відтак органи місцевого самоврядування, зокрема в ОТГ, самостійно визначають основні вектори розвитку системи освіти, які можна розділити на два основних блоки:

1. обов'язкові – включають необхідність забезпечення доступності якісної початкової освіти за місцем проживання, зокрема у сільських поселеннях; забезпечення належного функціонування закладів освіти на своїй території для здобуття учнями якісної загальної середньої освіти незалежно від місця проживання;

⁶⁸ Освіта в Україні: базові індикатори. Інформаційно-статистичний бюлетень. 209 с. С. 13. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/1serpkonf-informatsiyniy-byuletten.pdf>

2. додаткові – включають можливості для формування власної освітньої політики, тобто формування стратегії (плану) розвитку освіти на території ОТГ, створення власних органів управління освітою, створення опорних шкіл, розвиток громадсько-державного партнерства у сфері освіти, надання широкої автономії закладам освіти, пошук додаткових джерел фінансування для реалізації освітніх проектів тощо.

На території Карпатського регіону загалом створено 94 ОТГ, з яких прийняли у комунальну власність загальноосвітні навчальні заклади розташовані на їх території 88 ОТГ (93,4%) (100% у Львівській та Закарпатській областях, у Івано-Франківській 23 з 25 ОТГ, Чернівецькій 24 з 28 ОТГ) (рис. 7.7). Лише дві ОТГ у Чернівецькій області передали освітню субвенцію до районного бюджету.

Загалом із 82 опорних закладів освіти створених у Карпатському регіоні лише 22 (26,8%) засновані ОМС ОТГ⁶⁹.

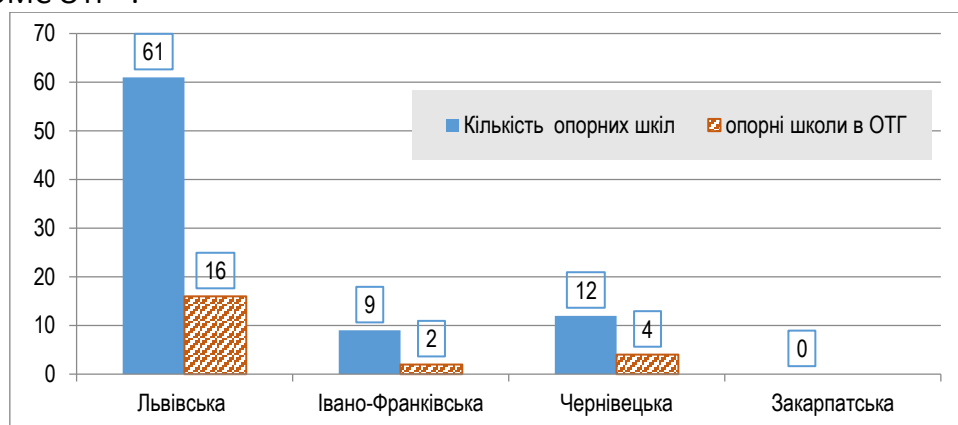

Рис. 7.7. Кількість опорних закладів у областях Карпатського регіону (станом на вересень 2018 р.).⁷⁰

За станом формування локальної освітньої політики ОТГ можна розділити на кілька основних груп:

- ОТГ, які мають розроблені та затверджені стратегії (план) розвитку системи освіти;
- ОТГ, які мають розроблені та затверджені стратегії (план) розвитку ОТГ із виокремленням напрямів розвитку системи освіти;
- ОТГ, які працюють над розробленням стратегічного бачення розвитку своєї території та сектору освіти, зокрема;
- ОТГ, щойно створені, які ще не мають сформованого стратегічного бачення розвитку території.

Серед ОТГ Карпатського регіону лише дві ОТГ мають сформовані плани розвитку освіти, розроблені та затверджені на основі Стратегій розвитку ОТГ, це «Програма розвитку освіти Шегинівської об'єднаної територіальної громади на 2018-2021 роки» та «Програма розвитку освіти Матеївецької об'єднаної територіальної громади на 2018-2023 роки». У Воле-Баранецькій ОТГ триває процес створення Стратегії розвитку освітньої галузі⁷¹.

Наразі незначна кількість громад володіє стратегічним баченням місця і ролі освіти у їх соціально-економічному та культурному розвитку. Відтак напрямки розвитку системи освіти лише частково прописані у їх стратегічних документах.

⁶⁹ Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. Станом на 10.09.2018 р. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. 60 с. – с. 33-35.

⁷⁰ Там само.

⁷¹ Стратегія розвитку освітньої галузі. URL:

http://www.baranivci.org.ua/?fbclid=IwAR1rzqC9_FhYWs9ZnY6zEww47ILCWnKX6osumfM5eSBj11yKuxEyOJBakXw.

Позитивним є той факт, що регіональні Центри розвитку місцевого самоврядування за підтримки Програми «ULEAD з Європою», Мінрегіону України проводять навчання ОМС, щодо формування стратегічного бачення розвитку освіти в громадах. Наприклад, у Львівській області за підтримки департаменту освіти ЛОДА проводилось навчання керівників відділів освіти 35 ОТГ області⁷² щодо розробки стратегії розвитку освіти в умовах децентралізації.

У другу групу можна виділити ОТГ, які мають розроблені та затверджені стратегії (план) розвитку ОТГ із виокремленням напряму розвитку сфери освіти. На Львівщині до таких можна віднести 9 ОТГ: Заболотцівську, Великолюбінську, Ходорівську, Жовтанецьку, Тростянецьку, Давидівську, Новоміську, Нижанковицьку, Воле-Баранецьку.

У планах або стратегіях розвитку цих ОТГ розвиток сфери освіти найчастіше передбачає такі основні блоки:

I. Розширення мережі – наприклад будівництво навчального дитячого закладу (ясел-садочку) на 150 місць, у тому числі виготовлення проектно-кошторисної документації в Великолюбінській ОТГ, добудова нової школи у Гніздичівській ОТГ.

II. Матеріально-технічне забезпечення закладів освіти, яке можна розділити на:

1) капітальні ремонти та реконструкція закладів освіти у певному обсязі передбачені в усіх ОТГ, що мають плани (стратегії) розвитку ОТГ (Великолюбінській, Жовтанецькій – капітальний ремонт ДНЗ, ремонт фасаду школи);

2) енергозбереження та тепломодернізація – Жовтанецька ОТГ (проведення енергозберігаючих заходів в школах с. Жовтанці та с.Велике-Колодно, заміна вікон та ремонт фасаду, реконструкція системи опалення);

3) закупівля обладнання для харчоблоків (Жовтанецька ОТГ);

4) комп'ютеризація шкіл – комп'ютеризація сільських шкіл та підключення до глобальної мережі Інтернет (Тростянецька громада, Солонківська, Матеївецька, Великокучурівська).

III. Забезпечення транспортної доступності - забезпечення гарантованого і безпечного підвозу учнів і вчителів до шкіл та в зворотному напрямі шляхом реалізації державної програми «Шкільний автобус» (Тростянецька, Давидівська, Солонківська, Новоміська, Нижанковицька ОТГ).

IV. Залучення додаткових коштів до фінансування закладів освіти (пошук альтернативних джерел) – розробити інваріантність фінансування закладів освіти громади (Тростянецька ОТГ).

VI. Розвиток інфраструктурного забезпечення (Тростянецька ОТГ).

VII. Проблеми забезпечення належної якості гарячого харчування. Наразі, безкоштовне харчування у школах районів та ОТГ передбачена лише для дітей пільгових категорій. Водночас питання, як забезпечити гарячим харчуванням усіх дітей, хоча б молодшої школи, залишається для багатьох ОМС невирішеним, однак у планах вирішення цієї проблеми зустрічається не часто (Давидівська ОТГ).

VIII. Забезпечення умов для навчання та підготовки для педагогів - передбачено лише у Давидівській та Матеївецькій ОТГ.

Отже, до основних проблем, які усвідомлюють у громадах та які потребуватимуть вирішення для забезпечення якісної освіти слід віднести наступні:

1. Усвідомлення місця і ролі якісної освіти у ефективній самореалізації молоді на сучасному ринку праці.

2. Необхідність здійснення оптимізації мережі (мала кількість учнів, високі витрати на утримання приміщень).

3. Відсутність спортивної інфраструктури (спортивні зали розташовані в пристосованих приміщеннях).

⁷² Освітнянти ОТГ Львівщини працювали над стратегією розвитку освіти. URL: <http://lgdc.org.ua/branch/12/osvityany-otg-lvivshchyny-pracyuvaly-nad-strategiyeyu-rozvytku-osvity>.

4. Нестача кадрів – наприклад у Заболотцівській ОТГ 25% вчителів доїжджають з м.Броди.

Важливими кроками, що забезпечать ефективний розвиток системи освіти ОТГ є: створення органів управління освітою, створення опорних шкіл, здійснення моніторингу функціонування закладів освіти, пошук альтернативних джерел фінансування системи освіти, розвиток широкої автономії закладів освіти; розвиток системи позашкільної освіти та освіти для дорослих.

Важливою передумовою створення ефективної освітньої системи у межах ОТГ є формування власних органів управління освітою. Таку можливість надає ОМС Закон України «Про освіту». На даному етапі у вирішенні цього питання ОМС зіткнулися із певними проблемами, серед яких:

1. Відсутність розуміння функціонального наповнення новостворених органів управління освітою в ОТГ. ОМС намагаються забезпечити технічне дублювання функцій районних органів управління освітою, при цьому не використовуючи найбільш дієвий ресурс для створення ефективної системи освіти на своїй території – надання повної автономії на найнижчий рівень (навчальні заклади).

2. Зміна ролі і функцій обласних управлінь освітою та їх вплив на органи управління ОТГ теж не переформатована на безпосередньо визначені законом завдання (консультування, підтримка та допомога). Наразі обласне управління виконує радше контролюючу функцію. Наприклад, Департамент освіти і науки Львівської облдержадміністрації зобов'язав керівників ОТГ до 28 лютого 2017 р. створити на веб-сайтах ОТГ окремим пунктом меню «Освіта». Було надано певні безкоштовні варіанти⁷³ та сторінки у соціальних мережах (FACEBOOK, TWITTER по прикладу ЛОДА)⁷⁴ із зобов'язанням обов'язкового звітування про виконання поставленого завдання. При цьому не зрозуміло, чи проводилось навчання відповідальних виконавців та була необхідна консультативна допомога з цього питання в органах управління. Відповідно якість виконання є низькою, а наповнення відповідних сторінок на сайтах ОТГ не є достатньо інформативним.

3. Відсутність чіткого бачення необхідності розвитку позашкільної освіти. Якщо на дошкільну та шкільну освіту акцент робиться майже у всіх ОТГ, де є функціонуючі заклади освіти, то важливість позашкільної освіти та освіти впродовж життя часто нівелюється, через фінансову неспроможність, відсутність комплексного стратегічного бачення розвитку системи освіти на своїй території тощо. Розвиток позашкільної освіти окремим завданням відзначено у планах лише кількох ОТГ.

4. Відсутність бачення необхідності розвитку освіти для дорослих (практично не зустрічається у планах розвитку ОТГ).

Отже, незважаючи на існування багатьох проблем, зміни, що пов'язані з реформування освітньої галузі мають здебільшого позитивний вплив на розвиток галузі, що проявляється у зростанні повноважень та відповідальності місцевих органів влади у вирішенні освітніх проблем, підвищенні ефективності функціонування освітньої мережі, збільшення капітальних видатків освітніх закладів об'єднаних територіальних громад та розширення джерел їх фінансування.

⁷³ Для прикладу: <http://ru.simplesite.com/default.aspx>, <http://ru.wix.com/website/templates>, <https://thehost.ua/hosting/plans>

⁷⁴ Листа ДОН ЛОДА від 15.12.14 №01-08/3392 «Щодо дотримання єдиних основних вимог розповсюдження освітнього інформування».

ДОДАТОК А. Показники економічного розвитку регіонів України

Таблиця А.1

Індекси росту власних доходів і трансфертів із державного бюджету, %

Регіон	Індекс росту власних доходів				Індекс росту трансфертів			
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
Україна	96,13	119,17	141,72	134,41	112,73	133,22	112,31	139,51
Вінницька	110,13	121,83	149,09	145,54	112,10	137,45	115,71	143,19
Волинська	109,51	138,90	139,99	152,83	114,35	122,06	112,11	138,42
Дніпропетровська	108,81	119,70	135,91	129,66	117,14	192,36	110,30	138,73
Донецька	77,49	73,49	123,56	136,29	104,75	112,52	97,15	150,43
Житомирська	108,61	117,24	145,44	141,63	108,91	129,37	116,78	138,08
Закарпатська	108,15	131,07	150,01	148,34	106,20	125,02	110,27	134,03
Запорізька	104,50	120,42	154,90	125,36	109,91	161,49	113,20	141,74
Івано-Франківська	105,15	126,74	142,45	138,46	111,94	130,46	119,93	137,79
Київська	102,49	127,07	150,18	149,20	118,31	153,37	110,12	149,76
Кіровоградська	108,28	118,45	147,34	137,56	109,04	137,90	113,54	137,67
Луганська	74,18	65,44	114,58	127,60	93,65	75,32	118,71	125,69
Львівська	108,64	132,55	155,19	133,68	113,32	144,86	111,24	140,23
Миколаївська	105,52	121,84	147,43	133,95	110,68	138,72	108,83	134,73
Одеська	107,64	123,77	155,08	148,64	118,25	139,78	104,70	131,95
Полтавська	101,12	123,30	143,72	135,04	116,20	165,73	124,20	139,74
Рівненська	104,87	117,69	141,39	147,99	111,76	127,36	114,88	140,05
Сумська	103,00	118,71	147,10	141,64	111,99	146,57	123,87	130,11
Тернопільська	103,15	132,60	138,19	140,90	110,97	129,04	126,26	132,96
Харківська	102,00	119,86	143,61	133,30	134,08	140,02	109,72	138,63
Херсонська	107,46	124,39	145,17	136,44	111,03	125,70	110,93	136,20
Хмельницька	104,61	125,65	142,13	139,63	110,51	131,88	116,53	140,61
Черкаська	103,37	123,67	145,63	136,10	116,97	136,49	120,01	141,88
Чернівецька	96,88	133,03	152,77	123,19	107,92	126,13	114,69	139,56
Чернігівська	109,23	122,17	150,04	137,39	116,01	130,60	115,17	147,43

*Тут і далі у додатку А авторські розрахунки за даними Міністерства фінансів України: Статистичний збірник "Бюджет України 2015" / Міністерство фінансів України. – К., 2016. – 307 с. – Режим доступу: [https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202017%20\(publish\).pdf](https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202017%20(publish).pdf); Статистичний збірник "Бюджет України 2017" / Міністерство фінансів України. – К., 2018. – 307 с. – Режим доступу: [https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202015%20\(with%20cover\).pdf](https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202015%20(with%20cover).pdf)

Таблиця А.2

Індекси росту капітальних інвестицій, %

Регіон	Індекс росту капітальних інвестицій				Індекс росту суми капітальних інвестицій, профінансованих за кошти державного бюджету і місцевих бюджетів			
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Україна	87,81	124,47	131,52	124,84	66,74	244,66	170,36	157,59
Вінницька	92,88	129,93	112,60	141,46	94,68	215,54	140,12	186,51
Волинська	101,88	181,93	103,53	110,30	61,11	200,99	140,21	123,82
Дніпропетровська	95,61	127,33	127,97	129,36	43,21	389,18	168,88	163,81
Донецька	47,13	63,13	143,33	145,09	28,95	111,34	221,78	181,37
Житомирська	96,66	139,23	137,81	138,55	96,52	188,99	163,57	120,56
Закарпатська	99,73	143,19	123,41	120,60	95,91	290,69	128,60	120,79
Запорізька	102,86	110,80	141,64	143,84	29,13	383,31	184,43	118,46
Івано-Франківська	142,53	140,54	82,71	122,15	122,85	241,75	158,10	142,08
Київська	94,96	123,94	137,16	103,24	60,95	148,76	251,85	139,35
Кіровоградська	96,85	129,94	156,65	115,19	92,75	410,58	100,40	163,85
Луганська	45,94	39,45	200,10	80,78	11,63	342,69	270,47	130,81
Львівська	97,33	140,10	138,98	129,57	64,47	344,46	163,13	167,93
Миколаївська	75,30	158,82	162,44	114,88	68,55	309,86	230,97	115,18
Одеська	78,85	106,65	167,56	133,30	112,95	223,75	206,70	179,20
Полтавська	92,57	94,45	183,08	103,87	79,74	315,99	194,88	169,52
Рівненська	98,85	154,54	99,77	141,69	80,27	207,13	147,92	128,32
Сумська	102,82	130,91	157,32	120,55	105,72	240,07	182,59	129,82
Тернопільська	87,02	147,78	127,71	146,28	97,24	246,16	173,75	108,62
Харківська	86,44	140,02	147,12	117,02	88,71	251,02	161,55	139,19
Херсонська	103,92	140,73	147,75	160,35	99,11	249,58	162,50	108,68
Хмельницька	112,12	166,96	133,98	115,09	101,27	279,14	156,53	131,26
Черкаська	95,57	137,51	144,87	125,32	68,87	200,75	203,49	130,95
Чернівецька	74,73	165,34	95,68	112,11	96,59	239,76	167,87	120,47
Чернігівська	92,23	135,44	149,81	138,22	96,22	230,52	194,52	173,46

Таблиця А.3

Індекси росту капітальних інвестицій, профінансованих за кошти державного і місцевих бюджетів, %

Регіон	Індекс росту капітальних інвестицій, профінансованих за кошти державного бюджету				Індекс росту капітальних інвестицій, профінансованих за кошти місцевих бюджетів			
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
Україна	42,15	252,66	133,88	165,10	81,98	240,95	188,06	155,00
Вінницька	28,69	611,09	157,85	132,66	118,63	180,82	134,86	205,21
Волинська	14,40	610,19	84,38	154,48	87,99	162,47	159,95	118,09
Дніпропетровська	11,29	399,45	140,33	104,45	78,04	387,56	173,52	171,63
Донецька	14,12	92,63	142,34	147,09	53,91	119,58	248,89	188,06
Житомирська	18,86	1250,96	146,25	176,48	112,27	152,81	168,40	107,02
Закарпатська	37,11	626,42	96,35	144,22	117,54	251,71	137,92	116,06
Запорізька	1,98	538,28	265,63	232,46	76,40	376,31	179,18	107,55
Івано-Франківська	70,94	232,11	155,98	167,89	148,06	244,00	158,57	136,45
Київська	46,84	48,39	263,33	179,64	98,14	274,98	249,31	129,93
Кіровоградська	122,12	915,05	47,42	177,91	87,09	274,34	148,12	159,80
Луганська	5,92	306,51	415,38	70,88	21,09	359,52	213,03	177,13
Львівська	51,95	351,08	142,82	223,61	74,76	340,68	175,09	141,20
Миколаївська	55,51	376,26	174,96	83,05	72,56	294,23	247,83	122,00
Одеська	100,88	207,79	139,54	271,84	117,22	228,60	225,26	163,33
Полтавська	114,63	368,01	166,40	185,40	74,30	303,46	203,20	165,72
Рівненська	31,70	482,27	104,98	158,92	99,86	171,91	163,33	121,26
Сумська	53,10	488,45	145,36	86,13	125,07	201,31	196,69	142,04
Тернопільська	38,62	936,41	199,82	102,02	113,50	181,00	161,02	112,62
Харківська	64,28	330,07	82,81	146,50	103,49	221,32	205,67	137,54
Херсонська	26,46	862,00	166,15	90,71	122,05	207,67	161,47	113,93
Хмельницька	53,56	363,53	242,77	126,86	120,78	263,84	134,98	133,23
Черкаська	30,42	272,35	175,66	120,75	91,61	186,68	211,47	133,38
Чернівецька	42,98	395,13	158,68	142,79	131,64	206,59	171,63	112,04
Чернігівська	41,58	479,26	168,44	162,37	118,73	194,65	203,78	176,72

Таблиця А.4

Частка коштів державного і місцевих бюджетів у структурі капітальних інвестицій, %

Регіон	Частка коштів державного бюджету				Частка коштів місцевих бюджетів			
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
Україна	1,25	2,53	2,58	3,41	2,70	5,22	7,47	9,27
Вінницька	0,49	2,32	3,26	3,06	5,63	7,84	9,39	13,62
Волинська	0,61	2,04	1,66	2,33	6,47	5,77	8,92	9,55
Дніпропетровська	0,27	0,84	0,93	0,75	1,70	5,19	7,03	9,33
Донецька	1,17	1,72	1,71	1,73	2,66	5,03	8,74	11,33
Житомирська	0,33	2,95	3,13	3,99	9,65	10,59	12,94	9,99
Закарпатська	0,72	3,16	2,47	2,95	6,22	10,94	12,23	11,77
Запорізька	0,12	0,58	1,10	1,77	2,66	9,05	11,45	8,56
Івано-Франківська	0,81	1,33	2,51	3,45	3,46	6,01	11,53	12,88
Київська	0,77	0,30	0,58	1,01	0,61	1,36	2,47	3,11
Кіровоградська	1,03	7,26	2,20	3,40	3,82	8,06	7,62	10,58
Луганська	0,66	5,15	10,69	9,38	1,43	12,99	13,83	30,33
Львівська	1,33	3,32	3,41	5,89	2,32	5,64	7,11	7,75
Миколаївська	0,64	1,51	1,62	1,17	2,70	5,01	7,65	8,12
Одеська	1,42	2,76	2,30	4,69	4,67	10,00	13,44	16,47
Полтавська	0,41	1,61	1,46	2,61	1,71	5,50	6,11	9,74
Рівненська	0,94	2,95	3,10	3,48	7,38	8,21	13,43	11,50
Сумська	0,85	3,16	2,92	2,09	5,43	8,35	10,44	12,30
Тернопільська	0,57	3,63	5,67	3,96	6,06	7,42	9,36	7,21
Харківська	2,66	6,28	3,53	4,42	7,09	11,20	15,66	18,41
Херсонська	0,48	2,95	3,32	1,88	7,04	10,39	11,35	8,06
Хмельницька	0,91	1,98	3,58	3,95	5,00	7,90	7,96	9,22
Черкаська	1,19	2,35	2,85	2,75	6,05	8,22	11,99	12,76
Чернівецька	1,84	4,39	7,29	9,28	8,61	10,76	19,30	19,29
Чернігівська	0,67	2,35	2,65	3,11	4,61	6,63	9,02	11,53

Таблиця А.5

Індекси росту витатків (без трансфертів) і витатків на економічну діяльність, %

Регіон	Індекс росту витатків (без трансфертів)				Індекс росту витатків на економічну діяльність			
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
Україна	102,42	123,91	125,06	141,51	95,80	198,56	172,96	154,72
Вінницька	112,83	129,22	124,68	145,24	215,12	131,81	138,64	173,09
Волинська	110,55	124,17	122,94	139,20	100,98	166,50	206,84	142,51
Дніпропетровська	108,99	137,86	128,29	133,63	103,46	259,21	209,87	126,38
Донецька	80,29	84,87	115,44	156,40	59,26	84,19	195,26	194,85
Житомирська	110,16	123,49	126,19	137,57	127,52	155,25	150,84	145,07
Закарпатська	107,84	130,52	118,11	134,69	155,14	244,63	132,80	154,40
Запорізька	108,57	134,31	130,74	139,96	94,37	262,22	170,21	153,39
Івано-Франківська	109,65	129,00	125,19	136,70	131,23	168,09	153,52	139,47
Київська	109,24	138,85	125,79	149,50	91,99	306,25	136,96	189,13
Кіровоградська	107,79	131,43	121,96	139,73	105,35	223,63	145,98	146,83
Луганська	69,02	69,67	135,64	143,42	35,68	203,06	137,58	177,78
Львівська	111,48	138,09	126,34	136,83	141,75	340,90	168,21	117,23
Миколаївська	107,08	130,50	122,98	136,98	80,94	300,19	149,82	167,92
Одеська	114,19	130,92	124,90	148,58	120,71	233,68	175,42	152,14
Полтавська	108,77	137,91	134,39	143,04	89,92	365,92	164,45	150,90
Рівненська	110,28	123,68	120,50	141,32	110,40	120,45	128,92	167,40
Сумська	110,30	133,37	129,09	137,19	143,00	185,05	153,38	163,88
Тернопільська	109,05	126,95	131,38	133,19	103,47	174,18	154,94	120,12
Харківська	121,85	121,20	127,85	140,80	136,37	183,64	150,85	150,00
Херсонська	111,41	122,94	121,34	136,67	184,29	142,17	134,66	116,14
Хмельницька	108,26	130,02	124,08	140,75	121,83	229,31	152,64	134,69
Черкаська	110,51	130,25	128,78	141,05	95,51	178,38	194,83	145,68
Чернівецька	106,25	124,87	124,97	138,70	132,10	193,98	172,66	138,38
Чернігівська	113,49	127,22	123,21	148,19	120,73	187,07	169,97	223,17

Таблиця А.6

Частка витатків на економічну діяльність у структурі витатків, %

Регіон	2014	2015	2016	2017	Ранг			
					2014	2015	2016	2017
Україна	4,95	7,93	10,96	11,99	x	x	x	x
Вінницька	7,04	7,19	7,99	9,52	3	6	9	8
Волинська	4,60	6,17	10,38	10,62	6	10	5	6
Дніпропетровська	5,25	9,87	16,15	15,27	4	4	3	2
Донецька	3,46	3,43	5,80	7,23	13	24	20	17
Житомирська	4,35	5,46	6,53	6,89	8	16	17	18
Закарпатська	3,42	6,41	7,21	8,27	16	8	12	12
Запорізька	2,91	5,67	7,39	8,09	20	14	10	13
Івано-Франківська	4,56	5,94	7,28	7,43	7	12	11	15
Київська	4,29	9,45	10,29	13,02	10	5	6	5
Кіровоградська	2,92	4,97	5,95	6,25	19	17	19	21
Луганська	2,19	6,38	6,47	8,02	24	9	18	14
Львівська	5,05	12,48	16,61	14,23	5	2	2	3
Миколаївська	2,42	5,56	6,78	8,31	23	15	15	11
Одеська	8,00	14,28	20,06	20,54	1	1	1	1
Полтавська	2,55	6,78	8,30	8,75	22	7	8	9
Рівненська	4,31	4,20	4,49	5,32	9	22	23	22
Сумська	3,44	4,77	5,67	6,77	14	19	21	20
Тернопільська	2,70	3,71	4,37	3,94	21	23	24	24
Харківська	7,37	11,16	13,17	14,03	2	3	4	4
Херсонська	3,80	4,40	4,88	4,15	12	21	22	23
Хмельницька	3,31	5,84	7,18	6,87	17	13	13	19
Черкаська	3,44	4,71	7,13	7,36	15	20	14	16
Чернівецька	3,94	6,12	8,46	8,44	11	11	7	10
Чернігівська	3,26	4,79	6,61	9,96	18	18	16	7

Таблиця А.7

Індекси росту обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання і видатків на економічну діяльність, %

Регіон	Індекс росту обсягу реалізованої продукції суб'єктів господарювання				Індекс росту видатків на економічну діяльність			
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
Україна	102,89	128,18	120,30	123,12	95,80	198,56	172,96	154,72
Вінницька	139,99	147,32	119,36	121,39	215,12	131,81	138,64	173,09
Волинська	109,63	136,24	124,81	142,38	100,98	166,50	206,84	142,51
Дніпропетровська	108,12	125,71	118,12	127,62	103,46	259,21	209,87	126,38
Донецька	64,79	87,18	105,56	116,45	59,26	84,19	195,26	194,85
Житомирська	122,24	125,93	149,78	120,75	127,52	155,25	150,84	145,07
Закарпатська	118,85	118,94	105,68	122,04	155,14	244,63	132,80	154,40
Запорізька	120,84	133,47	118,02	128,25	94,37	262,22	170,21	153,39
Івано-Франківська	94,06	128,05	124,51	118,70	131,23	168,09	153,52	139,47
Київська	111,13	128,32	118,34	107,47	91,99	306,25	136,96	189,13
Кіровоградська	121,38	118,44	112,24	114,31	105,35	223,63	145,98	146,83
Луганська	42,83	78,25	138,00	84,18	35,68	203,06	137,58	177,78
Львівська	115,42	125,87	113,49	128,22	141,75	340,90	168,21	117,23
Миколаївська	117,17	149,79	123,76	111,76	80,94	300,19	149,82	167,92
Одеська	114,49	136,39	130,54	118,20	120,71	233,68	175,42	152,14
Полтавська	118,56	137,98	115,75	123,21	89,92	365,92	164,45	150,90
Рівненська	130,55	115,84	116,65	122,51	110,40	120,45	128,92	167,40
Сумська	120,73	146,89	116,89	123,15	143,00	185,05	153,38	163,88
Тернопільська	121,75	124,23	67,31	128,25	103,47	174,18	154,94	120,12
Харківська	109,63	137,37	115,01	121,07	136,37	183,64	150,85	150,00
Херсонська	118,17	139,73	121,38	118,09	184,29	142,17	134,66	116,14
Хмельницька	123,69	134,04	116,78	132,21	121,83	229,31	152,64	134,69
Черкаська	121,78	141,84	113,50	121,12	95,51	178,38	194,83	145,68
Чернівецька	115,03	123,12	116,50	127,65	132,10	193,98	172,66	138,38
Чернігівська	120,40	145,88	126,21	125,22	120,73	187,07	169,97	223,17

Таблиця А.8

Рейтинг щодо формування об'єднаних територіальних громад (ОТГ) у 2015-2017 роках

Область	Параметр 1		Параметр 2		Параметр 3		Параметр 4		Загальне місце
	Кількість ОТГ	Місце	Частка ОТГ у площі області, %	Місце	Частка територіальних громад, що об'єдналися, %	Місце	Частка ОТГ із чисельністю менше 5 тис. осіб, %	Місце	
Вінницька	34	8	14,7	20	14,3	20	50,0	21	19
Волинська	40	5	45,2	6	41,0	6	35,0	12	5
Дніпропетровська	57	1	49,1	5	48,3	5	43,9	17	4
Донецька	14	16	20,0	15	21,8	15	21,4	6	14
Житомирська	46	2	56,4	1	55,2	1	34,8	11	1
Закарпатська	6	19	4,8	24	5,6	24	0,0	1	18
Запорізька	42	6	54,9	2	49,8	4	50,0	21	6
Івано-Франківська	24	14	16,8	18	20,9	16	12,5	2	13
Київська	12	17	7,9	23	10,0	23	16,7	3	17
Кіровоградська	15	15	10,3	22	10,8	22	46,7	19	20
Луганська	11	18	20,0	16	18,4	18	18,2	4	15
Львівська	35	7	15,9	19	19,3	17	31,4	9	14
Миколаївська	29	9	36,3	8	33,5	9	41,4	16	8
Одеська	26	13	22,2	14	22,4	14	19,2	5	10
Полтавська	43	3	27,0	11	31,2	12	48,8	20	10
Рівненська	26	12	23,8	13	26,0	13	34,6	10	11
Сумська	29	10	33,5	9	32,2	10	37,9	14	9
Тернопільська	41	4	39,2	7	39,3	7	46,3	18	7
Харківська	12	17	11,7	21	12,4	21	0,0	1	16
Херсонська	27	11	25,3	12	31,9	11	40,7	15	12
Хмельницька	40	5	54,0	3	53,2	2	25,0	8	2
Черкаська	26	12	17,8	17	17,4	19	50,0	21	19
Чернівецька	27	11	32,8	10	35,8	8	22,2	7	7
Чернігівська	37	6	51,5	4	52,2	3	37,8	13	3
Україна	699	x	29,4	x	29,1	x	36,1	x	x

*Побудовано за даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України: Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 січня 2018 / Офіційний веб-портал Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/01/MonitoringFinal-10.01.2018-1.pdf>

Додаток Б

Таблиця Б.1

Динаміка доходів місцевих бюджетів Закарпатської області, 2015-2017 рр.

	Доходи, тис. грн.			Власні доходи, тис.грн.			Офіційні трансферти, тис.грн.			Субвенції, тис.грн.			Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад, тис.грн.			Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я, тис.грн.
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2017
Міста обласного значення																
Ужгород	732616,9	978254,5	1263413,2	368961,2	554193,8	752333,0	363655,7	424060,7	511080,2	360225,4	419323,1	511080,2				
Берегове	130558,7	181758,0	230100,2	59627,5	87748,5	114326,7	70931,2	94009,5	115773,5	70931,2	92667,6	115773,5				
Мукачеве	562940,3	763346,3	1001832,6	278715,4	426762,8	587845,8	284224,9	336583,5	413986,8	284224,9	329497,5	413986,8				
Хуст	205408,6	285699,3	327572,6	90739,1	121705,7	155354,8	114669,5	163993,6	172217,8	112449,1	159567,6	170871,1				
Чоп	42729,7	64276,6	84278,8	20966,7	34904,7	45616,5	21763,0	29371,9	38662,3	21763,0	29371,9	38662,3				
Райони																
Берегівський	280327,6	356624,3	471155,1	47863,0	83136,3	123068,8	232464,6	273488,0	348086,3	207825,0	249535,6	292561,0				26778,8
Великобerezнянський	159149,0	175985,4	227539,9	27886,1	40128,4	56547,0	131262,9	135857,0	170992,9	119027,3	122729,3	149863,1				9392,3
Виноградівський	635508,2	765512,4	1000626,1	129567,0	200603,7	275435,3	505941,2	564908,7	725190,8	461178,6	529011,8	633327,4				51417,6
Воловецький	171814,6	192134,5	250355,3	25397,2	39000,8	51426,5	146417,4	153133,7	198928,8	132848,0	140760,8	167746,9				15127,0
Іршавський	473181,3	584147,6	799958,9	68580,7	100602,6	146192,3	404600,6	483545,0	653766,6	357622,0	434298,1	549285,0				43136,7
Міжгірський	332037,7	398308,6	492963,9	34296,4	51297,3	69310,6	297741,3	347011,3	423653,3	274757,5	316548,4	362591,5				28279,0
Мукачівський	491006,8	576262,2	756914,4	81463,7	124267,3	183976,2	409543,1	451994,9	572938,2	363570,2	409462,8	487076,2				34652,5
Перечинський	188000,9	220847,5	284302,7	32321,9	53152,4	72703,1	155679,0	167695,1	211599,6	143993,9	156670,8	187555,1				12471,7
Рахівський	561447,0	640756,6	790004,1	69759,0	119124,1	137137,5	491688,0	521632,5	652866,6	451727,6	482534,9	559656,8				48486,2
Свалявський	306573,7	407024,9	485285,4	66272,1	97615,9	115746,6	240301,6	309409,0	369538,8	223841,0	295085,8	340472,4				16112,8
Тячівський	954446,1	988088,9	1294017,0	132643,9	125282,0	166297,2	821802,2	862806,9	1127719,8	739963,2	790782,0	975287,1				60079,8
Ужгородський	411814,7	556458,1	723375,5	148678,1	232456,5	317240,3	263136,6	324001,6	406135,2	255344,7	315845,8	369728,2				31205,0
Хустський	449470,0	524495,2	753176,3	41725,0	63556,2	92083,0	407745,0	460939,0	661093,3	358894,1	410160,7	557570,6				40884,4
ОТГ																
Вільховецька		53425,6	60871,3		6931,3	11878,1		46494,3	48993,2		40626,5	35110,5		7946,4	5399,8	6713,6
Полянська			45963,8			19850,2			26113,6			20305,7			4251,2	2758,4
Тячівська		112940,7	146244,8		70619,2	89740,5		42321,5	56504,3		41725,1	49399,4		7095,5	4762,3	7104,9

Таблиця Б.2

Якісні показники доходів місцевих бюджетів Закарпатської області, 2015-2017 рр.

	ПЛОЩА ТЕРИТОРІЇ, КМ.КВ.	Кількість населення, тис.осіб			Власні доходи на 1 мешканця, грн.			Темп зростання власних доходів, %		Автономія доходів, % (власні доходи/усі доходи)			Автономія доходів (на виконання власних повноважень), % (власні доходи/(власні доходи+трансфери на власні повноваження))		
		2015	2016	2017	2015	2016	2017	16/15	17/16	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Міста обласного значення															
Ужгород	41,6	115,2	114,0	114,0	3204,2	4861,0	6599,7	1,50	1,36	50,4	56,7	59,5	99,1	96,2	99,2
Берегове	19,0	24,4	24,2	24,1	2447,6	3619,5	4734,9	1,47	1,30	45,7	48,3	49,7	100,0	98,5	100,0
Мукачеве	27,0	86,3	86,0	85,9	3227,9	4960,5	6843,5	1,53	1,38	49,5	55,9	58,7	100,0	98,4	100,0
Хуст	22,0	31,7	31,7	31,7	2863,9	3839,1	4908,6	1,49	1,28	44,2	42,6	47,4	88,4	78,4	82,5
Чоп	6,2	8,9	8,9	9,0	2349,0	3908,2	5095,0	1,66	1,31	49,1	54,3	54,1	100,0	98,6	100,0
Райони															
Берегівський	617,4	51,4	51,1	50,8	931,2	1626,9	2422,6	1,74	1,48	17,1	23,3	26,1	66,0	77,6	81,1
Великобerezнянський	810,0	26,6	26,6	26,4	1048,3	1508,6	2141,9	1,44	1,41	17,5	22,8	24,9	69,5	75,3	82,8
Виноградівський	696,8	120,9	121,1	121,2	1071,7	1656,5	2272,6	1,55	1,37	20,4	26,2	27,5	74,3	84,8	87,2
Воловецький	544,0	24,3	24,3	24,2	1045,2	1605,0	2125,1	1,54	1,32	14,8	20,3	20,5	65,2	75,9	74,0
Іршавський	944,5	100,0	100,3	100,5	685,8	1003,0	1454,6	1,47	1,45	14,5	17,2	18,3	59,3	67,1	70,4
Міжгірський	1165,6	48,0	48,0	47,7	714,5	1068,7	1453,1	1,50	1,35	10,3	12,9	14,1	59,9	60,2	62,3
Мукачівський	998,2	101,1	100,9	100,5	805,8	1231,6	1830,6	1,53	1,48	16,6	21,6	24,3	63,9	74,5	74,0
Перечинський	631,3	31,8	31,9	31,9	1016,4	1666,2	2279,1	1,64	1,37	17,2	24,1	25,6	73,4	80,2	79,9
Рахівський	1892,1	92,4	92,7	92,8	755,0	1285,0	1477,8	1,71	1,15	12,4	18,6	17,4	63,6	71,0	70,9
Свалявський	673,0	54,5	54,7	54,6	1216,0	1784,6	2467,9	1,47	1,19	21,6	24,0	23,9	80,1	83,7	84,4
Тячівський	1817,6	175,3	175,4	175,5	756,7	874,3	1158,9	0,94	1,33	13,9	12,7	12,9	61,8	62,8	62,6
Ужгородський	863,7	70,7	71,3	71,6	2102,9	3260,3	4430,7	1,56	1,36	36,1	41,8	43,9	95,0	93,4	94,4
Хустський	925,7	95,7	95,7	95,8	436,0	664,1	961,2	1,52	1,45	9,3	12,1	12,2	46,1	55,6	55,9
ОГГ															
Вільховецька	76,8		12,5	12,5		555,3	950,2		1,71	8369,1		13,0	19,5		54,2
Полянська	162,0			7,7			2577,9			4008,4			43,2		
Тячівська	91,3		19,6	19,5		3597,5	4602,1		1,27	5360,0		62,5	61,4		99,2

Таблиця Б.3

Динаміка видатків місцевих бюджетів Закарпатської області, 2015-2017 рр.

	Видатки усього, тис.грн.			Видатки на держуправління, тис.грн.			Видатки на освіту, тис. грн.			Видатки на охорону здоров'я, тис.грн.			Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення, тис.грн.			Видатки економічного характеру, тис.грн.		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Міста обласного значення																		
Ужгород	739182,8	935945,2	1302402,8	23112,4	38523,1	77134,9	238586,2	300982,1	407956,4	119518,9	116476,2	209392,1	155473,3	216400,4	282133,9	78618,4	91948,3	84466,7
Берегове	131946,9	183063,1	239530,7	9119,9	12260,9	18373,7	52126,2	66943,7	81384,4				43424,4	65301,2	82306,3	10579,9	16496,6	22020,0
Мукачеве	603955,2	825690,8	1009247,6	16275,2	31418,6	41250,4	170107,8	227140,8	264853,9	104745,9	122854,3	151857,4	145505,6	204144,9	235216,7	62218,9	105246,5	91529,6
Хуст	209478,9	289596,4	324184,8	16756,8	14721,4	20449,4	69178,2	90636,2	117572,4				56702,7	84525,4	90255,0	49384,2	77824,9	70140,2
Чоп	47969,5	56846,6	81854,7	6588,4	6591,1	10441,1	11846,2	13546,4	19701,3			7583,5	12811,9	18372,3	23302,7	5641,6	4266,0	9628,2
Міста усього	1523054,4	2001545,7	2633035,8	55095,9	88793,7	147200,1	472666,4	608613,0	773896,0	224264,8	239330,5	368833,0	357215,2	504218,8	622959,6	157058,8	217957,4	207644,5
Райони																		
Берегівський	311879,1	376566,3	480429,4	14023,4	17043,8	25937,6	107283,9	116842,4	159839,1	51538,1	50697,8	69295,2	73010,5	124184,4	140050,4	20205,9	24341,4	29999,9
Великобerezнянський	167475,2	187997,9	233235,5	7686,1	9538,5	12818,2	52662,2	61388,6	85071,0	21886,6	21581,6	29726,2	56919,8	68078,1	77306,3	7205,8	6012,0	7392,8
Виноградівський	707770,7	843959,3	1094984,6	19382,6	20894,7	29546,1	249660,0	270698,4	388261,1	85409,6	89637,3	124220,0	210736,9	289721,2	354568,5	36288,4	46881,0	45759,0
Воловецький	183346,1	210776,7	260847,7	8117,2	7984,7	13940,0	60754,1	65006,2	83026,1	27055,7	29173,3	35852,5	61865,3	83093,1	96234,1	5110,0	8431,9	12563,2
Іршавський	538738,4	593694,0	803441,2	13373,1	16428,3	23257,1	213933,4	217333,3	313043,8	65005,4	68517,3	99728,6	143941,3	231244,8	292981,9	34330,1	18142,2	23241,8
Міжгірський	359146,1	419679,0	519909,9	12677,3	14055,7	18392,9	120832,5	132250,0	189093,3	40167,5	44014,3	61359,1	143928,1	183412,9	192982,4	4080,7	4958,3	13204,0
Мукачівський	558365,8	582050,3	730825,9	20118,5	23657,5	34341,5	198409,5	198656,6	283129,5	34000,9	36319,3	51054,1	161849,9	219433,0	267475,6	31672,0	39620,9	42287,4
Перечинський	198145,3	243758,2	315198,9	7502,5	9016,8	15031,9	59616,5	72012,3	99023,3	23844,7	24376,5	33269,6	73762,5	93305,7	104324,3	8514,9	11392,8	13612,2
Рахівський	608047,8	673825,4	844318,7	16616,4	20746,7	28036,3	194006,5	215917,6	295858,4	73117,6	72561,2	99028,7	231021,9	269554,3	301008,5	12653,1	24528,7	15850,8
Свалявський	330035,8	426373,0	504791,6	11196,4	13947,6	18020,5	103370,6	113235,2	140045,9	39222,4	39479,7	55014,0	122884,4	196735,5	226394,1	5812,0	16125,0	21401,4
Тячівський	1059748,2	1061195,7	1370989,7	27043,2	24884,6	33877,7	346927,5	301520,3	424200,7	110953,4	106659,8	147006,9	373480,1	485904,6	586261,5	70846,5	44443,0	57241,0
Ужгородський	420305,4	603662,0	780033,1	23630,5	32384,1	44200,4	127141,8	147007,8	199735,4	42138,0	50984,1	86888,0	124294,1	184356,1	218606,1	20430,0	71166,1	93147,8
Хустський	494913,4	567471,5	789755,3	13409,5	15096,0	21939,5	179975,7	196705,3	280844,3	88154,3	89081,1	117963,2	138285,7	197137,0	280624,5	17369,5	10759,1	16331,0
Райони усього	5937917,3	6791009,3	8728761,5	194776,7	225679,0	319339,7	2014574,2	2108574,0	2941171,9	702494,2	723083,3	1010406,1	1915980,5	2626160,7	3138818,2	274518,9	326802,4	392032,3
ОТГ																		
Вільховецька		50942,0	62612,7		2939,0	4880,2		29969,0	39911,5		5067,4	5017,9		126,2	260,6		10148,4	7566,8
Полянська			45312,4			5890,5			23506,0			2211,4			863,2			5936,2
Тячівська		96990,6	145283,9		4729,7	9988,4		37899,4	65435,2		2950,0	5537,5		658,9	386,0		38732,6	35907,3
ОТГ усього		147932,6	253209,0		7668,7	20759,1		67868,4	128852,7		8017,4	12766,8		785,1	1509,8		48881,0	49410,3
РАЗОМ	7460971,7	8940487,6	11615006,3	249872,6	322141,4	487298,9	2487240,6	2785055,4	3843920,6	926759,0	970431,2	1392005,9	2273195,7	3131164,6	3763287,6	431577,7	593640,8	649087,1
Зростання 2017 до 2015 р., %			155,7			195,0			154,5			150,2			165,6			150,4

Таблиця Б.4

Якісні показники видатків місцевих бюджетів Закарпатської області, 2015-2017 рр.

	Темп зростання видатків, %		Темп зростання видатків на виконання делегованих повноважень у освітній і медичній сфері, % (загальна середня освіта+охорона здоров'я)		Темп зростання видатків економічного характеру, %		Темп зростання трансфертів на виконання делегованих повноважень у освітній і медичній сфері, % (включає додаткову дотацію)		Покиття делегованих видатків у сфері освіти освітньою субвенцією, %			Покиття делегованих видатків у сфері охорони здоров'я медичною субвенцією, %		
	16/15	17/16	16/15	17/16	16/15	17/16	16/15	17/16	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Міста обласного значення														
Ужгород	126,6	139,2	104,6	160,4	117,0	91,9	98,4	132,8	69,9	66,6	61,8	73,6	68,0	48,5
Берегове	138,7	130,8	112,7	149,0	155,9	133,5	106,4	122,5	86,9	82,1	67,5			
Мукачеве	136,7	122,2	119,3	137,3	169,2	87,0	102,2	143,5	81,2	71,2	56,8	54,9	45,2	64,2
Хуст	138,2	111,9	110,5	153,6	157,6	90,1	103,4	110,6	99,2	92,8	66,8			
Чоп	118,5	144,0	110,8	238,2	75,6	225,7	135,8	147,5	98,2	91,5	70,5			81,9
Райони														
Берегівський	120,7	127,6	106,0	136,1	120,5	123,2	96,1	141,2	101,2	87,9	75,8	95,0	92,8	85,4
Великобerezнянський	112,3	124,1	109,2	140,8	83,4	123,0	92,2	151,6	99,7	82,3	75,8	92,9	82,1	85,5
Виноградівський	119,2	129,7	107,1	143,5	129,2	97,6	98,9	136,5	100,4	92,9	70,2	85,0	78,0	72,2
Воловецький	115,0	123,8	112,3	123,8	165,0	149,0	86,0	145,2	112,8	87,3	72,9	83,8	61,7	82,0
Іршавський	110,2	135,3	103,1	145,1	52,8	128,1	97,9	146,6	99,0	95,2	77,7	94,7	87,2	86,2
Міжгірський	116,9	123,9	110,0	146,0	121,5	266,3	101,5	143,3	99,8	93,0	70,3	95,8	86,0	92,1
Мукачівський	104,2	125,6	102,9	144,5	125,1	106,7	98,0	125,6	100,5	96,8	78,7	179,5	163,8	98,0
Перечинський	123,0	129,3	114,7	135,3	133,8	119,5	90,6	144,6	106,9	81,5	71,9	94,6	80,0	81,1
Рахівський	110,8	125,3	104,5	138,5	193,9	64,6	95,7	144,1	102,4	92,1	75,5	91,4	86,9	88,0
Свалявський	129,2	118,4	106,1	129,5	277,4	132,7	96,2	128,8	90,0	80,2	68,8	86,9	81,5	72,2
Тячівський	100,1	129,2	88,6	141,2	62,7	128,8	83,9	144,4	99,6	94,5	80,6	97,9	92,5	89,5
Ужгородський	143,6	129,2	114,6	154,3	348,3	130,9	98,3	136,7	96,0	83,6	61,3	96,1	79,8	57,0
Хустський	114,7	139,2	82,0	142,1	61,9	151,8	98,5	143,8	68,4	93,0	74,1	92,0	86,9	90,6
ОТГ														
Вільховецька		122,9		127,9		74,6		107,8		109,4	72,6		93,5	74,2
Полянська											67,3			103,0
Тячівська		149,8		185,9		92,7		151,7		99,9	66,7		116,4	101,1

Таблиця Б.5

Динаміка доходів місцевих бюджетів Івано-Франківської області, 2015-2017 рр.

	Доходи усього, тис. грн.			Власні доходи, тис.грн.			Офіційні трансферти, тис.грн.			Субвенції, тис.грн.			Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад, тис.грн.			Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я, тис.грн.
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2017
Міста обласного значення																
Івано-Франківськ	1436786,8	1918332,0	2602845,2	703482,4	1004314,8	1367781,5	733304,4	914017,2	1235063,7	733304,4	914017,2	1235063,7				
Болехів	117962,8	153134,2	189986,2	19318,4	30832,3	41891,2	98644,4	122301,9	148095,0	90022,8	115225,1	138974,6				
Бурштин	83319,1	111055,2	131244,7	38405,2	53198,4	65213,7	44913,9	57856,8	66031,0	44913,9	55019,8	65838,8				
Калуш	445295,1	546112,6	712385,7	177024,4	245842,1	341959,1	268270,7	300270,5	370426,6	267619,5	295436,0	370426,6				
Коломия	303534,8	404836,8	579342,1	100394,2	152443,5	238217,3	203140,6	252393,3	341124,8	188658,9	227744,9	332147,9				
Яремче	164885,6	220757,5	273900,5	51345,8	76299,2	104255,1	113539,8	144458,3	169645,4	111042,4	142109,6	165758,1				
Райони																
Богородчанський	436113,8	548417,6	687889,8	56715,7	76747,2	106909,9	379398,1	471670,4	580979,9	351139,4	445906,6	521184,6				29339,1
Верховинський	247977,0	289699,0	345977,5	24378,7	37296,9	46070,1	223598,3	252402,1	299907,4	209870,9	237792,4	255070,0				26428,3
Галицький	291218,3	413455,2	476235,8	101406,1	140976,3	166945,8	189812,2	272478,9	309290,0	167596,9	252536,4	270064,0				18496,2
Городенківський	303588,2	392988,9	533530,2	53034,0	79273,2	101694,5	250554,2	313715,7	431835,7	214725,8	285319,2	376949,4				25156,9
Долинський	516729,0	668088,7	850403,2	150178,2	229245,8	276008,1	366550,8	438842,9	574395,1	364054,3	438592,9	532087,1				35185,2
Калуський	266365,1	299801,9	415371,8	31953,0	40235,2	57922,2	234412,1	259566,7	357449,6	203620,4	237910,6	311486,7				18997,2
Коломийський	501856,2	630311,7	815833,6	61863,9	69067,7	81128,3	439992,3	561244,0	734705,3	382932,4	514265,1	661312,2				29765,3
Косівський	506580,2	636723,5	821460,3	55109,7	81708,3	105189,0	451470,5	555015,2	716271,3	412712,0	513770,5	634724,0				32154,7
Надвірнянський	690699,8	902261,0	1157623,5	109514,2	153913,3	206465,7	581185,6	748347,7	951157,8	546700,9	721275,2	866010,9				44456,9
Рогатинський	241355,1	335826,8	434648,6	42366,8	72240,6	95510,7	198988,3	263586,2	339137,9	182480,3	243933,8	301245,9				17802,9
Рожнятівський	401570,3	509190,4	693924,1	55933,8	81295,6	112123,5	345636,5	427894,8	581800,6	315569,4	402089,9	514146,3				29939,7
Снятинський	329484,7	444085,6	614467,8	54424,2	80862,3	116900,2	275060,5	363223,3	497567,6	239425,3	332098,3	427928,2				30296,6
Тисменицький	434431,6	607742,8	910323,1	86047,5	138424,7	193138,2	348384,1	469318,1	717184,9	318186,2	332098,3	651820,8				32223,7
Тлумацький	272727,4	377142,9	435421,8	33202,6	46881,2	36173,3	239524,8	330261,7	399248,5	212470,1	302891,8	350151,5				21407,8
ОТГ																
Білоберізька			19592,8			3012,3			16580,5			13590,1			1446,9	1741,4
Більшівцівська			29922,0			7643,0			22279,0			16370,0			2544,6	2423,1
Верхнянська		35952,2	45144,7		6774,3	11051,2		29177,9	34093,5		24103,3	24028,4		7913,3	5290,5	3899,4
Витвицька			21222,6			4222,9			16999,7			12134,4			3592,5	1227,2
Космацька			37573,6			5447,3			32126,3			23058,1			4076,0	4009,8
Матівецька			31050,2			8576,5			22473,7			15940,0			3251,7	2905,1
Нижньовербізька			31323,0			7657,5			23665,5			15706,2			4286,3	2392,4
Печеніжинська		49503,9	65063,1		8580,4	13742,8		40923,5	51320,3		32808,4	34954,7		9377,8	5785,6	6502,6
П'ядицька			37821,8			8059,5			29762,3			20347,4			4707,0	3416,0
Старобогородчанська		21995,1	26842,0		6423,1	7816,2		15572,0	19025,8		12636,3	13190,0		4564,1	3057,6	2192,3
Тлумацька			69957,5			30112,2			39845,3			30717,0			5118,3	2249,2

Таблиця Б.6

Якісні показники доходів місцевих бюджетів Івано-Франківської області, 2015-2017 рр.

	ПЛОЩА ТЕРИТОРІЇ, КМ.КВ.	Кількість населення, тис.осіб			Власні доходи на 1 мешканця, грн.			Темп зростання власних доходів, %		Автономія доходів, % (власні доходи/усі доходи)			Автономія доходів (на виконання власних повноважень), % (власні доходи/(власні доходи+трансферти на власні повноваження))		
		2015	2016	2017	2015	2016	2017	16/15	17/16	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Міста обласного значення															
Івано-Франківськ	83,7	251,5	254,5	257,5	2645,6	3722,0	5028,0	1,41	1,35	49,0	52,4	52,5	99,7	97,4	99,0
Болехів	36,7	21,6	21,5	21,4	893,1	1099,2	1502,8	1,23	1,37	16,4	20,1	22,0	69,1	77,2	80,6
Бурштин	32,7	15,6	15,5	15,5	2455,2	3430,0	4213,5	1,40	1,23	46,1	47,9	49,7	100,0	94,9	99,7
Калуш	64,5	67,5	67,1	66,4	2621,4	3665,8	5150,3	1,40	1,40	39,8	45,0	48,0	99,6	97,0	99,9
Коломия	41,1	61,2	60,9	61,0	1640,3	2500,8	3905,4	1,52	1,56	33,1	37,7	41,1	86,3	85,4	83,6
Яремче	114,0	23,1	23,2	23,2	1357,5	1926,6	2736,3	1,42	1,42	31,1	34,6	38,1	95,4	91,7	92,2
Райони															
Богородчанський	798,9	70,3	69,9	69,7	806,8	1203,3	1681,0	1,49	1,40	13,0	14,0	15,5	66,7	73,8	76,4
Верховинський	1254,3	30,5	30,7	30,6	799,3	1214,9	1657,2	1,52	1,36	9,8	12,9	13,3	63,1	65,5	64,5
Галицький	712,1	44,2	43,6	43,2	2294,3	3233,4	4536,6	1,41	1,40	34,8	34,1	35,1	82,0	86,0	87,2
Городенківський	747,2	53,8	53,2	52,7	985,8	1490,1	1929,7	1,51	1,30	17,5	20,2	19,1	55,9	64,7	69,3
Долинський	1248,2	69,8	69,5	69,2	2151,6	3298,5	4367,2	1,53	1,32	29,1	34,3	32,5	98,4	96,8	96,4
Калуський	647,0	59,5	59,0	58,9	537,0	833,9	1199,2	1,55	1,44	12,0	13,4	13,9	50,9	61,8	67,5
Коломийський	1026,1	99,4	99,0	98,2	622,4	849,1	1485,9	1,36	1,75	12,3	11,0	9,9	51,6	52,9	52,3
Косівський	902,9	88,2	88,1	87,8	624,8	927,4	1323,1	1,48	1,43	10,9	12,8	12,8	57,1	62,1	64,1
Надвірнянський	1293,6	115,5	115,2	115,2	948,2	1336,1	1792,2	1,41	1,34	15,9	17,1	17,8	76,1	84,9	82,7
Рогатинський	815,4	41,4	40,7	40,1	1023,4	1775,0	2381,8	1,73	1,34	17,6	21,5	22,0	72,0	76,0	82,5
Рожнятівський	1302,8	73,0	72,7	72,4	766,2	1118,2	1548,7	1,46	1,38	13,9	16,0	16,2	65,0	64,9	71,1
Снятинський	602,0	65,5	65,0	64,6	830,9	1244,0	1809,6	1,50	1,45	16,5	18,2	19,0	59,4	68,1	70,0
Тисменицький	736,3	82,8	83,0	82,8	1039,2	1667,8	2332,6	1,60	1,40	19,8	22,8	21,2	74,0	49,0	82,6
Тлумацький	683,5	47,9	47,6	47,1	693,2	984,9	1251,7	1,42	1,27	12,2	12,4	8,3	54,2	57,7	44,5
ОТГ															
Білоберізька	46,4			2,8			1075,8					15,4			50,9
Більшівцівська	99,4			6,4			1194,2					25,5			62,1
Верхнянська	140,6		10,8	10,6		630,1	1042,6		1,65		18,8	24,5		57,2	63,1
Витвицька	155,0			6,0			703,8					19,9			50,3
Космацька	105,7			8,3			656,3					14,5			43,8
Матеївецька	78,6			6,7			1280,1					27,6			70,3
Нижньовербізька	65,0			9,7			789,4					24,4			55,6
Печеніжинська	129,8		17,7	17,5		485,9	785,3		1,62		17,3	21,1		51,4	58,2
П'ядицька	112,9			9,7			830,9					21,3			55,4
Старобогородчанська	84,3		6,1	6,1		1049,5	1281,3		1,22		29,2	29,1		68,6	68,2
Тлумацька	181,3			18,2			1654,5					43,0			77,6

Таблиця Б.7

Динаміка видатків місцевих бюджетів Івано-Франківської області, 2015-2017 рр.

	Видатки усього, тис.грн.			Видатки на держуправління, тис.грн.			Видатки на освіту, тис. грн.			Видатки на охорону здоров'я, тис.грн.			Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення, тис.грн.			Видатки економічного характеру, тис.грн		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Міста обласного значення																		
Івано-Франківськ	1428234,9	1839858,5	2670168,5	44599,3	72686,6	148710,4	353390,7	475126,8	684861,1	221176,0	238724,8	326923,5	341376,3	559648,9	783431,3	101004,0	145566,5	160561,0
Болехів	89112,4	104572,6	137952,6	7391,6	7613,0	10942,8	24279,2	33194,0	40580,2	17121,0	17739,8	24642,7	18502,1	31320,3	34789,1	1794,7	469,0	5541,0
Бурштин	121010,8	154004,8	196835,0	7575,1	8449,0	11405,9	39192,1	42662,1	62491,6	15829,1	16847,9	21714,3	45066,4	67072,8	79354,5	3260,8	9448,0	4833,1
Калуш	461890,9	533686,5	693355,4	17352,3	19493,5	30382,4	97583,6	119171,2	155173,9	95966,9	105505,9	144203,6	113853,7	187885,3	221459,3	19809,9	34817,1	30862,6
Коломия	309470,1	408457,2	553086,9	10865,6	16857,4	30734,2	93503,2	128235,7	159636,6	11823,1	11886,1	18394,4	95403,4	170352,0	219657,1	20369,1	28766,9	41545,3
Яремче	163857,5	217772,3	291646,6	12985,2	17728,1	26882,4	38884,5	46558,5	70639,6	18613,7	20516,3	30110,6	65781,5	90609,1	105386,6	9641,1	19146,6	15407,4
Міста усього	2573576,6	3258351,9	4543045,0	100769,1	142827,6	259058,1	646833,2	844948,2	1173383,1	380529,7	411220,8	565989,0	679983,5	1106888,5	1444078,0	155879,5	238214,2	258750,3
Райони																		
Богородчанський	443216,3	551331,1	719093,0	13610,6	14389,3	20934,0	129709,6	134685,8	198480,0	59069,1	62855,1	84284,5	198802,9	299185,1	340025,3	7720,0	14705,6	23159,8
Верховинський	252167,5	293174,7	382025,7	8150,6	9787,8	12485,6	90609,9	100128,1	134866,4	24937,5	27105,8	32755,2	106738,9	127085,7	138714,9	4732,3	13011,0	15980,9
Галицький	431422,5	399250,0	567692,5	14168,9	17251,5	21640,3	88871,9	89164,9	115779,1	32974,3	32058,4	41472,9	84813,0	173291,2	181538,9	19152,7	15179,5	20014,5
Городенківський	309510,7	397385,2	541696,0	14228,7	16011,5	21965,0	109098,6	119744,4	163464,0	41174,8	45388,8	58519,9	94408,6	169786,8	224354,1	14758,9	13707,6	13515,6
Долинський	547777,4	653683,1	870481,1	17992,2	22427,5	32890,1	159847,1	178211,8	248935,1	64345,2	69550,9	92321,9	186897,7	257045,1	324987,9	18270,5	39664,4	28513,2
Калузький	296494,9	308997,1	429062,5	11491,0	9389,5	13458,7	86496,7	85529,8	113469,3	30459,0	29234,0	42317,5	95137,6	159064,5	214153,1	7180,1	5813,4	7594,2
Коломийський	575397,8	642634,3	857540,3	16780,9	16253,7	17217,5	161502,9	142066,5	146079,9	120523,0	112655,8	164330,4	188840,0	316664,0	432008,6	9717,9	22619,1	35476,0
Косівський	517203,7	650661,0	849362,1	14543,5	15762,8	20495,5	162830,0	180057,3	234877,4	67428,4	76772,6	102990,5	210733,1	306915,6	393752,0	18873,3	27546,5	25674,7
Надвірнянський	743485,6	910269,9	1178721,8	20120,2	22932,6	31257,4	215831,6	239369,4	337196,3	84758,3	86213,3	121248,1	305121,7	477794,1	565367,5	17130,5	27944,3	31988,8
Рогатинський	243552,5	340372,3	449010,9	13457,2	16384,0	24071,1	73963,1	86708,5	127971,0	35156,8	39867,8	54253,6	89680,1	162434,2	190330,6	5550,2	3141,4	2266,0
Рожнятівський	414728,7	514595,2	711912,4	12914,7	14258,6	22210,6	126361,8	137919,6	203902,2	57693,2	70299,8	88202,5	158501,4	226042,8	314843,6	17419,9	32022,9	24720,4
Снятинський	337394,6	446314,8	637155,2	13808,0	17757,7	27912,1	116194,8	120478,8	174556,7	50352,1	52569,7	71344,6	102038,6	195820,9	267543,9	18552,3	22198,8	23882,5
Тисменицький	461676,4	613240,9	975683,4	19566,6	25552,1	36333,3	125942,4	141066,8	209533,3	51017,2	52959,1	71727,7	177532,1	307403,4	479374,5	22047,2	28035,7	43329,1
Тлумацький	286345,5	385815,0	462626,5	11215,4	14079,9	14781,0	81412,8	87163,1	93501,9	34126,6	34192,3	44462,3	116081,0	206971,1	246455,9	8926,6	15856,2	20032,4
Райони усього	5860374,2	7107724,6	9632063,2	202048,5	232238,4	317652,2	1728673,0	1842294,7	2502612,6	754015,6	791723,4	1070231,7	2115326,7	3385504,4	4313450,9	190032,4	281446,3	316148,1
ОТГ																		
Білоберізька			29071,9			1598,0			10400,5			2354,4			40,2			3648,2
Більшівцівська			18810,1			3161,5			16362,3			3298,9			165,9			3962,7
Верхнянська		34987,3	37770,8		2871,8	5089,2		18634,6	28063,7		2438,6	5169,9		493,8	801,7		7293,6	500,2
Витвицька			20909,4			4611,7			9958,8			1293,7			228,2			543,2
Космацька			44439,2			2872,0			22271,4			519,6			40,7			6891,1
Матеївецька			66107,0			3264,5			21361,2			858,8			180,2			3420,5
Нижньовербізька			36324,0			3080,5			18509,6						211,8			5305,1
Печеніжинська		49404,3	30290,6		4912,3	7102,7		26788,6	41608,5					168,2	770,2		12267,0	7031,0
П'ядицька			37968,5			2825,4			26114,4						33,2			5157,0
Старобогородчанська		21139,4	40737,3		1980,4	3459,0		9151,3	13919,3		1534,3	2554,8		35,6	121,2		6937,2	5803,7
Тлумацька			74148,4			6737,1			34225,0			2446,8			148,8			12330,2
ОТГ усього		105530,9	436577,4		9764,5	43801,4		54574,5	242794,6		3972,8	18496,9		697,6	2742,1		26497,8	54593,0
РАЗОМ	8433950,9	10471607,4	14611685,6	302817,6	384830,5	620511,7	2375506,3	2741817,5	3918790,3	1134545,3	1206917,0	1654717,6	2795310,2	4493090,5	5760270,9	345912,0	546158,3	629491,5

Таблиця Б.8

Якісні показники видатків місцевих бюджетів Івано-Франківської області, 2015-2017 рр.

	Темп зростання видатків, %		Темп зростання видатків на виконання делегованих повноважень у освітній і медичній сфері, %		Темп зростання видатків економічного характеру, %		Темп зростання трансфертів на виконання делегованих повноважень у освітній і медичній сфері, % (включає додаткову дотацію)		Покиття делегованих видатків у сфері освіти освітньою субвенцією, %			Покиття делегованих видатків у сфері охорони здоров'я медичною субвенцією, %		
	16/15	17/16	16/15	17/16	16/15	17/16	16/15	17/16	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Міста обласного значення														
Івано-Франківськ	128,8	145,1	107,2	144,1	144,1	110,3	102,8	137,5	81,2	81,1	77,6	72,5	66,5	62,5
Болехів	117,3	131,9	149,5	146,9	26,1	1181,3	170,8	120,4	87,3	98,2	79,4	63,7	63,7	52,8
Бурштин	127,3	127,8	76,0	140,1	289,7	51,2	64,5	131,8	98,6	73,5	66,0	103,4	97,3	97,4
Калуш	115,5	129,9	109,9	142,1	175,8	88,6	110,9	135,6	86,9	80,9	81,1	48,1	52,9	46,6
Коломия	132,0	135,4	113,3	153,3	141,2	144,4	69,3	138,9	90,1	80,1	72,8	342,7	95,9	85,2
Яремче	132,9	133,9	115,6	151,1	198,6	80,5	107,7	120,2	98,1	91,0	68,3	98,3	92,3	80,7
Райони														
Богородчанський	124,4	130,4	104,6	143,8	190,5	157,5	91,5	151,3	98,1	84,3	71,7	78,4	71,6	73,1
Верховинський	116,3	130,3	109,0	128,9	274,9	122,8	106,3	127,7	113,5	110,5	82,6	89,9	87,9	88,5
Галицький	92,5	142,2	100,0	130,8	79,3	131,9	99,1	133,5	80,8	81,7	68,4	88,6	84,6	74,7
Городенківський	128,4	136,3	109,7	136,1	92,9	98,6	92,1	159,6	92,3	77,1	75,7	87,9	74,8	77,4
Долинський	119,3	133,2	110,1	136,8	217,1	71,9	102,9	135,7	102,3	98,0	78,5	84,9	74,4	71,9
Калуський	104,2	138,9	99,1	135,7	81,0	130,6	73,8	150,1	94,5	75,8	69,5	120,2	76,4	73,7
Коломийський	111,7	133,4	90,1	122,9	232,8	156,8	98,4	123,8	96,2	92,2	71,9	58,2	78,1	77,2
Косівський	125,8	130,5	111,7	132,3	146,0	93,2	102,4	131,3	107,0	100,7	80,8	95,4	83,0	86,1
Надвірнянський	122,4	129,5	107,3	143,3	163,1	114,5	104,6	139,0	100,7	97,9	79,7	94,8	92,7	85,3
Рогатинський	139,8	131,9	116,8	144,4	56,6	72,1	91,1	161,9	94,5	74,8	68,9	86,2	65,1	70,6
Рожнятівський	124,1	138,3	113,2	139,1	183,8	77,2	103,6	138,7	102,2	98,6	78,3	89,3	74,2	75,7
Снятинський	132,3	142,8	106,1	142,6	119,7	107,6	99,5	137,2	105,6	101,4	72,6	84,8	74,8	76,7
Тисменицький	132,8	159,1	110,9	145,0	127,2	154,6	101,4	143,0	86,7	78,5	62,0	98,0	92,4	86,5
Тлумацький	134,7	119,9	105,5	116,2	177,6	126,3	97,8	121,1	95,3	86,3	71,9	94,5	91,9	80,5
ОГГ														
Білоберізька											84,8			100,2
Більшівцівська											66,2			91,8
Верхнянська		108,0		160,3		6,9		137,3		75,5	58,4		140,4	62,8
Витвицька											73,3			85,9
Космацька											84,1			102,3
Матівецька											58,1			78,8
Нижньовербізька											68,7			
Печеніжинська		61,3				57,3		152,2		90,2	73,0			
П'ядицька											66,1			
Старобогородчанська		192,7		158,5		83,7		152,3		81,5	71,3		139,9	77,0
Тлумацька											78,1			113,5

Таблиця Б.9

Динаміка доходів місцевих бюджетів Львівської області, 2015-2017 рр.

	Доходи усього, тис. грн.			Власні доходи, тис.грн.			Офіційні трансферти, тис.грн.			Субвенції, тис.грн.			Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад, тис.грн.			Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я, тис.грн.	
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2017	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Міста обласного значення																	
Львів	4860230,7	7169361,7	8680337,5	3038751,9	4483655,2	5034875,3	1821478,8	2685706,5	3645462,2	1821478,8	2685706,5	3645462,2					
Борислав	224986,1	311988,1	387022,6	56242,1	123268,4	134976,8	168744,0	188719,7	252045,8	165954,9	187476,9	249117,0					
Дрогобич	490372	651142,0	811285,6	128332,2	226405,6	285614,0	362039,8	424736,4	525671,6	408827,9	408827,9	504428,3					
Моршин	42782,5	71114,4	79517,4	20053,8	43258,4	49764,1	22728,7	27856,0	29753,3	27856,0	27856,0	29753,3					
Новий Розділ	157244,3	215799,0	246632,8	27197,2	48324,5	61587,1	130047,1	167474,5	185045,7	121911,4	161019,7	178390,9					
Самбір	158740,5	254651,7	358708,8	56973,0	93629,0	119284,7	101767,5	161022,7	239424,1	101767,5	161022,7	239424,1					
Стрий	295367,2	448916,9	550477,6	115605,7	203176,0	258513,0	179761,5	245740,9	291964,6	179761,5	245740,9	291964,6					
Трускавець	161850,4	234346,4	283370,3	78047,3	147276,4	172433,2	83803,1	87070,0	110937,1	83803,1	87070,0	110937,1					
Червоноград	382968,9	545443,3	643526,1	126202,0	241994,1	256634,9	256766,9	303449,2	386891,2	250818,4	298432,8	383517,4					
Райони																	
Бродівський	376794,6	472240,6	570824,2	83994,0	154231,1	168159,1	292800,6	318009,5	402665,1	282044,5	312056,5	371584,2				23176,8	
Буський	287063,0	351060,4	473559,9	50876,1	63921,8	105422,8	236186,9	287138,6	368137,1	223796,5	274403,8	330787,8				22780,2	
Городоцький	400861,6	699514,2	676395,4	92889,7	182040,1	191022,4	307971,9	517474,1	485373,0	290792,6	499835,4	438514,5				29555,3	
Дрогобицький	396185,6	542517,5	643770,1	41988,2	116693,0	84321,8	354197,4	425824,5	559448,3	321106,4	393049,6	503752,9				14771,7	
Жидачівський	568256,6	480666,5	481452,4	269559,1	111736,3	80035,7	298697,5	368930,2	401416,7	280279,1	352952,3	375651,7				13666,4	
Жовківський	854302,1	866535,1	950958,4	394361,3	315844,5	271812,3	459940,8	550690,6	679146,1	426768,6	517256,7	590238,4				47770,1	
Золочівський	391847,3	539514,3	664985,7	84525,5	179628,8	189395,9	307321,8	359885,5	475589,8	288149,0	343634,0	424437,8				34679,5	
Кам.-Бузький	411887,4	563912,1	552561,8	157785,3	258601,6	198313,2	254102,1	305310,5	354248,6	249379,0	302470,0	339130,6				15118,0	
Миколаївський	381031,4	479884,4	585567,5	82900,4	101547,5	122808,6	298131,0	378336,9	462758,9	280426,3	363619,1	423968,0				17590,8	
Мостиський	353945,7	440556,3	373619,7	71363,4	112299,8	32900,4	282582,3	328256,5	340719,3	264645,0	311262,3	319343,5				9619,4	
Перемишлянський	240630,8	319629,8	396488,1	37585,0	77802,6	88856,0	203045,8	241827,2	307632,1	191850,0	232312,5	275442,2				20569,0	
Пустомитівський	991670,0	1022108,4	1254490,7	220397,9	369818,4	456805,1	771272,1	652290,0	797685,6	745933,5	629785,6	740639,3				35984,3	
Радехівський	269504,3	315093,9	444838,9	54791,9	94506,6	115393,5	214712,4	220587,3	329445,4	206283,9	214275,1	294668,1				20843,0	
Самбірський	534927,6	456993,9	497398,6	52026,4	63210,6	56316,6	482901,2	393783,3	441082,0	453984,6	379224,5	393558,1				25642,3	
Сколівський	384275,8	399778,5	525898,3	57161,9	96846,5	157678,4	327113,9	302932,0	368219,9	314177,9	290922,3	329117,7				25515,9	
Сокальський	835383,7	687639,4	804801,2	484627,4	210972,3	253543,0	350756,3	476667,1	551258,2	347061,7	475255,6	506437,0				44821,2	
Ст.-Самбірський	491212,5	572460,6	692884,3	59352,1	97782,0	103624,4	431860,4	474678,6	589259,9	401736,4	448571,3	520601,5				33999,1	
Стрийський	341077,4	483151,9	604066,0	113520,2	192066,7	244714,0	227557,2	291085,2	359352,0	227557,2	291085,2	326561,0				32792,0	
Турківський	373260,3	423995,1	530221,2	30182,8	51119,5	57196,8	343077,5	372875,6	473024,4	324618,5	354231,6	421827,3				20403,5	
Яворівський	842047,2	1123889,5	1349892,0	213724,7	353395,7	442001,5	628322,5	770493,8	907890,5	594014,5	750490,4	845368,3				56776,0	
ОТГ																	
Бабинська		26277,4	28094,6		10602,1	13823,6		15675,3	14271,0		13749,9	10994,1		3306,4	503,2		950,0
Бісковицька		25461,7	26061,5		5500,7	8221,2		19961,0	17840,3		17609,9	13855,6		3785,1	1888,5		1207,8
Вільшаницька		14710,3	15618,5		1174,4	2264,3		13535,9	13354,2		12062,5	9840,8		2698,7	1762,8		1798,1

Продовження табл. Б9

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Воле-Баранецька		20977,9	25483,0		2488,0	3926,4		18489,9	21556,6		15406,7	17210,6		3563,0	2580,2	1271,3
Гніздицька		25441,3	32372,4		7326,3	12512,7		18115,0	19859,7		15750,4	16353,1		2081,9	1363,4	1178,1
Грабовецька		16290,5	18165,5		3960,8	7113,9		12329,7	11051,6		10500,0	7719,2		3083,8	2135,2	1063,9
Давидівська			81918,2			48865,7			33052,5			26199,7			974,7	2611,0
Дублянська		13256,7	13201,4		3650,5	6005,4		9606,2	7196,0		8320,7	5242,9		1607,7	974,7	482,7
Жовтанецька			45942,3			22914,6			23027,7			18129,4			4367,2	2471,7
Заболотцівська		14281,0	18485,7		3459,0	5497,0		10822,0	12988,7		9659,0	10737,6		2932,9	1899,3	956,3
Луківська		13421,4	15941,0		1686,9	2676,4		11734,5	13264,6		10005,0	10449,9		2793,2	1851,5	728,3
Міжненецька		9956,0	10104,9		1371,3	2694,2		8584,7	7410,7		7473,9	4925,6		1458,3	1307,8	1083,1
Мостиська			128397,7			70221,9			58175,8			48573,4			6330,9	7265,3
Нижанковицька			12969,1			4081,3			8887,8			6779,4			425,6	862,1
Новокалинівська		35576,6	40787,4		16212,3	21162,0		19364,3	19625,4		16286,2	16566,0		3287,5	2129,5	3059,5
Новоміська		19884,3	25753,8		2275,6	4063,2		17608,7	21690,6		16452,4	16242,3		3596,9	3268,3	1654,0
Новотриліщанська		15144,4	15294,4		4487,9	6071,4		10656,5	9223,0		8679,8	7467,2		2056,1	1335,2	371,1
Судовишниська			49347,6			15467,1			33880,5			24887,1			2350,9	3083,9
Тростянецька		48645,2	61113,1		24455,5	32768,7		24189,7	28344,4		22150,7	21035,7		6051,5	4601,9	4275,3
Ходорівська			151340,5			54264,6			97075,9			78600,6			8979,2	8493,6
Чукв'янська		13697,6	16239,0		2210,4	3347,7		11487,2	12891,3		11487,2	9212,9		2774,7	1872,8	1921,6
Шегинівська			38817,1			18603,3			20213,8			15597,3			3331,0	2240,3

Таблиця Б.10

Якісні показники доходів місцевих бюджетів Львівської області, 2015-2017 рр.

1	ПЛОЩА ТЕРИТОРІЇ, КМ.КВ.	Кількість населення, тис.осіб			Власні доходи на 1 мешканця, грн.			Темп зростання власних доходів, %		Автономія доходів, % (власні доходи/усі доходи)			Автономія доходів (на виконання власних повноважень), % (власні доходи/(власні доходи+трансферти на власні повноваження))		
		2015	2016	2017	2015	2016	2017	16/15	17/16	2015	2016	2017	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Міста обласного значення															
Львів	171,0	758,4	758,5	757,9	3437,7	5135,0	6643,7	1,49	1,29	62,5	62,5	58,0	101,9	99,6	99,7
Борислав	38,0	34,4	34,2	36,1	1876,5	3091,6	3739,4	1,64	1,28	25,0	39,5	34,9	102,3	99,0	91,3
Дрогобич	45,0	97,6	97,6	97,2	1421,0	2077,7	2944,3	1,46	1,41	26,2	34,8	35,2	88,6	89,0	93,1
Моршин	2,0	5,9	5,9	5,8	6303,4	6149,1	8547,4	0,97	1,38	46,9	60,8	62,6	81,6	100,0	100,0
Новий Розділ	22,0	28,8	28,8	28,7	1334,8	1467,4	2146,9	1,10	1,46	17,3	22,4	25,0	106,7	84,2	82,1
Самбір	15,0	35,0	35,0	34,9	1721,9	2479,0	3421,9	1,44	1,38	35,9	36,8	33,3	100,0	100,0	98,0
Стрий	17,0	59,4	59,3	59,1	2069,4	3118,6	4374,2	1,50	1,40	39,1	45,3	47,0	100,0	100,0	98,5
Трускавець	8,0	29,0	28,9	28,8	2892,9	4478,9	5988,9	1,54	1,33	48,2	62,8	60,9	100,0	100,0	99,6
Червоноград	21,0	81,7	81,4	80,9	1637,0	2483,9	3175,5	1,51	1,27	33,0	44,4	39,9	102,4	96,4	97,1
Райони															
Бродівський	1162,0	59,2	59,0	58,5	1418,8	2736,4	3008,2	1,84	1,09	22,3	32,7	29,5	103,9	95,5	92,9
Буський	850,0	46,4	46,4	46,4	1096,5	1377,6	2272,0	1,26	1,65	17,7	18,2	22,3	105,5	80,4	81,6
Городоцький	726,0	69,1	69,2	68,9	1344,3	2630,6	2772,5	1,96	1,05	23,2	26,0	28,2	116,1	85,2	85,2
Дрогобицький	1206,0	74,7	74,7	74,5	562,1	1562,2	1131,8	2,78	0,72	10,6	21,5	13,1	112,1	78,0	67,3
Жидачівський	996,0	68,2	67,7	67,0	3952,5	1911,2	2470,2	0,41	0,72	47,4	23,2	16,6	108,9	78,5	82,0

Продовження табл. Б9

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Жовківський	1294,0	110,4	110,5	110,4	3572,1	2858,3	2462,1	0,80	0,86	46,2	36,4	28,6	107,9	90,4	86,9
Золочівський	1097,0	69,4	69,4	69,2	1217,9	2588,3	2736,9	2,13	1,05	21,6	33,3	28,5	109,6	89,4	86,3
Кам.-Бузький	868,0	57,2	57,3	57,4	2758,5	4513,1	4055,5	1,64	0,77	38,3	45,9	35,9	101,9	95,7	95,2
Миколаївський	675,0	63,1	63,2	63,2	1313,8	1783,8	2228,8	1,22	1,21	21,8	21,2	21,0	106,3	86,0	80,8
Мостиський	845,0	57,2	57,1	56,9	1247,6	1966,7	1750,0	1,57	0,29	20,2	25,5	8,8	113,3	84,9	72,9
Перемишлянський	918,0	38,9	38,7	38,5	966,2	2010,4	2307,9	2,07	1,14	15,6	24,3	22,4	107,2	82,1	81,2
Пустомитівський	946,0	116,6	118,2	119,3	1890,2	3128,8	4269,2	1,68	1,24	22,2	36,2	36,4	115,3	83,0	85,4
Радехівський	1144,0	47,8	47,6	47,4	1146,3	1985,4	2434,5	1,72	1,22	20,3	30,0	25,9	104,2	83,7	81,1
Самбірський	934,0	68,4	68,2	67,9	760,6	1708,3	1530,3	1,21	0,89	9,7	13,8	11,3	112,4	77,1	67,1
Сколівський	1471,0	47,7	47,6	47,5	1198,4	2034,6	3319,5	1,69	1,63	14,9	24,2	30,0	104,1	83,6	86,5
Сокальський	1570,0	92,8	92,5	92,1	5222,3	2280,8	2752,9	0,44	1,20	58,0	30,7	31,5	101,1	92,7	98,5
Ст.-Самбірський	1245,0	78,0	77,8	77,5	760,9	1410,2	1558,3	1,65	1,06	12,1	17,1	15,0	107,5	78,0	71,3
Стрийський	808,0	62,0	61,9	61,9	1831,0	3323,6	4233,8	1,69	1,27	33,3	39,8	40,5	100,0	98,2	97,0
Турківський	1193,0	49,9	49,8	49,6	604,9	1026,5	1153,2	1,69	1,12	8,1	12,1	10,8	105,8	69,4	60,0
Яворівський	1544,0	124,8	125,6	126,3	1712,5	2813,7	3499,6	1,65	1,25	25,4	31,4	32,7	105,8	94,6	98,5
ОГГ															
Бабинська	77,2		4,2	4,1		2543,7	3371,6		1,30		40,3	49,2		84,6	85,6
Бісковицька	55,0		5,6	5,6		980,3	1468,1		1,49		21,6	31,5		70,1	74,8
Вільшаницька	79,1		2,9	2,9		406,2	780,8		1,93		8,0	14,5		34,3	42,1
Воле-Баранецька	69,4		5,3	5,3		467,9	740,8		1,58		11,9	15,4		40,6	49,1
Гніздицька	57,6		6,5	6,4		1130,1	1955,1		1,71		28,8	38,7		75,6	70,1
Грабовецька	65,9		4,1	4,1		963,2	1735,1		1,80		24,3	39,2		68,4	75,8
Давидівська	78,5			12,3			3972,8					59,7			87,1
Дублянська	66,4		3,0	3,0		1201,2	2001,8		1,65		27,5	45,5		74,0	80,3
Жовтанецька	130,1		-	8,5			2695,8					49,9			90,2
Заболотцівська	66,4		2,6	2,6		1311,7	2114,2		1,59		24,2	29,7		80,9	57,3
Луківська	54,7		3,7	3,6		459,9	743,4		1,59		12,6	16,8		28,4	49,9
Міжненецька	45,5		2,4	2,4		566,0	1122,6		1,96		13,8	26,7		55,2	65,8
Мостиська	191,2			21,7			3236,0					54,7			95,9
Нижанковицька	18,6			2,6			1569,7					31,5			63,5
Новокалінівська	108,3		7,4	7,4		2195,0	2859,7		1,31		45,6	51,9		84,0	92,6
Новоміська	113,0		6,0	6,0		376,9	677,2		1,79		11,4	15,8		66,3	51,7
Новострілицьанська	71,9		2,8	2,7		1630,8	2248,7		1,35		29,6	39,7		69,4	81,4
Судовишлянська	80,1			11,0			1406,1		-			31,3			71,4
Тростянецька	190,4		6,3	8,1		3899,2	4045,5		1,34		50,3	53,6		90,6	88,4
Ходорівська	331,4			25,5			2128,0					35,9			77,6
Чукв'янська	76,8		3,3	3,3		672,7	1014,5		1,51		16,1	20,6		100,0	65,6
Шегинівська	147,3			5,4			3445,1					47,9			86,9

Таблиця Б.11

Динаміка видатків місцевих бюджетів Львівської області, 2015-2017 рр.

	Видатки усього, тис.грн.			Видатки на держуправління, тис.грн.			Видатки на освіту, тис. грн.			Видатки на охорону здоров'я, тис.грн.			Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення, тис.грн.			Видатки економічного характеру, тис.грн.		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Міста обласного значення																		
Львів	5394507,1	4774119,8	6558700,6	148335,6	211741,5	316565,3	1047939,0	1410520,0	2044785,2	602963,2	593093,6	896851,2	1010077,1	1666478,5	2496405,4	455718,8	110221,9	321647,7
Борислав	211599,7	271968,8	356661,1	9969,5	9783,3	15763,9	65342,2	75764,9	97702,5	37594,0	37567,7	49583,9	82584,2	121565,9	159375,7	16687,7	6018,0	17752,7
Дрогобич	510616,1	608169,6	771799,2	16981,1	18804,0	35110,3	140412,6	164039,6	210616,5	99037,1	98864,3	141584,8	161695,7	229631,9	319001,5	9258,4	28399,6	17437,3
Моршин	52181,4	59988,0	71149,7	5482,2	10136,4	10268,1	7709,7	8698,2	14304,7	11849,8	10934,4	14212,1	8023,2	14546,4	18633,8	23536,7	3822,3	9258,1
Новий Розділ	168940,8	154999,1	234216,1	6194,4	6427,6	9980,8	39603,1		58936,9	28422,1	27581,1	37895,0	64353,7	106836,1	115117,9	6932,0	3133,3	7715,4
Самбір	164604,2	318763,8	341339,6	10280,0	12541,4	16747,3	60778,5	74259,3	93201,5		74259,3	77031,6	66753,1	107280,7	135662,8	8782,0	9525,2	10063,5
Стрий	310022,5	418502,9	496005,9	10613,3	12348,6	20801,1	97123,0	148797,6	163665,8	56336,8	65000,9	90277,1	89993,5	129347,5	169624,0	21183,1	22848,1	37951,8
Трускавець	159693,3	204779,9	235109,5	9756,7	12408,1	22169,8	41072,8	45476,6	68033,4	29555,8	31893,1	42803,3	35664,8	53395,7	72784,7	9415,6	26800,5	24481,0
Червоноград	391844,3	481920,5	603147,5	13317,6	15275,3	27953,8	102605,6	144901,8	203027,6	88371,5	87736,1	117668,6	115112,9	162592,6	224713,0	13244,2	15608,8	15605,3
Міста усього	7364009,4	7293212,4	9668129,0	230930,4	309466,4	475360,4	1602586,5	2072458,0	2954274,1	954130,3	1026930,5	1467907,8	1634258,2	2591675,4	3711318,7	564758,5	226377,7	461912,8
Райони																		
Бродівський	368092,2	416714,7	556976,6	11261,8	12147,0	20405,6	115924,1	114160,0	176851,2	44404,1	43942,0	62805,2	118985,0	177553,1	237570,6	14227,7	16892,2	21507,1
Буський	274123,5	346285,1	453726,2	9841,7	11375,5	18825,2	78226,1	79137,9	123520,5	34534,1	33831,4	49688,2	122666,2	174124,0	225334,6	5411,5	19125,7	31915,8
Городоцький	381833,3	491571,6	630199,1	14836,6	19161,5	30506,6	112660,0	118350,9	184605,4	54797,4	58515,3	89046,0	116708,4	209178,7	279658,4	29258,4	31730,6	47408,2
Дрогобицький	386892,0	479650,9	634980,2	16666,2	18283,5	29497,3	109284,2	116428,9	165698,9	40808,6	42196,3	65351,6	169091,6	250915,2	318693,2	17316,7	15386,0	14812,6
Жидачівський	377919,9	448293,7	473441,6	15274,7	15457,0	12479,4	111755,4	100987,5	94547,1	53965,6	49245,8	49908,0	129251,9	210144,6	282469,7	23493,2	23026,8	12557,7
Жовківський	580235,1	708485,5	889145,7	29939,2	30764,2	46251,7	193769,8	201053,8	302703,0	71217,5	70204,0	99372,2	193287,5	275559,4	353832,9	32009,3	49816,0	65387,6
Золочівський	379687,8	483443,1	625711,9	16804,2	18006,0	27885,0	116908,4	123062,7	190252,3	57814,5	60160,3	87293,0	126511,2	203206,5	275774,1	14495,6	24771,3	32041,7
Кам.-Бузький	334501,5	440139,3	529593,7	13456,2	16810,6	24059,7	106471,1	118753,1	163021,0	39171,4	43012,0	57089,9	103013,6	155569,0	208315,7	15415,3	22366,5	37034,5
Миколаївський	388395,8	466520,6	567981,5	13435,7	12288,4	18668,1	102933,8	98400,9	142097,6	40737,1	37982,1	53643,1	146856,0	238833,2	301683,2	27789,0	23241,2	34744,1
Мостиський	339403,9	416329,5	392704,1	15212,5	19963,9	15315,9	101885,0	107015,2	56492,5	38041,1	40322,7	38172,0	125875,6	185581,5	251638,9	22486,2	21602,2	4039,9
Перемишлянський	241164,3	300916,0	382485,2	10416,3	12499,8	21887,4	69820,0	73186,8	111911,1	31940,3	31458,7	47592,2	95813,3	136815,5	176034,7	4917,1	14206,7	10458,9
Пустомитівський	844153,5	935328,9	989700,6	170431,5	41849,2	59496,3	176930,5	180640,5	243554,0	74830,6	74352,0	93377,9	187454,9	351209,1	484371,4	118654,9	156133,8	197468,8
Радехівський	277052,1	318168,0	420439,9	12706,7	13702,5	20571,0	93437,1	98173,3	157614,2	31141,7	34795,9	45870,2	83253,0	123724,2	163158,1	9937,2	11859,4	18895,7
Самбірський	473760,9	430698,9	485942,2	17243,6	9979,3	15525,0	127477,7	66461,7	104435,9	91550,8	74543,4	30021,4	146548,7	239346,0	313443,5	24874,3	14758,4	20454,1
Сколівський	200235,2	380418,9	490415,3	17501,7	19147,2	26655,0	107324,6	114813,0	179236,5	38369,1	38780,2	57453,9	128182,5	152449,9	178749,8	6435,2	19052,8	32593,0
Сокальський	474794,5	630829,5	829243,4	13731,4	16828,8	26971,6	157937,9	170943,7	248887,6	61368,3	63482,6	96466,8	151119,3	241262,0	328553,7	16692,4	33173,0	42147,9
Ст.-Самбірський	492453,8	537122,6	688245,9	18344,9	18760,7	25973,6	150516,0	147945,1	209457,9	59165,2	59951,3	83997,0	182941,0	241534,3	311623,5	26182,9	17373,9	14933,3
Стрийський	350265,1	445408,4	570516,0	17081,8	17349,7	31229,5	111025,6	119075,9	178058,3	51679,0	56773,5	85164,8	99294,4	155342,4	203959,6	18783,2	28510,0	42996,1
Турківський	368315,2	412805,2	531060,4	12122,1	14354,2	19764,3	106480,0	110600,6	169686,5	45337,7	44696,9	61437,6	166135,4	194408,3	232510,8	7998,3	10996,0	14370,6
Яворівський	801247,8	1029721,2	1245912,9	23033,0	30479,5	50587,6	227689,6	249598,4	377596,9	99472,7	103340,2	137097,5	297655,9	484505,6	578482,4	49320,0	54347,7	86105,0
Райони усього	8334527,4	10118851,6	12388422,2	469341,8	369208,6	542555,8	2478456,9	2508789,9	3580228,3	1060346,8	1061586,6	1390848,3	2890645,4	4401262,6	5705858,9	485698,4	608370,2	781872,7
ОГГ																		
Бабинська		22848,5	23913,1		1762,5	3939,0		7390,1	13919,2		1232,3	1891,5		93878,0	325,0		6569,5	1169,8
Бісковицька		20481,1	23240,1		1777,7	3186,5		8240,0	15738,7		1892,3	2174,8		268,9	231,2		6478,5	4805,0
Вільшаницька		7763,2	11885,0		916,0	1533,0		4764,5	9694,7		588,0	996,8		10,7	31,4		3388,1	4050,6
Воле-Баранецька		18031,0	21535,5		1230,8	2631,4		8997,1	14982,9		1609,6	1619,1		2,0	52,4		4230,5	4475,0
Гніздичівська		23566,6	26778,0		2020,9	3091,9		11442,2	19365,5		1479,4	2354,8		146,8	580,1		2984,6	4677,8

Продовження табл. Б.11

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Грабовецька		12709,1	15996,4		2001,2	3845,0		5159,3	9432,1		686,2	1491,0		32,4	52,6		2646,2	3920,8
Давидівська			56076,7			12187,0			27519,9			3192,5			928,1			19635,5
Дублянська		12862,5	11738,2		1092,0	1920,7		5689,7	7027,6		1207,8	1411,5		22,0	70,1		3058,6	3022,4
Жовтанецька			37396,9			5040,3			14873,7			2257,9			679,5		0,0	6184,2
Заболотцівська		12259,4	13639,2		2004,3	2341,3		6404,2	10656,6		1913,0	2826,0		24,3	96,2		49,7	2950,2
Луківська		12557,1	13826,5		1034,3	1485,2		6900,7	11000,4		1073,0	1463,5		0,5	20,0		2294,3	980,3
Міженицька		8027,2	8449,4		845,7	1482,2		3000,4	6357,7		920,8	1249,5					2177,8	179,3
Мостиська			97657,5			9262,9			78856,3			6686,3			1891,3			13067,0
Нижанковицька			10986,0			1425,8			7503,9			1209,8			20,0			1102,9
Новокалинівська		29767,0	31070,7		3958,6	7289,0		10726,1	18117,0		4368,7	3269,6		434,4	658,8		4754,2	8029,8
Новоміська		19150,7	21508,9		1275,8	2190,6		8342,5	16157,9		1729,3	2136,3		1,0	32,0		3981,2	1223,4
Новострілицьанська		12416,3	13201,4		1666,7	2723,1		4537,4	9606,1		1007,4	1223,5		8,9	117,1		1834,3	807,8
Судовишнянська			44916,3			5397,8			25662,6			9207,4			2160,2			8596,6
Тростянецька		38492,8	50951,2		4301,9	7138,4		15108,9	29072,7		2831,1	5635,4		818,2	728,4		482,7	1854,2
Ходорівська			124806,7			10770,6			68079,9			29485,1			878,0			9901,4
Чуквіянська		14289,2	14284,3		1267,7	2000,1		6428,8	12101,2		1011,1	1190,9		47,1	172,9		3448,6	1723,8
Шегинівська			29481,7			6404,1			18296,0			3118,0			223,0			1542,7
ОТГ усього		265221,7	703339,9		27156,0	97286,1		113131,8	444022,7		23549,8	86091,1		95695,2	9948,3		48378,7	103900,4
РАЗОМ	15698536,8	17677285,7	22759891,1	700272,2	705830,9	1115202,3	4081043,4	4694379,7	6978525,1	2014477,1	2112066,9	2944847,1	4524903,6	7088633,2	9427125,9	1050456,9	883126,7	1347685,9
Зростання 2017 до 2015 р., %			128,8			158,0			148,7			139,4			133,0			152,6

Таблиця Б.12

Якісні показники видатків місцевих бюджетів Львівської області, 2015-2017 рр.

1	Темп зростання видатків, %		Темп зростання видатків на виконання делегованих повноважень у освітній і медичній сфері, %		Темп зростання видатків економічного характеру, %		Темп зростання трансфертів на виконання делегованих повноважень у освітній і медичній сфері, % (включає додаткову дотацію)		Покриття делегованих видатків у сфері освіти освітньою субвенцією, %			Покриття делегованих видатків у сфері охорони здоров'я медичною субвенцією, %		
	16/15	17/16	16/15	17/16	16/15	17/16	16/15	17/16	2015	2016	2017	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Міста обласного значення														
Львів	88,5	137,4	105,8	153,4	24,2	291,8	100,7	133,8	82,0	74,8	66,1	83,5	83,7	72,0
Борислав	128,5	131,1	101,5	142,7	36,1	295,0	96,5	135,7	90,3	92,8	77,1	77,0	65,8	74,0
Дрогобич	119,1	126,9	102,3	147,2	306,7	61,4	94,6	128,9	89,5	89,7	74,3	79,6	66,9	62,2
Моршин	115,0	118,6	99,0	134,1	16,2	242,2	85,2	139,9	77,9	68,5	63,7	46,2	36,9	42,3
Новий Розділ	91,7	151,1	97,8	145,6	45,2	246,2	97,8	136,2	89,5	96,4	83,7	74,1	67,7	68,4
Самбір	193,7	107,1	327,5	119,4	108,5	105,7	176,1	199,5	88,3	82,5	75,4		30,7	82,9
Стрий	135,0	118,5	111,7	148,9	107,9	166,1	95,6	137,7	82,4	76,8	67,7	77,9	60,4	58,7
Трускавець	128,2	114,8	110,5	143,4	284,6	91,3	99,1	131,6	80,2	70,2	61,9	68,3	62,2	58,5
Червоноград	123,0	125,2	100,9	143,2	117,9	100,0	98,6	136,0	85,1	84,2	75,0	65,2	62,4	62,8

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Райони														
Бродівський	113,2	133,7	99,9	153,1	118,7	127,3	87,5	156,2	92,8	81,3	70,3	88,4	77,1	68,5
Буський	126,3	131,0	100,2	154,8	353,4	166,9	92,8	147,5	101,3	95,5	71,0	91,7	81,6	70,7
Городоцький	128,7	128,2	105,2	156,7	108,4	149,4	94,8	150,7	88,3	84,6	66,8	86,7	70,1	58,8
Дрогобицький	124,0	132,4	105,9	145,9	88,9	96,3	102,3	163,9	83,4	76,4	88,7	99,9	107,6	89,4
Жидачівський	118,6	105,6	90,0	97,8	98,0	54,5	81,4	102,7	86,1	78,3	78,9	90,3	80,9	63,0
Жовківський	122,1	125,5	107,6	141,8	155,6	131,3	100,3	137,8	99,9	89,8	69,9	90,5	91,3	81,7
Золочівський	127,3	129,4	104,1	153,3	170,9	129,4	95,2	143,9	92,4	88,0	62,3	81,0	68,5	59,9
Кам.-Бузький	131,6	120,3	110,6	136,7	145,1	165,6	98,2	139,6	92,2	81,6	74,4	88,1	78,8	72,5
Миколаївський	120,1	121,7	94,3	146,0	83,6	149,5	89,9	139,3	95,5	88,0	70,3	90,5	92,3	84,2
Мостиський	122,7	94,3	105,4	65,6	96,1	18,7	98,4	73,8	85,9	80,9	82,3	93,6	85,6	80,4
Перемишлянський	124,8	127,1	102,2	154,3	288,9	73,6	95,1	152,1	93,4	89,7	68,8	87,5	75,7	70,6
Пустомитівський	110,8	105,8	100,2	133,4	131,6	126,5	237,1	132,9	9,0	91,1	71,8	92,5	92,2	91,5
Радехівський	114,8	132,1	107,2	152,8	119,3	159,3	96,5	155,3	89,5	85,0	68,6	102,7	82,1	86,3
Самбірський	90,9	112,8	62,9	89,4	59,3	138,6	58,5	102,6	94,6	102,0	68,9	88,8	74,7	91,3
Сколівський	190,0	128,9	105,4	154,8	296,1	171,1	99,2	145,5	97,3	93,2	72,3	96,5	86,9	77,0
Сокальський	132,9	131,5	104,9	150,2	198,7	127,1	100,7	145,6	83,9	79,6	59,9	88,5	86,9	71,4
Ст.-Самбірський	109,1	128,1	98,2	143,3	66,4	86,0	91,4	146,2	97,6	93,1	76,6	92,5	81,4	82,7
Стрийський	127,2	128,1	107,2	151,8	151,8	150,8	98,0	153,4	78,3	71,0	57,8	66,6	62,1	48,5
Турківський	112,1	128,6	102,5	150,0	137,5	130,7	93,5	158,1	101,0	91,6	83,2	94,0	86,6	92,3
Яворівський	128,5	121,0	106,7	146,8	110,2	158,4	100,8	144,9	91,2	85,6	65,1	73,8	70,2	67,6
ОГ														
Бабинська		104,7		181,6		17,8		145,6		74,1	68,2		199,4	65,6
Бісковицька		113,5		177,6		74,2		113,2		105,5	66,2		174,8	87,5
Вільшаницька		153,1		195,7		119,6		143,7		88,0	61,7		289,9	83,7
Воле-Баранецька		119,4		156,6		105,8		148,3		76,9	80,4		194,8	97,7
Гніздичівська		113,6		175,3		156,7		111,8		88,0	63,2		265,8	83,8
Грабовецька		125,9		194,9		148,2		115,8		73,0	50,3		357,3	83,3
Давидівська											84,3			98,6
Дублянська		91,3		117,7		98,8		119,4		51,3	67,1		148,3	63,5
Жовтанецька											103,7			72,7
Заболотцівська		111,3		168,6		5936,0		135,5		80,7	51,3		82,0	70,0
Луківська		110,1		156,3		42,7		124,0		70,7	62,8		201,5	74,5
Міженецька		105,3		194,0		8,2		106,2		99,4	45,5		156,6	58,2
Мостиська											51,7			95,3
Нижанковицька											75,5			70,1
Новокалінівська		104,4		141,3		168,9		141,0		62,5	51,2		99,7	100,0
Новоміська		112,3		182,9		30,7		131,4		94,1	71,1		207,8	84,9
Новотриліщанська		106,3		204,6		44,0		142,9		70,4	57,6		165,7	67,9
Судовишнянська											67,9			75,6
Тростянецька		132,4		182,6		384,1		134,3		69,9	51,2		169,0	43,0
Ходорівська											74,4			69,5
Чук'янська		100,0		178,6		50,0		133,8		77,5	52,6		191,6	82,1
Шегинівська											57,0			52,4

Таблиця Б.13

Динаміка доходів місцевих бюджетів Чернівецької області, 2015-2017 рр.

	Доходи усього, тис.грн.			Власні доходи, тис.грн.			Офіційні трансферти, тис.грн.			Субвенції, тис.грн.			Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад, тис.грн.		Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я, тис.грн.	
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2016	2017	2017	
Міста обласного значення																
Чернівці	1389469	1906924,4	2519553	700901,1	1031990	1333545,9	688567,9	874934,6	1186008	688567,9	874934,6	1186008				
Новодністровськ	53645,5	74119,5	92942,3	23129,6	33660	43726,7	30515,9	40459,5	49215,6	30015,9	40459,5	49109,4				
Райони																
Вижницький	339012,2	445244	462961,2	50169,3	80185,8	47290,1	288842,9	365058,2	415671,1	264243,6	339311,2	379871,2				18968,1
Герцаївський	195509,8	232585,9	298856,3	19164,9	26643,2	39198,3	176344,9	205942,7	259658	160942,6	189906,7	221493,3				21311,4
Глибоцький	400638,1	427192,7	517525,6	59734,5	57411,9	71144,3	340903,6	369780,8	446381,3	306032,6	340350,7	379691,1				31545
Заставнівський	273268,4	343089,8	495520,5	39310,4	59419,4	81958,6	233958	283670,4	413561,9	204491,7	254892,3	356537,9				26370,4
Кельменецький	216057,6	260531,7	369360,1	40214,3	57097,5	76730,7	175843,3	203434,2	292629,4	154326,6	181695,1	246131,1				24523,7
Кіцманський	322577,9	452029,2	605618,9	59518,4	93621,2	122416,7	263059,5	358408	483202,2	230878,8	326304,4	416446,4				28632,8
Новоселицький	370215,6	434747,5	610907,7	76946,4	96780	124633,6	293269,2	337967,5	486274,1	257915,4	308682	418140,8				33337,8
Путильський	201956,4	223724,7	277194,8	22508,9	29439	38477,5	179447,5	194285,7	238717,3	163279,2	177896	206250,1				16856,8
Сокирянський	207942,2	219169,7	311855,6	37016,2	26925,5	45550,7	170926	192244,2	266304,9	153354,4	171369,2	232320,7				14622,9
Сторожинецький	544475,4	605127,9	590226,1	71206,2	88248,7	39043,5	473269,2	516879,2	551182,6	426668,4	480026,5	506784,6				26393
Хотинський	324972,3	351253,3	521628,5	46432,3	49510,3	71810,2	278540	301743	449818,3	248999,2	281871,4	403764,5				23198,1
ОТГ																
Вашківецька		0	56367			15533,1			40833,9			29197,3		3528,2		5334
Вашковецька		18307,8	19735,3		5295,7	6834		13012,1	12901,3		11101,9	8017,9	3556,5	2531,4		2531,4
Великокучурівська		48470,8	55004,8		10523	15211,6		37947,8	39793,2		31015,2	24503,1	7696,7	5315,7		2721
Вижницька		0	88687			42174,5			46512,5			34517,7		6563,6		6356,4
Волоківська		24162	29659		8986,3	10091,9		15175,7	19567,1		12363,2	14504,8	4200,6	2764		2430,4
Глибоцька		40005,9	62585,6		22111,3	31909,9		17894,6	30675,7		17033	23749,5	1744,8	1135		4728,6
Клішківецька		24884,1	37240		5322,1	8644,8		19562	28595,2		16349,7	21972,6	5002	3357		2758
Красноільська		0	33320,6			8271,9			25048,7			14162,7		1943,5		4239,6
Мамалигівська		47062,9	54592,7		12746,5	16755		34316,4	37837,7		27354,8	25845,7	8723,3	5828,9		5963,1
Недобоївська		22335,3	32608,5		5205,3	8498,5		17130	24110		13688,5	17284	4365,1	3395,4		2652,7
Рукшинська		24171,4	29885,5		4646,5	7055,4		19524,9	22830,1		16220	16296	5282,1	3468,3		2399,8
Сокирянська		34286,9	49558,5		20524,6	28238,3		13762,3	21320,2		12867,2	14961,1		1501,2		4827,6
Сторожинецька		0	156823,6			65148,8			91674,8			62738,8		11229,6		12117,3
Тереблеченська		0	31206,3			14560,7			16645,6			12178,5		2624,9		1543,3
Усть-Путильська		11618	14470,3		4057,8	3929,5		7560,2	10540,8		6880,3	7640,9	2516,5	1643,4		1449,7
Чудейська		40596,1	40596,1		8118,3	8118,3		32477,8	32477,8			20461,6		1363		5568

Таблиця Б.14

Якісні показники доходів місцевих бюджетів Чернівецької області, 2015- 2017 рр.

	Площа території, км ² .	Кількість населення, тис. осіб			Власні доходи на 1 мешканця, грн.			Темп зростання власних доходів, %		Автономія доходів, % (власні доходи/усі доходи)			Автономія доходів (на виконання власних повноважень), % (власні доходи/(власні доходи+трансфери на власні повноваження))		
		2015	2016	2017	2015	2016	2017	2016/ 2015	2017/2016	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Міста обласного значення															
Чернівці	153	266,37	266,03	265,682	2624,2	3879,3	5019,2	1,47	1,29	50,4	54,1	52,9	100,0	97,0	97,3
Новодністровськ	7,1	10,92	10,91	10,813	2115,4	3088,9	4041,4	1,44	1,30	43,1	45,4	47,0	97,9	100,0	99,8
Райони															
Вижницький	897	55,6	55,5	55,5	902,3	1444,8	1758,0	1,60	0,59	14,8	18,0	10,2	67,1	68,6	70,3
Герцаївський	308	33,07	33,1	33,2	579,5	804,9	1180,7	1,39	1,47	9,8	11,5	13,1	55,4	60,6	63,3
Глибоцький	674	74,05	74,09	74,2	806,7	1006,3	1376,1	0,96	1,24	14,9	13,4	13,7	63,1	58,5	59,7
Заставнівський	619	49,73	49,46	49,2	790,5	1201,4	1665,8	1,51	1,38	14,4	17,3	16,5	57,2	65,0	60,2
Кельменецький	671	41,07	40,63	40,2	979,2	1405,3	1908,7	1,42	1,34	18,6	21,9	20,8	65,1	72,4	69,0
Кіцманський	608	69,2	68,84	68,7	860,1	1360,0	1781,9	1,57	1,31	18,5	20,7	20,2	64,9	71,7	70,7
Новоселицький	738	78,08	77,77	77,6	985,5	1477,1	1902,8	1,26	1,29	20,8	22,3	20,4	68,5	75,2	76,0
Путильський	884	26,27	26,36	26,4	856,8	1219,8	1590,0	1,31	1,31	11,1	13,2	13,9	58,2	62,0	60,1
Сокирянський	661	43,38	42,93	42,6	853,3	1014,8	1712,4	0,73	1,69	17,8	12,3	14,6	67,8	56,3	70,2
Сторожинецький	1160	99,53	100,27	100,8	715,4	1018,8	1288,6	1,24	0,44	13,1	14,6	6,6	60,4	69,1	67,5
Хотинський	716	62,63	62,21	61,8	741,4	1172,0	1760,1	1,07	1,45	14,3	14,1	13,8	61,1	68,4	59,5
ОГГ															
Вашківецька	136,2			11,6	-	-	1339,1	-	-			27,6			57,4
Вашковецька	58,7		4,954	4,9	-	1069,0	1394,7	-	1,29		28,9	34,6		73,5	59,1
Великокучурівська	103,1		13,649	13,8	-	771,0	1102,3	-	1,45		21,7	27,7		57,5	44,7
Вижницька	185,3			17	-	-	2480,9	-	-			47,6			77,3
Волоківська	56		6,178	6,2	-	1454,6	1627,7	-	1,12		37,2	34,0		76,2	67,4
Глибоцька	68,4		10,86	10,9	-	2036,0	2927,5	-	1,44		55,3	51,0		95,4	86,5
Клішківецька	72,6		7,207	7,1	-	738,5	1217,6	-	1,62		21,4	23,2		62,4	50,4
Красноільська	191			11	-	-	752,0	-	-			24,8			53,3
Мамалигівська	139,3		12,249	12,1	-	1040,6	1384,7	-	1,31		27,1	30,7		63,8	72,9
Недобоївська	79,5		5,887	7,1	-	884,2	1197,0	-	1,63		23,3	26,1		60,2	57,9
Рукшинська	108,6		6,871	6,8	-	676,2	1037,6	-	1,52		19,2	23,6		58,4	59,1
Сокирянська	82,2		11,443	11,1	-	1793,6	2544,0	-	1,38		59,9	57,0		86,5	87,6
Сторожинецька	422,3			34,3	-	-	1899,4	-	-			41,5			76,7
Тереблеченська	67,8			5,4	-	-	2696,4	-	-			46,7			81,8
Усть-Путильська	92,1		2,225	2,2	-	1823,7	1786,1	-	0,97		34,9	27,2		85,6	70,4
Чудейська	85,7			11,4	-	-	712,1	-	1,00		20,0	20,0		40,3	54,3

Таблиця Б.15

Динаміка видатків місцевих бюджетів Чернівецької області, 2015-2017 рр.

	Видатки усього, тис.грн.			Видатки на держуправління, тис.грн.			Видатки на освіту, тис. грн.			Видатки на охорону здоров'я, тис.грн.			Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення, тис.грн.			Видатки економічного характеру, тис.грн.		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Міста обласного значення																		
Чернівці	1387226,0	1884776,5	2530481,5	49932,9	59948,0	101890,3	386433,6	533872,5	728883,3	210199,3	240788,5	321686,5	309205,0	497296,3	800655,9	167250,6	262794,5	209795,1
Новодністровськ	54233,9	77467,7	109725,0	3641,2	6648,9	10351,7	19440,9	21669,3	31490,4	8143,8	9345,7	12403,5	15824,3	27041,3	30588,8	777,2	4162,8	15656,8
Міста усього	1441459,9	1962244,2	2640206,5	53574,1	66596,9	112242,0	405874,5	555541,9	760373,7	218343,1	250134,2	334090,0	325029,3	524337,5	831244,7	168027,9	266957,3	225451,9
Райони																		
Вижницький	360381,1	471849,2	487796,2	10275,6	12919,9	9977,6	112530,9	132967,3	106450,4	37608,6	43396,4	52450,3	149617,8	216175,4	287359,7	5221,9	9392,1	1594,2
Герцаївський	199017,1	234785,6	307548,6	5967,9	6676,3	8984,8	63877,2	69465,0	100236,9	21636,1	22435,9	31424,6	89329,0	118776,1	141331,3	4902,8	3715,2	5979,9
Глибоцький	425589,5	444484,4	524494,6	12998,9	12760,8	16900,2	140212,4	123071,0	155018,7	48475,9	43873,3	59432,5	158021,9	207002,2	243264,0	22922,2	20035,9	13734,7
Заставнівський	281620,3	351795,7	504824,2	11467,2	14839,8	22756,9	89895,5	101533,4	145719,0	37130,3	35685,9	49506,2	108693,7	163991,3	233251,6	6714,0	6209,8	17599,1
Кельменецький	218553,1	274428,9	375795,2	10564,9	13220,5	19483,7	70488,4	80140,0	111978,5	28477,2	30682,7	42089,6	80505,3	117522,8	159655,3	1963,7	5003,1	4031,6
Кіцманський	363564,1	475537,6	638183,1	15106,9	17570,0	25513,4	115986,8	124219,3	191106,8	46171,4	48300,1	67164,0	108444,0	206755,1	268039,3	11681,6	4318,1	9461,5
Новоселицький	387168,2	450803,8	643051,4	16601,6	15737,6	24321,4	129807,5	124249,5	184185,7	53978,5	48336,8	65119,1	118016,0	192895,9	281234,7	22796,9	25578,2	27096,0
Путильський	217965,8	233336,0	291628,4	7767,2	7849,5	10216,0	72277,0	72682,4	103423,9	19311,6	21098,2	27927,7	91660,8	108080,1	119809,9	4534,7	3123,3	1977,3
Сокирянський	214073,6	224806,2	327466,6	9642,3	8178,7	12694,4	74385,7	52781,5	83650,7	32370,1	33523,6	48112,6	73498,5	114831,8	158331,7	3963,5	863,3	1569,4
Сторожинецький	583575,6	625667,2	618375,7	15639,5	16094,9	10472,9	199161,8	186386,4	107980,6	60665,0	54347,4	75957,9	221443,3	296971,3	387087,4	15561,2	15948,5	6553,7
Хотинський	334762,8	363357,1	516983,1	12297,8	10483,3	15054,7	106264,6	77415,7	118723,0	43681,2	42310,7	64717,3	130525,6	199516,0	278362,3	3508,0	4681,4	6249,0
Райони усього	3586271,3	4150851,6	5236147,2	128329,8	136331,4	176375,9	1174887,9	1144911,5	1408474,2	429505,9	423991,1	583901,8	1329756,0	1942517,9	2557727,3	103770,6	98868,9	95846,4
ОТГ																		
Вашківська		0,0	55631,5			6330,3			32907,5			7095,7			812,5			206,7
Вашковецька		15171,9	22721,2		1057,9	2633,9		12528,0	16660,3					59,8	99,3		96,8	180,4
Великокучурівська		43512,6	54954,7		5029,0	4905,1		18879,3	30264,2		6109,7	5178,8		110,7	426,8		5997,0	5514,0
Вижницька		0,0	89348,3			8455,6			53875,3			1564,5		0,0	5,0		0,0	5926,0
Волоківська		20031,2	29347,6		1779,1	3147,4		9437,6	14656,8		1224,4	2188,2		61,7	82,7		5753,8	6584,0
Глибоцька		41410,1	62833,2		3733,3	7199,3		23239,4	33446,8		2658,1	4026,8		268,2	760,6		4385,4	8018,3
Клішківська		23539,4	37064,3		2043,9	3432,6		15279,9	21804,7		2341,0	5000,6		13,0	33,5		751,9	1604,9
Красноільська		0,0	34162,2			3006,5		0,0	23851,6						82,7			3137,9
Мамалигівська		44535,8	58544,1		3698,2	6166,3		28347,3	36400,4		5287,2	5309,5		76,2	302,6		3484,5	5005,0
Недобоївська		21923,5	30188,9		3608,4	3546,4		12335,8	22033,6		1411,4	2316,9		93,1	88,6		499,2	15,0
Рукшинська		25092,6	28690,1		3052,2	6531,1		15023,5	18587,1		2725,5	2257,9		27,2	40,0		725,1	103,2
Сокирянська		34767,2	48779,2		3705,3	5229,5		20796,4	33765,7					86,8	102,3		1145,3	674,8
Сторожинецька		0,0	161986,7			13520,8			107847,5						1263,1			11293,9
Тереблеченська		0,0	30372,7			3713,1			17566,9			1704,5			418,5			5612,1
Усть-Путільська		11311,1	14743,0		1517,4	1731,3		6521,5	10004,9			440,8		1,4	10,4		2699,6	10,0
Чудейська		0,0	40436,7			2628,6			28790,4			3266,1			80,3			2007,2
ОТГ усього		281295,4	799804,4		29224,7	82177,9		162388,8	502463,6		21757,3	40350,2		798,1	4608,8		25538,5	55893,4
РАЗОМ	5027731,2	6394391,2	8676158,1	181903,9	232152,9	370795,8	1580762,4	1862842,1	2671311,5	647849,0	695882,5	958342,0	1654785,3	2467653,5	3393580,8	271798,4	391364,7	377191,6
Зростання 2017 до 2015 р., %			172,6			203,8			169,0			147,9			205,1			138,8

Таблиця Б.16

Якісні показники видатків місцевих бюджетів Чернівецької області, 2015-2017 рр.

	Темп зростання видатків, %		Темп зростання видатків на виконання делегованих повноважень у освітній і медичній сфері, %		Темп зростання видатків економічного характеру, %		Темп зростання трансфертів на виконання делегованих повноважень у освітній і медичній сфері, % (включає додаткову дотацію)		Покриття делегованих видатків у сфері освіти освітньою субвенцією, %			Покриття делегованих видатків у сфері охорони здоров'я медичною субвенцією, %		
	2016/ 2015	2017/2016	2016/ 2015	2017/2016	2016/ 2015	2017/2016	2016/ 2015	2017/2016	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Міста обласного значення														
Чернівці	135,9	134,3	115,5	136,7	157,1	79,8	100,4	127,1	87,3	77,4	69,0	83,4	71,0	69,1
Новодністровськ	142,8	141,6	119,6	135,0	535,6	376,1	101,7	128,5	72,5	61,6	54,7	87,5	75,0	77,4
Райони														
Вижницький	130,9	103,4	120,1	96,0	179,9	17,0	98,4	98,6	92,2	76,1	58,7	97,1	78,5	77,8
Герцаївський	118,0	131,0	108,3	142,0	75,8	161,0	99,6	136,6	92,9	84,7	59,8	97,5	91,7	80,2
Глибоцький	104,4	118,0	88,4	128,9	87,4	68,6	83,1	127,6	96,3	90,2	63,9	93,4	88,5	86,1
Заставнівський	124,9	143,5	109,5	143,0	92,5	283,4	96,2	142,2	95,6	80,4	59,2	91,8	88,3	84,3
Кельменецький	125,6	136,9	111,9	140,9	254,8	80,6	90,8	151,4	89,7	69,5	52,0	97,0	85,8	82,9
Кіцманський	130,8	134,2	106,2	151,0	37,0	219,1	98,4	139,2	97,0	90,7	62,5	96,9	88,2	82,8
Новоселицький	116,4	142,6	93,1	145,2	112,2	105,9	83,7	83,9	91,8	80,4	6,8	92,3	87,0	88,1
Путильський	107,1	125,0	102,1	141,1	68,9	63,3	96,3	138,4	96,3	90,7	67,8	97,7	92,3	92,6
Сокирянський	105,0	145,7	87,1	155,3	21,8	181,8	73,9	152,2	96,8	79,3	56,8	93,1	83,1	82,5
Сторожинецький	107,2	98,8	92,9	81,8	102,5	41,1	88,8	80,3	98,1	93,8	64,7	99,9	95,5	89,7
Хотинський	108,5	142,3	81,3	155,0	133,4	133,5	68,8	154,1	87,5	72,9	57,6	94,1	80,8	68,7
ОТГ														
Вашківецька											56,3			80,3
Вашковецька		149,8		125,3		186,4		107,6		71,2	42,1			
Великокучурівська		126,3		143,0		91,9		81,7		109,8	45,9		93,9	77,3
Вижницька											53,4			11,5
Волоківська		146,5		159,5		114,4		146,2		83,5	61,4		122,7	83,4
Глибоцька		151,7		147,5		182,8		156,1		63,7	55,8		111,6	79,9
Клішківецька		157,5		152,1		213,4		147,3		64,2	54,0		65,7	43,7
Красноільська											58,3			
Мамалигівська		131,5		114,1		143,6		140,0		53,8	56,9		102,1	69,4
Недобоївська		137,7		189,9		3,0		156,0		74,0	48,1		109,9	91,4
Рукшинська		114,3		115,0		14,2		132,4		72,3	63,3		54,9	89,1
Сокирянська		140,3		163,3		58,9		144,6		77,0	46,7			
Сторожинецька											58,0			
Треблеченська											55,9			64,2
Усть-Путильська		130,3		164,5		0,4		167,0		81,9	64,8			101,0
Чудейська											63,9			94,6

Додаток В

Таблиця В.1

Використання стратегічних та оперативних інструментів активізації зайнятості населення в ОТГ Карпатського регіону

1	Назва ОТГ	Рік створення	Тип ОТГ	Інструменти активізації зайнятості населення				Бальна оцінка рівня активізації зайнятості
				I. Стратегічні документи (програма/ план зайнятості населення)	II. Оперативні документи (детальний опис/баланс людських ресурсів)	III. Інституційна співпраця (з центром зайнятості)	Доступ до змісту документів (в/д – відкритий, н/д – немає)	
				3 бали	2 бали	1 бал	x	(max=6)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Закарпатська область			1 ОТГ	3 ОТГ	5 ОТГ		сер=2,80
1.	Баранинська	2017	сільська
2.	Вільховецька	2015	сільська	+	+	+	н/д	6
3.	Іршавська	2017	міська	–	–	+	–	1
4.	Перечинська	2017	міська	–	+	+	н/д	3
5.	Полянська	2016	сільська	–	+	+	н/д	3
6.	Тячівська	2015	міська	–	–	+	–	1
	Ів.-Франківська область			2 ОТГ	6 ОТГ	15 ОТГ		сер=1,82
1.	Білоберізька	2016	сільська	–	+	+	н/д	3
2.	Більшівцівська	2016	селищна	–	–	–	–	0
3.	Брошнів-Осадська	2017	селищна
4.	Верхнянська	2015	сільська	–	–	+	–	1
5.	Витвицька	2016	сільська	–	+	+	н/д	3
6.	Войнилівська	2017	селищна	–	–	+	–	1
7.	Делятинська	2017	селищна
8.	Дзвиняцька	2017	сільська
9.	Заболотівська	2017	селищна	–	–	+	–	1
10.	Космацька	2016	сільська	–	–	+	–	1
11.	Ланчинська	2017	селищна	–	+	+	н/д	1
12.	Матейвецька	2016	сільська	–	–	+	–	1
13.	Нижньовербізька	2016	сільська	–	+	+	н/д	3
14.	Олешанська	2017	сільська	–	+	+	н/д	3
15.	Переріслянська	2017	сільська	–	–	+	–	1
16.	Печеніжинська	2015	селищна
17.	П'ядицька	2016	сільська	+	–	+	н/д	4
18.	Рожнівська	2017	сільська	+	–	–	н/д	3
19.	Спаська	2017	сільська	–	+	+	н/д	3
20.	Старобогородчанська	2015	сільська	–	–	+	–	1
21.	Тлумацька	2016	міська	–	–	+	–	1
22.	Яблунівська	2017	селищна
23.	Ямницька	2017	сільська
	Львівська область			1 ОТГ	6 ОТГ	16 ОТГ		сер=1,41
1.	Бабинська	2015	сільська	–	–	+	–	1
2.	Бісковичівська	2015	сільська
3.	Великолюбінська	2017	селищна	–	+	+	н/д	3
4.	Великомостівська	2017	міська
5.	Вільшаницька	2015	сільська
6.	Воле-Баранецька	2015	сільська
7.	Волицька	2017	сільська	–	–	+	–	1
8.	Воютицька	2017	сільська
9.	Гніздицька	2015	селищна	–	–	+	–	1
10.	Грабовецька	2015	сільська	–	–	+	–	1
11.	Давидівська	2016	сільська	–	–	+	–	1
12.	Дублянська	2015	селищна	+	–	+	н/д	4
13.	Жовтанецька	2016	сільська
14.	Заболотцівська	2015	сільська
15.	Кам'янка-Бузька	2017	міська	–	+	+	н/д	3
16.	Луківська	2015	сільська
17.	Магерівська	2017	селищна	–	+	+	н/д	3
18.	Міжненецька	2015	сільська
19.	Мостиська	2016	міська
20.	Мурованська	2017	сільська
21.	Нижанковицька	2016	селищна	–	+	–	н/д	2
22.	Новокалинівська	2015	міська	–	–	+	–	1
23.	Новоміська	2015	сільська	–	–	+	–	1
24.	Новострілянська	2015	селищна	–	–	–	–	0
25.	Підберізцівська	2017	сільська	–	–	+	–	1
26.	Розвадівська	2017	сільська	–	–	+	–	1
27.	Рудківська	2017	міська	–	+	+	н/д	3

	Назва ОТГ	Рік створення	Тип ОТГ	Інструменти активізації зайнятості населення				Бальна оцінка рівня активізації зайнятості
				I. Стратегічні документи (програма/ план зайнятості населення)	II. Оперативні документи (детальний опис/баланс людських ресурсів)	III. Інституційна співпраця (з центром зайнятості)	Доступ до змісту документів (в/д – відкритий, н/д – немає)	
				3 бали	2 бали	1 бал	x	(max=6)
28.	Славська	2017	селищна	–	–	–	–	0
29.	Солонківська	2017	сільська
30.	Судовишнянська	2016	міська	–	–	–	–	0
31.	Ходорівська	2016	міська	–	+	+	н/д	3
32.	Чукв'янська	2015	сільська
33.	Шегинівська	2016	сільська	–	–	–	–	0
34.	Щирецька	2017	селищна	–	–	–	–	0
35.	Тростянецька	2015	сільська	–	–	+	–	1
Чернівецька область				4 ОТГ	7 ОТГ	11 ОТГ		сер=1,76
1.	Вашківська	2016	міська
2.	Вашковецька	2015	сільська	–	–	+	–	1
3.	Великокучурівська	2015	сільська	–	–	+	–	1
4.	Вижницька	2016	міська
5.	Вікнянська	2017	сільська
6.	Волоківська	2015	сільська	–	–	–	–	0
7.	Глибоцька	2015	селищна	–	–	+	–	1
8.	Кіцманська	2017	міська	+	–	+	н/д	4
9.	Клішківська	2015	сільська	–	–	+	–	1
10.	Конятинська	2017	сільська	–	+	–	н/д	2
11.	Костриківська	2017	селищна	–	–	+	–	1
12.	Красноільська	2016	селищна
13.	Магальська	2017	сільська	–	+	–	н/д	2
14.	Мамаївська	2017	сільська	+	+	–	н/д	5
15.	Мамалигівська	2015	сільська	–	–	+	–	1
16.	Недобоївська	2015	сільська	+	–	–	н/д	3
17.	Новоселицька	2017	міська	–	+	+	н/д	3
18.	Острицька	2017	сільська
19.	Рукшинська	2015	сільська	–	–	–	–	0
20.	Селятинська	2017	сільська	–	–	–	–	0
21.	Сокирянська	2015	міська	–	–	–	–	0
22.	Сторожинецька	2016	міська	–	–	+	–	1
23.	Теребленська	2016	сільська	–	+	–	н/д	2
24.	Юрковецька	2017	сільська	–	+	+	н/д	3
25.	Чудейська	2016	сільська	+	–	–	н/д	3
26.	Усть-Путильська	2015	сільська	–	+	+	н/д	3
Разом				8 ОТГ	22 ОТГ	47 ОТГ		сер=1,76

Примітки: «н/д» – немає доступу до змісту документів (стратегічних, оперативних); «...» – немає відомостей.

* Зібрано та узагальнено за даними офіційних веб-сторінок ОТГ та за результатами опитування голів ОТГ Карпатського регіону України, листопад 2018 року.

Таблиця В.2

Незареєстрований ринок праці районів та ОТГ Львівської області

Область, район, ОТГ	Загальна чисельність населення, осіб	Населення у віці 15-70 рр.		Незареєстроване на ринку праці населення віком 15-70 рр.*		Бальна оцінка активізації зайнятості	Відкриття нових СГД в ОТГ	Форми сприяння бізнесу в ОТГ
		осіб	%	осіб	%			
Львівська область	2 515 804	1 854 591	73,7	479 470	25,9			
усі райони області	1 667 575	1 012 398	60,7	381 543	37,7			
Бродівський	59 564	42 869	72,0	15 504	36,2			
Заболотцівська сільська ОТГ	2604	1 874		678				
Городоцький	68 943	50 160	72,8	18 758	37,4			
Великолюбінська селищна ОТГ	9626	7 003		2 619		3	0	3
Жидачівський	68 627	49 187	71,7	17 859	36,3			
Гніздичівська селищна ОТГ	6386	4 577		1 662		1	2	2
Новострілицька селищ.ОТГ	2673	1 916		696		0	0	0
Ходорівська міська ОТГ	25465	18 252		6 627		3	1	2
Жовківський	110 809	80 157	72,3	33 305	41,5			
Магерівська селищна ОТГ	7047	5 098		2 118		3	2	2
Кам'янка-Бузький	57 183	41 339	72,3	15 966	38,6			
Жовтанецька сільська ОТГ	8513	6 154		2 377				
Кам'янка-Бузька міська ОТГ	18053	13 051		5 041		3	4	4

Область, район, ОТГ	Загальна чисельність населення, осіб	Населення у віці 15-70 рр.		Незаресстроване на ринку праці населення віком 15-70 рр.*		Бальна оцінка активізації зайнятості	Відкриття нових СГД в ОТГ	Форми сприяння бізнесу в ОТГ
		осіб	%	осіб	%			
Миколаївський	62 954	45 570	72,4	10 294	22,6			
Розвадівська сільська ОТГ	9810	7 101		1 604		1	1	2
Тростянецька сільська ОТГ	8087	5 854		1 322		...	2	0
Мостиський	57 208	41 042	71,7	17 429	42,5			
Волицька сільська ОТГ	2292	1 644		698		1	1	0
Мостиська міська ОТГ	21721	15 583		6 618				
Судовишинська міська ОТГ	10978	7 876		3 345		0	2	1
Шегинівська сільська ОТГ	5449	3 909		1 660		0	0	1
Пустомитівський	116 762	85 518	73,2	28 015	32,8			
Давидівська сільська ОТГ	12283	8 996		2 947		1	3	6
Мурованська сільська ОТГ	9332	6 835		2 239				
Підберізіцька сільська ОТГ	5559	4 071		1 334		1	1	2
Солонківська сільська ОТГ	10513	7 700		2 522				
Щирецька селищна ОТГ	11605	8 500		2 784		0	1	0
Самбірський	68 482	49 598	72,4	27 016	54,5			
Бабинська сільська ОТГ	4 134	2 994		1 631		...	3	3
Бісковицька сільська ОТГ	5 567	4 032		2 196				
Вільшаницька сільська ОТГ	2866	2 076		1 131				
Воютинська сільська ОТГ	7696	5 574		3 036				
Дублянська селищна ОТГ	2980	2 156		896		4	2	3
Луківська сільська ОТГ	3637	2 634		1 435				
Новокалінівська міська ОТГ	7384	5 348		2 913		1	2	2
Рудківська міська ОТГ	13507	9 782		5 328		3	2	3
Чукв'янська сільська ОТГ	3260	2 361		1 286				
Сколівський	47 844	33 556	70,1	12 862	38,3			
Славська селищна ОТГ	8565	6 007		2 303		0	0	1
Сокальський	92 872	67 457	72,6	19 836	29,4			
Великомостівська міська ОТГ	13723	9 968		2 931				
Воле-Баранецька сільська ОТГ	5276	3 832		1 127				
Старосамбірський	78 004	56 522	72,5	24 775	43,8			
Міженецька сільська ОТГ	2404	1 742		764				
Нижанковицька селищна ОТГ	2559	1 854		813		2	2	2
Новоміська сільська ОТГ	5989	4 340		1 902		...	1	3
Стрийський	62 106	44 919	72,3	21 207	47,2			
Грабовецька сільська ОТГ	4104	2 968		1 401		1	2	1

* Розраховано за даними Головного управління Державної фіскальної служби України у Львівській області станом на 01.01.2016 р. (Економічна активність населення Львівської області: формальна та неформальна зайнятість / Садова У.Я., Гринькевич О.С., Матковський С.О., Теслюк Р.Т., Левицька О.О., Махонюк О.В.; за заг. ред. д.е.н., проф. Садової У.Я. – Львів: ДУ «ІРД ім. М. І. Долишнього НАНУ, 2017. – 48 с.).

** Розраховано шляхом бального оцінювання рівня активізації зайнятості за результатами опитування голів ОТГ Карпатського регіону

Порівняння інструментів державної фінансової підтримки розвитку ОТГ на I етапі децентралізації

Вид інструменту	Призначення	Заявники	Розподіл коштів	Основні умови для отримання фінансування
Субвенція на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій	<ul style="list-style-type: none"> - Будівництво, реконструкцію, капітальний об'єктів інфраструктури комунальної власності; - здійснення екологічних та природоохоронних заходів; - газифікацію, енергозбереження, ремонт доріг; - закупівля комунального транспорту, зокрема спеціального призначення. 	Народні депутати, облдерж-адміністрації та КМДА.	Головний розпорядник – Мінфін Здійснює комісія з членів комітету ВРУ з питань бюджету (50% складу комісії), обраних за рішення зазначеного комітету, та представники Мінфіну	<ul style="list-style-type: none"> - спрямування субвенції на створення, приріст або оновлення основних фондів комунальної форми власності; - наявність затверджених проектів будівництва та результатів проведення їх державної експертизи; - відповідність проектів програмним і прогнозним документам економічного і соціального розвитку держави, регіону, державним цільовим програмам; - забезпечення проектів, строк впровадження яких довший, ніж бюджетний період, необхідними фінансовими ресурсами місцевих бюджетів, кредитами (позиками), залученими під державні та/або місцеві гарантії, та субвенцією на їх виконання протягом усього строку впровадження; - співфінансування (не менш як 1% від обсягу такої субвенції - для бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення)
Субвенція на формування інфраструктури ОТГ	<ul style="list-style-type: none"> - розроблення проектної, містобудівної та планувальної документації; - підвищення якості надання адміністративних послуг (створення, модернізацію ЦНАПів); - створення сучасних систем організації управління громадою - комунікаційних мереж, баз даних, систем оповіщення населення; - реконструкцію, капітальний ремонт будівель бюджетних установ з метою їх використання для потреб ОТГ; - будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт вулиць, доріг, мостів і т.п.; - закупівлю транспортних засобів, в т.ч., спеціального призначення; - здійснення інших заходів щодо об'єктів комунальної форми власності. 	Виконавчі комітети ОТГ	Головний розпорядник - Мінрегіон Заявку подають для висновків про відповідність плану розвитку ОТГ в ОДА, а потім (разом із висновком ОДА) – на погодження комісії Мінрегіону. Після погодження комісією проект затверджується відповідними ОМС і оприлюднюється в місцевих ЗМІ. Кошти розподіляють на формулою на основі площі ОТГ та чисельності сільських мешканців в ОТГ	<ul style="list-style-type: none"> - відповідність проекту плану соціально-економічного розвитку ОТГ - врахування потреб осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення під час розроблення проектної документації, закупівлі транспортних засобів загального користування, шкільних автобусів тощо - розпорядники субвенції на місцях подають щомісяця до 5 числа Мінрегіону інформацію про використання субвенції в розрізі проектів, що фінансуються за її рахунок
Державний фонд регіонального розвитку	Реалізація проектів у сфері освіти, охорони здоров'я, спорту, культури, дорожньої інфраструктури тощо.	місцеві ради, місцеві адміністрації, центральні органи виконавчої влади	Головний розпорядник - Мінрегіон Проекти подаються регіональним комісіям, які створюють ОДА та КМДА. До складу комісії входять представники ОДА, ОМС, міністерств, громадських об'єднань, всеукраїнських асоціацій ОМС, наукових установ. Після оцінки державні адміністрації формують перелік відібраних проектів, які подають комісії, створеній Мінрегіоном. До складу комісії входять члени Комітету ВРУ з питань бюджету за рішенням Комітету (чисельністю не менше 50 відсотків складу такої комісії). Мінмолodyспорт погоджує проекти розвитку спортивної інфраструктури. Сформований перелік проектів передається Кабміну для затвердження. 80% коштів розподіляють між областями на основі чисельності мешканців, а 20% - на основі ВРП (йдуть для областей, в яких ВРП нижчий 75% середньоукраїнського)	<ul style="list-style-type: none"> - наявність затвердженої в установленому законодавством порядку проектної документації (для будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту); - календарний план реалізації становить від одного до трьох років; - співфінансування з місцевих бюджетів на рівні 10%; - спроможність забезпечувати подальше власне фінансування або утримання об'єктів, на фінансування яких залучаються кошти ДФРР, за рахунок коштів місцевих бюджетів - загальна кошторисна вартість проектів будівництва понад 5000 тис. гривень, а для інших проектів - понад 1000 тис. гривень; - врахування потреб осіб з інвалідністю при розробці проектів будівництва чи закупівлі транспортних засобів; - оприлюднення звіту про виконання заходів інвестиційної програми на відповідній сторінці офіційного веб-сайту Мінрегіону звіт (проекту) щокварталу.

Додаток Д

Таблиця Д.1

Показники функціонування закладів загальної середньої освіти в адміністративно-територіальних одиницях Закарпатської області, 2016, 2017 рр.

	К-ть шкіл	К-ть учнів	Видатки на середню освіту, тис. грн	В т.ч.		Освітня субвенція, тис.грн	К-ть учнів на школу	Видатки на 1 учня, грн	Покриття видатків заг. фонду субвенцією, %	Частка спецфонду у видатках, %
				видатки загального фонду, тис.грн	видатки спецфонду, тис.грн					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2016 рік										
Ужгород	29	15563		146009,28	21948,31	111941,00	536,7	10792,1	76,7	13,1
Берегове	10	3523	36105,33	32852,71	3252,62	29626,90	352,3	10248,5	90,2	9,0
Мукачеве	21	10769	113285,12	105075,52	8209,60	80655,90	512,8	10519,6	76,8	7,2
Хуст	11	4626	40703,38	39797,90	905,47	48312,40	420,5	8798,8	100,0	2,2
Чоп	2	1043	8842,87	8790,46	52,41	8093,70	521,5	8478,3	92,1	0,6
<i>середнє по містах</i>	<i>14,6</i>	<i>7104</i>					<i>468,8</i>	<i>9767,5</i>	<i>87,1</i>	<i>6,4</i>
Берегівський район	43	5600	82960,15	74537,62	8422,53	81414,60	130,2	14814,3	100,0	10,2
Великобerezнянський район	31	2924	45026,95	39391,13	5635,82	38688,10	94,3	15399,1	98,2	12,5
Виноградівський район	57	16030	186524,33	171499,26	15025,08	173211,10	281,2	11636,0	100,0	8,1
Воловецький район	22	2861	43054,18	38118,04	4936,13	44310,30	130,0	15048,6	100,0	11,5
Іршавський район	61	12937	146500,11	137821,82	8678,29	146273,00	212,1	11324,1	100,0	5,9
Міжгірський район	36	6198	103388,40	97840,94	5547,46	99130,40	172,2	16680,9	100,0	5,4
Мукачівський район	69	11816	139861,28	132231,12	7630,16	135446,70	171,2	11836,6	100,0	5,5
Перечинський район	24	4126	53677,38	43588,37	10089,01	43729,80	171,9	13009,5	100,0	18,8
Рахівський район	40	12994	155877,51	147337,45	8540,06	149574,30	324,9	11996,1	100,0	5,5
Свалявський район	34	6314	82875,03	73309,79	9565,24	66465,30	185,7	13125,6	90,7	11,5
Тячівський район	77	18170	215744,29	208277,05	7467,25	217102,83	236,0	11873,7	100,0	3,5
Ужгородський район	55	7131	101962,92	94796,82	7166,10	85234,00	129,7	14298,5	89,9	7,0
Хустський район	45	11798	140556,35	133327,10	7229,25	139792,20	262,2	11913,6	100,0	5,1
<i>середнє по районах</i>	<i>45,5</i>	<i>9146</i>					<i>192,4</i>	<i>13304,0</i>	<i>98,4</i>	<i>8,5</i>
Вільховецька ОТГ	6	1846	25550,71	22231,39	3319,31	27939,90	307,7	13841,1	100,0	13,0
Полянська ОТГ										
Тячівська ОТГ	7	2847	27174,09	22766,35	4407,74	27150,07	406,7	9544,8	100,0	16,2
<i>середнє по ОТГ</i>	<i>6,5</i>	<i>2346</i>					<i>357,2</i>	<i>11693,00</i>	<i>100</i>	<i>14,6</i>
2017 рік										
Ужгород	29	15926	246 711,91	224 373,49	22 338,42	152 399,90	549,2	15491,1	67,9	9,1
Берегове	10	3498	53 811,20	49 074,18	4 737,02	36 301,30	349,8	15383,4	74,0	8,8
Мукачеве	21	10943	172 333,52	164 769,25	7 564,27	97 919,40	521,1	15748,3	59,4	4,4
Хуст	11	4763	64 233,34	61 479,46	2 753,88	53 415,50	433,0	13485,9	86,9	4,3
Чоп	2	1033	13 475,94	13 435,49	40,46	9 505,10	516,5	13045,4	70,7	0,3
<i>середнє по містах</i>	<i>14,6</i>	<i>7232</i>					<i>473,9</i>	<i>14630,0</i>	<i>71,0</i>	<i>5,4</i>
Берегівський район	43	5635	113 689,03	111 296,38	2 392,65	95 425,20	131,0	20175,5	85,7	2,1
Великобerezнянський район	31	2913	63 965,25	60 263,86	3 701,38	50 690,40	94,0	21958,5	84,1	5,8
Виноградівський район	57	15442	272 027,87	257 214,50	14 813,37	190 953,30	270,9	17616,1	74,2	5,4
Воловецький район	22	2845	55 115,05	55 044,66	70,39	45 979,60	129,3	19372,6	83,5	0,1

Продовження табл. Д.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Іршавський район	61	13080	212 568,00	211 166,70	1 401,30	173 038,90	214,4	16251,4	81,9	0,7
Міжгірський район	37	6243	153 852,93	148 575,61	5 277,32	111 468,60	168,7	24644,1	75,0	3,4
Мукачівський район	69	11838	203 473,81	199 568,40	3 905,42	160 166,90	171,6	17188,2	80,3	1,9
Перечинський район	24	4199	72 304,51	69 059,50	3 245,00	51 971,40	175,0	17219,5	75,3	4,5
Рахівський район	40	13288	217 125,56	215 579,46	1 546,10	170 784,60	332,2	16340,0	79,2	0,7
Свалявський район	33	6550	103 428,29	96 614,49	6 813,80	71 201,70	198,5	15790,6	73,7	6,6
Тячівський район	78	18668	306 778,29	301 225,73	5 552,57	264 517,60	239,3	16433,4	87,8	1,8
Ужгородський район	55	7161	149 045,02	141 444,22	7 600,80	91 425,80	130,2	20813,4	64,6	5,1
Хустський район	45	11903	208 999,06	203 411,26	5 587,80	164 593,10	264,5	17558,5	80,9	2,7
середнє по районах	45,7	9212					193,8	18566,0	79,0	3,1
Вільховецька ОТГ	6	1846	34 135,53	31 596,61	2 538,91	24 786,30	307,7	18491,6	78,4	7,4
Полянська ОТГ	8	887	18 927,26	18 112,59	814,67	12 746,90	110,9	21338,5	70,4	4,3
Тячівська ОТГ	7	2847	50 457,44	43 795,62	6 661,82	33 676,80	406,7	17723,0	76,9	13,2
середнє по ОТГ	7	1860					275,1	19184	75	8,3

Таблиця Д.2

Показники функціонування закладів загальної середньої освіти в адміністративно-територіальних одиницях Івано-Франківської області, 2016, 2017 рр.

	К-ть шкіл	К-ть учнів	Видатки на середню освіту, тис. грн	В т.ч.		Освітня субвенція, тис.грн	К-ть учнів на школу	Видатки на 1 учня, грн	Покриття видатків заг. фонду субвенцією, %	Частка спецфонду у видатках, %
				видатки загального фонду, тис.грн	видатки спецфонду, тис.грн					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2016 рік										
Івано-Франківськ	44	26200	236194,68	223986,63	12208,05	191530,10	595	9015	85,5	5,2
Болехів	8	2600	32129,98	31362,50	767,48	31561,60	325	12358	100,0	2,4
Бурштин	6	1600	17856,15	17394,00	462,14	13118,50	267	11160	75,4	2,6
Калуш	14	7300	68012,05	66662,57	1349,49	55025,80	521	9317	82,5	2,0
Коломия	12	6900	63525,41	60618,36	2907,06	50866,20	575	9207	83,9	4,6
Яремче	12	2900	34939,13	34357,11	582,02	31810,70	242	12048	92,6	1,7
середнє по містах	16	7916,7					421	10517	86,7	3,1
Богородчанський район	36	7599	111710,96	107721,36	3989,60	94122,00	211	14701	87,4	3,6
Верховинський район	33	4000	77452,57	75801,83	1650,74	85607,70	121	19363	100,0	2,1
Галицький район	41	4100	69441,45	66613,25	2828,20	56727,50	100	16937	85,2	4,1
Городенківський район	37	5100	94453,33	87422,29	7031,04	72790,30	138	18520	83,3	7,4
Долинський район	46	8100	130987,04	122956,39	8030,65	128325,30	176	16171	100,0	6,1
Калуський район	29	4336	75998,81	66398,17	9600,64	57606,90	150	17527	86,8	12,6
Коломийський район	51	8739	113482,11	108457,15	5024,96	104582,00	171	12986	96,4	4,4
Косівський район	58	8779	141857,24	135261,98	6595,26	142901,00	151	16159	100,0	4,6
Надвірнянський район	54	14100	176076,01	169193,02	6882,98	172413,70	261	12488	100,0	3,9
Рогатинський район	50	3700	75975,62	70612,49	5363,13	56817,10	74	20534	80,5	7,1
Рожнятівський район	41	8600	114879,55	113045,68	1833,87	113238,20	210	13358	100,0	1,6
Снятинський район	46	6700	94886,11	91613,54	3272,57	96195,00	146	14162	100,0	3,4
Тисменицький район	43	8100	123002,90	106120,08	16882,82	96554,00	188	15186	91,0	13,7
Тлумацький район	36	2949	74741,71	73325,64	1416,07	64535,80	82	25345	88,0	1,9
середнє по районах	42,92857	6778,7					156	16674	92,7	5,5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Білоберізька ОТГ	4	255					64			
Більшівцівська ОТГ	3	574					191			
Верхнянська ОТГ	7	964	16899,78	14669,64	2230,13	12765,30	138	17531	87,0	13,2
Витвицька ОТГ	8	698					87			
Космацька ОТГ	9	1121					125			
Матейвецька ОТГ	7	743					106			
Нижньовербізька ОТГ	3	897					299			
Печеніжинська ОТГ	9	1761	25574,50	25379,03	195,46	23075,40	196	14523	90,9	0,8
П'ядицька ОТГ	5	971					194			
Старобогородчанська ОТГ	5	501	7270,94	6947,54	323,40	5925,90	100	14513	85,3	4,4
Тлумацька ОТГ	14	1851					132			
<i>середнє по ОТГ</i>	6,7	939,6						15522	87,7	6,1
2017 рік										
Івано-Франківськ	46	27700	357398,11	340517,31	16880,80	277426,00	602,2	12902	81,5	4,7
Болехів	8	2600	48623,65	47176,66	1446,98	38594,60	325,0	18701	81,8	3,0
Бурштин	6	1600	26903,15	26347,15	555,99	17742,70	266,7	16814	67,3	2,1
Калуш	14	7400	102357,33	100889,03	1468,30	83011,20	528,6	13832	82,3	1,4
Коломия	12	7000	97245,04	94683,26	2561,78	70783,70	583,3	13892	74,8	2,6
Яремче	12	3000	53698,80	51935,42	1763,38	36702,50	250,0	17900	70,7	3,3
<i>середнє по містах</i>	16	8216					426,0	15673	76,4	2,9
Богородчанський район	36	7599	166695,51	162031,83	4663,67	119583,20	211,1	21937	73,8	2,8
Верховинський район	30	3845	101968,31	99064,18	2904,13	84274,30	128,2	26520	85,1	2,8
Галицький район	35	3526	91273,02	89514,91	1758,11	62469,77	100,7	25886	69,8	1,9
Городенківський район	37	4900	131865,73	128647,52	3218,21	99882,30	132,4	26911	77,6	2,4
Долинський район	38	7402	181962,07	175852,90	6109,17	142832,62	194,8	24583	81,2	3,4
Калуський район	29	4336	100463,15	98125,63	2337,52	69808,30	149,5	23170	71,1	2,3
Коломийський район	36	6228	113563,12	111883,46	1679,66	81662,30	173,0	18234	73,0	1,5
Косівський район	49	8979	186159,63	182474,42	3685,20	150404,39	183,2	20733	82,4	2,0
Надвірнянський район	53	13800	254510,86	247709,74	6801,12	202810,80	260,4	18443	81,9	2,7
Рогатинський район	43	3700	113030,44	110935,45	2094,99	77886,70	86,0	30549	70,2	1,9
Рожнятівський район	41	8500	169363,73	165539,40	3824,33	132643,70	207,3	19925	80,1	2,3
Снятинський район	46	6700	138995,25	136490,71	2504,54	100944,10	145,7	20746	74,0	1,8
Тисменицький район	43	8300	183379,87	162464,58	20915,29	113733,20	193,0	22094	70,0	11,4
Тлумацький район	22	2949	82141,59	80552,11	1589,47	59038,84	134,0	27854	73,3	1,9
<i>середнє по районах</i>	38,2	6483					164,0	23398	76,0	2,9
Білоберізька ОТГ	4	255	9578,97	9548,07	30,91	8125,50	63,8	37565	85,1	0,3
Більшівцівська ОТГ	3	574	14444,41	13810,39	634,02	9567,13	191,3	25164	69,3	4,4
Верхнянська ОТГ	7	964	25822,12	22294,35	3527,76	15085,30	137,7	26786	67,7	13,7
Витвицька ОТГ	8	698	9352,51	6803,80	2548,71	6859,28	87,3	13399	100,0	27,3
Космацька ОТГ	9	1121	19648,61	19069,77	578,84	16519,61	124,6	17528	86,6	2,9
Матейвецька ОТГ	7	743	20594,97	17988,12	2606,85	11968,70	106,1	27719	66,5	12,7
Нижньовербізька ОТГ	3	897	15492,33	14698,55	793,78	10642,10	299,0	17271	72,4	5,1
Печеніжинська ОТГ	9	1761	39717,73	38967,35	750,38	29013,60	195,7	22554	74,5	1,9
П'ядицька ОТГ	5	971	22787,50	21679,07	1108,44	15072,50	194,2	23468	69,5	4,9
Старобогородчанська ОТГ	5	501	11405,68	11008,22	397,46	8137,50	100,2	22766	73,9	3,5
Тлумацька ОТГ	14	1851	26848,03	26580,98	267,05	20965,06	132,2	14505	78,9	1,0
<i>середнє по ОТГ</i>	6,7	939					148	22611	76,8	7,1

Таблиця Д.3

Показники функціонування закладів загальної середньої освіти в адміністративно-територіальних одиницях Львівської області, 2016, 2017 рр.

	К-ть шкіл	К-ть учнів	Видатки на середню освіту, тис. грн	В т.ч.		Освітня субвенція, тис. грн	К-ть учнів на школу	Видатки на 1 учня, грн	Покриття видатків заг. фонду субвенцією, %	Частка спецфонду у видатках, %
				видатки загального фонду, тис. грн	видатки спецфонду, тис. грн					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2016 рік										
Львів	114	71677	733216,9	660922,6	72294,3	554218,4	628,75	10229,5	83,86	9,86
Борислав	10	3928	39259,4	38560,7	698,8	36447,9	392,80	9994,8	94,52	1,78
Дрогобич	19	9562	91929,6	90121,9	1807,7	82442,6	503,26	9614,1	91,48	1,97
Моршин	1	548	6374,3	5945,8	428,5	4368,0	548,00	11631,9	73,46	6,72
Новий Розділ	5	2785	24697,6	24244,3	453,2	23816,5	557,00	8868,1	98,24	1,84
Самбір	9	3919	36515,2	34570,1	1945,1	30109,7	435,44	9317,5	87,10	5,33
Стрий	13	6603	65534,8	63251,9	2282,9	50360,9	507,92	9925,0	79,62	3,48
Трускавець	3	2039	21897,2	20401,0	1496,2	15368,5	679,67	10739,2	75,33	6,83
Червоноград	15	8542	76265,3	71377,0	4888,3	64216,0	569,47	8928,3	89,97	6,41
<i>середнє по містах</i>	<i>21</i>	<i>12178,11</i>					<i>535,81</i>	<i>9916,5</i>	<i>85,95</i>	<i>4,91</i>
Бродівський район	49	6349	84884,5	79603,1	5281,5	69044,3	129,57	13369,7	86,74	6,22
Буський район	42	5000	61797,3	59012,4	2784,9	58996,8	119,05	12359,5	99,97	4,51
Городоцький район	50	7279	95755,1	92215,1	3539,9	80987,6	145,58	13155,0	87,82	3,70
Дрогобицький район	60	6445	106623,3	93674,8	12948,5	81428,7	107,42	16543,6	86,93	12,14
Жидачівський район	61	5747	83724,3	80384,4	3339,8	65585,0	94,21	14568,3	81,59	3,99
Жовківський район	73	11690	138915,8	136646,0	2269,7	148855,5	160,14	11883,3	100,00	1,63
Золочівський район	52	6708	98486,0	93260,0	5226,1	86661,4	129,00	14681,9	92,92	5,31
Кам.-Бузький район	37	6274	85447,4	75150,4	10297,0	69752,0	169,57	13619,3	92,82	12,05
Миколаївський район	29	5738	75932,2	67267,2	8665,0	66791,4	197,86	13233,2	99,29	11,41
Мостиський район	50	6354	92006,7	82957,2	9049,6	74459,9	127,08	14480,1	89,76	9,84
Перемишлянський район	53	3929	61704,8	59164,6	2540,2	55329,7	74,13	15705,0	93,52	4,12
Пустомитівський район	62	11276	136606,3	125520,4	11085,9	124401,6	181,87	12114,8	99,11	8,12
Радехівський район	42	5042	77247,2	74177,2	3070,0	65621,9	120,05	15320,8	88,47	3,97
Самбірський район	26	3546	49287,8	47599,7	1688,1	50251,4	136,38	13899,5	100,00	3,42
Сколівський район	51	5171	90530,6	86055,7	4474,8	88907,9	101,39	17507,4	100,00	4,94
Сокальський район	67	8963	126210,2	111937,0	14273,2	100474,6	133,78	14081,2	89,76	11,31
Ст.-Самбірський район	72	5781	110592,8	107468,8	3124,0	118529,4	80,29	19130,4	100,00	2,82
Стрийський район	50	5334	97631,9	89032,4	8599,6	69309,6	106,68	18303,7	77,85	8,81
Турківський район	49	5448	98174,0	94342,0	3832,0	94404,4	111,18	18020,2	100,00	3,90
Яворівський район	75	15258	189266,1	176558,9	12707,2	162036,9	203,44	12404,4	91,77	6,71
<i>середнє по районах</i>	<i>52,5</i>	<i>6868</i>					<i>131,43</i>	<i>14719,1</i>	<i>92,92</i>	<i>6,45</i>
Бабинська ОТГ	5	436	7282,3	6990,9	291,4	5399,3	87,20	16702,5	77,23	4,00
Бісковицька ОТГ	5	665	7892,9	7787,3	105,7	8326,0	133,00	11869,0	100,00	1,34
Вільшаницька ОТГ	5	280	4764,5	4759,4	5,0	4193,4	56,00	17016,0	88,11	0,11
Воле-Баранецька ОТГ	7	451	8993,5	8421,6	571,8	6914,6	64,43	19941,2	82,11	6,36
Гніздичівська ОТГ	6	708	8892,8	8357,4	535,4	7829,4	118,00	12560,4	93,68	6,02
Грабовецька ОТГ	3	230	4507,9	4343,7	164,1	3290,4	76,67	19599,4	75,75	3,64

Продовження табл. Д.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1
Давидівська ОТГ		6866,6								
Дублянська ОТГ	2	225	4261,5	2950,5	1311,0	2186,1	112,50	18940,0	74,09	30,76
Заболотцівська ОТГ	4	255	4459,2	3632,8	826,4	3597,0	63,75	17487,1	99,01	18,53
Луківська ОТГ	5	357	6900,8	5828,0	1072,7	4875,7	71,40	19329,8	83,66	15,54
Міжненська ОТГ	3	185	3000,4	2979,7	20,7	2983,0	61,67	16218,6	100,00	0,69
Новокалинівська ОТГ	4	670	10613,8	9809,1	804,7	6636,0	167,50	15841,5	67,65	7,58
Новоміська ОТГ	8	407	8018,2	7978,2	40,0	7541,8	50,88	19700,8	94,53	0,50
Новострілищанська ОТГ	3	260	4091,4	3916,5	174,9	2880,7	86,67	15736,1	73,55	4,28
Тростянецька ОТГ	6	742	13864,2	12159,5	1704,7	9690,0	123,67	18684,9	79,69	12,30
Чуквянська	5	368	6428,8	6275,7	153,1	4982,3	73,60	17469,5	79,39	2,38
середнє по ОТГ	4,733333	819,1					89,79	17139,8	85,03	7,60
2017 рік										
Львів	114	74316	1138525,3	1032202,0	106323,4	759965,1	652	15 320,1	73,63	9,3
Борислав	10	3987	60078,0	58581,8	1496,1	46296,7	399	15 068,5	79,03	2,5
Дрогобич	19	9751	139174,7	135037,8	4136,9	103459,8	513	14 272,9	76,62	3,0
Моршин	1	570	9003,0	8480,2	522,7	5732,5	570	15 794,7	67,60	5,8
Новий Розділ	5	2793	38203,7	36945,9	1257,7	31981,2	559	13 678,4	86,56	3,3
Самбір	9	4049	55261,4	53701,0	1560,4	41691,8	450	13 648,2	77,64	2,8
Стрий	13	6752	104087,5	98947,2	5140,2	70511,1	519	15 415,8	71,26	4,9
Трускавець	3	2079	34354,1	31819,5	2534,7	21265,5	693	16 524,4	66,83	7,4
Червоноград	15	8678	117206,6	109747,8	7458,8	87922,0	579	13 506,2	80,11	6,4
середнє по містах	21	12552,78					548	14 803,2	75,47	5,0
Бродівський район	44	6315	134488,9	123045,6	11443,3	94511,6	144	21 296,7	76,81	8,5
Буський район	32	5055	98387,4	93296,6	5090,8	69840,1	158	19 463,4	74,86	5,2
Городоцький район	42	7342	152649,8	141984,6	10665,3	101950,6	175	20 791,3	71,80	7,0
Дрогобицький район	60	6436	151850,4	143279,7	8570,7	134707,0	107	23 593,9	94,02	5,6
Жидачівський район	34	3278	80096,5	74309,1	5787,4	63180,7	96	24 434,6	85,02	7,2
Жовківський район	72	11860	219012,4	208748,2	10264,3	164455,8	165	18 466,5	78,78	4,7
Золочівський район	46	6756	155834,2	146352,6	9481,5	97079,2	147	23 066,0	66,33	6,1
Кам.-Бузький район	25	6012	118510,6	110831,6	7679,0	88133,9	240	19 712,3	79,52	6,5
Миколаївський район	26	5854	112692,4	102651,3	10041,1	79184,9	225	19 250,5	77,14	8,9
Мостиський район	19	1539	48682,6	46928,2	1754,4	40075,3	81	31 632,6	85,40	3,6
Перемишлянський район	40	3894	96134,6	89419,6	6715,0	66183,5	97	24 687,9	74,01	7,0
Пустомитівський район	53	11074	188079,7	181472,9	6606,8	135008,0	209	16 983,9	74,40	3,5
Радехівський район	25	5011	125332,3	118097,1	7235,2	85930,7	200	25 011,4	72,76	5,8
Самбірський район	21	3537	80706,3	75086,5	5619,8	55627,6	168	22 817,7	74,08	7,0
Сколівський район	51	5128	142099,1	130424,4	11674,7	108658,4	101	27 710,4	83,31	8,2
Сокальський район	67	8990	188523,7	172593,0	15930,7	112875,9	134	20 970,4	65,40	8,5
Ст.-Самбірський район	61	5540	161129,4	154170,8	6958,6	141289,8	91	29 084,7	91,64	4,3
Стрийський район	45	5404	149176,3	133655,5	15520,9	86292,0	120	27 604,8	64,56	10,4
Турківський район	48	5434	153441,1	146464,4	6976,7	133294,7	113	28 237,2	91,01	4,5
Яворівський район	67	15542	292343,9	271127,3	21216,5	190391,1	232	18 809,9	70,22	7,3
середнє по районах	43,9	6500					150	23 181,3	77,55	6,5

Продовження табл. Д.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1
Бабинська ОТГ	5	418	13571,0	11240,3	2330,6	9250,9	84	32 466,5	82,30	17,2
Бісковицька ОТГ	5	680	15204,9	12813,6	2391,4	10063,2	136	22 360,2	78,54	15,7
Вільшаницька ОТГ	5	283	9477,7	7793,6	1684,0	5844,0	57	33 490,0	74,98	17,8
Воле-Баранецька ОТГ	7	458	14982,9	12867,2	2115,6	12048,8	65	32 713,7	93,64	14,1
Гніздичівська ОТГ	5	707	15825,4	13151,0	2674,4	10003,1	141	22 383,9	76,06	16,9
Грабовецька ОТГ	3	237	8632,9	6789,6	1843,2	4342,3	79	36 425,6	63,95	21,4
Давидівська ОТГ	6	1211	20071,9	17570,2	2501,7	16920,9	202	16 574,6	96,30	12,5
Дублянська ОТГ	2	218	5024,3	4683,6	340,7	3371,6	109	23 047,4	71,99	6,8
Жовтанецька ОТГ	8	991	11587,2	9879,6	1707,6	12020,3	124	11 692,4	100,00	14,7
Заболотцівська ОТГ	4	259	7918,9	5436,6	2482,2	4063,0	65	30 574,8	74,73	31,3
Луківська ОТГ	5	352	10996,8	9059,7	1937,1	6907,8	70	31 240,9	76,25	17,6
Міжненецька ОТГ	3	177	6357,7	4526,9	1830,8	2890,2	59	35 919,4	63,84	28,8
Мостиська ОТГ	12	2705	67673,7	50798,3	16875,4	35020,3	225	25 018,0	68,94	24,9
Нижанковицька ОТГ	2	236	5839,1	5692,9	146,2	4406,1	118	24 741,8	77,40	2,5
Новокалінівська ОТГ	4	675	17894,0	14924,0	2970,0	9164,2	169	26 509,7	61,41	16,6
Новомиська ОТГ	7	396	15689,6	13474,5	2215,1	11160,7	57	39 620,2	82,83	14,1
Новострілищанська ОТГ	3	262	9206,8	6451,1	2755,6	5300,8	87	35 140,4	82,17	29,9
Судовишнянська ОТГ	4	1275	22528,1	21677,5	850,7	12732,9	319	17 669,1	58,74	3,8
Тростянецька ОТГ	6	751	24858,1	20287,1	4571,0	6362,5	125	33 100,0	31,36	18,4
Ходорівська ОТГ	22	1168	58450,2	52875,1	5575,2	43429,5	53	50 043,0	82,14	9,5
Чуквянська	6	368	12095,9	9799,0	2296,9	6362,5	61	32 869,2	64,93	19,0
Шегинівська ОТГ	6	587	17810,6	15358,0	2452,6	10150,6	98	30 341,8	66,09	13,8
середнє по ОТГ	5,9	655					114	29 270,1	74,03	16,7

Таблиця Д.4

Показники функціонування закладів загальної середньої освіти в адміністративно-територіальних одиницях Чернівецької області, 2016, 2017 рр.

	К-ть шкіл	К-ть учнів	Видатки на середню освіту, тис. грн	В т.ч.		Освітня субвенція, тис.грн	К-ть учнів на школу	Видатки на 1 учня, грн	Покриття видатків заг. фонду субвенцією, %	Частка спецфонду у видатках, %
				видатки загального фонду, тис.грн	видатки спецфонду, тис.грн					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1
2016 рік										
Чернівці	59	24600	242556,5	224531,8	18024,8	193165,7	417	9860	86,0	7,4
Новодністровськ	4	1200	13363,7	12571,6	792,1	8235,8	300	11136	65,5	5,9
середнє по містах	31,5	12900					358	10498	75,8	6,7
Вижницький район	33	7400	106191,9	88235,8	17956,1	80764,7	224	14350	91,5	16,9
Герцаївський район	28	4100	60647,7	56369,3	4278,4	51377,1	146	14792	91,1	7,1

Продовження табл. Д.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1
Глибоцький район	29	6518	95619,2	87974,6	7644,6	86213,7	225	14670	98,0	8,0
Заставнівський район	33	5500	81571,6	71789,8	9781,8	65591,9	167	14831	91,4	12,0
Кельменецький район	26	3400	63129,9	57316,2	5813,7	43846,5	131	18568	76,5	9,2
Кіцманський район	39	7200	89657,0	83817,7	5839,4	81300,9	185	12452	97,0	6,5
Новоселицький район	28	6533	96958,4	87956,8	9001,6	78001,3	233	14841	88,7	9,3
Путильський район	20	3400	48580,5	45650,3	2930,2	51580,8	170	14288	100,0	6,0
Сокирянський район	20	2704	43428,5	41004,1	2424,4	34428,9	135	16061	84,0	5,6
Сторожинецький район	44	11224	136112,0	123230,5	12881,5	135741,4	255	12127	100,0	9,5
Хотинський район	29	4766	67078,6	59094,2	7984,3	48891,9	164	14074	82,7	11,9
середнє по районах	30	5704					185	14641	91,0	9,3
Вашківецька ОТГ	6	1462								
Вашковецька ОТГ	2	635	10602,4	7106,1	3496,2	7545,4	318	16697	100,0	33,0
Великокучурівська ОТГ	4	1376	15251,1	13977,7	1273,4	16743,8	344	11084	100,0	8,3
Вижницька ОТГ	3	2378					793			
Волоківська ОТГ	3	546	7977,5	7892,0	85,5	6660,7	182	14611	84,4	1,1
Глибоцька ОТГ	4	1422	19030,6	16535,9	2494,7	12122,3	356	13383	73,3	13,1
Клішківецька ОТГ	4	774	15279,9	11628,0	3651,9	9809,9	194	19741	84,4	23,9
Красноільська ОТГ	5	1574					315			
Мамалигівська ОТГ	7	967	24098,8	16901,7	7197,1	12963,0	138	24921	76,7	29,9
Недобоївська ОТГ	2	624	10501,4	10143,7	357,8	7772,3	312	16829	76,6	3,4
Рукшинська ОТГ	5	736	13061,2	10202,5	2858,7	9440,4	147	17746	92,5	21,9
Сокирянська ОТГ	3	1161	13710,3	11927,7	1782,6	10561,2	387	11809	88,5	13,0
Сторожинецька ОТГ	19	4980					262			
Тереблеченська ОТГ	4	514					129			
Усть-Путильська ОТГ	2	302	5325,9	5190,7	135,2	4363,8	151	17635	84,1	2,5
Чудейська ОТГ	5	1740								
середнє по ОТГ	5	1324					288	16446	86,1	15,0
2017 рік										
Чернівці	59	26300	339443,5	322409,4	17034,1	240276,4	445,8	12907	74,5	5,0
Новодністровськ	4	1200	18247,8	16954,1	1293,7	9987,6	300,0	15207	58,9	7,1
середнє по містах	31,5	13750					372,9	14057	66,7	6,1
Вижницький район	28	5322	91184,2	84569,5	6614,7	53484,7	190,1	17133	63,2	7,3
Герцаївський район	26	4100	86545,8	80181,7	6364,2	51741,9	157,7	21109	64,5	7,4
Глибоцький район	29	6718	120368,0	114001,6	6366,4	76884,5	231,7	17917	67,4	5,3
Заставнівський район	32	5500	118165,9	104610,2	13555,7	69919,2	171,9	21485	66,8	11,5

Продовження табл. Д.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1
Кельменецький район	24	3400	90099,5	83740,6	6359,0	46812,7	141,7	26500	55,9	7,1
Кіцманський район	38	7300	141123,9	127548,8	13575,1	88161,2	192,1	19332	69,1	9,6
Новоселицький район	28	6430	145824,9	135865,4	9959,5	9987,6	229,6	22679	7,4	6,8
Путильський район	20	3500	70827,2	67926,5	2900,8	55632,2	175,0	20236	81,9	4,1
Сокирянський район	20	2803	71359,1	66380,5	4978,6	40502,7	140,2	25458	61,0	7,0
Сторожинецький район	14	3130	76899,2	72288,3	4610,9	56205,3	223,6	24568	77,8	6,0
Хотинський район	28	4566	104861,4	91977,0	12884,4	60365,6	163,1	22966	65,6	12,3
<i>середнє по районах</i>	26	4797					183,3	21762	61,9	7,7
Вашківецька ОТГ	6	1462	25289,6	20701,8	4587,8	14240,8	243,7	17298	68,8	18,1
Вашковецька ОТГ	2	635	13286,7	10991,5	2295,2	5587,4	317,5	20924	50,8	17,3
Великокучурівська ОТГ	4	1376	25367,2	19803,1	5564,1	11633,4	344,0	18435	58,7	21,9
Вижницька ОТГ	3	2378	39291,3	29990,4	9300,9	20968,9	792,7	16523	69,9	23,7
Волоківська ОТГ	3	546	12491,5	12003,7	487,8	7675,8	182,0	22878	63,9	3,9
Глибощка ОТГ	4	1422	27965,8	26511,9	1453,9	15601,3	355,5	19667	58,8	5,2
Клішківецька ОТГ	4	774	21804,7	18162,0	3642,7	11775,8	193,5	28171	64,8	16,7
Красноільська ОТГ	5	1574	19947,2	16613,9	3333,4	11627,5	314,8	12673	70,0	16,7
Мамалигівська ОТГ	7	967	28224,3	24596,4	3627,9	16056,5	138,1	29187	65,3	12,9
Недобоївська ОТГ	2	624	20304,3	15907,8	4396,5	9770,8	312,0	32539	61,4	21,7
Рукшинська ОТГ	5	736	15903,9	14629,5	1274,4	10066,6	147,2	21609	68,8	8,0
Сокирянська ОТГ	3	1161	22389,2	18303,9	4085,3	10448,9	387,0	19284	57,1	18,2
Сторожинецька ОТГ	19	4980	80481,2	68133,0	12348,2	46656,2	262,1	16161	68,5	15,3
Тереблеченська ОТГ	4	514	14564,4	13981,3	583,0	8148,6	128,5	28335	58,3	4,0
Усть-Путильська ОТГ	2	302	8322,0	7766,0	556,1	5392,2	151,0	27556	69,4	6,7
Чудейська ОТГ	5	1740	24454,5	22887,2	1567,3	15628,2	348,0	14054	68,3	6,4
<i>середнє по ОТГ</i>	5	1324					288,6	21581	63,9	13,5

Підписано до друку 28.12.2018 р. Формат 60х90/16.
Папір офсетний. Друк на різнографі. Умов. друк. арк. 13,6.
Тираж 100 прим.

Друк: ПП «Арал»
м.Львів, вул. Козельницька, 4 Тел: (050) 371-62-80